

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

TÜRKİYE'YE SİĞİNAN İRAK TÜRKMENLERİNİN SOSYAL HAYATA
UYUMLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
NECMETTİN BEYAZ

GAZİANTEP – 2019

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

TÜRKİYE'YE SİĞİNAN İRAK TÜRKMENLERİNİN SOSYAL HAYATA
UYUMLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
NECMETTİN BEYAZ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. EMEL TOPÇU

GAZİANTEP – 2019



**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU**

Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Necmettin BEYAZ tarafından hazırlanan “Türkiye’ye Sığınan Irak Türkmenlerinin Sosyal Hayata Uyumlarının İncelenmesi” başlıklı tez, 05 / 03 / 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası:

Kurumu/Üniversitesi

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Emel TOPÇU

Jüri Başkanı

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. İdris DEMİR

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Tuba BÜYÜKBEŞE

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

**Prof. Dr. Mazlum ÇELİK
Enstitü Müdürü**

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Türkiye’ye Sığınan Irak Türkmenlerinin Sosyal Hayata Uyumlarının İncelenmesi**” başlıklı çalışmanın tarafımca, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım. **05.../03.../2019**

[İmza]

NECMETTİN BEYAZ

ÖNSÖZ

Bu çalışmayı sonuçlandırmamda desteğini benden esirgemeyen, sahip olduğuengin mesleki bilgisiyle kıymetli zamanını ayırıp bana rehberlik eden, çalışma disiplinine ve profesyonelliğe önem veren ve araştırma yeteneğimin gelişmesine katkıda bulunan değerli danışman hocam Doç. Dr. Emel TOPÇU'ya teşekkürü bir borç biliyor ve şükranlarımı sunuyorum.

Eğitime zaman ayırmama müsaade eden, kendisine fazla zaman ayıramadığım, benden desteğini esirgemeyen ve her koşulda yanımda olan başarımın anahtarı her şeyim eşim Mine'ye ve kıymetli oğlum Can'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Araştırma süresince bana tercümanlık yapan Irak Türkmen'i Raad Najm MAJEED ile Raad Ahmet QASSİM'a ve misafirine ilk ikramı su ile yapan konuksever, sıcakkanlı ve onurlu Irak Türkmen halkına sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Lisansüstü öğrenimim boyunca emeği geçen ve karşılaştığım sorunlara çözüm arayan Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dr. Öğr. Üyesi Suzan CANLI'ya, Adıyaman Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Dr. Öğr. Üyesi Mehmet SÜMER'e ve Adıyaman Cengiz Topel Ortaokulu Rehber Öğretmeni Mehmet ÇALIM'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Irak Türkmenlerinin yardım ihtiyaçlarına koşan, onlara Sosyal Uyum Yardımı (SUY) verilmesine öncülük eden değerli hocam Kızılay Adıyaman Şube Başkanı Bekir UYANIK'a, hasta olan Türkmen çocukların evlerini ziyaret eden, onların ihtiyaçlarına cevap arayan değerli müdürüm Adıyaman eski İl Milli Eğitim Müdürü ve şuan Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Mete KIZILKAYA'ya ve Irak Türkmenlerine her durumda yardımını esirgemeyen ve özellikle Türkmen çocuklarına yönelik sünnet merasimi düzenleyen Ülkü Ocakları Adıyaman İl Başkanı Taha ŞAHİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gaziantep, 2019

Necmettin BEYAZ

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye'ye sığınmış Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumlarının ne durumda olduğu araştırılmıştır. Nitel boyutun çalışma grubu 15 kadın, 15 erkek 30 kişiden oluşmaktadır. Nicel boyutun çalışma grubu 122 kadın, 121 erkek 243 kişiden oluşmaktadır. Bu çalışmada karma yöntem desenlerinden yakınsayan paralel desen kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi olarak olgubilim (fenomenoloji) ve nicel araştırma yöntemi olarak tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada, araştırmaya katılanların sosyal hayata uyumlarının incelenmesi için, araştırmacı tarafından geliştirilen anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Anketin birinci bölümü ankete katılanların sosyo-demografik özelliklerinin tespitini yapacak 12 sorudan ve ikinci bölümü ise ankete katılanların uyum (entegrasyon) sürecini tespit edecek 41 sorudan oluşmuştur. Anketin ikinci bölümü; yapısal uyum, etkileşime dayalı uyum, kültürel uyum ve özdeşime dayalı uyum süreçlerini gösteren 4 ana gruptan oluşmuştur. Nitel ve nicel bulgulardan elde edilen sonuca göre araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunun, bazı yönlerden eksikliklerle karşılaşmalarına rağmen, uyum (entegrasyon) süreçleri göz önünde bulundurulduğunda, sosyal hayata uyum sağladıkları tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: uyum (entegrasyon), Irak Türkmen'i, göç, sığınmacı, kültürleşme

ABSTRACT

In this study, the actual condition of the social integration of Iraqi Turkmen into Turkey has been investigated. Qualitative dimension of the working group consists of 30 people, 15 women and 15 men. Quantitative size of the study group consists of 243 people, 122 women and 121 men. In this research, parallel convergent pattern of mixed methods design has been used. Phenomenological model as qualitative method and general survey model quantitative method were used in the study. In the study, to examine the social integration of those surveyed, surveys and semi-structured interview form developed by the researchers were used. In the first part of the survey questionnaire, which aims to determine socio-demographic characteristics of the participants, 12 questions and in the second part of the questionnaire, which aims to identify the integration process of the participants, 41 questions were asked. The second part of the survey consists of 4 main groups that show the adaptation processes based on structural adjustment, interactional adaptation, cultural cohesion and identification. According to the results obtained from the qualitative and quantitative findings, it was determined that the majority of the respondents, despite the deficiencies encountered in some aspects, were in compliance with the social life when the integration processes were taken into consideration

Keywords: integration, Iraqi Turkmen, immigration, refugees, acculturation

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM	

GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	5
1.1.1. Problem Cümlesi.....	6
1.1.2. Alt Problemler.....	6
1.1.2.1. Nitel Boyuta İlişkin Alt Problemler	6
1.1.2.2. Nicel Boyuta İlişkin Alt Problemler.....	6
1.1.3. Araştırmanın Hipotezleri	7
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Araştırmanın Varsayımları	8
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.6. Tanımlar.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Irak Türkmenleri.....	9
2.1.1. Türkmen Kavramı	9
2.1.2. Türkmen Tarihi ve Siyasi Yapısı	10
2.1.3. Türkmenlerin Kültürel Yapısı.....	13
2.1.4. Türkiye'nin Türkmen Politikası.....	13
2.1.5. Cumhuriyet Tarihi Boyunca Irak Türkmenlerinin Türkiye'ye Göçü.....	17
2.2. Göç ve Göç Olgusu.....	18
2.2.1. Göç Kavramı	18
2.2.2. Göçün Nedenleri	19

2.2.2.1. Siyasal ve Sosyokültürel Nedenler.....	20
2.2.2.2. Ekonomik Nedenler.....	21
2.2.2.3. Savaş Kaynaklı Nedenler	22
2.2.2.4. Doğal Nedenler	22
2.2.3. Göç Türleri.....	23
2.2.3.1 Yasal Prosedüre Uyum Açısından Göç Türleri.....	23
2.2.3.2 Siyasi Sınır Alanına Göre Göç Türleri	25
2.2.3.3 Oluşum Süreçlerine Göre Göç Türleri	26
2.2.3.4 Süresine Göre Göç Türleri	26
2.2.4. Göç Hukuku ve Göç Politikası.....	27
2.2.4.1 Uluslararası Göç Hukuku ve Politikası	27
2.2.4.2 Türkiye Cumhuriyetinin Göç Hukuku ve Politikası	30
2.2.4.3 Türkiye Cumhuriyetinin Irak Türkmenlerine Yönelik Göç Politikası	36
2.3. Kültürleşme ve Uyum (Entegrasyon)	39
2.3.1. Kültürleşme	39
2.3.2. Kültürleşme Stratejileri	40
2.3.2.1. Asimilasyon.....	42
2.3.2.2. Uyum (Entegrasyon)	43
2.3.3. Uyum (Entegrasyon) Süreçleri.....	44
2.3.3.1. Yapısal Uyum.....	46
2.3.3.2. Etkileşime Dayalı Uyum	48
2.3.3.3. Kültürel Uyum.....	49
2.3.3.4. Özdeşime Dayalı Uyum	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM.....	51
3.1. Araştırma Modeli.....	51
3.1.1. Nitel Boyut.....	54
3.1.2. Nicel Boyut	55
3.2. Evren ve Örneklem	55
3.2.1. Nitel Boyut Çalışma Grubu	56
3.2.1. Nicel Boyut Çalışma Grubu.....	56
3.3. Veri Toplama Araçları.....	56
3.3.1. Nitel Veri Toplama Aracı	56
3.3.2. Nicel Veri Toplama Aracı.....	57
3.4. Verilerin Toplanması.....	58

3.4.1. Nitel Verilerin Toplanması	58
3.4.2. Nicel Verilerin Toplanması.....	59
3.5. Verilerin Analizi	59
3.5.1. Nitel Verilerin Analizi	59
3.5.2. Nicel Verilerin Analizi.....	60
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
BULGULAR VE YORUM	61
4.1. Nitel Boyuta Yönelik Bulgular ve Yorumlar	61
4.1.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	61
4.1.2. Katılımcıların Türkiye’de Bulunma Süreleri	62
4.1.3. Katılımcıların Türkiye’ye Gelme Nedenleri	62
4.1.4. Katılımcıların Adıyaman’a Yerleşme Nedenleri	65
4.1.5. Katılımcıların Geldikleri Yerde Maddi Durumları	67
4.1.6. Katılımcıların Türkiye’de Karşılaştıkları Zorluklar ve Zorlukları Nasıl Aştıkları .	68
4.1.7. Katılımcıların Kendileri ve Çocukları için Nasıl Bir Gelecek Düşündükleri	78
4.1.8. Katılımcıların Avrupa’ya Gitme Düşünceleri.....	81
4.2. Nicel Boyuta Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	82
4.2.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	83
4.2.2. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hayata Uyumlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar	89
4.2.2.1 Yapısal Uyumlarına (İstihdam, Barınma, Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişimlerine) İlişkin Bulgular ve Yorumlar	89
4.2.2.1.1 İstihdama Erişimleri	89
4.2.2.1.2 Barınmaya Erişimleri.....	94
4.2.2.1.3 Eğitim Hizmetlerine Erişimleri	97
4.2.2.1.4 Sağlık Hizmetlerine Erişimleri	102
4.2.2.2 Etkileşime Dayalı Uyumlarına (Sosyal Bağlantılarına) İlişkin Bulgular ve Yorumlar	104
4.2.2.3 Kültürel Uyumlarına (Dil ve Kültür Bilgilerine) İlişkin Bulgular ve Yorumlar	108
4.2.2.4 Özdeşime Dayalı Uyumlarına (Kimlik Edinmelerine) İlişkin Bulgular ve Yorumlar	110
4.2.3. Araştırmaya Katılan Irak Türkmenlerinin Sosyal Hayata Uyumlarını Etkileyen Etmenlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	113
4.2.3.1 Türkiye’de Bulunma Süreleri İle Etkileşime Dayalı Uyumları (Sosyal Bağlantıları) Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ve Yorumlar.....	113

4.2.3.2 Türkiye’de Bulunma Süreleri İle Kültürel Uyumları (Dil ve Kültür Bilgisi) Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ve Yorumlar	115
4.2.3.3 Türkiye’de Bulunma Süreleri İle Özdeşime Dayalı Uyumları (Kimlik Edinmeleri) Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ve Yorumlar	117
4.2.3.4 Göçmenlik Statüleri İle Özdeşime Dayalı Uyumları (Kimlik Edinmeleri) Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ve Yorumlar	120
4.2.3.5 Sağlanan Maddi Destek İle Özdeşime Dayalı Uyumları (Kimlik Edinmeleri) Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ve Yorumlar	124
BEŞİNCİ BÖLÜM	
SONUÇ VE ÖNERİLER	127
5.1. Sonuçlar	129
5.1.1. Araştırmaya Katılanların Türkiye’ye Ne Zaman Geldikleri ve Gelme Nedenlerine İlişkin Sonuçlar	129
5.1.2. Araştırmaya Katılanların Adıyaman’a Yerleşme Nedenleri ve Irak’taki Maddi Durumlarına İlişkin Sonuçlar	129
5.1.3. Araştırmaya Katılanların Avrupa’ya Gitme Düşüncelerine İlişkin Sonuçlar	130
5.1.4. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hayata Uyumlarına İlişkin İlişkin Sonuçlar	130
5.1.4.1 Yapısal Uyumlara (İstihdam, Barınma, Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişimlerine) İlişkin Sonuçlar	130
5.1.4.2 Etkileşime Dayalı Uyumlara (Sosyal Bağlantılarına) İlişkin Sonuçlar	135
5.1.4.3 Kültürel Uyumlara (Dil ve Kültür Bilgilerine) İlişkin Sonuçlar	137
5.1.4.4 Özdeşime Dayalı Uyumlara (Kimlik Edinmelerine) İlişkin Sonuçlar	138
5.2. Öneriler	140
KAYNAKÇA	142
EKLER	150
EK 1. Anket Formu	150
EK 2. Görüşme Formu	157

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	61
Tablo 2. Katılımcıların Türkiye’de Bulunma Süreleri	62
Tablo 3. Katılımcıların Türkiye’ye Neden Geldiklerine İlişkin Görüşleri	63
Tablo 4. Katılımcıların Adıyaman’a Yerleşme Nedenlerine İlişkin Görüşleri.....	65
Tablo 5. Katılımcıların Geldikleri Yerde Maddi Durumlarına İlişkin Görüşleri	67
Tablo 6. Katılımcıların Türkiye’de Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri.....	68
Tablo 7. Katılımcıların Türkiye’de Karşılaştıkları Zorlukları Nasıl Aştıklarına İlişkin Görüşleri	72
Tablo 8. Katılımcıların Kendileri ve Çocukları İçin Nasıl Bir Gelecek Düşündüklerine İlişkin Görüşleri.....	78
Tablo 9. Katılımcıların Avrupa’ya Gitme Düşüncelerine İlişkin Görüşleri	81
Tablo 10. Araştırmaya Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	83
Tablo 11. Araştırmaya Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	83
Tablo 12. Araştırmaya Katılanların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı	84
Tablo 13. Araştırmaya Katılanların Çocuk Sayılarına göre Dağılımı	84
Tablo 14. Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	85
Tablo 15. Araştırmaya Katılanların Aylık Ortalama Gelir Durumlarına Göre Dağılımı	86
Tablo 16. Araştırmaya Katılanların Geçim Durumuna Göre Dağılımı	86
Tablo 17. Araştırmaya Katılanların Türkiye’de Bulunma Sürelerine Göre Dağılımı	87
Tablo 18. Araştırmaya Katılanların Göçmenlik Statüsüne Göre Dağılımı	87
Tablo 19. Araştırmaya Katılanların Resmi Kimlik Durumuna Göre Dağılımı	88
Tablo 20. Araştırmaya Katılanların Irak’taki Mesleklerine Göre Dağılımı	89
Tablo 21. Araştırmaya Katılanların Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı	90
Tablo 22. Çalışılan İşin Kendi Mesleklerine Uygunluğu Dağılımı.....	91
Tablo 23. Bir İşte Çalışanların Çalışma İznine Göre Dağılımı	91
Tablo 24. Bir İşte Çalışanların İşleriyle İlgili Karşılaştıkları Sorunlara Göre Dağılımı	92
Tablo 25. İş Olan ve İş Arayanların, İş Bulmada Destek Sağlanmasına Göre Dağılımı.....	93
Tablo 26. İş Olan ve İş Arayanların, Çalışabilmek İçin Meslek Edindirme Kursu Alma Durumlarına Göre Dağılımı	93
Tablo 27. Araştırmaya Katılanların Ev Kirası Ücretine Göre Dağılımı.....	94
Tablo 28. Araştırmaya Katılanların Aynı Evde Yaşadığı Kişi Sayısına Göre Dağılımı	94
Tablo 29. Araştırmaya Katılanların Konut Türüne Göre Dağılımı	95

Tablo 30. Araştırmaya Katılanların Oturdıkları Konutun Oda Sayısına Göre Dağılımı	95
Tablo 31. Araştırmaya Katılanların Barınma Sorununa Göre Dağılımı.....	96
Tablo 32. Araştırmaya Katılanların Kira Yardımına Göre Dağılımı.....	96
Tablo 33. Araştırmaya Katılanlardan Okul Çağında Çocuğu olanların Dağılımı	97
Tablo 34. Araştırmaya Katılanların Okula Gitmeyen Çocuk Sayısına Göre Dağılımı	98
Tablo 35. Araştırmaya Katılanların Çocuklarını Okula Göndermeme Nedenlerine Göre Dağılımı.....	98
Tablo 36. Araştırmaya Katılanların, Okula Giden Çocuklarının Karşılaştıkları Sorunlara Göre Dağılımı.....	99
Tablo 37. Araştırmaya Katılanların Okula Giden Çocukları İçin Yardım Alma Durumuna Göre Dağılımı.....	100
Tablo 38. Araştırmaya Katılanların Çocuklarının Okul Dersleri Haricinde Eğitim Alma Durumuna Göre Dağılımı.....	100
Tablo 39. Araştırmaya Katılanların Kursa Katılma Durumlarına Göre Dağılımı.....	101
Tablo 40. Araştırmaya Katılanların Sağlık Hizmetlerinden faydalanma Durumlarına Göre Dağılımı.....	102
Tablo 41. Araştırmaya Katılanlardan Sağlık Hizmetlerinden Faydalananların Karşılaştıkları Sorunlara Göre Dağılımı	103
Tablo 42. Araştırmaya Katılanların Yerel Halktan Arkadaşları Olma Durumuna Göre Dağılımı	104
Tablo 43. Araştırmaya Katılanların Çocuklarının Yerel Halktan Arkadaşı Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	104
Tablo 44. Araştırmaya Katılanların Yerel Halktan Kız Alıp Verme Durumuna Göre Dağılımı	105
Tablo 45. Araştırmaya Katılanların Yerel Halkla İlişki Kurmalarını Engelleyen Sorunlara Göre Dağılımı.....	106
Tablo 46. Araştırmaya Katılanların Adıyaman'da Yaşayan Akrabalarıyla Yardımlaşması ve Onlardan Destek Almalarına Göre Dağılımı.....	107
Tablo 47. Araştırmaya Katılanların Sosyal-Kültürel-Sportif Faaliyetlere Katılma Durumlarına Göre Dağılımı.....	107
Tablo 48. Araştırmaya Katılanların Türkiye'nin Sosyal, ekonomik ve Siyasi Gündemini Takip Etme Durumuna Göre Dağılımı	108
Tablo 49. Araştırmaya Katılanların Kültür ve Değerlerinin Yerel Halkın Kültürüne Benzeme Durumuna Göre Dağılımı.....	108
Tablo 50. Araştırmaya Katılanların Yerel Halkın Kendilerinden Biri Olarak Benimseme Durumuna Göre Dağılımı.....	109
Tablo 51. Araştırmaya Katılanların Yerel Halkla Türkçe Konuşarak İletişim Sağlama Durumuna Göre Dağılımı.....	110

Tablo 52. Araştırmaya Katılanların Kendilerini Türk Toplumunun Bir Parçası Olarak Görme Durumlarına Göre Dağılımı	111
Tablo 53. Araştırmaya Katılanların Türkiye’yi Kendi Vatanları Gibi Görme Durumuna Göre Dağılımı.....	111
Tablo 54. Araştırmaya Katılanların Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olma İsteklerine Göre Dağılımı.....	112
Tablo 55. Araştırmaya Katılanların Kalıcı Olarak Ülkelerine Dönme Durumlarına Göre Dağılımı.....	112
Tablo 56. Araştırmaya Katılanların Türkiye’de Bulunma Süresi İle Düzenli Olarak Görüştüğü Yerel Halktan Arkadaşının Olması Durumu Arasındaki İlişki	113
Tablo 57. Araştırmaya Katılanların Türkiye’de Bulunma Süresi İle Türkiye’nin Sosyal, ekonomik ve Siyasi Gündemini Takip Etme Durumu Arasındaki İlişki	114
Tablo 58. Araştırmaya katılanların Türkiye’de Bulunma Süresi İle Yerel Halkın Kendilerinden Biri Olarak Benimsemesi Düşüncesi Arasındaki İlişki.....	115
Tablo 59. Araştırmaya Katılanların Türkiye’de Bulunma Süresi İle Yerel Halkla Türkçe İletişim Sağlayabilme Durumu Arasındaki İlişki.....	116
Tablo 60. Araştırmaya Katılanların Türkiye’de Bulunma Süresi İle Kendilerini Yabancı hissetmeyip, Türk Toplumunun Bir Parçası Olarak Görebilme Düşünceleri Arasındaki İlişki	117
Tablo 61. Araştırmaya katılanların Türkiye’de Bulunma Süresi İle Türkiye’yi Kendi Vatanları Gibi Görebilme Düşünceleri Arasındaki İlişki.....	118
Tablo 62. Araştırmaya Katılanların Türkiye’de Bulunma Süresi İle Kalıcı Olarak Ülkelerine Dönme Düşünceleri Arasındaki İlişki	119
Tablo 63. Araştırmaya Katılanların Göçmenlik Statüleri İle Kendilerini Yabancı hissetmeyip, Türk Toplumunun Bir Parçası Olarak Görebilme Düşünceleri Arasındaki İlişki.....	121
Tablo 64. Araştırmaya Katılanların Göçmenlik Statüsü ile Türkiye’yi Kendi Vatanları Gibi Görebilme Düşünceleri Arasındaki İlişki.....	122
Tablo 65. Araştırmaya Katılanların Göçmenlik Statüsü İle Kalıcı Olarak Ülkelerine Dönme İsteme Düşünceleri Arasındaki İlişki	123
Tablo 66. Araştırmaya Katılanların Kira Yardımı (SUY) Alma Durumu ile Kendilerini Yabancı hissetmeyip, Türk Toplumunun Bir Parçası Olarak Görebilme Düşünceleri Arasındaki İlişki	124
Tablo 67. Araştırmaya Kira Yardımı (SUY) Alma Durumu İle Türkiye’yi Kendi Vatanları Gibi Görebilme Düşünceleri Arasındaki İlişki.....	125
Tablo 68. Araştırmaya Katılanların Kira Yardımı (SUY) Alma Durumu İle Kalıcı Olarak Ülkelerine Dönme Düşünceleri Arasındaki İlişki	126

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1. Yıllara Göre Düzensiz Göçmenlerin Dağılımı Grafiği.....	25
Şekil 2. Kültürleşme Stratejileri.....	41
Şekil 3. Entegrasyonun Temel Uğraş Alanlarını Tanımlayan, Yapısal Çerçeve.....	46



KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AÇSHB	:	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AİHM	:	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM	:	Birleşmiş Milletler
BMMYK	:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)
DEAŞ	:	Devlet'ül İslamiyye fi'l Irak ve's Şam
GİGM	:	Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne (GİGM)
HAŞDİ ŞAABİ	:	Irak Gönüllü Halk Güçleri
HMK	:	Hükümetlerarası Mülteci Komitesi (IGCR)
IOM	:	Uluslararası Göç Örgütü (IOM)
İGİM	:	İl Göç İdaresi Müdürlüğü
MC	:	Milletler Cemiyeti
MCMYK	:	Milletler Cemiyeti Mülteciler Yüksek Komiserliği
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
PICTES	:	Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi
SSCB	:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SUY	:	Sosyal Uyum Yardım Programı
ŞEY	:	Şartlı Eğitim Yardımı Programı
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UMÖ	:	Uluslararası Mülteci Örgütü'ne (IRO)
UNICEF	:	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YÖTEP	:	Yabancı Uyruklu Öğrencilere Yönelik Telafi Eğitimi Çerçeve Öğretim Programı
YUKK	:	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Anadolu coğrafyası tarihin her döneminde doğal afet, savaş, ekonomik ve siyasi vb. nedenlerden dolayı göç hareketlerine beşiklik yapmış, bir geçiş güzergâhı olarak kullanılmıştır. Anadolu toprakları üzerinde kurulmuş olan Ülkemiz, coğrafi ve stratejik konumu sebebiyle Ortadoğu, Asya ülkeleri ve Avrupa ülkeleri arasında bir köprü görevi yürüttüğünden son yüz yılda da savaşlar ve iç karışıklıklar nedeniyle birçok göç hareketliliğinin geçiş güzergâhı olmuş ve milyonlarca sığınmacıyı kendi sınırlarında barındırmak durumunda kalmıştır.

Son on yıllık süreç içerisinde Ortadoğu’da baş gösteren demokrasi, özgürlük ve insan hakları talepleriyle başlayan Arap Baharı adı verilen halk ayaklanması, Aralık 2010 yılında Tunus’ta başlamış, daha sonra Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn, Ürdün, Yemen gibi Arap ülkelerine sıçramıştır. Bu ayaklanmalar demokrasi ve özgürlük taleplerinin karşılanması için Arap ülkelerindeki diktatör yönetimlere karşı yapılmış olup, zamanla silahlı iç çatışmaya dönüşmüştür (Topcu, 2017). Suriye’deki muhalif gruplar, Suriye rejimine karşı 15 Mart 2011 tarihinden itibaren silahlı eylemlere başlamış ve bu eylemler sonucu ülke iç savaşa doğru sürüklenmiştir (Deniz, 2013). Suriye’deki iç savaşın derinleşmesi ve ülke geneline yayılmasıyla, halkın çoğu can güvenliğini sağlayabilmek için yaşadığı yerleri terk etmek zorunda kalmıştır. Bunu sonucu olarak Türkiye başta olmak üzere Irak, Ürdün, Mısır, Lübnan gibi komşu ülkelere dış göç hareketleri başlamıştır. Suriye’den Türkiye’ye ilk sığınmacı akımı 29 Nisan 2011 tarihinde başlamıştır. Türkiye, göç hareketlerinin başladığı ilk günden itibaren iç çatışmadan kaçan Suriye vatandaşlarına “açık kapı politikası” yürütmüş ve dört yıl içerisinde Suriyelilerin %44’ünü kabul ederek, en fazla Suriyeli sığınmacı kabul eden ülke pozisyonuna gelmiştir. Birleşmiş Milletlerin resmi rakamlarına göre Suriye iç savaşının başladığı günden itibaren dört yıl içinde 6 milyon Suriyeli ülke içerisinde güvenli bölgelere ve 4 milyonu ise komşu ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Türkiye’ye göç eden Suriyeliler, ilk aşamada yalnızca sınır illerde bulunan kamplarda (çadır kentlerde) ağırlanmıştır (Tunç, 2015).

El Kaide terör örgütüne bağlı olarak Irak’ta faaliyet gösteren DEAŞ örgütü, 8 Nisan 2013 tarihinde “Irak ve Şam İslam Devleti” olarak ismini değiştirmiş ve Suriye’deki faaliyetlerini artırmaya başlamıştır. DEAŞ, Suriye’de birçok kenti, kasabayı ve köyü ele geçirmiş ve halka zulüm yapmaya başlamıştır. DEAŞ’ın zulmünden dolayı Suriye’deki göç hareketliliği daha da artmış ve halk kitleler halinde Türkiye’ye sığınmak zorunda kalmıştır

(Erdoğan ve Deligöz, 2015). Suriye'den Türkiye'ye doğru devam eden göç akını ilk zaman belli bir seviyede seyrederken, devreye DEAŞ'ın girmesiyle yoğun olarak artmaya başlamıştır. Bununla birlikte 2003 yılında Saddam rejiminin yıkılmasıyla Irak'ta başlayan istikrarsızlık, DEAŞ'ın 10 Haziran 2014'te Irak'ın Musul Şehrine girmesiyle birlikte farklı bir boyut kazanmıştır. Irak hükümeti, DEAŞ'ın ilerleyişi karşısında yetersiz kalmış ve DEAŞ, Musul ile birlikte birçok kenti ele geçirerek Irak'ın neredeyse üçte birini kontrolü altına almıştır. DEAŞ'ın giderek tehdit haline gelmesi Irak siyasetinde yeni aktörlerin rol almasına neden olmuştur. Özellikle Irak'ın Şii dini lideri Ayetullah El-Sistani'nin DEAŞ'a karşı cihat fetvası vermesiyle Şii milis gruplar, gönüllü olarak DEAŞ'e karşı mücadeleye girişmiş ve Irak Hükümetinin desteklediği ve İran'ın doğrudan etkisi altında bulunan Haşdi Şaabi örgütünün etrafında toplanmıştır. Bununla birlikte İran asker ve komutanlarının Haşdi Şaabi saflarında yer alması İran'ın, Irak'ın siyasi süreci üzerinde etkisini arttırmıştır (Duman, 2015).

Saddam Hüseyin rejiminin 2003 yılında yıkılmasıyla Irak'ta başlayan mezhep (Sünni-Şii) çatışmaları 2006 – 2007 yıllarında zirve yapmış ve Sünni – Şii gruplar arasında çıkan çatışmalardan dolayı yüzlerce insan öldürülmüştür. Bu tarihe kadar mezhep çatışması Türkmenler arasına sıçramamıştır. Bu tarihten itibaren Musul'da Türkmen varlığından rahatsız olan güçler boş durmamış ve Türkmenler arasına nifak sokmaya çalışmıştır. Mart 2007'de Musul'a bağlı Telafer İlçesinde Şiilerin ağırlıklı yaşadığı bölgede bomba yüklü bir tır patlatılmış ve yaklaşık 100 ev yerle bir olmuş, 152 kişi hayatını kaybetmiştir. Musul'daki Türkmen varlığından rahatsız olan güçler, planlarını başarılı bir şekilde gerçekleştirmiş ve böylece Türkmenler arasında mezhep çatışmasının önünü açmıştır. Diğer yandan DEAŞ'ın Musul'a girmesinden sonra bazı Sünni Türkmen aşiretlerinin DEAŞ'a destek vermesi ve bununla birlikte bazı Şii Türkmenlerinin ise Irak Hükümetinin desteklediği ve İran'ın kontrolünde olan Haşdi Şaabi'ye destek vermesi, Türkmenler arasında mezhep çatışmalarını gittikçe tırmandırmıştır. Şii dini lideri Ayetullah Ali El-Sistani'nin DEAŞ'a karşı cihat fetvası vermesiyle Musul'un diğer bölgelerinde ve Telafer'de bulunan Türkmenleri, DEAŞ sonrası zor günler beklemiştir. Irak hükümeti ve İran'ın desteğiyle intikam duygusu ve mezhepsel sloganlarla başlayan Musul operasyonu sonucu Telafer ilçesinin kontrolü Haşdi Şabi'nin eline geçmiştir. Telafer'in yarısından fazlasını oluşturan Sünni Türkmenler, DEAŞ'e destek verdiği gerekçesiyle suçlanmış, tehdit ve şiddet altında kalmıştır (Omar, 2016).

Ortaya çıkan mezhep çatışmasından dolayı Telafer ve Kerkük şehirlerinde yaşayan Türkmenlerin çoğu da kitleler halinde Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Türkiye, bir

yandan Suriye üzerinden gelen, bir yandan da Irak üzerinden gelen sığınmacıları misafir etmek zorunda kalmıştır. Yoğun sığınmacı akını karşısında Türkiye'nin sığınmacılar için hazırlamış olduğu kamplar yetersiz kalmıştır. Türkiye sığınmacıları, sınıra yakın il ve ilçelerde akrabalarının yanında ya da kendi imkânlarıyla kiralayacakları evlerde ikamet ettirmek suretiyle sorunu çözmeye çalışmıştır. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün 07.02.2019 tarihli istatistiklerine göre Geçici Koruma kapsamında Ülkemizde bulunan 3.644.342 Suriyelinin 142.676'sı geçici barınma merkezlerinde, kalan 3.501.666'sı ise geçici barınma merkezleri dışında yaşamlarını sürdürmektedir. Geçici Koruma kapsamında bulunan 3.501.666 Suriyeli ile birlikte, İkamet İzni ile 883.796 ve Uluslararası Koruma Başvurusu ile 114.537 olmak üzere toplam 4.499.999 yabancı uyruklu kişi, Ülkemizin değişik illerinde halk ile iç içe yaşamlarını sürdürmektedir. Bu demektir ki Türkiye (82.003.882) nüfusunun %5.49'u kadar yabancı Türkiye'nin 81 İline yerleşmiş ve yaşamlarını sürdürmektedir. Bunların ikamet izniyle 104.444, kısa dönem ikamet izniyle 96.842, diğer sebepli ikamet izniyle 3.824 ve Uluslararası Koruma Başvurusu yapan 68.117 olmak üzere toplam 273.227'si Irak vatandaşıdır (GİGM, 2019a). Irak vatandaşlarının çocuğunun Irak Türkmenlerinden oluştuğu söylenebilir.

Kamplarda yer olmadığı için kamp dışında, şehir içlerinde, yerleşmeye başlayan sığınmacılara ilk zamanlar yerli halk oldukça ilgi göstermiş ve ihtiyaçlarını kendi aralarında karşılamaya çalışmıştır. Zamanla sığınmacıların sayısının artması ve sığınmacıların uzun bir süre daha Türkiye'de kalacağına anlaşılması üzerine yerli halk ile sığınmacılar arasında sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Şehirdeki sığınmacı sayısı arttıkça yerel halkta güvenlik kaygısı artmış, özellikle bazı sığınmacıların Türkiye'deki bazı silahlı ve bombalı eylemlerde rol almaları yerli halkı daha da kaygılandırmış sığınmacılarla ilişkilerinde daha dikkatli ve temkinli davranmaya yol açmıştır (Uzman, 2016). Bununla birlikte ilk zaman halkın maddi desteğiyle ayakta durabilen sığınmacılar, zamanla sayılarının artmasıyla birlikte günlük ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çalışmak zorunda kalmışlardır. Sığınmacıların çalışma izinleri olmadığından bunlar kayıt dışı çalışmak zorunda kalmıştır. Özellikle çoğu işletmeler, ucuz iş gücünden faydalanmak amacıyla daha fazla sığınmacı çalıştırma eğilimi göstermiştir. Bundan dolayı iş arayan yerli halk, iş bulamaz duruma gelmiş ve bazı çalışanlar işlerini kaybetmek zorunda kalmıştır. Çalışmak istemeyen, iş bulamayan ya da çalışma gücü olmayan sığınmacılar ise ya çocuklarını çalıştırmış ya da dilenmeye zorlamıştır. Bunun sonu olarak sokak ve caddelerde dilenen ve mendil satan çocukların sayısında artış olmuştur. Bu durumdan yerli halk oldukça rahatsız olmaya başlamıştır (Çobaner, 2015). Sığınmacıların zorunlu kiralık ev arayışları zamanla kira fiyatlarını arttırmış, yerli halkın uygun fiyata kiralık ev bulmasını

zorlaştırmıştır (Özdemir, 2017). Bununla birlikte sığınmacıların genç kızlarının hayatlarını kurtarmak adına yerel halktan kişilerle ikinci eş olarak gayri resmi evlendirmeleri yerel halkın, özellikle kadınların, oldukça tepkisini çekmiş ve sığınmacılara karşı bakış açılarının değişmesine neden olmuştur (Uçak, 2017).

Diğer ülkelerde, özellikle batı ülkelerinde, sığınmacı sayısı az olduğu halde, mülteci krizi birçok sosyal ve toplumsal olaylara yol açmış, özellikle faşizan seviyede dinsel, etnik ve kimliksel bir hal almıştır. Bunun sonucu olarak sığınmacılara karşı sınır dışı etme kararı dâhil birçok radikal tedbirlere başvurulmuştur (Karademir, 2016). Ancak Türkiye’de yukarıda belirtmiş olduğumuz sorunlar haricinde ciddi şekilde toplumsal ve sosyal olaylara yol açacak sığınmacı krizi yaşanmadığı söylenebilir. Bununla birlikte ilk zamanlar yerel halk ile sığınmacılar arasında bazı sosyal çatışmalar olmuş ise de zamanla her iki tarafta birbirini benimsemek ve kabul etmek zorunda kaldığı söylenebilir. Türkiye’de sığınmacılar ile yerel halk arasında meydana gelen çatışmalar hiçbir zaman ulusal çapta etnik ve kimliksel bir nefrete ve düşmanlığa dönüşmediği söylenebilir. Bunda hükümetin sığınmacılara yönelik izlemiş olduğu politikanın etkisi olduğu söylenebilir. Hükümetin bu tutumunun halk üzerinde de etkili olduğu ve halkın sığınmacıları benimsemesinde önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada, Irak’taki mezhep çatışmasından kaçarak Türkiye’ye sığınan Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumları konu edilmiştir. Bu çalışma 5 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümde araştırmanın “problem durumunu”, “araştırmanın amacı”, “araştırmanın önemi”, “varsayımları”, “sınırlılıkları” ve “tanımlarına” yer verilmiştir.

İkinci bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturularak, Irak Türkmenleri, göç ve göç olgusu, göç türleri, kültürleşme ve uyum (entegrasyon) konularına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi belirlenerek, “araştırmanın modeli”, “evren ve örnekleme”, “veri toplama araçları”, “verilerin toplanması” ve “verilerin analizi”ne yer verilmiştir. Dördüncü bölümde araştırma sonucu elde edilen “bulgular ve yorum”a yer verilmiştir. Beşinci bölümde ise araştırmanın sonucu ve araştırma ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından hazırlanan 2018 Dünya Göç Raporunda; 2010 yılında dünyada yaklaşık 222 milyon, dünya nüfusunun %3,2'si kadar göçmen varken, 2010 yılında Ortadoğu'da baş gösteren demokrasi, özgürlük ve insan hakları talepleriyle başlayan Arap Baharı adı verilen halk ayaklanması sonucu Ortadoğu ülkelerinde, özellikle Suriye'de baş gösteren iç çatışmalardan dolayı göçmen sayısı 2015 yılında yaklaşık 244 milyona, dünya nüfusunun %3,3'üne yükselmiştir. Bu beş yıllık sürede yaklaşık 22 milyon insan ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır (GAV, 2018). Arap Baharı sonucu 2011 yılında ortaya çıkan Suriye iç savaşından dolayı 13 milyon Suriye vatandaşı yaşadığı yerleri terk etmek zorunda kalmıştır. Bunların yaklaşık 3,6 milyonu Türkiye'ye, 1 milyonu Avrupa'ya, 5 milyondan fazla kişi diğer Orta Doğu ülkelerine, 100 bini Kuzey Amerika'ya, 52 bini Kanada'ya, 21 bini ABD'ye yerleşmiş ve geriye kalanları ise Suriye içinde yer değiştirmiştir (Almohibany, 2018). Orta Doğu ve Afrika'da yaşanan iç çatışmalardan dolayı Afganistan, Irak, Libya, Yemen ve Somali'de büyük bir insani kriz oluşmuş ve insanlar evlerini terk ederek, ülke içinde ve dışında göçmen durumuna düşmüşlerdir (Çelikkol, 2018). Bu göçmen sorunundan birçok ülke etkilenmiş ve göçmenlere ev sahipliği yapmak zorunda kalmıştır.

Türkiye'nin Ortadoğu ülkelerine komşu olması ve Ortadoğu ülkeleri ile Avrupa ülkeleri arasında bir geçiş güzergâhı konumunda olmasından dolayı, sığınmacı sorunundan en fazla etkilenen ülke olmuştur. Bundan dolayı Türkiye milyonlarca sığınmacıya ev sahipliği yapmak zorunda kalmıştır. Türkiye sığınmacıları, ülkelerindeki iç çatışmalar bitinceye kadar, belli bir süreliğine, insani olarak misafir ettiği söylenebilir. Ancak ülkelerindeki iç çatışmalar halen devam ettiğinden sığınmacıların ülkelerine dönmeleri zorlaşmıştır. Avrupa ülkeleri ise sığınmacıların kendi ülkelerine gitmelerini önleyici değişik tedbirler almış ve sadece belli kriter ve kotalarla bazılarını kabul etmiştir. Bundan dolayı Türkiye ağır bir yükümlülük altına girmiştir. Avrupa ülkeleri sığınmacıların iş gücünden yararlanmak amacıyla, kalıcı olarak kabul ederken; Türkiye sığınmacıları korumak amacıyla, geçici olarak kabul etmiştir (Çelik, Şeş, Usta ve Usta, 2018). Bundan dolayı Avrupa'da sığınmacı uyumunun (entegrasyonun) sağlanması amacıyla devlet kurumları, üniversiteler ve sivil toplum örgütleri tarafından çok kapsamlı çalışmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Türkiye'de ise sığınmacı sayısı fazla olmasına rağmen bunlar ilk zamanlar misafir olarak kabul edildiğinden, bunların topluma uyumları (entegrasyonu) yönünde kapsamlı çalışmalar yapılmamıştır. Ancak sığınmacıların ülkelerine geri dönmelerinin zorlaşması, sürecin uzamasından dolayı bunların topluma uyumları

(entegrasyonu) yönünde çalışmalara ihtiyaç duyulmuş ve devlet kurumları, üniversiteler ile sivil toplum örgütleri tarafından birtakım çalışmalar başlatılmıştır. Türkiye’de kapsamlı bir uyum (entegrasyon) politikası oluşturulabilmesi için sığınmacıların sosyal hayata uyumları üzerinde geniş çaplı araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Türkiye’ye sığınan Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumları ne durumdadır?

1.1.2. Alt Problemler

1.1.2.1. Nitel Boyuta İlişkin Alt Problemler

1. Türkiye’ye sığınan Irak Türkmenlerinin Türkiye’ye ne zaman geldikleri ve Türkiye’ye gelme nedenleri nelerdir?
2. Türkiye’ye sığınan Irak Türkmenlerinin Adıyaman’a yerleşme nedenleri nelerdir?
3. Türkiye’ye sığınan Irak Türkmenlerinin geldikleri yerde maddi durumları nasıldı?
4. Türkiye’ye sığınan Irak Türkmenlerinin Türkiye’de karşılaştıkları zorluklar nelerdir ve bu zorlukları nasıl aşmışlardır?
5. Türkiye’ye sığınan Irak Türkmenleri kendileri ve çocukları için nasıl bir gelecek planlamaktadırlar?
6. Türkiye’ye sığınan Irak Türkmenlerinin Avrupa’ya gitmeye yönelik düşünceleri nelerdir?

1.1.2.2. Nicel Boyuta İlişkin Alt Problemler

1. Türkiye’ye sığınan Irak Türkmenlerinin yapısal uyumları (İstihdam, barınma, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimleri) ne durumdadır?
2. Türkiye’ye sığınan Irak Türkmenlerinin etkileşime dayalı uyumları (sosyal bağlantıları) ne durumdadır?
3. Türkiye’ye sığınan Irak Türkmenlerinin kültürel uyumları (dil ve kültür bilgileri) ne durumdadır?
4. Türkiye’ye sığınan Irak Türkmenlerinin özdeşime dayalı uyumları (kimlik edinmeleri) ne durumdadır?

1.1.3. Araştırmanın Hipotezleri

1. Türkiye'ye sığınan Irak Türkmenlerinin Türkiye'de bulunma süreleri ile etkileşime dayalı uyumları (sosyal bağlantıları) arasında ilişki vardır.
2. Türkiye'ye sığınan Irak Türkmenlerinin Türkiye'de bulunma süreleri ile kültürel uyumları (dil ve kültür bilgisi) arasında ilişki vardır.
3. Türkiye'ye sığınan Irak Türkmenlerinin Türkiye'de bulunma süreleri ile özdeşime dayalı uyumları (kimlik edinmeleri) arasında ilişki vardır.
4. Türkiye'ye sığınan Irak Türkmenlerinin göçmenlik statüleri ile özdeşime dayalı uyumları (kimlik edinmeleri) arasında ilişki vardır.
5. Türkiye'ye sığınan Irak Türkmenlerine sağlanan maddi destek ile özdeşime dayalı uyumları (kimlik edinmeleri) arasında ilişki vardır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Irak'ta meydana gelen mezhep çatışmasından dolayı Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumlarının ne durumda olduğunu belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Konuyla ilgili yapılan alanyazın taramasında, bugüne kadar Türkiye'ye sığınmış Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumları üzerinde herhangi bir araştırmanın yapılmadığı, diğer sığınmacılar için yapılan uyum (entegrasyon) araştırmalarında ise uyum (entegrasyon) için önemli olan süreçlerin tüm boyutlarıyla incelenmediği tespit edilmiştir. Bu araştırmada sığınmacı uyumu (entegrasyonu) açısından önemli Ager ve Strang (2008) tarafından kavramsallaştırılan, Uluslararası Göç Örgütü ve Avrupa Birliği tarafından uyum (entegrasyon) çalışmalarında kullanılan, 'Entegrasyonun temel uğraş alanlarını tanımlayan, yapısal çerçeveden' yararlanılmıştır. Yapısal çerçeve doğrultusunda, Türkiye'ye sığınmış Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumları dört temel boyutta: "1.Yapısal Uyumları (İstihdam, Barınma, Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişimleri) 2. Etkileşime Dayalı Uyumları (Sosyal Bağlantıları), 3) Kültürel Uyumları (Dil ve Kültür Bilgileri), 4) Özdeşime Dayalı Uyumları (Kimlik Edinmeleri)" incelenmiştir.

Ülkemizdeki sığınmacıların ülkelerine geri dönmelerinin her geçen gün zorlaşması ve bunların kalıcı bir pozisyon almasından dolayı sosyal hayata uyumları (entegrasyonu) açısından kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu açıdan bu araştırmada ülkelere dönmeleri her geçen gün zorlaşan Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumları, yukarıda belirtilen dört temel boyutta, incelenerek Ülkemizde kapsamlı bir uyum (entegrasyon) politikası geliştirilebilmesine katkı sunulması planlanmaktadır. Ayrıca bu araştırmada, Ülkemizde ilk defa, sığınmacı uyumunun incelenmesi açısından önemli olan dört temel boyut kullanıldığından; bu araştırma, sığınmacı uyumuyla ilgili bundan sonra yapılacak çalışmalara rehber olacaktır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Katılımcıların araştırmada kullanılan ölçme araçlarını herhangi bir tesir altında kalmadan, samimiyetle yanıtladıkları varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Zaman ve maliyet sınırından dolayı bu araştırma, Türkiye'ye sığınmış ve Adıyaman İlinde yaşayan on sekiz (18) yaş ve üstü Irak Türkmenleriyle sınırlıdır. Katılımcılardan elde edilen bilgiler, araştırmada kullanılan ölçme araçlarında yer alan sorularla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Irak Türkmen'i: Irak'taki mezhep çatışmasından dolayı Ülkemize sığınan, Adıyaman Merkezi belediye sınırları içerisinde yaşayan ve araştırma kapsamına alınan 18 yaş ve üstünde olan kişilerdir.

Sığınmacı: Dini, ırkı, mensubiyeti, siyasi düşüncesi gibi nedenlerle ülkesinde zulüm gören ve bu sebeple ülkesinden ayrılarak başka ülkeye sığınan, halen mültecilik statüsü alamayan kişilerdir.

Uyum (Entegrasyon): Sığınmacıların kendi kültüründen vazgeçmeden, ev sahibi toplumla birleşmesi, bütünleşmesidir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Irak Türkmenleri

2.1.1. Türkmen Kavramı

Oğuzların Müslümanlığı kabul eden gruplarına Türkmen ismi verilmiştir. Müslüman olan ve olmayan Oğuzları ayırt edebilmek için Müslüman olan kesime Maveran-nehr Müslümanlarınca Türkmen ismi verilmiştir. Maveran-nehr Müslümanlarınca, Oğuzların Müslüman olan kesimine "Müslüman Türk" anlamına gelen Türkmen isminin verilmesinin sebebi bunların Orta Asya'da Müslümanlığı seçen ilk Türk kavmi olmasından gelmektedir. Yazılı kaynaklarda Türkmen adının kullanılması ise 10. Yüzyılın sonlarına doğru Mukaddesi tarafından kullanılmış ve Müslüman olan Türklerin Orta-Asya'daki sınırlarını belirtirken bunları temsilen Türkmen adını kullanmıştır. Türkmen kelimesinin ilk açıklaması 11. Yüzyılda Kaşgarlı Mahmut tarafından yapılmıştır (Gelekçi, 2004).

Türkmen kavramının ortaya çıkmasıyla ilgili olarak bugüne kadar çeşitli fikirler ileri sürülmüştür. Bu fikirlerin üç türlü gruplandırıldığı görülmektedir (Gelekçi, 2004):

- İlki, Türkmen adının Oğuzlara sonradan verildiği ve Müslüman Oğuzlara Türkmen denildiği fikridir. Köprülü ve Houtsma tarafından ileri sürülmüştür.
- Diğeri, Türkmen isminin eski olması ve esası hakkında yeterli bilginin olmadığı bu nedenle de Oğuz kavminin Türkmen adıyla anıldığı fikridir. Barthold tarafından ileri sürülmüştür.
- Son olanı, Türkmen adının eski bir siyasi topluluğun adı olduğu ve Oğuzlar ile Karlukların bu siyasal topluluğa dâhil olan kavimler olduğu fikridir. Kafesoğlu ve Pritsak tarafından ileri sürülmüştür.

Ticari ilişkiler nedeniyle 10. Yüzyılda Oğuzlar arasında yayılan İslam dini, 11. Yüzyılda oldukça yayılmış ve Oğuzların çoğu Müslüman olmuştur. Bundan dolayı 11.yüzyılda Oğuzlara tamamen Türkmen denilmiştir. Anadolu'nun 1071 yılında fethedilmesinde öne çıkan Türkmenler (Oğuzlar), oldukça kısa bir sürede öncelikle Anadolu'nun dört bir yanına uzanarak buralara yirmi dört Oğuz boyu mensuplarını yerleştirmişlerdir. Türkmenler, Oğuz Türklerinin kendilerinden oluşmaktadır ve oldukça geniş bir aşirete sahiptir (Kum, 1949:69). Türkmenler

ana yurtlarından getirmiş oldukları devlet teşkilat müesseselerinin geleneklerini İslam topraklarında da sürdürmüşleridir. Osmanlı devleti zamanında oldukça önemli mevkilerde yer alan Türkmenler, bir süre sonrasında yerleşik hayata geçmişlerdir. Türkmenlerin yerleşmeden konar-göçer hayat süren kollarına ise Yörük adı verilmiştir (Eröz, 1965).

2.1.2. Türkmen Tarihi ve Siyasi Yapısı

Tarihte Türkmenlerin Irak'a göç etmelerinin ana sebebi, iyi bir hayat arayışından kaynaklı siyasi, iktisadi ve coğrafi gerekçeler olmuştur. Türkmenlerin Irak'a yerleşmeleri ve ne zaman geldikleri tam olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte yaygın görüşe göre Türklerin ilk olarak Irak'a gelmeleri 674 senesinde Emevî Valilerinden Ubeydullah Bin Ziyad'ın, Türk hakanlarıyla anlaşması sonucu, yaklaşık iki bin Türk askerini Irak'a göndermesiyle başlamıştır. Savaş konusundaki üstün yeteneklerinden dolayı Emevî ordusunda önemli yere sahip olan Türklerin, Irak'a gelmeleri Abbasiler zamanında gittikçe yoğunlaşmıştır. Bu dönemde Ordu içerisinde yer alan Türkler, Bizans ile yapılan savaşlarda ve iç karışıklıkların engellenmesinde büyük fayda sağlamıştır. "Halife Cafer'ül Mansur" ve "Harun'u Reşid" dönemlerinde Türk birliklerine oldukça önem verilmiştir. Bunun yanı sıra Halife Mu'tasım, sadece Türkler için 835 yılında Irak'ta Semerra şehrini kurmuştur. Böylece Türklerin Irak'a yerleşmek amacıyla gitmeleri Halife Mu'tasım döneminde olmuştur (Çetin, 2002: 157).

Irak'a yapılan Türk göçlerinin esasını oluşturan ikinci akım 1050-1054 senelerinde Selçuklular tarafından yapılmıştır. Bu dönem içerisinde Selçuklu ordusu içinde yer alan Oğuzlara ait olan binlerce asker, Irak'a yerleştirilmiştir. Büyük Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey zamanında dokuz asır sürecek Türk hâkimiyeti oluşturulmuş ve bu tarihte Türkler aileleriyle birlikte kitleler halinde Irak'a yerleşmişlerdir. Türkler günümüzdeki Musul ve etrafını yurt edinmişlerdir. Irak'a Türk göçü bu şekilde Karakoyunlular (1350) ve Akkoyunlular (1470) dönemlerinde de sürmüş ve Safevi Devleti'nden kaçan Türklerde bu göçlere dâhil olarak Irak'a yerleşmişleridir. Irak'a yerleşen Türkler güçlerini korumak için birbirlerine kenetlenmiş ve sıkı bir ilişki kurmuştur (Çay, 1987).

Irak'a doğru yapılan büyük çaplı Türkmen göçü, Yavuz Sultan Selim zamanında gerçekleşen Çaldıran Savaşını (1514) takip eden 1516 senesinde Musul'un Osmanlı hâkimiyetine almasıyla devam etmiştir. Irak, Osmanlı devlet yönetiminde iken Musul, Bağdat ve Basra olmak üzere üç ilden meydana gelmekteydi. Irak'a yerleşen Türkmenlerin yaşadıkları

bölge su açısından zengin olduğu için Türkmenlerin geçim kaynakları da bu doğrultuda gelişim göstermiştir. Bu nedenle Irak'a gerçekleştirilen Türk göçlerinin son dalgası Osmanlı'lar zamanında gerçekleşti diyebiliriz. Irak Türkmenleri, I. Dünya Savaşında İngilizlerin 1917'de Bağdat'ı ele geçirmesine kadar 400 yıl boyunca Osmanlı yönetiminde kalmışlardır (Yılmaz, 1998).

I. Dünya Savaşı sonrasında günümüze kadar gelen süreçte Irak Türkleri, katliamlara, sürgünlere ve acılara mahkûm edilmişlerdir. 30 Ekim 1918'de imzalanan "Mondros Antlaşması" ile birlikte Irak'ın tamamı İngilizler tarafından ele geçirilmiştir. Bu süreçte Türk ve Kürtlerden oluşan "Musul bölgesi" de İngilizler tarafından işgal edilmiştir. Türkiye ile İngiltere arasında 5 Haziran 1926'da imzalanan "Ankara Antlaşması"na kadar her iki taraf arasında bir mücadele yaşanmıştır. Türkiye ile İngiltere ve Irak Hükümetleri arasında "Mün'akid Hudud ve Münâsebât-ı Hasene-i Hemcivârî Muâhedenâmesi" adında on sekiz maddelik anlaşma imzalanarak, Musul şehri İngilizlere bırakılmıştır (Hürmüzlü, 1994: 114). Antlaşmada bulunan Irak'ın petrol gelirlerinin %10'luk payı yirmi beş yıl boyunca Türkiye'ye verilmesi kabul edilmiştir. Ancak petrol gelirlerinin %10'luk payının Türkiye'ye verilmesiyle ilgili madde uygulanmamıştır (Hürmüzlü, 1994: 116).

Ortadoğu'daki siyasal gelişmelerden dolayı 1977 senesinde, "Saddam Hüseyin" mutlak bir şekilde iktidara gelmiştir. Irak Cumhurbaşkanı "Ahmet Hasan El-Bekir" in sağlık nedenlerinden dolayı 1979 senesinde yerini Saddam'a devretmesinden sonra Saddam'ın Irak'taki gücü daha da arttırmıştır (Hürmüzlü, 1994: 121). Saddam, Türkmenlerin hâkim oldukları bölgeleri Araplaştırmak adına Türkmenleri yaşadıkları bölgelerden alarak, toplu bir şekilde güney kesimlere ve Arapların arasına yerleştirmeye karar vermiştir. Fakat 1980 yılının Eylül ayında meydana gelen İran-İrak Savaşından dolayı bu girişim sonuçsuz kalmıştır. İran-İrak savaşı boyunca Türkmen bölgelerine Arapları yerleştirmeye çalışmıştır. Devrim Komuta Konseyince, 1984 -1986 yılları arasında alınan kararlarla, nüfusunu Kerkük bölgesine taşıyan ve yerleşen Arap halkına 10.000 Irak Dinarı ve ücretsiz arsa tahsis edilmiştir. Türkmen kızları ile evlenen Araplara ve işyerleri açmak isteyen kişilere de kredi verilmiştir (Kocaman, 2002: 604).

1991'de gerçekleşen "Körfez Savaşı"nda Irak, Amerika ve müttefikleri tarafından yenilgiye uğratılmıştır. Bu süreçte Saddam yönetimi zayıflamış ve ülkenin güney bölgesinde bulunan Şiiler ile Kuzeyde bulunan Kürtler ayaklanmıştır. 18 Mart 1991 senesinde Kürtlerin

başlatmış olduğu ayaklanmalar sonucunda Kerkük'te Araplara karşı büyük yağmalama hareketi başlamıştır. Bu olaydan sonra 26 Mart 1991 tarihinde Kerkük, Kürtlere bırakılmak zorunda kalmıştır. Bu olay Türkmenlere mal edilerek, yaklaşık 100 Türkmen kurşuna dizilmiştir. Bu olayla başlayan soykırım faaliyetleri sonucu birçok Türkmen, Nisan 1991'de Türkiye ve İran sınırlarına göç etmek zorunda kalmıştır (Hürmüzlü, 1994: 125).

Irak'taki Saddam rejimini devirmek için hareketlenen Amerika, İngiltere ve koalisyon ülkeleri 20 Mart 2003 senesinde Irak'a karşı saldırılar başlatmışlardır. Amerika tarafından Irak'ın işgal edilmesiyle, Irak'ta Saddam Hüseyin liderliği son bulmuştur. Irak'ın işgal edilmesi binlerce çocuğun yetim kalmasına, bir buçuk milyon kişinin sığınmacı durumuna gelmesine neden olmuştur. Uzun ve tartışmalı geçen yargılama süreci sonrasında Kürtlere ve Şiilere karşı işlediği suçlarından dolayı Saddam, 30 Aralık 2006 senesinde idama mahkûm edilmiştir (Hürmüzlü, 1994: 129).

Saddam Hüseyin rejiminin yıkılmasından sonra Irak'ta baş gösteren mezhep çatışmaları 2006 – 2007 yıllarında zirve yapmış ve Sünni – Şii gruplar arasında çıkan çatışmalardan dolayı yüzlerce insan öldürülmüştür. Mezhep çatışması bu tarihe kadar Türkmenler arasında meydana gelmemiştir. Musul'da Türkmen varlığından rahatsız olan güçler Türkmenler arasına nifak sokmaya çalışmış, Mart 2007'de Musul'a bağlı Telafer İlçesinde Şiilerin ağırlıklı yaşadığı bölgede bomba patlatmış ve patlama sonunda 152 kişi hayatını kaybetmiştir. Böylece Türkmenler arasında mezhep çatışmasının önü açılmıştır. Diğer yandan 11 Haziran 2014'te DEAŞ'ın Musul'a girmesinden sonra bazı Sünni Türkmen aşiretlerinin DEAŞ'a destek vermesi ve bununla birlikte bazı Şii Türkmenlerinin ise Irak Hükümetinin desteklediği ve İran'ın kontrolünde olan Haşdi Şaabi'ye destek vermesiyle Türkmenler arasında mezhep çatışmaları gittikçe tırmanmıştır. Şii dini lideri Ayetullah Ali El-Sistani'nin DEAŞ'a karşı cihat fetvası vermesiyle Musul'un diğer bölgelerinde ve Telafer'de bulunan Türkmenleri, DEAŞ sonrası zor günler beklemiştir. İntikam duygusu ve mezhepsel sloganlarla başlayan Musul operasyonu sonucu, Irak hükümeti ve İran'ın desteğiyle Telafer ilçesinin kontrolü Haşdi Şabi'nin eline geçmiştir. Telafer'in yarısından fazlasını oluşturan Sünni Türkmenler, DEAŞ'e destek verdiği gerekçesiyle suçlanmış, tehdit ve şiddet altında kalmıştır (Omar, 2016). Ortaya çıkan mezhep çatışmasından dolayı Telafer ve Kerkük şehirlerinde yaşayan Türkmenlerin çoğu da kitleler halinde Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır.

2.1.3. Türkmenlerin Kültürel Yapısı

Irak'ın Musul, Kerkük ve Erbil kentlerinde yoğun olarak yaşayan Türkmenlerin çoğunluğu eğitim almıştır. Birçok Türkmen aydın yetişmiştir. Türkmenlerin yarısına yakını, Musul, Kerkük ve Erbil şehirlerinde yaşamaktadır. Diğer kısmı ise, Irak'ın diğer Arap şehirlerinde yaşamaktadır. Musul, Kerkük ve Erbil şehirlerinde yaşayan Türkmenler, kendi kültür ve dillerini kuruyabilmişken, Arap şehirlerinde yaşayan Türkmenler ise kendi gelenek ve göreneklerinden uzaklaşmış ve Arap kültürünün etkisinde kalmışlardır. Türkmenler homojen bir toplum yapısına sahip olup, birbirlerine karşı oldukça hoşgörülü ve saygılıdır. (Saatçi, 1996:316). Irak Türkmenleri arasında aile bağı oldukça güçlüdür. 20. Yüzyıl başlarına kadar gelenekçi anlayış devam etmesine rağmen bu süreden sonra dünyanın genel değişimine onlar da ayak uydurmak zorunda kalmışlardır. Kürt ve Arap toplumlarına göre daha demokratik ve bireye önem veren bir anlayışa sahiplerdir. Irak Türkmenlerinde akraba evlilikleri oldukça yaygındır. Çok fazla çocuk sahibi olmayı tercih etmemektedirler. Geçmiş zamanlarda çiftçilik, hayvancılık ve ticaretle uğraşan Irak Türkmenleri günümüzde de aynı işleri devam ettirmektedirler (Caferoğlu, 1973:130). Irak Türklerinin %96'ya yakın bir kısmı Müslümandır. Çoğunluk Sünni olmakla birlikte, yaklaşık %20'si Şii'dir (Caferoğlu, 1973: 121).

Türk dillerinin güneybatı ve Oğuz grubunda yer alan Farsça ve Arapça ile karışmış durumda olan Türkmen dili, Azeri ve Türkiye Türkçesine oldukça yakındır. Konuşma dilinde Azeri Türkçesinin aynısını kullanıyorlarken, yazı dilinde Türkiye Türkçesini kullanmaktadırlar. Türkmen dili, yalnızca konuşma ve folklorik metinlerde kullanılırken, basın ve yazılı metinlerinde Türkiye Türkçesi kullanılmaktadır. Irak Türkmenlerinin Türkçesinde on iki tane ünlü harf bulunmaktadır. Türkiye Türkçesinden farklı olarak kapalı e, bulanık a, kısa ı harfleri ve uzun ünlüler bulunmaktadır. Irak Türkmenlerinin dillerinde gerçekleşen benzeşmeler b ve m harfleri ile olmuştur. “Mindir/Bindir, Men/Ben, Tapmışam/Tapmış ben” değişimleri görmek mümkündür (Hürmüzlü, 2012).

2.1.4. Türkiye'nin Türkmen Politikası

1923 yılında kurulan Cumhuriyet rejiminin tam olarak yerleşebilmesi için bu dönemde batı standartları model alınarak inkılaplara öncelik verilmiştir. Modernleşme ve ulus-devleti kurma idealinden dolayı dış politikada daha çok batıya yaklaşılmış, Ortadoğu'dan uzaklaşmıştır. Türkiye'nin ilerlemesi ve aydınlanması için yalnızca kurumsal olarak değil,

aynı zamanda kültürel olarak da batının örnek alınmasının gerekliliğine inanıldığından doğudan uzaklaşmıştır (Duran ve Karaca, 2011). Türkiye'nin bu dönemde Ortadoğu'dan uzaklaşmasının başka bir nedeniyse Osmanlıdan ayrılan Arapların halen bağımsızlıklarını kazanamamış olmaları ve bu ülkelerle yapılan sınır anlaşmalarının İngiltere ve Fransa aracılığıyla yapılmasındadır. Bundan dolayı Türkiye, Ortadoğu'dan uzaklaşmış, kendi reformlarını tamamlamaya ve güvenliğini kontrol altında tutmaya öncelik vermiştir (Sinkaya, 2011).

Misak-ı Milli sınırları içerisinde yer alan “Musul ve Kerkük” toprakları, Lozan Antlaşmasında çözüme kavuşturulamamış ve Türkiye sınırları dışında bırakılmıştır. Bu dönemde bu toprakların yeniden alınabilmesi için oldukça çaba gösterilmiştir (Duran ve Karaca, 2011). Lozan Konferansı'nda, Türkiye ve İngiltere arasında devam eden Musul sorununun her iki ülke arasında çözümlenmesi, bunda başarılı olunamazsa Milletler Cemiyeti'ne havale edileceği kararlaştırılmıştır. 1924 yılında İstanbul'da yapılan görüşmelerde İngiltere, Musul ile birlikte Hakkâri'nin bir kısmını da istemesi üzerine anlaşmazlık Milletler Cemiyeti'ne taşınmıştır. Milletler Cemiyeti ise bölgede yaptığı ankete dayanarak Musul'un Irak'a bağlanmasını önermiştir. Daha sonra bu öneri Milletler Cemiyeti Konseyi tarafından onaylanmıştır. Türkiye ise 1926'da Konseyin kararını kabul etti ve yapılan antlaşmayla bugünkü sınırlarımız belirlenmiş ve Musul ve Kerkük toprakları Irak'a bırakılmıştır (Türkmen, 2010). Ayrıca bu anlaşma ile Kerkük, Musul ve Süleymaniye bölgesinde yaşayan ve on sekiz yaşını dolduran herkesin istediği vatandaşlığı seçebileceği hükmü getirilmiştir. Ancak iki aylık süre verildiğinden köylerde yaşayan Irak Türkmenlerinin anlaşmadan haberi olmamış ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olamamıştır. Bundan dolayı Türkmenler, mecburi olarak Irak vatandaşı olarak kalmışlardır (Doğan, 2018).

1930'lı yıllarda Türkiye ve Irak arasında ilişkiler gelişmiştir. Irak Kralı Faysal ile Atatürk arasında yakın dostluk başlamış ve birçok ticari anlaşma imzalanmıştır. Bu yakınlaşma sonucu 1932 yılında Irak ile imzalanan “Türkiye-Irak İkamet Mukavelenamesi” ile Türkmenlerin Türkiye'de ikamet etmeleri ve çalışmalarına yönelik düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemenin sonucunda Türkmenlerin Türkiye'ye geliş-gidişler kolaylaşmış ve eğitim-görme olanakları artmıştır. 1937 yılında bölgesel güvenliğin sağlanması için Türkiye, Irak, Afganistan ve İran arasında “Sadabat Paketi” imzalanmıştır. Anlaşma için Irak'a giden Türk heyetine Türkmenlerin yoğun ilgi göstermesi nedeniyle Irak hükümeti tavrını değiştirmiş ve Türk heyetinin Kerkük bölgesini ziyaret etmesine izin vermemiştir. Bu süreçten sonra Türkmenlere

karşı ağır politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Türkmenlerin Türkçe eğitim görmeleri yasaklanmış ve Arapça eğitim yapmaları zorunlu hale getirilmiştir. 1946 yılında Türkiye ile Irak arasında imzalanan dostluk anlaşmasıyla İstanbul Üniversitesi'nde Arapça bölümü açılması, Musul ve Kerkük'te Türk kültür merkezlerinin açılması kararlaştırılmıştır. Buna rağmen Irak hükümeti Türkmenlere karşı baskılarını her geçen gün daha da artırmış, devlet kademelerinde görev almalarını engellenmiş ve benliklerini unutmalarına yönelik politikalar geliştirmiştir (Doğan, 2018).

1968 senesinde Irak'ta Baas Partisinin iktidara gelmesinin ardından, Türkmenlere bazı haklar verilmiş ve bu dönemde Türkiye ile Irak Türkmenleri arasında ilişkiler artmıştır. Bu süreçte Türkiye, bölgeye uzmanlar göndermiştir. Buna rağmen Türkmenler, hem Irak hükümeti hem de Kürt grupları tarafından uygulanan siyasi ve kültürel baskılara maruz bırakılmıştır (Karpat, 2015: 99). Soğuk Savaş sürecinde Türkiye'nin uygulamış olduğu dış politika ile Türkmenlere yalnızca manevi destek sunulabilmiştir. 1980-1988 yıllarında gerçekleşen Irak-İran Savaşında Türkiye tarafsız kalmıştır. Türkiye'nin tarafsız davranması her iki tarafın güvenini kazanmasına neden olmuştur. Bu süreçte Irak ile ticari ilişkiler geliştirilmiş ve Türkiye, Kerkük-Yumurtalık boru hattı üzerinden önemli gelir sağlamıştır. Bu dönemde Irak ile ticari ilişkilere önem verildiğinden, Türkiye'nin Türkmen politikası ticari ilişkilerin gölgesinde kalmıştır (Doğan, 2018).

2 Ağustos 1990 tarihinde Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi ardından başlayan "Körfez Savaşı"nda mağlup olan Saddam Hüseyin, savaş süresince Irak'a karşı ayaklanan Kürtlere karşı ordusunu harekete geçirmiştir. Bu saldırı sonucu bölgede yaşayan yaklaşık 280 bin Kürt ve Türkmen Irak vatandaşı Türkiye'ye sığınmış ve 300 binden fazla kişi de Türkiye-Irak sınırına yığılmıştır. Türkiye hazırlıksız olarak büyük göç dalgasıyla karşı karşıya kalmıştır. Bununla birlikte Irak'a ambargo uygulanması nedeniyle Türkiye ekonomik zarara uğramıştır. Sınıra yığılan insanların mağdur olmaması için Irak'ın kuzeyinde BM'nin 688 sayılı kararıyla uçuşa yasak ve güvenli bölge oluşturulmuştur (Sinkaya, 2011). Oluşturulan bu güvenli bölge Türkiye'nin aleyhine olmuş ve Kuzey Irak Kürtlerinin özerk bir yapıya kavuşmalarının önü açılmıştır. Ancak Türkiye Kerkük'ü güvenli bölge dışında tutmayı sağlayabilmiştir (Türkmen, 2010). Türkiye Kuzey Irak'ta oluşan bu otorite boşluğunu doldurabilmek için Türkmen sorununu ortaya sürmüş ve Türkmen meselesi Türkmen lobisinin de desteğiyle Türkiye'nin millî davası haline gelmiştir (Doğan, 2018). Türkiye, Irak Türkmenlerinin haklarının savunucu olmuş, onları her alanda desteklemiş ve Türkmen sorununu bir dış politika meselesi haline

getirmiştir. Bunun yanı sıra 1991 senesinde Türkmenleri temsil edecek, “Irak Milli Türkmen Parti”sinin kuruluşu Ankara’da gerçekleşmiştir (Koçsoy, 1991:102). Bu tarihten sonra kurulmuş olan Türkmen partileri arasında birlik sağlanması ve bölgede aktif politikalar gerçekleştirilmesi amacıyla Türkiye’nin destekleriyle 1995 yılında Irak’ta “Türkmen Cephesi” kurulmuştur. Böylece Türkiye’nin Türkmenleri temsilen bir muhatabı oluşmuş ve bu yapı sayesinde Türkiye’nin Irak siyasetine yön verebilmesinin önü açılmıştır (Meşe, 1999: 87).

ABD, 11 Eylül 2001’de gerçekleşen terör saldırılarını bahane ederek, Afganistan’ı işgal etmiştir (Ekşi, 2016). Ardından kitle imha silahlarına sahip olduğunu iddia ettiği (Akbaş, 2011) Irak’a da askeri müdahalede bulunmayı amaçlamış ve başarılı olabilmek için Irak’a komşu olan Türkiye’nin desteğini almak istemiştir. Bundan dolayı Türkiye’ye baskı kurmaya başlamıştır. Türkiye, Irak’ın toprak bütünlüğünü sağlamak amacıyla ilk zamanlar Irak’ta savaş olmasını istememiştir (Telatar, 2015). Ancak ABD’nin Irak’a savaş açması kesinleşince; Türkiye, Kuzey’de bir Kürt devletinin kurulmasını önlemek için girişimlerde bulunmuş, birtakım radikal kararlar almış ve kırmızı çizgilerini ilan etmiştir. Bununla birlikte Türkmenlerin savaş sonrasında Irak’ta söz sahibi olması için uğraşmış (Doğan, 2018) ve meydana gelecek savaşın olumsuz etkilerini en aza indirmek için ABD ile iş birliği yapmak istemiştir. Bunun üzerine ABD’nin Türkiye üzerinden Irak’a saldırmasına ve Türk askerinin Irak’a girmesine dair tezkere TBMM’ye sunulmuştur. Ancak 1 Mart 2003 tarihinde yapılan oylamada tezkere yeterli sayıda oy alamadığından reddedilmiştir. Bunun üzerine Türkiye, Irak tezkeresinin Türkiye-ABD ilişkilerinde yarattığı krizi önlemek için çok çaba sarf etmiş ve hava sahasının ABD’ye açılması ile Türk askerinin Irak’a gönderilmesine izin veren tezkerenin 7 Ekim 2003 tarihinde kabul edilmesini sağlamıştır. Ancak Arap ve Kürtlerin muhalefetinden dolayı alınan karar uygulanamamıştır. Bununla birlikte ABD, Irak’taki gelişmelere Türkiye’nin müdahil olmasına izin vermemiş ve savaşta kendisine destek veren Iraklı Kürtlere geniş bir hareket alanı sağlamıştır (Telatar, 2015). Bununla birlikte ABD, Kürt gruplarının baskısıyla Türkmenleri dışlayan tutum sergilemiştir. ABD’den kuvvet alan Kürt güçleri Kerkük’e girmiş ve başta nüfus müdürlükleri, tapu binaları olmak üzere birçok devlet kurumunu ele geçirerek, oradaki evrakları imha etmiştir (Doğan, 2018). ABD, 1 Mart Tezkeresi’nin acısını Türkmenlerden çıkartarak, Kerkük’ün Kürtleşmesine destek olmuş ve Kürt güçlerinin Türkmenlere ait bölgeleri işgal etmesine göz yummuştur (Marufoğlu, 1994: 54).

30 Ocak 2005 tarihinde Irak’ta yapılan genel seçimlerin ardından Celal Talabani Irak devlet başkanlığına seçilmiştir. Mayıs ayında İbrahim Caferi’nin başbakan olduğu geçiş

hükümetinin kurulması ile yeni anayasa çalışmaları başlatılmıştır. Yeni anayasa 15 Ekim 2005 yılında referandumla kabul edilmiş ve anayasada Irak'ın federal bir cumhuriyet olduğu belirtilmiştir. Yürürlüğe giren Irak Anayasasıyla beraber Kuzey Irak, “Kürt Özerk Bölgesi” adını almıştır. “Irak Kürdistan Demokrat Partisi” Başkanı Mesut Barzani ise bu bölgenin başkanlığına tayin edilmiştir (Yeşilyurt, 2017: 411). Oluşturulan Irak yönetiminin ülke toprakları üzerinde hâkimiyet kuramaması, ülke siyasetinin belirlemesi açısından büyük bir sorun teşkil etmiş ve terör örgütlerinin etkilerinin artmasına neden olmuştur. Irak savaşından sonra ülkenin siyasal yapısına şekil veren esas unsurlardan biri de mezhepçilik olmuştur. Mezhep savaşı, Irak üzerindeki istikrarsızlığı derinleştirmiş ve bu istikrarsızlık da DEAŞ gibi örgütleri ortaya çıkarmıştır (Yılmaz, 2006: 118). Irak Türkmenlerini zor duruma sokan meselelerden bir tanesi DEAŞ'ın bölge içerisinde gerçekleştirdikleri faaliyetlerdir. Türkmenler bölgede tek silahsız güç olmasından dolayı DEAŞ'ın daha çok Türkmenlerin yaşadığı bölgeleri tehdit etmesine neden olmuştur (Yılmaz, 2006: 120).

2.1.5. Cumhuriyet Tarihi Boyunca Irak Türkmenlerinin Türkiye'ye Göçü

1932 yılında Irak ile Türkiye arasında imzalanan “Türkiye-Irak İkamet Mukavelenamesi” ile Türkmenlerin Türkiye'de ikamet etmeleri ve çalışmalarına yönelik düzenleme yapılmıştır (Doğan, 2018). Böylece Türkmenlerin Türkiye'ye gelişi kolaylaşmış ve Türkmenlerin Türkiye'de ikamet etmeleri, çalışmaları, iş kurabilmeleri, mal mülk edinmeleri, ticaret yapmaları ve Türkiye'de eğitim almaları sağlanmıştır. Bu süreçte çok sayıda Türkmen Türkiye'ye gelmiş ve ikamet etmiştir (Duman, 2010).

1946 senesinde Türkiye ve Irak Arasında imzalanan Dostluk ve İyi Komşuluk Antlaşması'na eklenen protokol ile Irak okulları tarafından verilen diplomalar ülkemizde geçerlilik kazanmış ve bunun sonucunda Irak Türkmenleri yoğun bir şekilde Türkiye'ye gelmeye başlamışlardır. Bununla birlikte Türkiye'deki bazı üniversitelere Türkmen öğrencilerin sınavsız yerleştirilmesi, Türkmen öğrencilerin Türkiye'ye gelmelerini hızlandırmıştır (Hürmüzlü, 2003: 107).

1950 yılının sonuna doğru Irak'ta yaşanan siyasal süreçte parçalanmalar görülmüş, iktidar mücadeleleri yaşanmıştır. Bununla birlikte Arap dünyasında, Arap olmayanlara karşı Arap milliyetçiliğinin artması, Türkmenleri de rahatsız etmeye başlamış ve Türkmenlerin Türkiye'ye göç etmelerine neden olmuştur. 14 Temmuz 1959 tarihinde Kerkük'te Irak

Cumhuriyeti'nin ilanının birinci yıldönümü kutlamalarına katılan Türkmen halkına karşı yapılan silahlı saldırı sonucu çok sayıda masum insan öldürülmüş ve Türkmenlerin evlerine baskınlar yapılarak yüzlerce insan tutuklanmıştır. Kerkük'te gerçekleştirilen katliamdan etkilenen Türkmenler Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmışlardır (Hürmüzlü, 2003: 19).

1980 yılında Irak ile İran arasında çıkan savaştan dolayı, Irak kendi sınırını kapatmış ve sınırını kapatmasıyla Irak'tan yurt dışına çıkma işlemi neredeyse durmuştur. Savaş süresince yurt dışına yapılan göçler bireysel düzeyde devam etmiştir. Savaş süresince Türkiye de Irak sınırını kapatmış ve Irak - İran ile ilişkilerinin bozulmayacağı bir dengede tutmuştur. Bundan dolayı Türkiye'ye gelemeyen pek çok Türkmen, İran'a sığınmak zorunda kalmıştır. Savaştan dolayı İran'a sığınmış Türkmenler daha sonra Türkiye'deki Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin öncülünde Türkiye'ye getirilmiştir (Yılmaz, 2006: 79).

1990-1991 Körfez Savaşında yaklaşık 280 bin Iraklı Türkiye'ye sığınmış ve 300 bini ise Türkiye-Irak sınırına yığılmıştır (Sinkaya, 2011). Bu sığınmacıların çoğunluğunu Kürtler ve diğer kısmını da Türkmenler oluşturmuştur. Bu yoğun sığınmacı akını karşısında Türkiye hazırlıksız yakalanmış ve başlangıçta sınır kapılarını açmak istememiştir. Ancak uluslararası kamuoyunun etkisiyle sığınmacılar kısa sürede Türkiye'ye kabul edilmiş ve sınıra yakın bölgelerdeki kamplara yerleştirilmiştir (Danış, 2010). 1991 Körfez Savaşından sonraki süreçte Irak'ta uygulanan ambargonun yol açtığı ekonomik ve sosyal tahribat sonucu Irak ekonomisinin ciddi anlamda bozulması ve Kürt grupları arasında çatışmaların artmasından dolayı Türkmenlerin Türkiye'ye sığınmasında ciddi bir artış meydana gelmiştir (Danış ve Parla, 2009). Bu süreçte Türkiye'ye yönelik artarak devam eden Türkmen göçü, 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgal etmesiyle azalma göstermiştir. Bu süreçte Türkiye'ye sığınan Türkmenlerin yarısından fazlası 2003'ten sonra Irak'a dönerek geldikleri bölgelere yeniden yerleşmiştir. 1991 yılından 2003 yılına kadarki süreçte Irak'ta yaşayan Türkmenlerin yaklaşık %80'i Irak'ı terk ederek komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır (Duman, 2010).

2.2. Göç ve Göç Olgusu

2.2.1. Göç Kavramı

İnsanlığın var olduğu günden bugüne, insanların farklı sebeplerden dolayı yerleşik kalmadığı ve sürekli yer değiştirme hareketleri içerisinde oldukları görülmüştür. Bu yer

değiştirme hareketine göç adı verilmiştir. Her ne kadar yerleşik topluluklar olsak bile, göçlerin hala devam ettiğini görmek dikkat çekici bir unsur olmuştur. Göç eden veya göç etmeye maruz bırakılmış olan topluluklar, bu durumu bir şekilde yaşayarak sonuçlarına katlanmışlardır (Tekeli, 2011: 83).

Göç, insanların toplumsal yaşantısında oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu unsur, zorunluluğa dayansa bile sosyal ve fiziki çevre içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bundan dolayı toplumsal yapı ve kültür değerlerini derinden etkileyebilecek değişikliklere neden olmaktadır (Aksoy, 2012: 292). Olgü anlamında göç, kişilerin ya da gruba ait üyelerin hayatlarını sürdürdükleri alanları terk ederek kısa süreli veya sürekli olarak yaşamlarını devam ettirme amacıyla çeşitli alanlara girmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle göç, belli bir mekânda hayatını devam ettiren nüfus kitlesinin bazı nedenlerden dolayı hayatlarını devam ettirdikleri yerden başka alanlara yerleşmesi amacıyla geçici veya sürekli olarak hayatlarını taşımaları anlamına gelmektedir (Akgül, 2004: 42). Karpat'a göre göç olgusu, yaşanmış olan mekândan ulaşılmak istenen mekâna doğru hareketlenme olgusuna verilen isimdir (Karpat, 2015: 5). Tekeli, göç olgusunun sistemli ve bireysel bir tarafı olduğundan bahsetmektedir (Tekeli, 2011: 37). Göçe dair olan sistemde göçün nasıl gerçekleştiği ve ne şekilde ortaya çıktığı önemlidir. Bireylerin göç etmesine pek çok çeşitli unsur neden olabilmektedir. Zanden (1996); göçe çeken ve iten unsur olarak iki ana neden üzerinde durmuştur. Çeken unsur yenilenen yerleşim yerinin cazibesi olurken, iten unsur ise siyasi nedenlerden dolayı zorlama sonucunda gerçekleştirilen göçler olarak gösterilebilir (Zanden, 1996: 37).

2.2.2. Göçün Nedenleri

Göç olgusunda genel olarak itici ve çekici unsurlardan bahsedilmektedir. Yukarıda bahsetmiş olduğumuz gibi bireylerin kurmuş oldukları düzenlerini bırakıp, yeni yer arayışına girmeleri yani göç etmelerinin altında kuşkusuz pek çok neden bulunmaktadır. İnsanlar ekonomik, siyasi, coğrafi ve dini özellikler açısından belirtilmiş olan itici ve çekici sebeplerden dolayı farklı yerlere göç etmektedirler. İnsanların göçmen haline gelmesi için, birtakım faktörler tarafından kendi yurtlarından itilmeleri, gidecekleri bölgenin de cazibeli gelmesi gerekmektedir (Tunç, 2013: 46).

Yaşanan ülkedeki verilen maaşların düşük olması, hayat sıkıntıları, eğitim yetersizlikleri, siyasi düşüncelerden dolayı dışlanma, hor görülme, baskılar ve zulümlerle karşı

karşıya kalma, din özgürlüğünü tam anlamıyla yaşayamama, inançlarından ötürü toplum tarafından dışlanma ve zulüm veren olaylar göç kavramında itici güç olarak gösterilebilir. Müslümanların ilk defa Mekke'den Medine'ye göç etmesi, Hitler döneminde baskıcı ve ırkçı rejimlerden dolayı Yahudilerin diğer Avrupa ülkelerine doğru göç etmesi gibi verilen örnekler itici göçün dini ve siyasi nedenleri olarak sınıflandırılabilir (Aksoy, 2012: 294).

Çekici göç nedenlerine bakıldığı zaman; itici güçlerin tam tersi bir sıralama karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar göç hareketlerinin oluşumlarında mesafe kavramı önemli bir yere sahip olsa da genel anlamda çekici güç unsurları, itici güç unsurlarını tamamlayıcı pozisyonundadır. İtici ve çekici güçlerin faktörlerini iç içe geçmiş biçimde de değerlendirmek mümkündür. Kaliteli bir hayat, iyi bir eğitim seviyesi, özgür bir şekilde din yaşayabilme özgürlüğü, siyasi düşüncesin rahat bir şekilde dile getirilebilmesi, düzenli yaşam gibi unsurlar çekici güçlerin en belirgin özelliklerinden sayılmaktadır. Daha iyi hayat yaşamak amacıyla 1950 yıllarında Türkiye'den Almanya'ya gerçekleşen yoğun işçi göçleri buna örnek olarak gösterilebilir (Tekeli, 2011: 27).

2.2.2.1. Siyasal ve Sosyokültürel Nedenler

Bir ülkede siyasi istikrarsızlığın oluşması, baskıcı rejimlerin ortaya çıkışı, rejim değişikliği, muhalif düşüncelerin bastırılması gibi nedenlerle oluşan siyasal eylemler; din, inanç ve düşünce farklılıklarından kaynaklanan baskın gücün sindirme politikaları; bir ülkedeki eğitim imkânlarının yetersizliği veya kasıtlı olarak eğitimden yoksul bırakılması durumunda ortaya çıkan eğitim ihtiyacı göç hareketlerine neden olmaktadır. Bu göç hareketleri kıtalar ve ülkeler arası olabileceği gibi ülke içerisinde farklı bölgeler arası da olabilmektedir. Bu durum göçü doğuran nedenin özelliğine ve boyutuna bağlı olarak değişmektedir.

Siyasal anlamda tarihteki ilk büyük kitlesel göç, Çin'in egemenliği altında yaşayan Hunların 4. Yüzyılın ortalarında batıya doğru hareket ederek, Karadeniz'in kuzeyine yerleşmesi sonucunda burada yaşayan Cermen kavimlerinin zorunlu olarak göç etmelerine ve yıllar boyunca Avrupa Kıtasını istila etmelerine neden olan Kavimler Göçü'dür (Aksoy, 2012: 293). Bununla birlikte Çinin uyguladığı baskı, zulüm, katliam ve işkencelerine maruz kalan Doğu Türkistan'da yaşayan Uygurların 1961 yılında vatanlarını terk etmek zorunda kalmaları (Günay, Atılgan ve Serin, 2017), 2010 yılında başlayan Arap Baharının etkisiyle Suriye'de başlayan gösterilerin sert bir şekilde bastırılması sonucu ortaya çıkan iç savaştan dolayı ortaya

çıkan kitlesel göç hareketiyle milyonlarca Suriyelinin başta Türkiye olmak üzere birçok ülkeye göç etmeleri siyasal nedenlerle oluşan göç hareketleridir (Sezik, 2017).

Mekkeli müşriklerin Müslümanlara zulüm etmesi ve onların dinlerini yaşamalarına engel olması nedeniyle 622 yılında Müslümanların Mekke'den Medine'ye göç etmek zorunda kalmaları; 1979 yılında İran'da gerçekleştirilen İslam Devrimi sonrasında, İran vatandaşı olan çoğunluğu Azerileri olmak üzere Fars ve Kürt kökenli bir milyona yakın insanın Türkiye'ye göç etmek zorunda kalması (Sezik, 2017); Müslüman oldukları için Myanmar ordusu ve fanatik Budistlerin saldırılarına maruz kalan Arıkanlı Müslümanlar, yaşadıkları bölgeleri terk ederek Bangladeş'e sığınmak zorunda kalmaları (AA, 2019) din, inanç ve düşünce farklılıklarından kaynaklanan göçlere örnek olarak verilebilir.

2.2.2.2. Ekonomik Nedenler

Ülkeler ve bölgeler hatta kıtalar arasındaki göç hareketliliğinin en önemli etmenini ekonomik nedenler oluşturmaktadır. Uzun süren ekonomik krizler, mali yetersizlikler, kıtlıklar ve işsizliklerin yaşanması insanların bulunduğu yerlerden göç etmesini zorunlu hale getirmektedir. İnsanlar, geçimlerini sağlayabilecekleri ya da daha iyi ekonomik koşullar elde edebilecekleri yerleri seçer ve oraya göç etmek için harekete geçerler.

1619-1776 yılları arasında Amerika, tarımsal işgücü ihtiyacını karşılamak üzere milyonlarca Afrikalı'yı emek gücünden yararlanmak için Amerika'ya getirdiği göz önüne bulundurulduğunda, ekonomik temelli göçün ne kadar kuvvetli bir etkiye sahip olduğu görülebilir. Aynı zamanda Avrupa'da gerçekleşen endüstri devrimi sonucunda 1846-1932 yılları arasında yaklaşık elli iki milyon insan Avrupa'daki sanayi bölgelerine göç etmiştir (Ekşi, 2002: 200). Uluslararası göçlerin temelini ekonomik sebepler oluşturmaktadır. Çünkü gerçekleştirilen göçler genelde ekonomisi güçsüz olan ülkelere, ekonomisi iyi olan ülkelere doğru gerçekleşmektedir (Zanden, 1996: 8). SSCB'nin 1989'da dağılmasıyla meydana gelen ekonomik bunalımlardan dolayı Batı Avrupa'ya hem Rusya hem de diğer SSCB ülkelerinden yoğun göç yaşanmıştır. Ekonomik krizlere ya da mevcut mali şartlara bağlı olarak oluşan açlık problemi, göçlere yol açan başka bir unsurdur (Aksoy, 2012: 297). Suriye'nin bazı kenetlerinde ve Yemen'de çatışmaların ortasında kalan insanlar, göç etme imkânı bulunmadığından açlıkla savaşmak zorunda kalmıştır.

2.2.2.3. Savaş Kaynaklı Nedenler

Savaş, insanlık ve tabiat için geri dönüşü olmayan tahribatlara neden olur. Bir ülkenin halklarının yüz yıllarca elde ettiği doğal ve beşerî kaynaklar, savaşlarla bir anda yok olmaktadır. Savaş sonucu oluşan bu yıkımın yeniden eski haline getirilmesi yine yüz yıllar almaktadır. Bundan dolayı savaşlara maruz kalan topluluklar zorunlu olarak buldukları yerleri terk etmek zorunda kalmaktadırlar. Savaş ülkenin genelinde oluşmuşsa burada yaşayan topluluklar başka ülkeler göç etmek zorunda kalmaktadır. Savaş bölgesel ise bu bölgede yaşayan topluluklar o ülkenin başka bölgesine yerleşmek zorunda kalmaktadır. Göç eden insanlar açısından ülkelerindeki savaşın bitmesi tek başına geri dönmeleri için bir sebep değildir, diğer şartların da sağlanması gerekir ki bu da uzun bir süreç almaktadır. Bu nedenle ülkelere geri dönmeleri zorlaştırmaktadır. Savaşların uluslararası olması yıkıcı etkisini arttırmaktadır. Ülke içindeki iç savaşlar uluslararası savaşlara göre daha az yıkıcı etki yapar. 15 Mart 2011 tarihinde Suriye’de başlayan iç savaşa daha sonra diğer ülkelerin direk ve vekâlet savaşıyla müdahil olması, Suriye iç savaşını uluslararası savaş pozisyonuna koymuştur.

Nitekim Suriye’de meydana gelen savaş sonucu 13 milyon Suriye vatandaşı yaşadığı yerleri terk etmek zorunda kalmıştır. Bunların yaklaşık 3.6 milyonu Türkiye’ye, 1 milyonu Avrupa’ya, 5 milyondan fazla kişi diğer Orta Doğu ülkelerine, 100 bini Kuzey Amerika’ya, 52 bini Kanada’ya, 21 bini ABD’ye ve geriye kalanları ise Suriye içinde yer değiştirmiştir (Almohibany, 2018). Bununla birlikte 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgal etmesi modern zamanlarda görülen en büyük göç hareketini başlatmıştır. UNHCR tarafından ortaya konan verilere göre 2003 yılından 2007 yılına kadar Irak'tan göç eden 1.4 milyon kişi Suriye'ye, 750 bin kişi Ürdün'e sığınırken, 200 bin kişi Mısır, Lübnan ve diğer ülkelere sığınmıştır. Ülke içinde ise yaklaşık 2 milyon insan evini terk ederek başka gölgelere yerleşmek zorunda kalmıştır (Yeni Şafak, 2007).

2.2.2.4. Doğal Nedenler

Doğal nedenlerde, diğer göç nedenleri gibi insanların yaşadıkları yerleri terk etmelerine neden olan etkenlerdir. Depremler, volkanik patlamalar, tsunami, iklim değişikliği, küresel ısınma ve hidrometeorolojik (sel, kasırga, tayfun, toprak kayması) gibi doğal afetler göçe neden olan olayların başında gelmektedir. Doğal afetlerden dolayı başka bölgelere göç etmek zorunda

kalan insanlara günümüzde “çevresel mülteci” veya “iklim mültecisi” isimleri verilmektedir (Demirbilek, 2015).

Hun ve Moğol devletleri IV. ve V. Yüzyıllarda yaşadıkları kuraklık nedeniyle Orta Asya’ya göç etmek zorunda kalmıştır (Günay ve diğerleri, 2017). 18 Nisan 1906 tarihinde ABD’nin Kaliforniya eyaletinde meydana gelen deprem sonucunda insanlar evlerini terk ederek güvenli bölgelere göç etmişlerdir. 1994 yılında Kırgızistan’da meydana gelen toprak kaymasından dolayı 270.000 insan bulunduğu bölgeden göç etmek zorunda kalmıştır. 17 Ağustos 1999 tarihinde gerçekleşen Marmara depremi sonucu bölgede yaşayan insanların çoğu başka illere göç etmek zorunda kalmıştır. Deprem, sel, tayfun gibi doğal afetler nedeniyle 2016 yılında yaklaşık 24 milyon kişi başka yerlere göç etmek zorunda kalmıştır (Geo, 2017). Orta Asya’da tarım arazilerinin yanlış kullanılması, aşırı otlatma yapılması ve sanayi kirliliği sebebiyle toprakların verimsizleşmesi ve çölleşmesi gibi nedenlerden, özellikle de Aral gölünün etrafının bozulması nedeniyle 1992 yılından günümüze kadar, bölgeden 100 bin civarında insan başka yerlere göç etmek zorunda kalmıştır (Karpas, 2015: 56).

2.2.3. Göç Türleri

Göçler; yasal prosedürüne, mesafesine, oluşum süreçlerine ve süresine göre değişik türlere ayrılır.

2.2.3.1 Yasal Prosedüre Uyum Açısından Göç Türleri

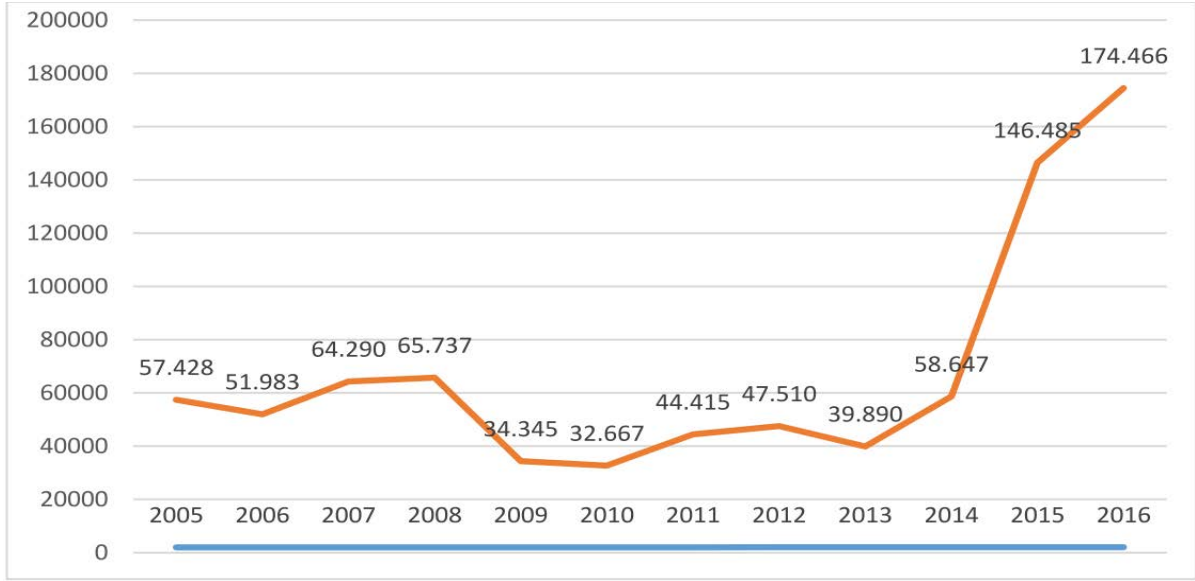
Bu göç türü daha çok ülkeler arası göç hareketliliğinde ortaya çıkmaktadır. Göçün nedeni ne olursa olsun, oluşan göç hareketliliğinin ülkeler arası seyahat prosedürüne uygun olup olmaması, göçün yasal prosedüre uyum açısından değerlendirilmesidir. Yasal prosedüre uyum açısından göçler, düzenli ve düzensiz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

“Düzenli Göç”: Göç eden kişilerin kendi ülkelerinin, transit güzergâh olarak kullandıkları ülkenin ve sığınmak istedikleri hedef ülkenin seyahat, transit geçiş ve girişi düzenleyen kanun ve yönetmeliklerine uygun olarak seyahat etmeleri durumudur (Perruchoud, 2011). Yani göç edilen ülkeye girerken, gereken belgelerin var olmasıyla beraber havaalanı, garlar, sınır kapıları gibi yasal giriş noktaları kullanılarak gerçekleştirilen göçlere yasal göç denilmektedir (Ökmen, 2010: 53). Göçmenler, ülkelerinden çıkarken bazı şartlara tabi

tutulmakla birlikte bu şartları taşıyanlar transit ve hedef ülke sınırlarından içeri alınmaktadır. Bu şartlar; vize, pasaport, sağlık sigortası gibi unsurlardır. Göçmenlerin bazıları yasal olarak işçi statüsünde hedef ülkelere giriş yapmakta ve bunlara yasal göçmen işçileri adı verilmektedir (Ahmad, 2006: 79).

“Düzensiz Göç”: Kişilerin yasadışı yollarla, gerekli olan izin veya belgelere sahip olmadan, hem kendi ülkelerinin, hem transit güzergâh olarak kullandıkları ülkenin hem de sığınmak istedikleri hedef ülkenin sınırlarını aşarak giriş yapması ya da yasal yollarla giriş yaptıkları ülkede yasal sürelerini doldurdukları halde, resmi prosedürü yerine getirmeyip, o ülkeyi terk etmemeleri durumudur (Perruchoud, 2011). Bu kişiler pasaport, vize gibi ülkenin istemiş olduğu şartları taşımamaktadır. Yasadışı yollarla bir ülkeye giren kişiler, o ülke tarafından kabul edilmiş sayılmazlar ve ülkeye giriş hakları da verilmemiş kabul edilir (Ahmad, 2006: 79). Göçmenlerin hedef ülkeye yasa dışı yollarla giriş yapmaları, onları o ülke nezdinde suçlu duruma düşürmektedir. Bunun sonucu olarak ülkelerde yasadışı bulunan göçmenler bir şekilde yakalanmakta, gözümlüne alınmakta, yargılanmakta, hapis edilmekte ve sınır dışı edilmektedirler. Kısaca ülkelerin bazı göçmenleri yasadışı olarak tanımlamaları o ülkeler açısından birçok uygulamayı kaçınılmaz kılmaktadır (Topcuoğlu, 2016).

Türkiye, ekonomik ve politik açıdan gelişmemiş Ortadoğu ülkeleri ile ekonomik ve politik açıdan gelişmiş Avrupa ülkeleri arasında bir köprü görevi üstlenmektedir. Bundan dolayı Türkiye, Avrupa'ya göç etmek isteyen göçmenler tarafından geçiş güzergâhı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca Türkiye son zamanlarda ekonomisinin güçlenmesi nedeniyle, Ortadoğu'da son yıllarda artan göçlerle birlikte, geçiş ülkesi konumundan çıkıp, hedef ülke haline gelmiştir. Bu nedenlerden dolayı Türkiye düzensiz göç ile mücadele etmek için yeni politikalar geliştirmek ve uluslararası işbirliğine girmek zorunda kalmıştır (GİGM, 2018a).



Şekil 1. Yıllara Göre Düzensiz Göçmenlerin Dağılımı Grafiği

Kaynak: Türk Kızılayı, 2017

Türk Kızılay'ı tarafından hazırlanan Ocak-Şubat 2017 Göç İstatistik Raporundan alınan yukarıdaki grafiğe göre; 2005-2014 yılları arasında Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmen sayısı 496.912'dir. Türkiye'de 2016-2017 yıllarında yapılan operasyonlar sonucu yaklaşık 206.000 yasa dışı göçmen kurtarılmıştır (Türk Kızılayı, 2017).

2.2.3.2 Siyasi Sınır Alanına Göre Göç Türleri

Göçlerin ülke sınırları içerisinde ve ülkeler arasında gerçekleşmesi durumuna göre göçler “İç Göç” ve “Dış Göç” olmak üzere ikiye ayrılır.

“İç Göç”: Ülke sınırları içinde bir yerden başka bir yere yapılan sürekli ya da geçici nitelikteki göçlerdir. “İç göçler”, genelde kırsal yerlerden, kentlere yapılan göç olduğundan kentlerin nüfusları artarken, kırsal yerlerin nüfusu azalmaktadır. “İç göçler”, sadece kırsal yerlerden kente değil; kırsal alandan kırsal alana, kentten kente, kentten kırsal alanlara şeklinde de olabilir. Sanayi ve ticaretin geliştiği bölgeler, maden çıkarılan bölgeler, verimli tarım alanları ve turistik bölgeler göç hareketliliğine maruz kalır.

“Dış göç”: Ülke sınırları dışına yapılan sürekli ya da geçici nitelikteki göçlerdir. Dış göçler; ekonomik, siyasi, sosyal, doğal ve benzeri nedenlerden dolayı meydana gelen hareketliliklerdir. Yurt içinde ve yurt dışında eğitim görüp, nitelikli alanlarda uzmanlaşan kişilerin,

yaşam koşullarını iyileştirmek ve kendini daha da geliştirmek amacıyla başka ülkeye göç etmesi de dış göçe örnek olarak verilebilir (Günay ve diğerleri, 2017).

2.2.3.3 Oluşum Süreçlerine Göre Göç Türleri

“Gönüllü Göç”: İnsanların kendi iradeleriyle herhangi bir zorlama ya da baskıya maruz kalmadan yaptıkları göç hareketidir. Gönüllü göçler; daha iyi yaşam koşulları elde etmek, iyi eğitim almak, çalışma şartlarını değiştirmek, sağlık imkânlarından daha fazla yararlanmak gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır (Günay ve diğerleri, 2017).

“Zorunlu Göç”: İnsanların buldukları yeri siyasal baskı, zulüm, savaş, doğal afet, salgın hastalık gibi nedenlerden dolayı istemeden terk etmeleridir. Bu göçler, itici faktörlerin etkisiyle meydana gelmektedir. Bireylerin belli bir gruba ait olmalarından dolayı, diğer grupların baskılarına maruz kalması ya da inançlarından dolayı zulüm görmesi gibi sebepler de zorunlu göçe neden olabilir. Bunun yanı sıra kuraklık, sel gibi doğal afetlerin sonucunda da zorunlu göçler yaşanabilmektedir (Ökmen, 2010: 45).

2.2.3.4 Süresine Göre Göç Türleri

“Mevsimlik (Geçici) Göçler”: İnsanların turizm, tarım, hayvancılık ve benzeri faaliyetleri yürütmek amacıyla, yılın belli dönemlerinde, yerlerini değiştirmeleridir. Yılın belli dönemlerinde birkaç aylığına evini terk edip tarım alanlarında çalışmaya giden insanlar da mevsimlik göç yapmış olurlar. Bunlar mevsimlik tarım işçisi olarak nitelendirilir. Fındık toplama mevsimi olan Ağustos ayında Giresun ve Ordu illerine, Güneydoğu Bölgesinde yaşayan insanların bir kısmının mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmaya gitmeleri buna örnek olarak verilebilir.

“Sürekli Göçler”: İnsanların siyasi, sosyal, ekonomik ve doğal afetler gibi nedenlerle yaşadıkları yerlerden kalıcı olarak göç etmesidir. Mevsimlik (geçici) göçten tek farkı, bu göçün temelli olarak yapılması; yani göç eden kişinin artık eski yaşadığı yere dönmemesidir.

2.2.4. Göç Hukuku ve Göç Politikası

İnsanlığın var olduğu günden bugüne kadar insanlar değişik sebeplerle göç etmek zorunda kalmıştır. İlk zamanlar yiyecek ve içecek bulmak için göçebe hayat yaşamak zorunda olan insanoğlu, yerleşik hayata geçtikten sonra ise savaş, çatışma, doğal olaylar gibi nedenlerle yaşadıkları yerleri terk edip, daha güvenli bölgelere göç etmek zorunda kalmıştır. 1763 yılında James Watt'ın buhar makinesini icat etmesiyle ulaşım, iletişim, sanayi ve ticarete muazzam gelişmeler yaşanmıştır (Çiçeksoğüt, 2017). Özellikle buhar gücüyle çalışan makinaların üretimde kullanılması Avrupa'da Sanayi devrimini başlatmıştır. Sanayi devriminin sonucu olarak kırsaldan kentlere olan göçler hızlanmış ve kentlerin nüfusları artmıştır. Bununla birlikte sanayi devrimi ham madde, pazar ve ucuz iş gücü ihtiyacını arttırdığından sömürgecilik Avrupa ülkeleri arasında yaygınlaşmış ve milyonlarca Afrikalı zorla topraklarından koparılıp köleleştirilmiştir (Bahadıroğlu, 2013). Avrupa ülkeleri arasında başlayan sömürgecilik yarışının kızışması, sanayi devrimiyle başlayan silahlanma yarışı ve Fransız ihtilali ile başlayan Milliyetçilik Akımı birinci Dünya Savaşına zemin hazırlamıştır (Kodal, 2015). Birinci Dünya Savaşının sonunda Alman, Rusya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı imparatorlukları parçalanmaya başlamıştır. Bu parçalanmayla birlikte, milliyetçilik akımının da etkisiyle, birçok yeni ulus devletler ortaya çıkmıştır. Bu yeni ulus devletlerin oluşumu sürecinde yoğun göç hareketliliği ve nüfus değişimi yaşanmıştır. Bu hareketlilik sonucu milyonlarca insan Avrupa'nın çeşitli yerlerine göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göçler, "İkinci Dünya Savaşı" sonuna kadar artarak devam etmiş ve savaş sonrasında en üst seviyeye ulaşmıştır. Birinci Dünya Savaşının sonunda başlayan ve "İkinci Dünya Savaşı" sonuna kadar devam eden süreçte Avrupa'da yirmi milyon insan yer değiştirmek zorunda kalmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

Yaşanan göç hareketliliği önemli seviyelere ulaşmış ve göç alan ve göç veren ülkeler ile göçmenlerin nezdinde büyük sorunlara neden olmuştur. Göçmen sorununun çözümü için uluslararası adımların atılması zorunlu hale gelmiştir (Çiçeksoğüt, 2017).

2.2.4.1 Uluslararası Göç Hukuku ve Politikası

Göç sorunu, Birinci Dünya Savaşının sonuna kadar ulusal çabalarla çözülmeye başlanmıştır. Ancak bu süreçte göç sorunu gittikçe katlandığından ulusal çaplı çözümler yetersiz kalmış ve uluslararası çözümlere ihtiyaç duyulmuştur. Bundan dolayı bu süreçten sonra küresel kuruluşlar tarafından göç sorunuyla ilgili çeşitli çalışmalar başlatılmıştır (Demirhan ve

Aslan, 2015). Birinci Dünya Savaşı'nın ardından bozulan dünya düzeninin yeniden sağlanması, uluslararası barışın korunması ve ülkeler arası sorunların barışçı yollarla çözülmesi amacıyla 10 Ocak 1920'de kurulan Milletler Cemiyeti (Uluslararası Milletler Cemiyeti) bünyesinde mülteci hukuku ile ilgili çalışmalar başlatılmıştır. MC'nin Kurulmasından sonra 1921 yılında uluslararası mülteci örgütü olan MC Mülteciler Yüksek Komiserliği kurulmuştur (Çingir ve Erdağ, 2017). Mültecilerin hukuki statüsünü tanımlamak amacıyla MCMYK, çerçevesinde sözleşmeler yapılmış ancak bu sözleşmelere az sayıda devletin taraf olmasından dolayı bu sözleşmeler uygulama alanı bulamamış ve mülteci hukukunun gelişimi önemini yitirmiştir (Ergüven ve Özturanlı, 2013). Bununla birlikte Alman, Rus ve Ermeni mültecilerin korunması amacıyla MC birçok çalışmalar yapmış, 1922 yılında Türk-Yunan Savaşı sonucu oluşan mültecilere yardımlarda bulunmuştur (Çiçeksoğüt, 2017). Bunun yanında MC'ye üye devletler tarafından Nazi Almanyası'ndan kaçan mültecilerin yerleştirilmesine ilişkin uluslararası girişimleri düzenlemek amacıyla 1938 yılında Hükümetlerarası Mülteci Komitesi (IGCR) kurulmuştur. Ancak Komite bünyesinde yapılan mülteci tanımları, üye devletlerce tam destek görmediğinden ortak bir mülteci tanımı üzerinde fikir birliği kurulamamıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

1945 yılına gelindiğinde otuz milyon insan İkinci Dünya Savaşı nedeniyle göç etmek zorunda kalmıştır. Bundan dolayı Uluslararası mülteci hukuku açısından İkinci Dünya Savaşı bir dönüm noktası olmuştur (Çingir ve Erdağ, 2017). Bununla birlikte MC dünya barışını sağlamada yetersiz kaldığından yerine “dünya barışını, güvenliğini korumak” ve “uluslararası ekonomik, toplumsal ve kültürel iş birliğini” sağlamak amacıyla 24 Ekim 1945'te “Birleşmiş Milletler Örgütü” kurulmuştur (Eskier, 2017). “İkinci Dünya Savaşı”nda ve sonrasında yaşanan insan hakları ihlallerinden dolayı mülteci hukukunun oluşturulması, BM'nin en önemli gündemi haline gelmiştir. Öncelikle MC bünyesinde oluşturulan HMK'in görevleri 1946 yılında Uluslararası Mülteci Örgütü'ne (IRO) devredilmiştir (Ergüven ve Özturanlı, 2013). Bu örgüt, Avrupa'da oluşan baskıcı rejimler tarafından “ırkı, etnik kökeni, dini ve siyasi görüşü nedeniyle” ayrımcılığa ve baskıya maruz kalan mültecileri korumayı hedeflemiştir. Örgüt, bu yönüyle günümüzdeki mülteci rejiminin temelini oluşturmuştur (Çingir ve Erdağ, 2017). Bununla birlikte BM Genel Kurulunda, “insan hakları hukuku”nun ana kaynağı olan ve sığınma hakkı ile diğer insan haklarının birlikte düzenlendiği “İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi” 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilmiştir. Ardından 14 Aralık 1950 yılında “BM Genel Kurulu” tarafından, mültecileri korumak, onlara liderlik yapmak ve mülteci sorunlarına kalıcı çözümler bulabilmek amacıyla, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013). Böylelikle mülteci haklarının

korunmasıyla ilgili günümüze kadar süre gelen kalıcı bir uluslararası kurumsal yapı oluşturulmuştur.

28 Temmuz 1951’de “BM Genel Kurulu” Cenevre’de toplanmış ve mülteci statüsü, sığınma hakkı almış kişilerin hakları ile sığınma hakkı tanıyan ülkelerin sorumluluklarını tanımlayan “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme” kabul edilerek, imzalanmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013). 1951 Sözleşmesinin 1A maddesinde, “mülteci: ırkı, dini, uyruğu, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve o ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut uyruğu yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu zulüm korkusu nedeniyle dönmek istemeyen kişilerdir.” olarak tanımlanmıştır (BMMYK Kıbrıs Ofisi, 2017). Ancak sözleşmede yapılan bu tanıma iki önemli sınırlama getirilmiştir. Buna göre, “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar” ifadesi kullanılarak bir “tarih sınırlaması” koyulmuş; ikincisi olarak ise “Avrupa’da meydana gelen olaylar” ve “Avrupa’da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar” biçiminde ifade kullanılarak “coğrafi sınırlama” getirilmiştir. Söz konusu “coğrafi sınırlama” ilgili olarak sözleşmeye taraf olan devletlere iki inisiyatif tanınmış ve “Avrupa’da meydana gelen olaylar” sınırlandırmasını kaldırarak “Avrupa’da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar” şeklinde de kabul edebilecekleri ve bunun için de BM Genel Sekreterliği’ne herhangi bir zamanda hangi şekilde kullanacaklarına dair bildirimde bulunmaları gerektiği bildirilmiştir (Çiçekşöğüt, 2017).

1951 Sözleşmesinin imzalanmasından sonra gerek Avrupa ve gerekse dünyanın başka yerinde yeni göç hareketliliklerinin yaşanması ve sığınma arayan mültecilerin sayısının hızla artması nedeniyle 1951 Sözleşmesindeki mülteci kavramı üzerindeki tarih ve coğrafi sınırlandırmanın yeniden gözden geçirilmesine gerek duyulmuştur. Bununla birlikte 1951 Sözleşmesine ek 1967 Protokolü imzalanarak, mülteci kavramı üzerindeki tarih ve coğrafi sınırlandırma kaldırılmıştır. Böylece Mülteci hukuku açısından önemli olan, “1967 Protokolü” hükümlerinin taraf devletlerce hiçbir sınırlama olmadan uygulanması sağlanmıştır. Ancak 1951 Sözleşmesini daha önceden bazı devletlerin coğrafi sınırlama kabul ettiklerini beyan etmeleri ve bu beyanlarının “1967 Protokolü” bakımından da yürürlükte olması, uygulamada bazı sorunların devam edeceğini göstermiştir. Mülteci tanımındaki coğrafi sınırlandırmayı bazı devletlerin kaldırmama sorunu, BMMYK’nın yetkilerinin genişletilmesiyle kısmen de olsa aşılmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

2.2.4.2 Türkiye Cumhuriyetinin Göç Hukuku ve Politikası

Ülkelerin dış göç politikaları, sığınmacı ve göçmenlerin ülkeye girişiyle başlayan ve ülkeden çıkışı ya da ülkedeki ikametlerinin sağlanmasına kadar süren tüm aşamadaki eylem ve uygulamalarından oluşmaktadır. Ülkelerin göç politikaları, göçle doğrudan ilgisi olmayan ancak göç unsuru üzerinde etkisi olan ülkelerin siyasal, sosyal yapılarına, güvenlik politikalarına ve ekonomik durumlarına göre şekillenmektedir. Bundan dolayı ülkelerin göç politikalarının kapsamını belirlemek oldukça güçtür. Ancak göç hareketliliğine yönelik eylem ve uygulamalar ülkelerin göç politikalarına göre şekillenmektedir (Örselli ve Babahanoğlu, 2016). Tarihin her döneminde her devlet göç olgusuyla karşı karşıya kaldığından, göç sorunu devletlerin öncelikli olarak çözmeleri gereken sorunlarının başında gelmektedir. Göç hareketliliği iyi bir politika ile yönetildiğinde göç alan ülkeler ile göç eden insanlar açısından önemli yararlar sağlayabilir (Demirhan ve Aslan, 2015).

Osmanlı devletinin son yılları olan İkinci meşrutiyet dönemiyle (1908-1918) başlayan İttihat ve Terakki iktidarı yıllarında, iç ve dış güvenlik kaygıları gözetilmiş ve Osmanlı topraklarından bazı azınlıkların gönderilmesi, yerine de Müslüman, Türk ve Türk kültüründen olanların getirilmesi yoluna gidilmiştir. 1913-1918 yılları arasında gerçekleştirilen sevk ve iskânlar sonucu, Osmanlı Devletinin nüfusunun (17.5 milyon) yaklaşık olarak üçte biri yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuyla başlayan, 1923-1960 yılları arası, dönemde de İttihat ve Terakki iktidarı yıllarında gözetilen göç politikalarına benzer göç politikası yürütülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti, ulus devlet inşa etme sürecinde göç politikalarını etkin bir araç olarak kullanmıştır (İnan, 2016). Bu dönemde milli bir kimlik taşıyan ulus devleti inşa edilmek istendiğinden Türk, Müslüman ve Türk kültürünü taşıyan muhacirlerin ülkeye yerleştirilmesi sağlanmış ve nüfusun etnik, dini ve kültürel yönden türdeş hale getirilmesi amaçlanmıştır. Bu süreçte yürütülen göç ve iskân politikaları ile bir taraftan az olan ülke nüfusu nitelik olarak arttırılmaya çalışırken, diğer taraftan da nüfusun nicelik olarak benzeşmesi amaçlanmıştır ve bu dönemde bir takım kanuni düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede 30 Ocak 1923 tarihinde Yunanistan ile imzalanan “Türk ve Rum Nüfus Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol”üne istinaden İstanbul’da yerleşik Rumlar ile Batı Trakya’da yerleşik Türkler karşılıklı mübadeleye tabi tutulmuş ve bunun sonucu olarak 1.2 milyon Rum Türkiye’den gönderilmiş, 400 bin Rumeli Türk’ü Türkiye’ye yerleştirilmiştir (Demirhan ve Aslan, 2015). Bu dönemde, Türk ve Müslüman kimliğinde olanların Türkiye’ye

getirilmesi ve Türk ve Müslüman kimliğinde olmayanların kendi etnik ülkelerine gönderilmesi uygulaması bu şekilde sürekli devam etmiştir (Topcu, 2018:71).

Türkiye'nin o dönemde takındığı göç politikasının yansımalarını çıkarılan kanun ve uygulamalarda görmek mümkündür. 31.05.1926 tarih ve 885 sayılı İskân Kanununun göçmen olarak kabul edileceklerde aranacak şartlar başlıklı ikinci maddesinde: “Türk harsına dâhil olmayanlarla... anarşistler, casuslar, çingeneler ve memleket haricine çıkarılmış olanlar kabul edilmezler.” şeklinde belirtilmiştir. Bu maddeye göre göçmen olarak kabul edilmenin ön şartı “Türk harsı”na (Türk kültürüne) sahip olmak olacağı, Türk kültürüne sahip olmayanların göçmen olarak kabul edilmeyeceği belirtilmiştir. Bu kanun 1934 yılına kadar yürürlükte kalmış ve o dönemdeki göç ve iskân politikalarının belirleyici olmuştur (İnan, 2016). Benzer göç politikasını, 1924 Anayasası'nın doksan ikinci maddesinde ve 1926 yılında çıkarılan 788 sayılı ilk memur kanununun dördüncü maddesinde görmek mümkündür. Bu yasalarla devlet memuru olmak Türklere has kılınmıştır. Bununla birlikte 885 sayılı İskân Kanununun yerine 1934 yılında kabul edilen 2510 Sayılı İskân Kanununun o dönemin göç politikasını yansıtan en önemli yasal düzenlemedir (Demirhan ve Aslan, 2015). Kendisinden önceki birçok kanunu yürürlükten kaldıran 2510 sayılı Kanun İskân Kanunu, Cumhuriyet dönemi iskân kanunları içerisinde en çok tartışılanlarından biri olup, birçok kez değişikliğe uğramasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti'nin iskân siyasetinin temel belgesi olmuştur (İnan, 2016).

2510 sayılı İskân Kanunu'nun “Muhacirlerin ve Mültecilerin Kabulü” başlıklı üçüncü maddesinde; “Türkiye’de yerleşmek maksadile dışarıdan, münferiden veya müçtemian, gelmek isteyen Türk soyundan meskûn veya göçebe fertler ve aşiretler ve Türk kültürüne bağlı meskûn kimseler, işbu kanunun hükümlerine göre Dâhiliye Vekillîğinin emrile kabul olunurlar. Bunlara (muhacir) denir. ...Türkiyede yerleşmek maksadile olmayıp bir zaruret ilcasile muvakkat oturmak üzere sığınanlara (mülteci) denir. Dördüncü maddede yazılı sebepler bulunmayan mülteciler, Türkiyede yerleşmek isterler ve bunu yazı ile buldukları yerin Hükümetine bildirirler ise muhacir muamelesi görürler.” Aynı kanunun dördüncü maddesinde; “Türk kültürüne bağlı olmıyanlar, Anarşistler, Göçebe çingeneler, Memleket dışına çıkarılmış olanlar, Türkiye’ye muhacir olarak alınmazlar.” Üçüncü maddeye göre Türkiye’ye yerleşmek amacıyla gelen, gelmek isteyen “Türk soyundan olanlar” ile “Türk kültürüne bağlı olanlar” İç İşleri Bakanlığının emriyle muhacir kabul edileceği, dördüncü maddede yazılı sebepleri bulunmayanlardan Türkiyede yerleşmek maksadile olmayıp, bir zaruri durum için Türkiye’de ikamet etmek için bulunanlara ise mülteci denileceği, mülteciler eğer Türkiyede temelli

yerleşmek isterlerse de buldukları ilin valiliklerine bildirmek suretiyle muhacir olarak kabul edilecekleri belirtilmiştir. Yani muhacir veya mülteci kabul edilmenin tek şartı dördüncü maddede belirtilen özelliklere sahip olmamak olarak belirlenmiştir (İskan Kanunu, Md. 3 ve 4). Aynı kanunun yedinci maddesinde; “Türk ırkından olup Hükümetten iskân yardımı istememeyi yazı ile bildiren muhacirler ve mülteciler Türkiye içinde istedikleri yerde yerleşmeğe serbest bırakılırlar. Hükümetten iskân yardımı isteyenler Hükümetin göstereceği yerlere gitmeğe mecburdurlar. Türk ırkından olmıyanlar, Hükümetten yardım istemeseler bile, Hükümetin göstereceği yerde yurt tutmağa ve Hükümetin izni olmadıkça buralarda kalmağa mecburdurlar.” denilmektedir. Bu maddede de o dönemimin göç politikası üzerinde Türk kimliğinin belirleyici olduğu ortaya çıkmaktadır (İskan Kanunu, Md. 7). 2510 sayılı İskân Kanun incelendiğinde bu kanunla amaçlanmak istenen iki göç ve iskân politikası ortaya çıkmaktadır. Birinci politika, Türk ve Türk kültürüne bağlı muhacirleri Türkiye’ye getirerek Türk kültürüne sahip nüfusu arttırmak ve dil sorunu çözüme kavuşturmaktır. Diğer politikada ise Türk kültürüne bağlı olmayan toplulukları, birbirinden ayırarak Türk kültürüne sahip toplulukların arasına karıştırmak ve bunları Türk kültürüyle kaynaştırarak, Türkleşmesini sağlamak amaçlanmıştır. 1934 tarih ve 15035/6599 sayılı “İskân ve Nüfus İşlerinin Süratle İkmali Hakkında Tamim”in dördüncü maddesinde; “Türk ırkından olanlara veya Türk kültürüne bağlı olup da Türkçe konuşup Türkçeden başka dil bilmeyenlerin ve Tamim’in yürürlüğe girdiği tarihe kadar Garbi Trakya’dan gerek kaçak ve gerek pasaportla gelmiş olan Türkler ve Türk kültürüne bağlı olanların hızla vatandaşlığa kabul işlemlerinin yapılması...” denilmektedir. Bu maddede Türk ırkından olan ve Türk kültürüne bağlı olup, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı olmayanların hiçbir denetime tabi tutulmadan vatandaşlığa alınabileceği belirtilmiştir (İnan, 2016).

1950 yılında kabul edilen “5682 sayılı Pasaport Kanunu” ve “5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun”la, “İskân Kanunu” kapsamı dışında kalan göçmenlere yönelik göç iş ve işlemlerin yürütülmesi amaçlanmıştır. Bu kanunlar yürürlüğe girdikten sonra göçle ilgili uluslararası düzenlemeler kabul edilmeye başlanmıştır (GİGM, 2015). Türkiye, “1951 Cenevre Sözleşmesi” ile “1967 Protokolü”nü, coğrafi sınırlama koyarak kabul etmiştir. Buna göre, yalnızca Avrupa’da meydana gelen olaylar nedeniyle Türkiye’ye sığınmak isteyenlere, mülteci statüsü vereceğini beyan etmiş ve “1967 Protokolü”nün imzalanması sürecinde ise coğrafi sınırlama beyanını yinelemiştir. Bu çerçevede Türkiye, Rusya ve Eski Sovyetler Birliği Devletleri ile Avrupa Konseyi üyesi devletlerinden Türkiye’ye sığınanları mülteci olarak tanımakta; ancak belirtilen devletler dışındaki başka devletlerden

Türkiye'ye sığınmış olanlara ise “geçici sığınma” statüsü vermektedir. Ulusal göç mevzuatına göre Avrupa dışından Türkiye'ye sığınanlara, “geçici sığınmacı” statüsü verilmekte ve BMMYK'nın yardımlarından faydalanmaları sağlanmaktadır. BMMYK, sığınmacılara “geçici sığınmacı” statünün verilmesi ve bunların başka bir ülkeye mülteci olarak gönderilmesi sürecine sınırlı şekilde müdahil olmaktadır (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

1960'lı yıllara kadar Türkiye'nin göç politikasının genel amacı, Türk kültürüne bağlı nüfusu artırarak, milli bir kimlik ve aidiyete sahip ulus devleti oluşturmaya yönelik olmuştur. Türkiye nüfusunun belli bir doyuma ulaşması, kırdan kente göç hareketliliğinin artması sonucu kentleşmenin sağlanması, sanayinin gelişmesi ve demokrasi kültürünün yerleşmesiyle birlikte bu eğilim değişmeye başlamıştır. Böylece uygulanan göç politikası 1960'lı yıllardan sonra yavaş yavaş terk edilmiştir. Nüfus ve aile planlaması beş yıllık kalkınma planlarında gündeme gelmiş ve bu yaklaşım genel bir tercih ve güçlü bir siyaset unsuru haline gelmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında benimsenen geniş aile modeli ve çok nüfuslu toplum olgusu, sanayi ve bilgi toplumuna geçişin sağlandığı bu dönemde, gelişmenin ve modernleşmenin önünde bir engel olarak görülmüştür (İnan, 2016).

1980-1988 Yıllarında gerçekleşen İran-Irak Savaşı ve 1990-1991 Körfez Savaşından dolayı Türkiye yoğun göç hareketliliğine maruz kalmış ve hazırlıksız yakalanmıştır. Özellikle yürürlükte bulunan göç mevzuatının farklı kanunlarda bulunması ve dağınık hükümlerle düzenlenmesinden dolayı bu süreç iyi yönetilememiştir. Göç mevzuatındaki bu dağınıklığın giderilmesi için mevzuat oluşturma çalışmaları başlatılmıştır. “Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında” Yönetmelik hazırlanmış ve 30.11.1994 tarih ve 22127 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe yeni giren Yönetmelik ile göç mevzuatındaki boşluklar doldurulmasına rağmen, uygulamada yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Türkiye'ye sığınan veya başka bir ülkeye sığınmak amacıyla Türkiye sınırını kullanan yabancıların, sınırdaki yetkililerce yeteri kadar bilgilendirilmemesi ve valiliklere başvuru yapılması için verilen sürenin yetersiz olması gibi nedenlerle birçok sığınmacı sınır dışı edilmiştir. Sınır dışı edilenler Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurmuş ve AİHM, Türkiye'yi tazminata mahkûm etmiştir. Bu kararlar üzerine Türkiye 1994 Yönetmeliğindeki eksiklikleri düzelterek, 16.01.2006 tarih ve “9938 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica

Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’i çıkarmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

Bununla birlikte 2006 yılında 5543 sayılı “İskân Kanunu” yürürlüğe girerek ve 2510 sayılı Kanunu yürürlükten kaldırmıştır. Ancak yeni “İskân Kanunu”nda da, eski kanunda olduğu gibi halen soydaş odaklı düzenlemelerin olması, bu kanun da günümüz koşullarında uygulanacak göç mevzuatından uzak kaldığı anlaşılmıştır (GİGM, 2015). Bununla birlikte Türkiye; stratejik, coğrafik, siyasî ve kültürel konumu gereği, göç hareketliliği bakımından “geçiş ülkesi” konumunda iken ekonomisinin güçlenmesi ve istikrarın artmasıyla “hedef ülke” konumuna gelmiş, bundan dolayı Türkiye’ye yönelik göç hareketliliği artarak devam etmiştir. Buna karşın Türkiye’nin göç mevzuatında, uluslararası koruma ile ilgili kanuni düzeyde temel bir düzenlemenin olmayışı ve konuyla ilgili uygulamaların idarî düzenlemeler doğrultusunda yürütülmesi; göç alanında güçlü politikalar geliştirecek, nitelikli personel ve sağlam bir kurumsal yapının olmayışı Türkiye’nin göç politikasını bir çıkmaza sokmuştur. Bu sorunun üstesinden gelmek, 2007–2013 dönem Dokuzuncu Kalkınma Planında göç ile ilgili belirtilen hukukî ve kurumsal düzenlemenin yapılması ve Türkiye’nin AB’ye tam üyeliği sürecinde göç mevzuatının AB müktesebatı ve uygulamalarına paralellik sağlanması amacıyla İçişleri Bakanlığı bünyesinde oluşturulan “İltica ve Göç Bürosu” tarafından “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” Taslağı hazırlanmış ve “6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)”, 11.04.2013 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak, bir yıl sonra yürürlüğe girmiştir (GİGM, 2018b).

Böylelikle YUKK ile uluslararası soruna dönüşen “düzensiz göçle” mücadelenin hukukî alt yapısı güçlendirilmiş, “düzenli göçle” ilgili bürokratik işlemler olabildiğince azaltılmış ve “uluslararası insan hakları” normlarına ve “AB müktesebatına” uyumlu etkin ve yönetilebilir bir göç sistemi kurulmuştur. Bununla birlikte YUKK, Türkiye’nin “1951 Cenevre Sözleşmesi” ile “1967 Protokolü”nde yenilemiş olduğu coğrafi sınırlama beyanına uygun olarak şekillendirilmiş ve süregelen uluslararası hukuksal boşluk tam olarak doldurulmuştur (GİGM, 2018b).

YUKK, “Uluslararası Koruma” çeşidi olarak; “mülteci”, “şartlı mülteci” ve “ikinci koruma” statüsü; “uluslararası koruma” statüsü belirlenemeyen yabancılar için ise “geçici

koruma” statüsünü getirmiştir (YUKK, Mad. 61, 62, 63). Uluslararası koruma statüleri, Kanunun 61. Maddesinde (mülteci), 62. Maddesinde (şartlı mülteci), 63. Maddesinde (ikinci koruma) aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır;

Mülteci: Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir (YUKK, Mad. 61).

Şartlı mülteci: Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir (YUKK, Mad. 62).

İkincil koruma: Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder (YUKK, Mad. 63).

Buna göre, Türkiye’nin “1951 Cenevre Sözleşmesi” ile “1967 Protokolü”nde yenilenmiş olduğu coğrafi sınırlama beyana uygun olarak, Avrupa ülkelerinde oluşan olaylar sebebiyle Türkiye gelen sığınmacılara “mülteci” statüsü verilmiştir. Avrupa ülkeleri dışında oluşan olaylar nedeniyle Türkiye gelen sığınmacılara “şartlı mülteci” statüsü verilmiş ancak bunlar üçüncü bir ülkeye “iltica etmek” şartıyla Türkiye’den “uluslararası koruma” talebinde bulunan kişilerdir. Yani bunlar başka bir ülkeye yerleşene kadar geçici olarak Türkiye’de korunmaktadırlar. “mülteci” veya “şartlı mülteci” sayılmayan ancak ülkesine gönderildiğinde ölüm cezası alacak veya insanlık dışı muamelelere maruz kalacak olanlara ise statü belirleme

işleminde sonra “ikinci koruma” statüsü verileceği belirtilmiştir. Bu koruma statüsü Türkiye’de nadiren verilmektedir (YUKK, Mad. 61, 62, 63).

YUKK’ün 91. Maddesinin birinci fıkrasında “geçici koruma” statüsü şu şekilde tanımlanmıştır; “(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir (YUKK, Mad. 91).” Bu maddeye göre “geçici koruma” statüsü, “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış” ve ülkesine geri dönemeyen, “acil ve geçici koruma” bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye’ye sığınmış ve kendilerine bireysel olarak uluslararası koruma statüsü verilemeyen kişilerin yasal olarak Türkiye’de kalması ve bazı hizmetlerden yararlanabilmesi amacıyla verilmiştir. Türkiye’ye sığınan Suriyelilere verilmiş bir statüdür (GİGM, 2018c).

2.2.4.3 Türkiye Cumhuriyetinin Irak Türkmenlerine Yönelik Göç Politikası

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuyla başlayan, 1923-1960 yılları arası, dönemde milli bir kimlik taşıyan ulus devleti inşa edilmek istendiğinden Türk, Müslüman ve Türk kültürünü taşıyan muhacirlerin ülkeye yerleştirilmesi ve etnik, dini ve kültürel yönden türdeş nüfusun arttırılması amaçlanmıştır. Türkiye’nin göç politikası bu amaca uygun şekillendirilmiştir (Demirhan ve Aslan, 2015). Bu göç politikası, Türk ve Müslüman olan Irak Türkmenlerine yönelik de uygulanmıştır. Nitekim Musul ve Kerkük topraklarının Irak’a bırakılması sonucunu doğuran 1926 Ankara Anlaşmasında (Türkmen, 2010) bu bölgede yaşayan ve on sekiz yaşını dolduran herkesin istediği vatandaşlığı seçebileceği hükmü kabul edilmiş ve bu anlaşma ile Irak’ta kalmak istemeyen Türkmenlerin Türkiye vatandaşlığına geçmelerinin önü açılmıştır. Ancak anlaşmada verilen süre az olduğundan, anlaşmadan Türkmenlerinin haberi olmamış ve o dönem Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olamamışlardır (Doğan, 2018). Bununla birlikte 1932 yılında Irak ile Türkiye arasında imzalanan “Türkiye-İrak İkamet Mukavelenamesi” ile Türkmenlerin Türkiye’de eğitim almaları, çalışmaları ve ikamet etmelerinin önü açılmıştır. Bu süreçte çok sayıda Türkmen Türkiye’ye gelmiş ve ikamet etmiştir (Duman, 2010). 1946 senesinde imzalanmış olan Türkiye ve Irak Arasındaki Dostluk ve İyi Komşuluk Antlaşmasıyla Irak okulları tarafından verilen diplomaların ülkemizde geçerlilik kazanması sağlanmış ve Türkmenler, yoğun bir şekilde Türkiye’ye gelmeye başlamışlardır. Bununla birlikte Türkiye’deki bazı üniversitelere Türkmen öğrencilerin sınavsız yerleştirilmesi, Türkmen öğrencilerin Türkiye’ye gelmelerini kolaylaştırmıştır (Hürmüzlü, 2003: 107).

Türkiye'nin bu dönemde izlediği göç politikası, 1934 yılında kabul edilen 2510 Sayılı İskân Kanunda belirgin olarak kendini göstermektedir. Nitekim İskân Kanunda, Türkiye'ye yerleşmek maksadıyla gelmiş olanlardan Türk soyu ve Türk kültürüne bağlı olanlar muhacir kabul edilmiş ve bunlara birçok ayrıcalıklı haklar tanınmıştır. Bununla birlikte 1934 tarih ve 15035/6599 sayılı "İskân ve Nüfus İşlerinin Süratle İkmali Hakkında Tamim"de, "Türk ırkından olanlara veya Türk kültürüne bağlı olup da Türkçe konuşup Türkçeden başka dil bilmeyenlerin" hızla vatandaşlığa alınabilecekleri belirtilmiştir (İnan, 2016). Bu dönemde Türkiye'de bulunan Irak Türkmenlerinden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak isteyenler her hangi bir sıkıntı çekmeden vatandaşlık alabilmişlerdir (Danış ve Parla, 2009).

Türkiye'nin komşusu bulunan ülkelerde 1980-2003 yılları arasında yaşanan olaylardan dolayı yüz binlerce insan buldukları toprakları terk etmek zorunda kalmış ve bu süreçte Türkiye bir hedef ve geçiş ülkesi konumuna gelmiştir. Bu süreçte oluşan göç hareketliliği karşısında AB ülkeleri göçmen karşıtı politika yürüterek sınır denetimlerini arttırmış ve vize politikalarını katılaştırmıştır. Avrupa'nın bu politikası karşısında hareket edemeyen sığınmacılar, geçiş konumunda bulunan Türkiye'ye yönelmiştir. Avrupa ülkelerinin bu tutumundan dolayı pek çok sığınmacı "düzensiz" konuma düşmüştür. Bu durum düzensizleşen göçün hedefi konuma gelen Türkiye gibi ülkelerin uluslararası göç politikalarını ciddi bir şekilde değişmesine neden olmuş ve Türkiye bu süreçte yeni politikalar üretmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte Türk soylu sığınmacılara yönelik misafirperver tutum giderek değişmiş, yerini kapalı ve dışlayıcı bir politikaya bırakmıştır. Bu durum 1990 yılından itibaren Irak Türkmenleri ve Bulgaristanlı Türkler için bir dönüm noktası olmuş ve bunlar gitgide sistematik bir şekilde düzensizleşen bir statüye tabi olmak zorunda kalmıştır (Danış ve Parla, 2009).

1991 yılı Körfez Savaşı sonrasında BM'nin 688 sayılı kararıyla Irak'ın Kuzeyinde oluşturulan güvenli bölge Türkiye'nin aleyhine olmuş ve Kuzey Irak Kürtlerinin özerk bir yapıya kavuşmalarının önü açılmıştır (Türkmen, 2010). Bunun üzerine Türkiye'nin Irak politikası değişmiş ve Türkiye Kuzey Irak'ta oluşan bu otorite boşluğunu doldurabilmek için Türkmen sorununu ortaya sürmüştür. Böylece Türkmen meselesi Türkiye'nin millî davası haline gelmiş, bir dış politika meselesi olmuştur (Doğan, 2018). Kuzey Irak Kürtlerinin özerk bir yapıya kavuşmasını önlemek isteyen Türkiye, Irak'ta Türk nüfusunun varlığını ön plana çıkarmaya çalışmış ve Türkmenlerin Irak'tan ayrılmalarını önlemeye çalışmıştır. Bunun sonucu olarak Türkiye, Irak'taki Türkmen nüfusunun azalmaması için Türkiye'ye yerleşmek isteyen Türkmenlerin ikamet ve vatandaşlık başvurularını zorlaştırmıştır (Danış ve Parla, 2009).

10 Haziran 2014 tarihinde DEAŞ'ın Irak'ın Musul Şehrine girmesi sonrasında Irak Türkmenleri arasında tırmanan mezhep çatışmasından kaçan Türkmenler, Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Türkiye bu süreçte ilk zamanlar 1991 yılı Körfez Savaşı sonrasında oluşan Türkmen politikasını sürdürmüş olup, Irak'ta Türkmen varlığın azalmaması ve Türkiye'ye yönelik göçü azaltmak amacıyla sınırdan vizesiz giriş yapan Türkmenlere, 19/9/2006 tarihinde kabul edilen 9931 İskân Kanunu ve YUKK'ün uluslararası koruma statülerini uygulamamış, bunun yerine acil ve olağan üstü durumlarda uygulanan ve geçici ikamet izni sayılan YUKK'ün 46. Maddesinde yer alan “insani ikamet izni”ni uygulamıştır. “İnsani ikamet izni”, diğer ikamet izinlerinde olan şartlar aranmadan, İçişleri Bakanlığın onayı alınmak suretiyle ve en fazla birer yıllık süreyle valilikler tarafından verilmektedir. Bu süreçte Türkiye'ye ilk sığınan Türkmenlere insani ikamet izni kimliği verilmiştir (YUKK, Mad. 46). Ancak daha sonra gelenlere insani ikamet iznine başvurduğuna dair üzerinde yabancı kimlik numarası olmayan bir yazı verilmiştir (Sarı, 2018: 108). İnsani ikamet izni kimliğine sahip olan ve olmayan Türkmenler, acil hastalıklar hariç hastanelerde ücretli muayene olmakta ve ilaçlarını kendi paralarıyla almaktaydı (GİGM, 2019b). Ancak okul çağında olan çocuklarının okula gitmeleri önünde her hangi bir engel bulunmamaktaydı. Bunun dışında Türkiye'de barınmaları haricinde kendilerine tanınan her hangi bir hak bulunmamaktaydı.

Türkiye'ye resmi yoldan giriş yapan Türkmenlere ise YUKK'ün 31. Maddesinde yer alan “kısa dönem ikamet izni” verilmiştir. “Kısa dönem ikamet izni”, her defasında en çok birer yıllık sürelerle alınmakta ve “kısa dönem ikamet izni” alanlara yabancı kimlik numaralı bir kimlik verilmektedir (YUKK, Mad. 31). Bunların İkamet izni alabilmesi için özellikle kalacağı süre kadar (her defasında en fazla bir yıl) geçerli sağlık sigortası yapmaları gerekmektedir. Yani bunlar önceden yapmış olduğu sağlık sigortaları ile sağlık hizmetlerinden yararlanabilmekteler (GİGM, 2019c). Ayrıca ikamet izni sahipleri diğer şartları taşımaları ve Türkiye'de kesintisiz beş yıl ikamet etmeleri halinde, 29/5/2009 tarihinde kabul edilen 5901 Türk Vatandaşlığı Kanuna göre, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olabilmekteler.

Irak Hükûmetinin ve İran'ın, Türkmenler arasındaki mezhep çatışmalarına müdahil olmaları ve çatışmayı gittikçe derinleştirmeleri üzerine özellikle Sünni Türkmenlerin Irak'ta kalmaları zorlaştığından ve Türkiye'ye sığınan Türkmenlerin de geri dönmeleri zorlaşmıştır. Bundan dolayı Türkiye, Irak Türkmenlerine yönelik göç politikasında değişiklik yaparak 2016 yılının ikinci yarısından itibaren “insani ikamet izni” uygulamasından vazgeçerek YUKK'ün 62. Maddesinde belirtilen “şartlı mülteci” veya 63. Maddesinde belirtilen “ikincil koruma”

statülerinden birinin verilmesi için Türkiye'ye sığınan Türkmenlerin “Uluslararası Koruma Başvuru”larını almış ve bunlara “Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi” kimliği vermiştir (Sarı, 2018:108). Böylece Irak Türkmenleri de, uluslararası koruma başvuru sahibi diğer sığınmacıların yararlandığı haklardan yararlanmaya başlamıştır.

2.3. Kültürleşme ve Uyum (Entegrasyon)

2.3.1. Kültürleşme

Kültürleşme, Fransızca kökenli bir sözcük olan “acculturation” kelimesinin Türkçe karşılığıdır. Kültürleşme, Türk Dil Kurumu sözlüğünde; “Bir kültürün ya da bir kültür ögesinin başka bir kültüre girmesi sonucu her ikisinin de değişmeye uğraması” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018a). Güvenç'e göre kültürleşme, en az iki farklı kültürün çeşitli şekillerde, sürekli ilişki ve etkileşimde olmaları durumunda, bir kültürün diğerine ait kültürel değerleri kabul etmesi ve benimsemesi sonucu yeni bir kültür bileşiminin ortaya çıkma sürecidir (Güvenç, 1994). Berry, kültürleşmeyi; kültürlerarası etkileşim sonucu meydana gelen kültürel ve psikolojik bir değişim süreci olarak tanımlamıştır (Berry'den aktaran Şeker, Sirkeci ve Yüceşahin, 2015). Kültürleşme, genel anlamıyla, kültürlerarası ilişki veya alışveriş sonucu ortaya çıkan kültür değişimidir. Uzun süre farklı bir kültür içinde kalan birey ve gruplarda gözlemlenen değişimler, kültürleşme olarak tanımlanmaktadır (Güvenç, 1994).

Kültürleşme sürecinin yeterlik kazanabilmesi için en az iki farklı kültürün sürekli ilişki içinde ve etkileşimde olması gerekir. Kültürleşme kuramı, kültürel sürecin belli bir zamanda başlayarak, belli bir süreden sonra belli düzeylere ulaştığını savunur. Ayrıca iki kültürün birbiriyle temasında, kültürlerden biri baskın olsa bile, her iki kültürün de bu ilişkiden etkilendiğini ve değişikliğe uğradığını ileri sürer. Kültürleşme sürecinde insanlar değiştiği gibi, tüm kültürel unsurlar da değişikliğe uğrar (Güvenç, 1994). Kültürleşme sürecinde, karşılıklı etkileşimler sonucunda, hem göç alan ev sahibi toplumun hem de göç eden azınlık grubun dil, değer ve davranışlarında değişimler meydana gelmektedir. Bu değişime rağmen, hem göç alan ev sahibi toplum, hem de göç eden azınlık grup özlerinde birbirlerinden farklı yaşamaya devam etmektedirler. Kültürleşme sürecinde her ne kadar hem göç alan ev sahibi toplum, hem de göç eden azınlık grup etkileniyor olsa da araştırma sonuçları göç eden azınlık grubun kültürleşme sürecinden daha çok etkilendiğini ortaya koymaktadır. Kültürel uyum, göç eden azınlık grup

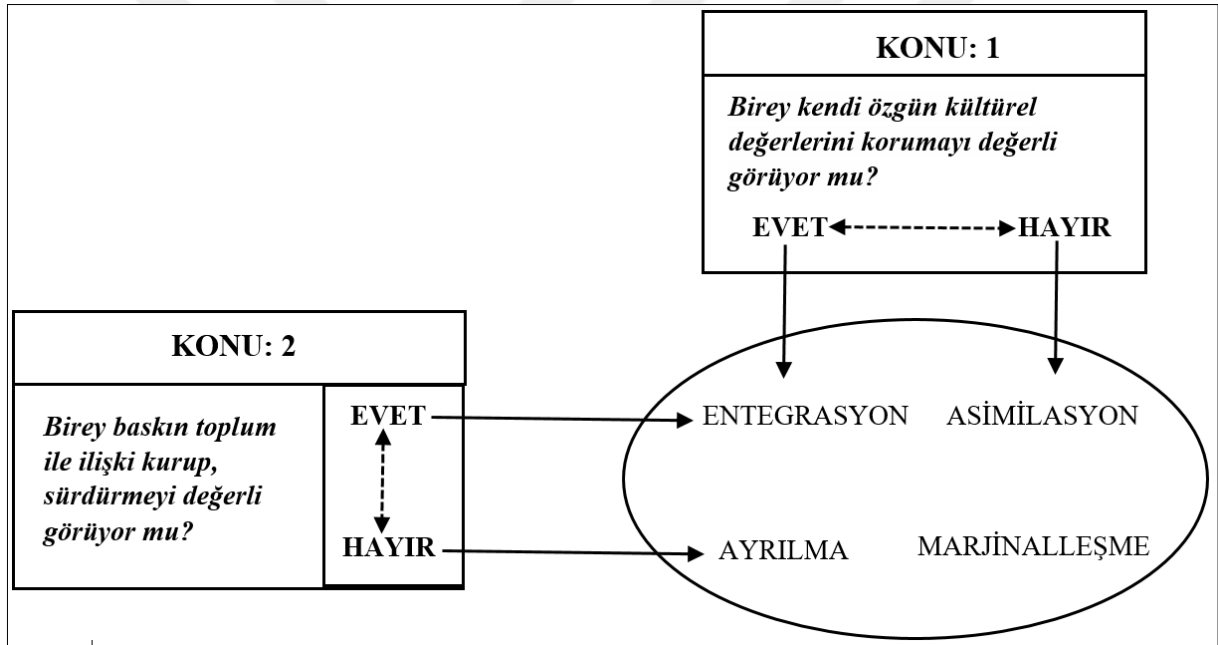
için gerekli olduğundan kültürleşme çalışmaları genellikle bu gruplar üzerinde odaklanır (Saygın ve Hasta, 2018).

Kültürleşme sürecini ele alan yaklaşımlar incelendiğinde “tek boyutlu kültürleşme yaklaşımı” ve “iki boyutlu kültürleşme yaklaşımı” olmak üzere iki temel yaklaşım öne çıkmaktadır. 1964 yılında Milton Gordon tarafından geliştirilen tek boyutlu kültürleşme yaklaşımı; kişilerin, göç ettiği toplumun kültürüne uyum sağlaması ile kendi kültürünü koruması arasında negatif bir ilişki olduğunu savunur. Yani kişilerin göç ettiği toplumun kültüre uyum sağlaması sürecinde; kendi değerlerini, kişiliğini ve davranışlarını kaybedeceği savunulur. Bu yaklaşım, göç eden azınlık gruplar için asimilasyonun tek değişim yolu olduğunu savunur. Bu modelin yalnızca göç eden azınlık grubu kültürleşme sürecine dâhil etmesi ve ev sahibi toplumu dâhil etmemesi yetersiz bulunmuş ve eleştirilmiştir. Çünkü kültürleşmenin yolu asimilasyon değildir. Tek boyutlu kültürleşme yaklaşımına yapılan eleştiriler, iki boyutlu yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Zafer, 2016). John W. Berry tarafından geliştirilen ve kültürleşmeyi daha kapsamlı olarak ele alan iki boyutlu kültürleşme yaklaşımı; baskın olmayan grupların, baskın toplumla bir yandan gerekli olan sosyal ilişkilerini sürdürebilirken, diğer yandan da öz kültür ve kimliklerini devam ettirebileceğini savunmaktadır. Bu yaklaşımda hem baskın olmayan grupların, hem de baskın toplumun kendi kültürel özelliklerini devam ettirebilecekleri savunulmuştur (Saygın ve Hasta, 2018).

2.3.2. Kültürleşme Stratejileri

Kültürleşme Stratejisi, çeşitli nedenlerle birbiriyle etkileşim içine giren iki farklı grubun kültürel seviyede ne yapmaya çalıştıklarına dair düşünceler üzerine temellenmektedir. Kültürleşme stratejileri kavramı, John W. Berry tarafından kültürleşme kavramına bir uzantı şeklinde ortaya atılmıştır. Göç alan toplumlarda meydana gelen kültürleşme sürecinde hem göç eden azınlık grup hem de ev sahibi toplum, farklı kültürleşme stratejileri geliştirirler (Adıgüzel, 2016). John W. Berry 'in 1980 yılında geliştirmiş olduğu kültürleşme modelinde kültürleşme süreci daha çok göç eden azınlık gruplar açısından ele alınmıştır. Azınlık grubunun ev sahibi toplumla kültürel açıdan ne oranda ilişki kurmak istediğine dayanılarak, bu modelde dört temel kültürleşme stratejisi geliştirmiştir. Göç eden azınlık grupların farklı kültürleşme stratejisi tercihleri, birbirinden farklı uyum ve değişim sonucunu neden olmaktadır (Zafer, 2016).

Göçmenler, yeni bir topluma girdiklerinde, kültürel kimlikleriyle ilgili belirli kararlar almaya mecburdurlar. Bunlar özgün kültür ve kimliklerinin ne ölçüde korunması gerektiğine karar vermek zorundadırlar. Bu noktada bireylerin iki temel konudaki görüşleri onların kültürleşme stratejilerini belirleyecektir. Bunlardan ilki; Göçmenlerin kendi özgün kültürel değerlerini ne derece korumak ve devam ettirmek istedikleri yönündendir. İkincisi ise; bireylerin baskın toplum ile ne derece ilişki kurmayı istedikleri yönündendir. Her iki soruya verilecek cevaplar hem baskın toplumun hem de azınlık grupların kültürleşme stratejileri ile ilgili bilgi verecektir. Aşağıda verilen şekilde, her iki konuya verilecek cevaplar üzerinden kültürleşme stratejileri açıklanmaya çalışılmıştır. Bu şekilde de ifade edildiği üzere dört temel kültürleşme stratejisi bulunmaktadır. Bu kültürleşme stratejileri; entegrasyon, asimilasyon, ayrılma ve marjinalleşme'dir (Saygın ve Hasta, 2018).



Şekil 2. Kültürleşme Stratejileri

Kaynak: Berry, Segall ve Kagitcibasi, 1997: 296.

Azınlık grup üyeleri aynı anda hem kendi özgün kültürel değerlerini koruyup devam ettiriyorsa; hem de baskın toplumla ilişki kurup, bu ilişkiyi sürdürüyorsa “entegrasyon” stratejisini benimsemiş olur (Zafer, 2016). Yani “entegrasyonu” benimseyen azınlık grup üyeleri, kendi kültürel kimliğiyle birlikte baskın toplumun kimliğini kabul etmekte ve her iki kültürel kimliği bütünleştirmektedir. Berry, bütünleşmenin sağlanabilmesi için her iki tarafın karşılıklı uyum ve uzlaşma sağlamaları gerektiğine dikkat çekmektedir. Yani ona göre, bütünleşmenin sağlanabilmesi için hem azınlık grubun üyelerinin hem de baskın toplumun

üyelerinin tüm kültürel farklılıklara rağmen bir arada yaşayabilme inancına sahip olmaları gerekmektedir (Berry'den aktaran Saygın ve Hasta, 2018). Bununla birlikte baskın toplum, azınlık grubun üyelerinin topluma uyumunu sağlayacak faaliyetler yürütmesi ve bu faaliyetlerin azınlık grup üyeleri tarafından takdir görmesi, süreci olumlu yönde etkileyecektir (Saygın ve Hasta, 2018).

Azınlık grup üyeleri, kendi kültürel değerlerini ve kimliklerini göz ardı edip, baskın toplumla etkileşime geçiyor ve onların kültürünü benimsiyorsa “asimilasyon” stratejisini benimsemiş olur. Bu durumda azınlık grup, baskın toplumun kültürüne dâhil olur. Eğer bu durumun tam tersi olursa, yani azınlık grup üyeleri kendi kültürel değerlerini ve kimliklerini korumaya çalışıyorsa; bunula birlikte baskın toplumla etkileşime geçmiyor ve onların kültürünü benimsenmiyorsa “ayrılma” stratejisini benimsenmiş olur. Bu durumda azınlık grup üyeleri baskın toplumun kültürüne dâhil olmaktan kaçınmış olur (Zafer, 2016). Sonuncu olarak; azınlık grup üyeleri, kendi kültürel değerlerini ve kimliklerini göz ardı edip, önemsemiyorsa ve bunula birlikte baskın toplumla etkileşime geçmiyor ve onların kültürünü benimsenmiyorsa “marjinalleşme” stratejisini benimsemiş olur. Marjinalliğe neden olan iki sebep bulunmaktadır. Birincisi; azınlık grup üyelerinin kendi kültürlerine fazla ilgi göstermemesi ve kendi kültüründen uzak yaşaması, ikincisi ise; azınlık grup üyelerinin baskın toplum tarafından dışlanması ve ayrımcılığa tabi tutulması nedeniyle baskın toplum ile etkileşime geçmemesidir (Saygın ve Hasta, 2018).

Yukarıda belirtilen kültürel stratejiler, azınlık grup üyelerinin, baskın toplumun dayatmalarına maruz kalmadan özgürce benimsedikleri stratejilerdir. Ancak bu her zaman böyle olmaz. Bazı durumlarda baskın toplum, azınlık grup üyelerine istedikleri kültürleşme stratejisini dayatmaya çalışabilirler bu durumda belirtilen kültürleşme stratejilerinin yerine başka stratejiler devreye girmektedir (Zafer, 2016).

2.3.2.1. Asimilasyon

Asimilasyon, bir şeyin değiştirilerek istenilen şeye benzetilmesi veya bir şeyin değiştirilip farklı bir şeye benzetilmesidir (Göregenli, 2004: 105). Güvenç (1994), Kültürleşme, bireysel olarak zorla yaptırılıyorsa ve bir toplumun diğerini yutması, sindirmesi sonucunu doğrudan bunun adı asimilasyondur (Güvenç, 1994:136). Türk Dil Kurumu sözlüğünde; “Farklı kökenden gelen azınlıkları veya etnik grupları, bunların kültür birikimlerini, kimliklerini baskın

doku ve yapı içinde eriterek yok etme sürecinin sonu.” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018b). IOM tarafından hazırlanmış olan “Göç Terimleri Sözlüğü”nde, bu kelime; bir etnik veya toplumsal grubun farklı bir grupla uyumlu hale gelmesi şeklinde açıklanmaktadır (Perruchoud, 2011).

Bütün toplumlar, tüm sorunlarını kendi kültür yapılarına göre halletmeye çalışmaktadır. Sorunlarını çözmek için kendi kültürleri yeterli olmadığı zaman; yetişmiş, eğitim almış ve kültürü çok iyi bilen insanlar aracılığıyla kendi kültürlerini tekrardan yorumlayarak ya da farklı kültürün unsurlularını alıp onları kendi kültür potalarında eriterek, sorunlarına çare bulma yoluna gittikleri gözlemlenmiştir (Aycan ve Berry 1996: 245). Problemlerin çözümünün mümkün olmadığı zamanlarda, her geçen gün artan sorunlar karşısında bunalmış olan toplumun üyeleri, kendi kültürlerinin artık bir işe yaramadıklarını düşünerek, hâkim olan kültürü, kendi kültürleriyle uyuşturarak benimsemeye çalışır (Şeker, 2006: 79).

Göç eden azınlık grup ve göç alan baskın toplum, kültürleşme sürecinin ilk evresinde birbirine benzemek istemezler. Ancak baskın toplumun yöneticileri politikaları belirlediğinden ve uyguladığından; baskın kültür, azınlık grubun kültürünün zamanla erimesine ve ortadan kalkmasına yönelik politikalar geliştirir. Ev sahibi toplumlar kendi kültürlerinin homojen kalmasını ve bozulmasını istediğinden, göçmenlerin kendilerine benzemelerini bir hak olarak kabul etmektedirler. Birinci kuşak göçmenler, karşılaştıkları toplumsal sorunları kendi kültürel değerleri ve toplumsal kodları ile çözmeye çalıştıklarından asimilasyona uğramaları çok zordur. Ancak daha sonra gelen kuşaklar, kendilerini ait hissettiği ülke dışında doğup büyümüşse, ailesinden aldığı kültürel değerler ve kodlar, sorunlarını çömede yetersiz kalabilir. Böylelikle yeni kuşaklar, farklı arayışlara girmek zorunda kalabilir ve kendi kültürel değerlerini yeniden yorumlayarak, içinde bulunduğu topluma uyumlu hale getirmeye uğraşır ya da tamamen ev sahibi toplumun kültürel değerlerini benimsemek zorunda kalır (Adıgüzel, 2016).

2.3.2.2. Uyum (Entegrasyon)

Fransızca bir kelime olan “intégration” kelimesinin Türkçe karşılığı “entegrasyon” olup, anlam karşılığı ise “bütünleşme” ve “uyum”dur (TDK, 2018c). Göç literatüründe “entegrasyon” kelimesinin eş anlamlısı “uyum” kelimesidir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde, uyum; “Toplumsal çevreye veya bir duruma uyma, uyum sağlama, intibak, entegrasyon.” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018d). Uyum (Entegrasyon) kelimesi ülke ve bağlamlara göre farklı şekillerde

anlaşılabilir bir terim olmasının yanı sıra, genel olarak ev sahibi toplum ile göçmenlerin karşılıklı uyum süreçleri şeklinde de tanımlanmaktadır (Ahmad, 2006: 123). Uyum (Entegrasyon) tanımıyla ilgili, literatürde ve uluslararası mülteci mevzuatında, fikir birliğine varılmış tam bir resmi tanımlama bulunmamaktadır. Uyum (Entegrasyon) ile ilgili en yetkin tanımı BMMYK yapmıştır. BMMYK, entegrasyonu; birbiriyle ilişkili üç farklı boyutu (yasal, ekonomik ve sosyo-kültürel) olan, iki tarafı (göçmen ve ev sahibi) bulunan, dinamik ve çok yönlü bir süreç olarak tanımlamaktadır (Şeker ve diğerleri, 2015).

Berry, ev sahibi toplumun kültürel çeşitliliğe yatkın ve açık bir toplum olması durumunda entegrasyonun başarılı olacağını savunmuştur (Berry'den aktaran Şeker ve diğerleri, 2015). Esser'e göre, göçmenler yasalara uygun hareket ediyorsa, çalışıp vergi veriyorsa ve ekonomiye katkı sunuyorsa yeni sisteme uyum sağlamış demektir (Esser'den aktaran Adıgüzel, 2016). Göçmenlerin entegrasyonu ve toplumsal uyumları, etkin bir göç politikasının bir parçasıdır (Ertürk, 1997: 38). Entegrasyon, yükümlülük duygusu ve göçmenlere ev sahibi olan toplumun ortak amaçları üzerinde birleşmesine imkân veren bazı temel değerlere saygıyı ifade etmektedir. Entegrasyon, sadece ekonomik, kültürel yarar sağlamanın bir yolu olarak değil; aynı zamanda toplumun güven ve istikrarının sağlanmasının da bir yolu olduğundan tüm paydaşlar için önemli bir unsurdur (Özer, 2004: 79). Birinci kuşak göçmenler, kendi kültürlerine karşı daha duyarlı olurken; göç edilen ülkede doğup büyümüş yeni kuşaklar, ev sahibi toplumun kültürünü daha kolay benimsemekte ve sosyal uyum sürecini tamamlamaktadır (Adıgüzel, 2016). Etkin bir uyum (entegrasyon) politikası; göçmenlerin haklarının korunması, eşit fırsatlar sunulması, istihdam ve iş piyasalarına girişlerinin kolaylaştırılması, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması ile son olarak onlara vatandaşlık verilmesiyle sağlanabilir.

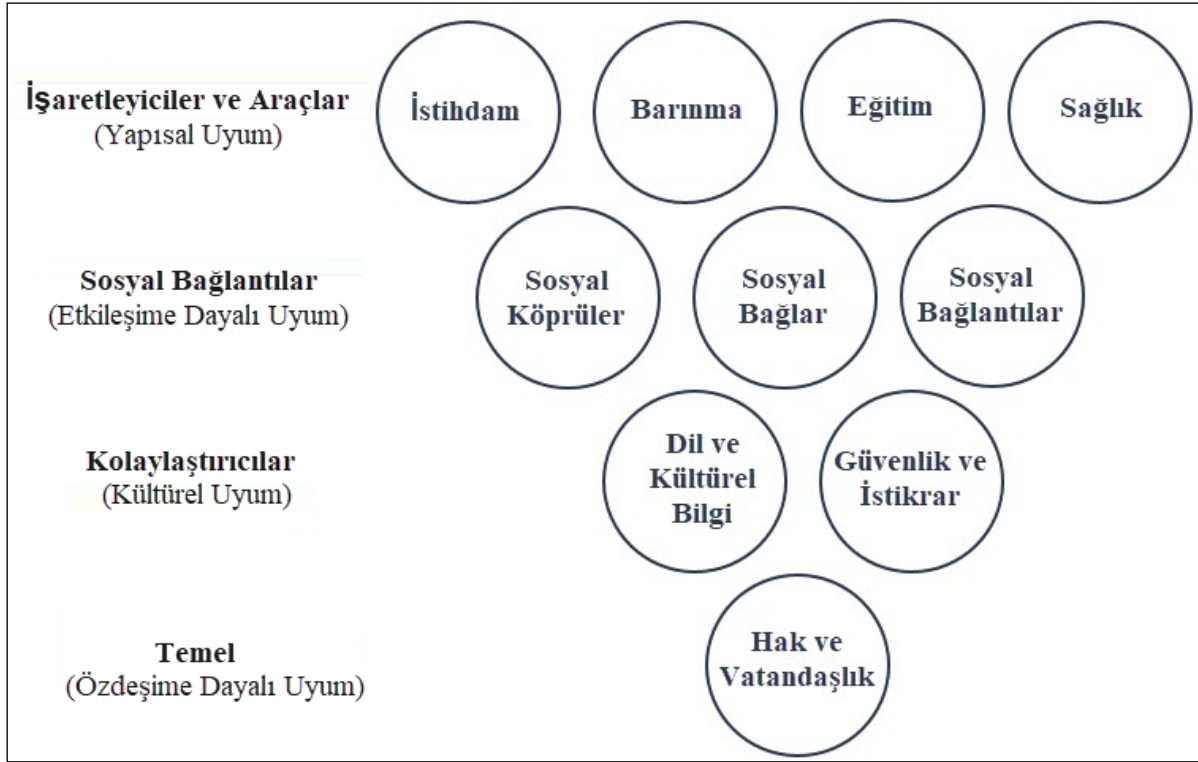
2.3.3. Uyum (Entegrasyon) Süreçleri

Göç hareketliliği, göç alan ülkelerin veya şehirlerin nüfus büyüklüğünde ve yapısında ciddi ölçüde değişikliğe neden olur. Bununla birlikte göçmenler yaşamlarını sürdürebilmek için ev sahibi toplumun kurumlarıyla ve bireyleriyle ilişki kurmak zorunda kalırlar. Sürdürülen bu ilişkilerin bütünlük sağlaması ve sosyal bir kaosa neden olmaması için; göçmenlerin yerleştikleri ülkenin veya şehirlerin toplumlarıyla uyumları (entegrasyonları) göçün önemli boyutlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Entegrasyon göçmenler ve ev sahibi toplum arasında etkileşimsel bir süreçtir. Göçmenler için uyum (entegrasyon); yeni bir kültürü

öğrenme, hak ve yükümlülükler edinme, sosyal statü elde etme, pozisyon kazanma, ev sahibi toplumun üyeleriyle kişisel ilişkiler kurma ve bu topluma aidiyet duygusu oluşturma ve özdeşim kurma hissini ifade eder. Ev sahibi toplum için ise uyum (entegrasyon); göçmenlere kurumların açılması ve onlara eşit fırsatlar sağlanması anlamına gelir (Bosswick ve Heckmann, 2006).

Göçmenlerin sosyal hayata uyumlarının sağlanabilmesi için belli koşulların sağlanması gerekmektedir. Esser, göçmenlerin sosyal hayata uyumlarının sağlanması için dört temel biçim önermektedir (Bosswick ve Heckmann, 2006). Bunlar; “yerleştirme”, “kültürleşme”, “etkileşim” ve “özdeşim kurma”dır. Yerleştirme; toplum içinde bireyin eğitim ve ekonomik sistemde ve mesleki alanda bir konum kazanmasıdır. Kültürleşme; bireyin başarılı bir şekilde toplumla etkileşim kurabilmesi için gerekli olan bilgiyi, kültür standartlarını ve yetkinlikleri edinmesidir. Etkileşim; bireyin sosyal ilişkiler ve bağlantılar kurarak sosyal grupların üyesi olmasıdır. Özdeşim kurma ise; bireyin sosyal sistemle özdeşleşmesi ve toplumun bir parçası olarak görmesidir (Şirin, 2011). Heckmann ve Schnapper ise, Esser’in uyumla ilgili ortaya koyduğu dört temel biçimi; “yapısal uyum”, “kültürel uyum”, “etkileşime dayalı uyum” ve “özdeşime dayalı uyum” olarak kavramsallaştırılmasını önermiş ve bu kavramlar uyumun (entegrasyonun) temel boyutları olmuştur (Bosswick ve Heckmann, 2006).

Bununla birlikte daha sonra uyumun (entegrasyonun) temel boyutları, Ager ve Strang (2008) tarafından kavramsallaştırılarak, Uluslararası Göç Örgütü ve Avrupa Birliği tarafından uyum (entegrasyon) çalışmalarında kullanılan, “Entegrasyonun temel uğraş alanlarını tanımlayan, yapısal çerçeve” oluşturulmuştur (Ager ve Strang, 2008). Oluşturulan çerçeve aşağıda verilen şekilde gösterilmiştir.



Şekil 3. Entegrasyonun Temel Uğraş Alanlarını Tanımlayan, Yapısal Çerçeve

Kaynak: Ager ve Strang, 2008

Yukarıdaki şekilde de gösterildiği gibi çerçeve, ters piramit şeklinde sınıflandırılan dört temel boyuta ayrılmış, on çekirdek alandan oluşmaktadır (Ager ve Strang, 2008). Piramidin en üst tabakasında birinci boyut olan “işaretleyiciler ve araçlar (yapısal uyum)” yer almakta ve boyutta “istihdam, barınma, eğitim ve sağlık” alanı bulunmaktadır. Bir altında ikinci boyut olan “sosyal bağlantılar (etkileşime dayalı uyum)” yer almakta ve boyutta “sosyal köprüler, sosyal bağlar ve sosyal bağlantılar” alanı bulunmaktadır. Bunun da bir altında üçüncü boyut olan “kolaylaştırıcılar (kültürel uyum)” yer almakta ve boyutta “dil ve kültür bilgisi ile güvenlik ve istikrar” alanı bulunmaktadır. Piramidin en alt tabakasında ise dördüncü boyut olan “temel (özdeşime dayalı uyum)” yer almakta ve boyutta “hak ve vatandaşlık” alanı bulunmaktadır (Ager ve Strang, 2008).

2.3.3.1. Yapısal Uyum

Göç etmenin temel amacı göç edilen toplumda belli kazanımlar elde etmek ve sosyal bir statü elde etmektir. Göçmenlerin, bu amaca ulaşılabilmesi için kendilerini konuk eden toplumun çekirdek kurumları olan ekonomi ve iş piyasasında, eğitim sisteminde, barınma ve

sosyal güvenlik sistemi ile sağlık hizmetlerinde pozisyon ve statü almaları gerekmektedir. Göçmenlerin, kendilerini konuk eden toplumun çekirdek kurumlarında pozisyon elde etmeleri, o toplumda var olduklarını hissettirecek ve zamanla o toplumla bütünleşmelerini sağlayacaktır. Bu açıdan değerlendirildiğinde yapısal uyum göçmenlerin sosyal hayata uyumlarının en önemli boyutunu oluşturmaktadır (Şirin, 2011).

Yapısal uyum içinde yer alan istihdam, uyum sürecinin en önemli ve üzerinde en çok araştırma yapılan alanıdır. Göçmenlerin istihdama erişimleri (ekonomi ve iş piyasasında pozisyon ve statü elde etmeleri), onların ev sahibi toplumun üyeleriyle ilişki kurmalarını, onların dillerini ve kültürlerini öğrenmelerini sağlayacak ve sosyal ilişkilerini geliştirecektir. Ekonomik bağımsızlığa erişmelerini ve kolay şekilde barınma, sağlık ve eğitime erişimlerini sağlayacaktır. Bununla birlikte özgüvenlerini yeniden kazanmalarını ve geleceklerini planlamalarını sağlayacaktır. Bundan dolayı istihdam, hem yapısal uyum hem de diğer uyum boyutları içerisinde en önemli alandır (Ager ve Strang, 2008). Ev sahibi toplumun yöneticileri, göçmenleri tüketici konumdan üretici konuma geçirerek ekonomilerine değer katacak ve bunların sosyal hayata uyumlarını kolaylaştırarak geleceklerini planlamalarını sağlayacak politikalar geliştirmelidir. Bu politika ile onlara iş alanları açmaları, iş tabanlı eğitim veya meslek edinme kursu (eğitimi) veya iş rehberliği ve danışmanlığı vermeleri, çalışma koşullarını iyileştirmeleri ve çalışma güvenliklerini sağlamaları gerekmektedir.

Göçmenlerin, göç ettiği yerde barınmaya erişimleri yeni bir hayata başlamalarının temel koşuludur. Barınma ihtiyaçlarının karşılanması, ev sahibi toplum ile birlikte yaşamalarını sağlayacak ve sosyal hayata uyumlarını hızlandıracaktır. Belli bir ekonomik seviyeye ulaşana kadar, göçmenlere belli oranda kira yardımında bulunulması, barınma ihtiyaçlarını karşılayacaktır. Böylece kendilerine uygun kiralık ev bulmaları kolaylaşacaktır. Göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimleri de sosyal hayata uyumları açısından önemlidir. Belli bir ekonomik seviyeye erişinceye kadar, hastanelerde, kolay şekilde, ücretsiz muayene olmaları, ilaçlarını ücretsiz temin etmeleri sağlık ihtiyaçlarını gidermeleri hayatlarını kolaylaştıracaktır. Göçmenlerin sosyal hayata uyumları açısından eğitim de önemli bir yere sahiptir. Ev sahibi toplumla iletişim kurabilmeleri için; öncelikle göçmenlere dil, okuma ve yazma eğitimi verilmesi gerekir. Daha sonra yetişkin göçmenlere mesleki gelişimlerini sağlayacak eğitimlerin verilmesi sağlanmalıdır. Bununla birlikte göç nedeniyle eğitimden uzak kalan göçmenlerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve eğitime devamlarının sağlanması gerekir. Göçmenlerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda, ev sahibi toplum ile aralarında eğitim

farklılığı doğacak ve bu durum da üretkenlikleri azalacaktır. Bunun sonucu olarak ev sahibi toplumdan kopuk yaşayacaklarından, sosyal hayata uyumları zorlaşacaktır. Özellikle çocukların sosyal hayata uyumlarını kolaylaştırmak için okullarının sağlanması ve ev sahibi toplumun çocuklarıyla birlikte eğitim görmeleri sağlanmalıdır. Göçmenlerin çocuklarının eğitim masraflarının karşılanması okullarını arttıracaktır.

2.3.3.2. Etkileşime Dayalı Uyum

Etkileşime dayalı uyum, göçmenlerin, ev sahibi toplumun birincil ilişkilerine ve sosyal ağlarına kabulü ve dâhil edilmesi anlamına gelir. Etkileşime dayalı uyumun göstergeleri; sosyal ilişkiler, sosyal bağlantılar, sosyal birliktelikler, arkadaşlıklar, evlilikler ve gönüllü kuruluşlara üyelik sayılabilir (Bosswick ve Heckmann, 2006a). Göçmenlerin ev sahibi toplumun üeleriyle iletişime geçmesi, ilişki kurmaları, arkadaş olmaları, birlikte zaman geçirmeleri, ev sahibi toplumun üeleri arasında ya da diğer gruplardan eş seçmeleri sosyal hayata uyumu kolaylaştıran unsurlardır. Eğer iki grup arasında olumlu ilişkiler kurulmuş ve yakınlaşma sağlanmış ise başarılı bir uyum süreci sağlanmış olur. Olumlu ilişkiler uyum sürecini kolaylaştırırken, olumsuz ilişkiler uyum sürecini zorlaştırmaktadır (Zafer, 2016).

Bunun yanında göçmenlerin toplum içinde aktif rol üstlenmesi; sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılması, ev sahibi toplumun gündemini takip etmesi; diğer taraftan ev sahibi toplum ile ilişki kurmasını sağlayacak dernek ve kurumlara üye olması iyi bir uyum süreci için gereklidir (LL2II, 2015). Göçmenin hem kendi kültürü ile hem de ev sahibi toplumun kültürüyle ilişki içerisinde olmasını sağlayacak bir sosyal destek sisteminin kurulması başarılı bir uyum sürecinin sağlanması için şarttır (Zafer, 2016). Ayrıca göçmenler, ev sahibi topluma alışma sürecinde kendilerinden önce oraya yerleşen akraba, arkadaş ve hemşerilerinden yardım alırlar, onların bilgi ve deneyimlerinden yararlanmaya çalışırlar. Bu süreçte yeni ve eski göçmenler arasında dayanışma artar. Akraba, arkadaş ve hemşericilik bağıyla oluşturulan sosyal bağlantılar, göçmenlerin faydalandıkları önemli bir sosyal sermayedir. Oluşturulan bu sosyal ağlar, göçmenlere yeni çevrelerine uyum sağlamada oldukça yardımcı olur. Ancak bu durum ilk zamanlar faydalı olsa da zamanla dezavantaja dönüşebilir ve göçmenin ev sahibi toplumla ilişki kurmasını önleyebilir (Şirin, 2011).

2.3.3.3. Kültürel Uyum

Göçmenlerin yaşadığı toplumda hak talep etmesi ve pozisyon kazanabilmesi için ev sahibi toplumun kültürünü ve temel yetkinliklerini kazanmaları gerekir. Bu bağlamda, Kültürel uyum diğer bir deyişle kültürleşme, bireyin bilişsel ve davranışsal tutumundaki değişimi ifade eder. Kültürel uyum, etkileşime dayalı ve karşılıklı bir süreç olduğundan göçmenleri ve çocuklarını değiştirdiği kadar, onlara ev sahipliği yapan toplumu da değiştirmektedir (Bosswick ve Heckmann, 2006a). Yeni bir ortama uyum sağlama olarak tanımlanan kültürleşme, uyum sürecinin temel unsurundan biri olup, zor ve uzun zamana ihtiyacı olan bir süreçtir (Şirin, 2011).

Göçmenlerin varlığı, ev sahibi toplumda huzursuzluk, güvensizlik, korku gibi duygulara neden olabileceği gibi tam tersi duygulara da neden olabilir. Ev sahibi toplumun göçmenlere karşı besledikleri duygular, onların göçmenlere karşı tutum ve davranışlarını belirleyecektir. Ev sahibi toplumun göçmenlere karşı tutum ve davranışları, kültürleşme sürecini etkileyen temel unsurlar arasındadır. Eğer göçmenlere karşı tutum ve davranışları olumlu ise göçmenlerin sosyal hayata uyumları kolaylaşacak, değilse zorlaşacaktır. Ayrıca göçmenlere yönelik devlet politikası ve ideolojisi de kültürleşme sürecinde önemli bir unsurdur. Devleti yönetenlerin göçmenlere destek olması, onların yanında olduklarını hissettirmeleri, onlara kucak açmaları ve maddi-manevi yardımlarda bulunmaları şüphesiz göçmenlerin kültürleşme sürecini olumlu yönde etkileyecektir. Ayrıca devletin göçmenlere yönelik politikası, halkın da göçmenlere karşı tutum ve davranışlarını etkileyecektir. Dolayısıyla ev sahibi toplumun konukseverlik düzeyi, göçmenlerin kültürleşme seviyesini etkileyen bir unsurdur (Zafer, 2016).

Ev sahibi toplum ile göçmenlerin kültürleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar da kültürleşme sürecini etkileyen bir unsurdur. Ev sahibi toplum ile göçmenlerin kültürleri birbirlerine çok benziyorsa ve aralarında çok fark yok ise ev sahibi toplumun göçmenleri kabul etmeleri; göçmenlerin de ev sahibi toplumun kültürünü kabul etmesi ve benimsemesi o kadar kolay olur. Kültürel benzerliğin fazla olması, göçmenlerin ev sahibi toplum içerisinde eşit bir üye olarak kabul edilmesini kolaylaştırmaktadır. Diğer yandan göçmenlerin ev sahibi toplumun dilini bilmesi de kültürleşme sürecini etkileyen önemli unsurlar arasındadır. Ev sahibi toplumun dilini bilmek ve onlarla iletişime geçmek göçmenlerin yeni çevrelerini anlamalarını kolaylaştıracak ve onlara duygusal açıdan destek sağlayacaktır. Ayrıca göçmenler ile ev sahibi topluluk arasında ırksal bağlılık ve tarihsel ilişkinin olması veya dinlerinin aynı olması göçmenlerin kültürleşme sürecini olumlu yönde etkilemektedir (Zafer, 2016).

2.3.3.4. Özdeşime Dayalı Uyum

Göçmenlerin ev sahibi toplumun çekirdek kurumlarında yer alması, bu kurumların amaçlarıyla özdeşim kurmasını gerektirmez. Yani göçmenler, ev sahibi toplumun kurumlarının amaçlarıyla özdeşleşmeden, o topluma ait olma duygusunu geliştirmeden de o toplumun çekirdek kurumlarında yer alabilirler. Aidiyet duygusu, ev sahibi toplumun kurumlarına katılma ve ev sahibi toplum tarafından kabul edilme sonucu ortaya çıkan bir uyum sürecidir. Özdeşime dayalı uyum öznel düzeyde yeni bir topluma dâhil olma, özellikle etnik, bölgesel, yerel ve / veya ulusal düzeyde gruplara dâhil olma ve bunlara ait olma duygusuyla gerçekleşir (Bosswick ve Heckmann, 2006). Göçmenlerin ev sahibi topluma yönelik aidiyet ve kimlik duygularının gelişmesi durumunda misafirlikleri biter ve kendileri de o toplumun ev sahipleri olurlar (Şirin, 2011).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde “araştırmanın modeli”, “evren ve örnekleme”, “veri toplama araçları” ile “verilerin analizi ve yorumlanması”yla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada “karma yöntem” kullanılmıştır. Karma yöntem, araştırmacıların nitel ve nicel araştırma unsurlarını araştırmalarının amacı için birleştirdiği araştırma türüdür (Baki ve Gökçek, 2012). Karma yöntem, tek başına nicel veya nitel araştırma yöntemiyle cevaplandırılmayacak, araştırma sorularına cevap arar (Fırat, Yurdakul ve Ersoy, 2014). Karma yöntem, nitel ve nicel araştırmalar arasında bir köprü görevi üstlenir (Tunalı, Gözü ve Özen, 2016). Karma yöntem, belirli paradigmalarda nitel ya da nicel araştırma ile ilişkilendirilmesi yerine çoklu dünya görüşü ve paradigmalarda ilişkilendirilmesini sağlar. Araştırma problemlerinin karmaşıklığı nitel anlamda yalnızca kelimelerle veya nicel anlamda yalnızca sayılarla verilecek cevapların daha da ötesine ulaşmayı gerektirmektedir (Creswell ve Clark, 2015).

Nitel ve nicel araştırma bileşenlerini bir araya getiren karma yöntem araştırmalarının genel amacı, bir çalışmanın sonuçlarını genişletmek ve güçlendirmektir. Karma yöntem, hem nitel hem de nicel araştırmaların zayıf yönlerini telafi ederken, bir araştırma probleminin çözümlenmesinde nitel veya nicel araştırmaların tek başına yaptığından daha fazla delil elde eder (Creswell ve Clark, 2015). Araştırmacılar, karma araştırma yöntemiyle nitel ya da nicel yöntem arasından seçim yapmak yerine, her iki yöntemi birlikte kullanarak daha güvenilir sonuçlar elde etmektedirler (Tunalı ve diğerleri, 2016).

Karma yöntem, 1960’lı yıllarda nicel ve nitel yöntemlerinin birlikte kullanımıyla oluşan üçüncü bir paradigma olarak ortaya çıkmıştır (Kıral ve Kıral, 2011). Karma yöntemin sosyal bilimlerde yükselişi ise 2000’li yıllarda olmuştur (Fırat ve diğerleri, 2014). Karma yöntemin ismi hakkında bugüne kadar çok fazla tartışma yapılmış, son 50 yıl içerisinde farklı isimler verilmiştir. “Birleşik” veya “Birleştirilmiş” araştırma, “yöntemsel çeşitleme”, “birleşik araştırma”, “karma metodoloji”...gibi birçok isim verilmiş ise de günümüzde bu araştırma

yöntemi için en yaygın olarak kullanılan isim “karma yöntem araştırması”dır (Creswell ve Clark, 2015).

Karma Yöntemin Güçlü Yönleri:

- Bu yöntemde nicel ve nitel tekniklerin birlikte kullanılması, araştırmacının daha kapsamlı veri toplamasını sağlayarak, araştırma üzerinde daha gelişmiş ve ayrıntılı analiz yapılmasını sağlar (Kıral ve Kıral, 2011).
- Aynı araştırma içerisinde her iki yöntem kullanıldığından, bir yöntemin zayıf yönleri diğer yöntemin güçlü yönleriyle kapatılabilir (Baki ve Gökçek, 2012).
- Araştırmacı sonuçları ve bulguları iletmek için hem kelimeleri hem de sayıları kullanır ve böylece daha geniş bir kitleye hitap eder.
- İki yöntemi birleştirmek, araştırmanın kanıtlarla desteklenmesini sağlar ve araştırmacının kişisel yanlılıklarını azaltır (Kıral ve Kıral, 2011).

Karma Yöntemin Zayıf Yönleri:

- Hem nicel hem de nitel verilerin birlikte toplanması daha fazla zaman alır ve maliyeti fazla olur (Fırat ve diğerleri, 2014).
- Her iki yöntemin birlikte analiz edilmesi bir araştırmacı için zor olabilir ve bundan dolayı takım çalışması gerektirir.
- Araştırmacının her iki yöntem hakkında bilgi sahibi olması ve her iki yöntemi uygun şekilde nasıl birleştireceğini bilmesi gerekir (Baki ve Gökçek, 2012).

Karma Yöntemde Desen Seçme: Creswell ve Plano Clark (2015), Karma yöntem araştırmalarında en uygun deseni seçmek için dört önemli kararın verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Creswell ve Clark, 2015). Bu kararlar şunlardır:

1) Etkileşim Seviyesini Belirleme: Nitel ve nicel araştırma aşamalarının hangi ölçüde bağımsız veya etkileşimde olduğu kararının verilmesidir. Bu karar karma yöntem çalışması yapılırken en çarpıcı ve kritik karar olup, bağımsız ve etkileşimli olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır.

- *Bağımsızlık seviyesi*, nitel ve nicel aşamaların birbirinden bağımsız kullanılması durumunda ortaya çıkar. Araştırmacı araştırma sorularını, veri toplamayı ve veri analizini nitel ve nicel olarak birbirinden ayrı yapar.

- *Etkileşimli seviyesi*, araştırmanın nitel ve nicel aşamaları arasında doğrudan bir bağın olması durumunda ortaya çıkar.

2) Önceliğin Belirlenmesi: Nitel veya nicel araştırma modelinin araştırma sorularını cevaplandırmada kullanıldıkları ağırlıkların veya bunların göreceli öneminin belirlenmesidir. Üç tip ağırlık durumu vardır.

- *Eşit öncelik*, nitel ve nicel modelin araştırma sorularını cevaplamada eşit derecede kullanılmasıdır.
- *Nitel öncelik*, nitel modelin araştırma sorularını cevaplamada ağırlıklı olarak kullanılmasıdır.
- *Nicel öncelik*, nicel modelin araştırma sorularını cevaplamada ağırlıklı olarak kullanılmasıdır.

3) Zamanlamanın Belirlenmesi: Bir araştırmada kullanılan nitel ve nicel modeller arasındaki zamana bağlı ilişkinin belirlenmesidir. Üç şekilde gruplandırılabilir;

- *Eş zamanlı zamanlama*, araştırmanın nitel ve nicel aşamalarının aynı anda yürütülmesiyle gerçekleşir.
- *Sıralı zamanlama*, Bir veri türünün toplanması ve analiz edilmesi diğer verinin toplanması ve analizinden sonra gerçekleştirilir.
- *Çok aşamalı zamanlama*, bir araştırmada *eş zamanlı zamanlama* ve/veya *sıralı zamanlamayı* kapsayan çoklu aşamaları yürütürken meydana gelir.

4) Verilerin Nerede ve Nasıl Birleşeceğinin Belirlenmesi: Araştırmacının nitel ve nicel verileri araştırmanın hangi safhasında birleştireceğine karar vermesidir. Dört şekilde sınıflandırılabilir.

- *Yorumlama sırasında birleştirme*, nitel ve nicel verilerinin toplanması ve analizinden sonra, araştırmanın en son basamağında her iki aşamadan elde edilen sonuçların birleştirilmesinden oluşur.
- *Veri çözümleme sırasında birleştirme*, Araştırmacının nitel ve nicel verileri çözümleme sürecinde birleştirmesiyle gerçekleşir.
- *Veri toplama sırasında birleştirme*, araştırmacının nitel ve nicel verileri toplama sürecinde birleştirmesiyle gerçekleşir.

- *Desen aşamasında birleştirme*, nitel ve nicel desenlerinin araştırma sürecinden daha önce birleştirilmesiyle gerçekleştirilir.

Bu araştırmada nitel ve nicel aşamaların birbirinden bağımsız kullanılması, eşit derecede kullanılması, aynı anda yürütülmesi ve her iki veri türünün sonuçlarının araştırmanın en son basamağında birleştirilmesinden dolayı; “karma yöntem” desenlerinden “yakınsayan paralel desen” kullanılmıştır. “Yakınsayan paralel desen”in amacı, araştırma konusu üzerinde birbirinden farklı ancak birbirini tamamlayacak verileri toplamaktır. Bu desende araştırmacı, ilkin araştırma konusuna göre, eş zamanlı ve birbirinden ayrı olarak, hem nitel hem de nicel verileri toplar. Sonra nitel ve nicel araştırmanın verilerini birbirinden ayrı ve bağımsız analiz eder. Üçüncü aşamada birbirinden ayrı analiz edilen veri kümelerini, sonuçları karşılaştırma ve/veya tartışma ya da sonuçları sentezleme yoluyla, birleştirmek için çalışır. Son aşamada birleştirilmiş sonuçlar yorumlanır (Creswell ve Clark, 2015).

3.1.1. Nitel Boyut

Nitel araştırma, görüşme, gözlem, içerik analizi gibi farklı veri toplama tekniklerini kullanarak, sosyal olguları derinlemesine anlamak isteyen doğal bir araştırma sürecidir. Toplanan bilgileri inceleyerek, birbiriyle ilişkili bir takım çıkarımda bulunur ve teoriler geliştirir (Yıldırım, 1999). Nitel araştırmalar, genellikle günlük hayatı oluşturan sosyal etkileşimin mikro düzeyine odaklanırken, nicel araştırmalar genellikle makro düzeydeki eğilimlere ve olgulara odaklanır. Nitel araştırma, öncelikle keşif amaçlı bir araştırmadır. Belirli bir konuya referansla bir hedef kitlenin davranışını ve algısını ortaya çıkarmaya yardımcı olacak şekilde tasarlanmıştır (Karataş, 2017). Düşünce ve fikirlerdeki eğilimleri ortaya çıkarmak ve problemin daha derinlerine dalmak için de kullanılır. Bireyler, toplumlar ve kültürler, dil ve iletişim olmak üzere üç temel odak alanı vardır.

Nicel araştırmalar, ölçüm ve sayılara odaklanırken, nitel araştırma, belirli bir grubun yaşam tarzlarını, öykülerini, deneyimlerini ve davranışlarını kendi sözleriyle anlatmayı amaçlar ve bu nedenle anlatıya odaklanır (Karataş, 2017). Araştırmacıların belirli hipotezleri belirttikleri ve daha sonra test etmek için veri topladıkları tümdengelimsel nicel araştırmaların aksine, nitel araştırma araştırmacının önce veri topladığı ve daha sonra bu verilerin açıklamalarını yapmaya çalıştığı bir tümevarımsal yaklaşım kullanır (Özdemir, 2010).

Bu araştırmanın nitel boyutunda nitel araştırma yöntemlerinden “olgubilim (fenomenoloji)” deseni kullanılmıştır. “Olgubilim (fenomenoloji)”, belirli bir grup içinde yaşanmış bir deneyimin bireyde yarattığı algıları, duygu ve düşünceleri inceleyen bir nitel araştırma desenidir. Bu yaklaşımın temel amacı, belirli bir olguya ilişkin bireysel deneyimleri ortaya çıkarabilmektir (Creswell ve Clark, 2015). Bu desen, günlük hayatımızda her gün karşılaştığımız ancak içeriğine derinlemesine bir anlayışla sahip olamadığımız olguları ortaya çıkarmaya çalışan araştırmalar için uygun bir araştırma zemini sunar (Doğanay, Ataizi ve Şimşek, 2012).

3.1.2. Nicel Boyut

Nicel araştırma yönteminin amacı, bireylerin sosyal davranışlarını deney, gözlem ve test yoluyla nesnel bir şekilde tespit ederek, önceden belirlenmiş hipotezleri test etmek ve genellebilir sonuçlar üretmektir. Nicel araştırma yöntemi, olayları ve olguları ölçülebilir, nesnel ve tekrarlanabilir ve sayılarla ifade edilebilir bir şekilde açıklayan bir araştırma türüdür (Akman, 2014). Nicel araştırmanın temelinde pozitivist düşünce yer almaktadır. Pozitivizme göre olguların doğrulanması, deneyim ve genellemelere dayandığından; bireylerin duygu, düşünce, fikir, yorum ve algıları dışlanmaktadır. Bundan dolayı nicel araştırma yöntemi objektif bir pozisyona dayanmaktadır (Doğanay ve diğerleri, 2012).

Bu araştırmanın nicel boyutunda tarama modeli kullanılmıştır. Betimleyici bir yöntem olan tarama modeli, araştırılan konunun gerçekliğini olduğu gibi yansıtan bir modeldir (Doğanay ve diğerleri, 2012). Araştırmacının araştırılan konu üzerinde her hangi bir müdahalesi bulunmamaktadır. Araştırmacı var olanı, olduğu gibi tespit ederek sunmayı hedeflemektedir (Öktem, 2005).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Irak’tan göç edip, Türkiye’ye sığınmış ve Adıyaman ili Merkez ilçe belediye sınırları içerisinde yaşayan on sekiz (18) yaş ve üstü 128 kadın, 123 erkek 251 Irak Türkmen’inden oluşmaktadır. Araştırmanın nitel ve nicel boyutunun örneklem seçimi aşağıda verilmiştir.

3.2.1. Nitel Boyut Çalışma Grubu

Nitel boyutun çalışma grubu belirlenirken “amaçlı örnekleme” tasarımlarından “maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi” kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme tasarımı, araştırmacının araştırma sorularına cevap verebilecek en uygun olan örnekleme belirlemesidir. Bu örnekleme tasarımı araştırmanın amacı doğrultusunda belirlendiğinden evreni temsil etme kapasitesi düşüktür (Doğanay ve diğerleri, 2012). Amaçlı örnekleme ayrıca yargısal, seçici veya öznel örnekleme olarak nitelendirilir. Amaçlı örnekleme tasarımının bir türü olan maksimum çeşitlilikte (maximum variation) ise araştırmacı, araştırma sorusuyla ilgili çeşitliliği en üst düzeye çıkaracak az sayıda birim veya vaka seçer. Olgubilim (fenomenoloji) araştırmalarında iyi bir teorinin geliştirilebilmesi için çalışma grubunun 20 - 30 kişi olarak belirlenmesi önerilmektedir (Creswell ve Clark, 2015). Bu nedenle bu araştırmanın nitel boyutunun çalışma grubu, araştırmanın amacına uygun maksimum çeşitlilikte seçilmiş on sekiz (18) yaş ve üstü 15 kadın, 15 erkek 30 kişi olarak belirlenmiştir.

3.2.1. Nicel Boyut Çalışma Grubu

Evrenin tamamına ulaşmak mümkün olduğundan, bu araştırmanın nicel boyutunun çalışma grubu, evrenin tamamı olan on sekiz (18) yaş ve üstü 128 kadın, 123 erkek 251 kişi olarak belirlenmiştir. Ancak çalışma 122 kadın, 121 erkek 243 kişiye uygulanabilmiştir. Çalışmaya 6 kadın, 2 erkek 8 kişi bazı çekincelerinden dolayı katılmamıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Nitel ve nicel araştırmaya ait veri toplama araçları aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Nitel Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, nitel araştırma yönteminin veri toplama araçlarından biri olan “yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır. “Görüşme formu”, bu araştırmada kullanılan yakın sayan paralel deseninin amacına uygun olarak hazırlanmıştır. Araştırma konusuyla ilgili alanyazın taramasından yararlanılarak, görüşme formunda yer alacak sorular oluşturulmuştur. Görüşme formunun Türkiye’ye Sığınan Irak Türkmenlerinin Sosyal Hayata Uyumlarının İncelenmesi amacına uygunluğunu belirlemek için iki uzmanın görüşüne başvurulmuş ve bu

uzmanların görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak 6 soruluk görüşme formu oluşturulmuştur. Bununla birlikte görüşme formunun araştırmanın amacına uygunluğunu ve araştırma sorularına cevap verip veremeyeceğinin test edilmesi amacıyla 3 kadın ve 3 erkek Irak Türkmen'i ile görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşme sonucunda görüşme formundaki soruların, araştırmanın amacına uygun olduğu ve araştırma sorularına cevap verdiği tespit edilmiştir.

Görüşme formunda yer alan sorular:

- 1) Türkiye'ye ne zaman geldiniz, neden geldiniz?
- 2) Neden Adıyaman'a yerleştiniz?
- 3) Geldiğiniz yerde maddi durumunuz nasıldı?
- 4) Burada ne tür zorluklarla karşılaştınız. Bu zorlukları nasıl aştınız ve aşmaya çalışıyorsunuz?
- 5) Kendiniz ve çocuklarınız için nasıl bir gelecek düşünüyorsunuz?
- 6) Avrupa'ya gitmeyi düşünüyor musunuz?

3.3.2. Nicel Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, Türkiye'ye sığınan Irak Türkmenlerinin Sosyal Hayata Uyumlarının İncelenebilmesi için kullanılacak ölçme aracının tespiti için alanyazın taraması yapılmış ancak araştırmanın amacına uygun bir ölçme aracına ulaşılamamıştır. Göçmen uyumu (entegrasyonu) ile ilgili yapılan çalışmalar (makale ve tezlerde) incelenmiş ve bu çalışmalarda kullanılan ölçme araçlarının uyum (entegrasyon) süreçlerini tüm boyutlarıyla değerlendirmedeği tespit edilmiştir. Bundan dolayı uyum (entegrasyon) süreçlerin tüm boyutlarıyla incelenebileceği ölçme aracının geliştirilmesi için alanyazın taraması yapılmış ve Ager ve Strang (2008) tarafından kavramsallaştırılan, Uluslararası Göç Örgütü ve Avrupa Birliği tarafından uyum (entegrasyon) çalışmalarında kullanılan, entegrasyonun temel uğraş alanlarını tanımlayan, yapısal çerçeveye ulaşılmıştır. Bu yapısal çerçeve, ters piramit şeklinde sınıflandırılan dört ana gruba ayrılmış, on çekirdek alandan oluşmaktadır (Ager ve Strang, 2008). Bu yapısal çerçeveden ve diğer kaynaklardan da yararlanılarak araştırmacı tarafından uyum (entegrasyon) sürecinin incelenmesinde kullanılacak "Anket Formu" geliştirilmiştir. Geliştirilen anket formu 3 uzmana gönderilerek, anketin kapsamı, açıklığı, anlaşılabilirliği ve uyum (entegrasyon) sürecinin incelenmesinde uygunluğunun incelenmesi istenmiştir. İki uzmandan dönüt alınmış ve uzmanlardan gelen değerlendirmeler sonucunda ankette bazı sorular çıkarılmış, bazı

maddelerde ifade değişiklikleri yapılmış ve ankete yeni maddeler eklenmiştir. Bununla birlikte görüşme anketin amacına uygunluğunu ve araştırma sorularına cevap verip veremeyeceğinin test edilmesi amacıyla, anket 13 kadın ve 17 erkek Irak Türkmen'ine uygulanmıştır. Uygulama sonucunda anketteki soruların, araştırmanın amacına uygun olduğu ve araştırma sorularına cevap verdiği tespit edilmiştir. Anket, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, ankete katılanların sosyo-demografik özelliklerinin tespitini yapacak 12 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise ankete katılanların uyum (entegrasyon) sürecini tespit edecek 41 soru bulunmaktadır. İkinci bölüm kendi içinde 4 ana gruba ayrılmaktadır. 1. Grupta "Yapısal Uyum (İşaretleyiciler ve Araçlar)", 2. Grupta "Etkileşime Dayalı Uyum (Sosyal Bağlantılar)", 3. Grupta "Kültürel Uyum (Kolaylaştırıcılar)" ve 4. Grupta "zdeşime Dayalı Uyum (Kimlik Edinme)" bulunmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Nitel ve nicel veri toplama araçlarının uygulanması sürecinde verilerin nasıl toplandığı aşağıda açıklanmıştır.

3.4.1. Nitel Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın nitel verileri, on sekiz (18) ve üstü yaşta olan Türkiye'ye sığınan ve Adıyaman İlinde ikamet eden otuz (30) Irak Türkmen'iyile, kendi evlerinde, yüz yüze görüşme yapılarak toplanmıştır. Her bir görüşmeden önce katılımcıların, demografik özellikleri alınmış ve daha sonra görüşmelere başlanmıştır. Katılımcılardan belli bir süre Türkiye'de bulunanlarla dil sorunu yaşanmamış, sorulan sorular rahatlıkla anlaşılmış ve sorulara vermiş oldukları cevaplar araştırmacı tarafından kolay bir şekilde anlaşılmıştır. Türkiye'ye yeni gelen katılımcılarla dil sorunu yaşanmış ve zaman zaman tercümanın aracılığına ihtiyaç duyulmuştur. Yapılan görüşmenin süresi her bir kişi için farklı olsa da görüşmeler yaklaşık 20-50 dakika sürmüştür. Görüşme süresince katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar, izin alınarak, not alma tekniği ile kaydedilmiştir. Araştırmanın geçerlik ve güvenirliğin sağlanması için görüşme esnasında her hangi bir yönlendirme yapılmamış ve düşüncelerini rahatça ifade edebilmeleri konusuna zen gösterilmiştir.

3.4.2. Nicel Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın nicel verileri, on sekiz (18) ve üstü yaşta olan Türkiye'ye sığınan ve Adıyaman İlinde ikamet eden 243 Irak Türkmen'inin anket sorularına vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda toplanmıştır. Anket soruları her bir katılımcıya araştırmacı tarafından tek tek okunmuş, anlaşılmayan yerler anlatılmış ve vermiş oldukları cevaplar anket formunda tek tek işaretlenmiştir. Katılımcılardan belli bir süre Türkiye'de bulunanlarla dil sorunu yaşanmamış, sorulan sorular rahatlıkla anlaşılabilir ve sorulara vermiş oldukları cevaplar araştırmacı tarafından kolay bir şekilde alınmıştır. Türkiye'ye yeni gelen katılımcılarla dil sorunu yaşanmış ve zaman zaman tercümanın aracılığına ihtiyaç duyulmuştur. Yapılan her bir görüşmenin süresi her bir katılımcıya göre değişse de görüşmeler yaklaşık 30-60 dakika sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Nitel ve nicel araştırma sonucu elde edilen veriler aşağıdaki şekilde analiz edilmiştir.

3.5.1. Nitel Verilerin Analizi

Nitel araştırmaların analizinde çok farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Ülkemizde bu yaklaşımlar içerisinde en çok "betimsel analiz" ve "içerik analizi" kullanılmaktadır (Doğanay ve diğerleri, 2012). Betimsel analiz, veri toplama araçlarıyla toplanmış verilerin, daha önceden oluşturulmuş temalar doğrultusunda özetlenmesi ve yorumlanmasıdır. Bu yaklaşımda araştırmacı, yapmış olduğu analizleri desteklemek için katılımcıların görüşlerine sık sık başvurarak doğrudan alıntılar yapar (Özdemir, 2010). İçerik analizi, veri toplama araçlarıyla toplanmış ifadelerden kavramlar çıkarılması, bu kavramlardan benzer olanların ortak bir kod altında tutulması ve bu kodlardan benzer olanların ise ortak bir tema altında toplanması sürecidir (Karataş, 2017). Bundan dolayı bu yaklaşıma tümevarım analizi de denilir. İçerik analizinde derinlemesine çözümlenme yapılırken, betimsel analizde yüzeysel çözümlenme yapılır (Doğanay ve diğerleri, 2012).

Bu araştırmada, veri toplama araçlarıyla toplanmış ifadelerden çıkarılan kavramların benzer olanları ortak bir kod ve tema altında toplanacağından içerik analizi, yapılan analizi desteklemek için katılımcıların görüşlerine başvurularak alıntılar yapılacağından betimsel

analiz kullanılmıştır. Bu araştırmada, elde edilen veriler aşağıdaki şekilde çözümlenmiş ve yorumlanmıştır:

Not edilen görüşmeler, herhangi bir veri kaybı olmayacak şekilde bilgisayar üzerinden Microsoft Word programına aktarılmış ve her bir görüşme K1, K2...K30 şeklinde isim verilerek ayrı ayrı belgeler olarak kaydedilmiştir. Kaydedilen görüşme formları, bilgisayar destekli bir nitel veri analiz programı olan MAXQDA 2018 ile analiz edilmiştir. Görüşme formlarında bulunan sorulara verilen yanıtlar araştırmacı tarafından titizlikle irdelenmiş ve ifadelerin özüne bağlı kalınarak ifadelerden kavramlar çıkarılmış, bu kavramlardan benzer olanlar ortak bir kod altında toplanılmış ve bu kodlardan benzer olanlar ortak bir tema altında kategorileştirilmiştir.

3.5.2. Nicel Verilerin Analizi

Katılımcılara uygulanan anket sorularından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve daha sonra “Sosyal Bilimler için İstatistik Programı (Statistical Package for the Social Sciences) SPSS 24.0” aracılığıyla veri analizi yapılmıştır. Bulgular frekans, yüzde oranları ve çapraz tablolar şeklinde sunularak yorumlanmıştır. Çapraz tablolar, parametrik olmayan hipotez testi olan “Ki-Kare Bağımsızlık Testi” ile yapılmıştır. “Ki-Kare Bağımsızlık Testi”, “iki veya daha fazla değişken grubu arasında ilişki bulunup bulunmadığını” incelemek amacıyla kullanılır. Yani değişkenlerin birbirinden bağımsız olup olmadıkları araştırılır (Kalaycı, 2010). Analiz sonucu elde edilen veriler “Bulgular ve Yorum” bölümünde verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumlarının incelenmesi amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın nitel ve nicel boyutunda elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Nitel Boyuta Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu araştırmanın nitel boyutunda ulaşılan bulgular ve yorumlar aşağıda belirtilmiştir.

4.1.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Yöntem bölümünde de belirtildiği gibi araştırma kapsamında Irak'taki çatışmalarından kaçıp, Türkiye'ye sığınmış 15 kadın, 15 erkek olmak üzere toplam 30 Irak Türkmen'i ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeye katılanların demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

KATILIMCILAR		N
Cinsiyetleri		30
Erkek	K1 K2 K3 K4 K5 K6 K7 K8 K9 K10 K11 K12 K13 K14 K15	15
Kadın	K16 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K24 K25 K26 K27 K28 K29 K30	15
Yaşları		30
18-20 Yaş	K18 K20 K25 K29	4
21-30 Yaş	K2 K13 K23 K26 K27 K30	6
31-40 Yaş	K5 K8 K9 K11 K12 K14 K16 K21 K22	9
41-50 Yaş	K1 K4 K10 K17 K24	5
51 Yaş ve Üzeri	K3 K6 K7 K15 K19 K28	6
Medeni Durumları		30
Bekâr	K2 K13 K18 K20 K25 K29	6
Evli	K1 K3 K4 K5 K6 K7 K8 K9 K10 K11 K12 K14 K15 K16 K17 K19 K21 K22 K23 K24 K26 K27 K28 K30	24

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların 4'ünün 18-20 yaş, 6'sının 21-30 yaş, 9'unun 31-40 yaş, 5'inin 41-50 yaş ve 6'sının 51 ve üzeri yaş grubu arasında olduğu ve katılımcıların 6'sının bekâr ve 24'ünün ise evli olduğu görülmektedir.

4.1.2. Katılımcıların Türkiye'de Bulunma Süreleri

Türkiye ne zaman geldiklerine ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Türkiye'de Bulunma Süreleri

KATILIMCILAR		N
1 Yıldan Az	K23 K25 K29	3
1-2 Yıl	K3 K9 K16 K26 K30	5
2-3 Yıl	K2 K5 K6 K7 K10 K11 K13 K15 K19 K21 K27 K28	12
3 Yıl ve Üzeri	K1 K4 K8 K12 K14 K17 K18 K20 K22 K24	10

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların 3'ü 1 yıldan az, 5'i 1-2 yıl, 12'si 2-3 yıl ve 10'u 3 yıl ve üzeri bir sürede Türkiye'de bulunduğunu belirtmiştir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; katılımcıların yaklaşık 4'te 3'ünün (%73,3'ünün) 2 yıl ve üzeri bir sürede Türkiye'de bulunduğu, bu durum Irak Türkmenlerinin 2 yıl önce daha yoğun olarak Türkiye'ye göç ettiklerini ve bu göçün son 2 yıl içerisinde giderek azaldığını göstermektedir.

4.1.3. Katılımcıların Türkiye'ye Gelme Nedenleri

Türkiye'ye neden geldiklerine ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Türkiye’ye Neden Geldiklerine İlişkin Görüşleri

Ortaya Çıkan Kodlama Temaları	KATILIMCILAR	N
Savaş	K1 K2 K5 K8 K9 K10 K11 K12 K13 K14 K15 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K25 K26 K27 K28 K29 K30	24
Mezhep Çatışması	K1 K2 K4 K5 K6 K7 K8 K9 K10 K11 K12 K14 K15 K16 K17 K18 K19 K20 K21 K27 K28 K29 K30	23
Irak Devletinin Zulmü	K2 K7 K8 K9 K10 K11 K15 K16 K30	9
İran Devletinin Zulmü	K13 K15 K28	3
DEAŞ Zulmü	K2 K17 K18	3
Muayene Olma	K3 K24	2

Not: Katılımcılar aynı soruya birden çok görüş bildirdiğinden toplam frekans (n) değerleri fazla çıkmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların Türkiye’ye neden geldiklerine ilişkin görüşlerinin “Savaş, Mezhep çatışması, Irak devletinin zulmü, İran devletinin zulmü, DEAŞ Zulmü ve Muayene olma nedeniyle” olmak üzere yedi tema altında toplandığı görülmektedir. Bu bulgular, katılımcıların Türkiye gelme nedenlerinde; savaşın, mezhep çatışmasının, Irak ve İran devletleri ile DEAŞ zulmünün ve Türkiye’de muayene olma isteklerinin etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3’e göre “Savaş” ve “Mezhep çatışması” temasında toplanan görüşlerin ağırlıkta olduğu, katılımcıların neredeyse tamamına yakını her iki görüşte yoğunlaştığı görülmektedir. Her iki görüşün birbiriyle aynı ağırlıkta olmasının nedeni katılımcıların gözünde ortaya çıkan mezhep çatışmasının şiddet ve ağırlığının, bir savaş olarak görülmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Yani bu görüşleriyle, mezhep çatışmasından kaynaklanan savaştan dolayı Türkiye’ye geldikleri vurgulanmak istenebilir. Bununla birlikte katılımcı görüşlerinin, üçüncü sırada “Irak devletinin zulmü” ve dördüncü sırada “İran devletinin zulmü” ile “DEAŞ zulmü” temasında toplandığı görülmektedir. Katılımcıların “Irak devletinin zulmü” ve “İran devletinin zulmü”nü görüşlerinde vurgulamaların nedeni ortaya çıkan mezhep çatışmasında her iki devletin de taraf olmasından ve mezhep çatışmasının şiddetini arttırmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Bazı katılımcıların Türkiye’ye gelme nedeni olarak “DEAŞ zulmü”nü göstermeleri ise DEAŞ’in bir süre geldikleri topraklarda kendilerine zulüm yapmış olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Bazı katılımcıların ise Türkiye’ye gelme nedeni olarak “Muayene olma”yı göstermeleri ise bu katılımcıların hastalıklarının tedavisinin Irak’ta

yapılamadığı bundan dolayı Türkiye'ye geldikleri ancak Türkiye'ye gelme süreçlerinin oluşan mezhep çatışmasının şiddetlenmesinden önce olduğu, mezhep çatışmasının şiddetlenmesi sürecinde Türkiye'de buldukları bundan dolayı geri dönemediklerini vurgulamışlardır. Türkiye'ye neden geldiklerine ilişkin olarak, katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Savaştan dolayı köylerimizin hepsi yıkıldı. Şuan bizim yerlerimizi Irak askeri ile İran askerleri birlikte aldılar. Oradaki savaşın nedeni mezhep çatışması. Sünni olduğumuz için köylerimize dönmemize izin vermediler. Selahaddin şehrine bağlı elli dört Sünni köyünün bulunduğu bölgeye ilkin DEAŞ girdi. Daha sonra bir ay içinde bu bölgeyi bizim (Irak) askerleri aldı. Evlerimiz eşyalarımız harap edildiğinden köylerimize geri dönemedik. Şuan biz oraya gitmeye çalışsak bizi öldürürler, öldürmeseler de cezaevine atarlar (K1).

Sünni - Şii çatışmasından kaçtık. Uçaklar evlerimizi vurdu, evlerimiz yıkıldı. Herşeyimizi bırakmak zorunda kaldık ve Kerkük'e gittik. Orada Kürtler bize tahammül etmediler, bizi kovdular. Bizim Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan bize kucak açtı, biz Türkiye'ye geçtik. Allah ondan razı olsun (K6).

Bizim vatanımızda savaş olduğundan buraya geldik. İlkin köylerimize DEAŞ girdi. Sonra Kerkük'e göçettik. Devlet, Kerkük'te kalmamızı istemedi, köylerinize gidin dediler, köylerimizde DEAŞ olduğundan oraya da gidemedik, ondan dolayı buraya geldik. İran ile Irak devleti birlikte hareket etmekte ve Şiilere destek vermektedir. Orada Şia olmasa döneriz vatanımıza. Türkiye çok istedi Sünni Türkmenler ile Şia Türkmenlerini birleştirmeyi ancak olmadı. Bunun en önemli nedeni İran'dır. İran Şia Türkmen'lerine destek vererek Türkmenlerin birleşmesini önlemektedir. Türkiye bu konuda çok mücadele etti ama birleştiremedi. Birleşmeyi Sünni Türkmenler çok istedi; ancak Şia Türkmenleri istemedi (K14).

Savaştan dolayı geldim. Bizim yaşadığımız yerlere önce DEAŞ girdi, ondan sonra Hükümet ve İran girdi. Hükümet ve İran, DEAŞ ile savaşmak bahanesiyle biz Sünnileri yerlerinden sürmeye çalıştı. Bir daha oraya gitmeyelim diye evlerimizi malımızı mülkümüzü yıktılar, yaktılar. Her şeyimizi kaybettik sadece kendimizi ve çocuklarımızı kurtarabildik. Bizim bölgede 65 köyü yakıp yıktılar. Her yer böyle kötü. Nerede Sünni yaşıyorsa orası kötü durumda. Çoğu Türkiye'ye gelmek istiyor ama imkânları yok. Şuan benim torunlarım, kardeşlerim de oradalar. Kimlikleri olmadığı için pasaport alamıyorlar, ondan dolayı Türkiye'ye gelemiyorlar. Kimlik almaya giden olursa, gidene Şia öldürüyor. Kaç kişi bizden önce gittiyse onları öldürdüler. Bundan dolayı kimlik çıkaramıyoruz kimliğimiz de olmadığı için pasaport çıkaramıyoruz. Orada Sünnilerin hiç bir desteği yok, Arap Sünniler de bizimle aynı durumda. Diyala, Anbar, Musul ve Selahaddin eyaletlerinin hepsi kötü. İlkin DEAŞ bu eyaletlere girdi sonra DEAŞ'i çıkarma bahanesiyle burada yaşayan halkın evini eşyasını her şeyini aldılar. Bizde önceleri Sünni Şia çatışması yoktu. Daha önceleri biz Sünni-Şia komşuyduk, hiç böyle bir sorunumuz olmamıştı, ilk defa böyle bir şey ortaya çıktı (K15).

Savaştan, hem DEAŞ hem de mezhep çatışmasından dolayı Türkiye'ye geldik. DEAŞ köylerimize girdikten sonra, biz Sünni olduğumuz için Şia bize düşman oldu (K18).

Kalp hatasıym Irak'ta tedavim yapılamadı, bunun tedavisinin Türkiye'de olduğu söylendiği için Türkiye'ye geldik. Türkiye'de ameliyat olduktan sonra dönmek istedik ancak yollar kapandığı için burada kaldık. Durum orada çok kötü olduğu için geri dönemedik (K3).

4.1.4. Katılımcıların Adıyaman'a Yerleşme Nedenleri

Adıyaman'a yerleşme nedenlerine ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Adıyaman'a Yerleşme Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Ortaya Çıkan Kodlama Temaları	KATILIMCILAR	N
Akraba Tavsiyesi	K2 K3 K4 K5 K6 K7 K8 K9 K10 K11 K12 K13 K14 K16 K17 K18 K19 K20 K22 K23 K24 K25 K26 K27 K28 K29 K30	27
Halkının İyi Olması	K1 K2 K3 K4 K7 K11 K15 K17 K18 K20 K21	11
Ucuz Bir Yer Olması	K1 K14 K15 K26	4
Arkadaş Tavsiyesi	K1 K12 K15	3
Kültürel Benzerlik	K12 K14	2

Not: Katılımcılar aynı soruya birden çok görüş bildirdiğinden toplam frekans (n) değerleri fazla çıkmıştır.

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların Adıyaman'a yerleşme nedenlerine ilişkin görüşlerinin “Akraba tavsiyesi, Halkının iyi olması, Ucuz bir yer olması, Arkadaş tavsiyesi ve Kültürel benzerlik” olmak üzere beş tema altında toplandığı görülmektedir. Bu bulgular, katılımcıların Adıyaman'a yerleşme nedenlerinde; akraba ve arkadaş tavsiyesinin, halkının iyi olmasının, ucuz bir yer olmasının ve kültürel benzerliğinin olmasının etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 4'e göre “Akraba tavsiyesi” temasında toplanan görüşlerin ağırlıkta olduğu, katılımcıların büyük çoğunluğunun bu görüşte yoğunlaştığı görülmektedir. Bu temaya yakın olup da fazla yoğunluğu olmayan “Arkadaş tavsiyesi” temasında toplanan görüşler ile “Akraba tavsiyesi” temasında toplanan görüşler birbirini tamamlamaktadır. Yani katılımcıların

Adıyaman ile ilk tanışmaları ve buraya yerleşmelerinde kendilerinden önce Adıyaman'a yerleşen akrabalarının tavsiyesi, akrabası olmayanlar için ise kendilerinden önce buraya yerleşen arkadaşların tavsiyesi etkili olmuştur. Bununla birlikte katılımcıların Adıyaman'da kalıcı olarak yerleşmelerinde ve başka bir İl'e gitmek istememelerinde ise Adıyaman'da bulunan akraba ve arkadaşlık ilişkilerinin yanı sıra Tablo 4'te yer alan ve ikinci sırada bulunan "Halkının iyi olması", üçüncü sırada bulunan "Ucuz bir yer olması" ve en sonda bulunan "Kültürel benzerlik" in etkili olduğu söylenebilir. Adıyaman'a yerleşme nedenlerine ilişkin olarak, katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Daha önce Adıyaman şehrini duymamıştım. Adıyaman'da bir iki arkadaş vardı onların yanına geldim ve artık buraya alıştım. Ucuz bir yer, sakin, büyük bir yer değil insan sıkıntı çekmiyor. İki senedir buradayım kimse bana soru bile sormadı. Niye geldin, niye gittin diye sormadılar. Yani insanları iyi. (K1).

Ben önceden Denizli'deydim. Adıyaman'da akrabam vardı, akrabam hasta olunca buraya geldim ve burayı beğendim. Baktım ki buranın halkı farklı ve güzel ondan dolayı buraya taşındım (K4).

Daha önce Adıyamana yerleşmiş olan akrabalarımın tavsiyesi üzerine Adıyaman'a geldim. Halkın iyi olduğunu görünce buraya yerleşmeye karar verdim (K11).

Adıyaman'da bizden önce arkadaşlar, akrabalar vardı. Buranın halkı güzel halktır, insanları çok güzeldir, dedikleri için biz Adıyaman'a geldik. Buranın insanları aynı bizim köyün insanları gibi (K12).

Daha önce akrabalarımız Adıyaman'a yerleşmişti onların tavsiyesi üzerine buraya yerleştik. Bir de Adıyaman ucuz ve aynı bizim köyün örf adetleri var (K14).

Adıyaman'a yerleşen akrabalarımız vardı. Onlar Adıyaman iyi, halkı iyi bize yardım ediyor dedikleri için Adıyaman'a yerleştik (K16).

Akrabalarımız burada yaşadığı için Adıyamana geldik. Burası iyi, halk bize yardım ediyor. Hem de burada akrabalarımız var onlarla birlikte yaşıyoruz (K18).

İlişkiler Ağı (Network) Teorisine göre; göçmenlerin, yeni yerleştikleri ülkelerde, eski göçmenler ile yeni göçmenler arasında kurdukları ortak köken, akrabalık ve dostluğa dayanan bağlantıları kullanarak ilişkiler ağı oluşturduğu ve bu ilişkiler ağı sayesinde göçmenlerin birbirlerine yardımcı olurken bir çeşit sosyal sermaye oluşturdukları kabul edilmektedir (Özcan, 2017:202). Katılımcıların Adıyaman'a yerleşme nedenleri arasında akraba ve arkadaş tavsiyesinin etkili olmasında, Adıgüzel'in (2016) de belirttiği gibi; göçmenlerin göç ettiği toplum içerisinde akraba, arkadaş ve hemşeri ilişkilerini kullanmaları, yeniden oluşturmak

zorunda olacakları toplumsallaşmanın yaratacağı stresi azaltmak istemelerinden kaynaklanmaktadır (Adıgüzel, 2016). Bu nedenle göçmenler, ev sahibi topluma alışma sürecinde kendilerinden önce oraya yerleşen akraba, arkadaş ve hemşerilerinden yardım alırlar, onların bilgi ve deneyimlerinden yararlanmaya çalışırlar. Bu süreçte yeni ve eski göçmenler arasında dayanışma artar. Akraba, arkadaş ve hemşericilik bağıyla oluşturulan sosyal bağlantılar, göçmenlerin faydalandıkları önemli bir sosyal sermayedir. Oluşturulan bu sosyal ağlar, göçmenlere yeni çevrelerine uyum sağlamada oldukça yardımcı olur ve sosyal hayata uyumlarını kolaylaştırır (Şirin, 2011).

4.1.5. Katılımcıların Geldikleri Yerde Maddi Durumları

Geldikleri yerde maddi durumlarına ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Geldikleri Yerde Maddi Durumlarına İlişkin Görüşleri

Ortaya Çıkan Kodlama Temaları	KATILIMCILAR	N
Çok İyi	K1 K6 K8 K9 K10 K11 K14 K19 K21 K22 K23 K24	12
İyi	K3 K4 K5 K7 K12 K13 K15 K16 K17 K18 K20 K25 K26 K27 K28 K29 K30	17
İyi Değil	K2	1

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların geldikleri yerde maddi durumlarına ilişkin görüşlerinin “Çok iyi, İyi ve İyi değil” olmak üzere üç tema altında toplandığı görülmektedir. Tablo 5’e göre “İyi” temasında toplanan görüşlerin ağırlıkta olduğu, katılımcıların yarısından fazlasının bu görüşte yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte yarısına yakını “Çok iyi”, yalnızca bir kişi ise “İyi değil” diye vurgulamıştır. Temalardaki görüşlerin ağırlığına göre katılımcıların neredeyse tamamının geldikleri yerde maddi durumlarının iyi ve çok iyi olduğu ve yalnızca bir kişinin iyi olmadığı görülmektedir. Geldikleri yerde maddi durumlarına ilişkin olarak, katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Buraya göre 100 kat iyiydi. Önceden memurdum, dükkânım da vardı, iki katlı evim de vardı. Yani her şeyim vardı; ama hepsi orada kaldı (K1).

Orada maddi durumumuz iyiydi. Ama buraya geldik cebimizde para yok, eşya yok, burada zor durumdayız (K3).

Orada maddi durumumuz daha iyiydi ama huzur yoktu. Burada huzur var ama durumumuz biraz daha kötü (K5).

Tabi orada herşeyimiz olduğu için orada maddi durumumuz daha iyiydi. Burada biraz zorluk çekiyorum (K8).

Geldiğimiz yerde maddi durumumuz iyiydi. Babamızın maaşı vardı onunla geçiniyorduk. Ama burada iki kişi çalışıyoruz zor geçiniyoruz (K13).

Irak'ta maddi durumumuz çok iyiydi. Ama savaştan dolayı huzurumuz bozuldu (K21).

Orada çiftçilik, hayvancılık yapıyorduk. Orada maddi durumumuz çok iyiydi (K22).

4.1.6. Katılımcıların Türkiye’de Karşılaştıkları Zorluklar ve Zorlukları Nasıl Aştıkları

Türkiye’de karşılaştıkları zorluklara ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Türkiye’de Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

Ortaya Çıkan Kodlama Temaları	KATILIMCILAR	N
Barınma Sorunları	K1 K2 K3 K4 K5 K6 K7 K8 K9 K11 K12 K13 K14 K15 K16 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K24 K25 K26 K27 K28 K29 K30	29
Kiralık Ev Bulma Sorunu	K1 K2 K3 K6 K8 K9 K11 K12 K13 K14 K15 K16 K19 K22 K23 K24 K26 K27 K29 K30	20
Kiralanan Evin Bakımsız ve Kullanışsız olması	K3 K4 K5 K6 K9 K11 K12 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K26 K27 K30	17
Kiranın Yüksek oluşu	K1 K2 K3 K4 K8 K9 K11 K16 K17 K18 K20 K22 K24 K26 K27 K30	16
Kiralanan Evin Küçük Olması	K1 K3 K5 K6 K12 K19 K21 K22 K23 K24 K26 K27	12
Aynı evde 1. ve 2. Derece Akrabalarla Birlikte Oturulması	K2 K3 K6 K7 K16 K19 K24 K25 K27 K28	10
Evin Ortaklaşa Kiralanması	K1	1
İstihdam Sorunları	K1 K2 K3 K4 K5 K8 K9 K10 K12 K13 K14 K17 K18 K20 K21 K22 K23 K24 K25 K26 K29 K30	22

İş Bulamama	K1 K2 K3 K4 K5 K8 K9 K12 K13 K14 K17 K18 K20 K21 K22 K23 K24 K25 K26 K29 K30	21
Düşük Ücret Verilmesi	K1 K2 K4 K5 K8 K9 K10 K12 K13 K21 K22 K23 K26 K30	14
Ücretlerinin Verilmemesi	K2 K8 K10 K14	4
Ağır İşte Çalışma	K8 K10 K22	3
Çalışma Koşullarının Kötü Olması	K22	1
Fazla Çalışma	K2	1
Yasal Statü Eksikliği	K1 K2 K4 K5 K6 K8 K9 K12 K15 K16 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K26 K27 K28 K30	21
Sağlık Hizmetlerinden Yararlanamama	K1 K2 K4 K5 K6 K8 K9 K12 K15 K16 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K26 K27 K28 K30	21
Kamu Yardımı Alamama	K1 K2 K3 K6 K7 K8 K9 K15 K19 K23 K24 K25 K26 K27 K28 K30	16
Dil Sorunu	K23 K25 K29	3

Not: Katılımcılar aynı soruya birden çok görüş bildirdiğinden toplam frekans (n) değerleri fazla çıkmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların Türkiye’de karşılaştıkları zorluklara ilişkin görüşlerinin “Barınma sorunları, İstihdam sorunları, Yasal statü eksikliği, Sağlık hizmetlerinden yararlanamama, Kamu yardımı alamama ve Dil sorunu” olmak üzere altı tema altında toplandığı görülmektedir. Bu bulgular, katılımcıların Türkiye’de karşılaştıkları zorlukların barınma ve istihdam sorunları, yasal statü eksikliği, kamu yardımı alamama ve dil sorunu” olduğunu göstermektedir.

Tablo 6’da yer alan “Barınma sorunları” temasında toplanan görüşlere göre katılımcılardan bir kişi hariç tamamının barınma sorunu yaşadığı görülmektedir. “Barınma sorunları” teması altında, katılımcı görüşlerinin ağırlığına göre, yer alan; kiralık ev bulma sorunu, kiralanın evin bakımsız ve kullanışsız olması, kiranın yüksek oluşu, kiralanın evin küçük olması, aynı evin 1. ve 2. derece akrabalarla birlikte paylaşılması ve evin ortaklaşa kiralanması başlıklı kodlamalar, katılımcıların yaşamış oldukları barınma sorunlarını göstermektedir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; katılımcıların en çok kiralık ev bulma sorunu yaşadıkları, yabancı oldukları için kendilerine ön yargılı davranılmasından dolayı bir süre kiralık ev bulmada sıkıntı çektikleri söylenebilir. Katılımcıların yarısından fazlasının kiralamış oldukları evlerin bakımsız, kullanışsız ve küçük olmasının nedeni bu evlerin kirasının düşük olmasından ve kiralık ev bulamamalarından kaynaklandığı söylenebilir. Katılımcıların kira parasının yüksekliğinden şikâyetçi olmaları ise gelirlerine göre kira parasının kendilerine

yüksek gelmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Katılımcıların aynı evi 1. ve 2. derece akrabalarla birlikte paylaşması veya iki ayrı ailenin bir evi ortaklaşa kiralamaları ise gelirlerine göre fazla olan kira maliyetini düşürülmesi ve/veya kiralık ev bulma sorunun çözülmesi amacıyla seçilen bir yol olduğu söylenebilir.

Tablo 6’da yer alan “İstihdam sorunları” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların yarısından fazlasının istihdam sorunu yaşadığı görülmektedir. “İstihdam sorunları” teması altında, katılımcı görüşlerinin ağırlığına göre, yer alan; iş bulamama, düşük ücret verilmesi, ücretlerinin verilmemesi, ağır işte çalışma, çalışma koşullarının kötü olması ve fazla çalışma başlıklı kodlamalar, katılımcıların yaşamış oldukları istihdam sorunlarını göstermektedir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; katılımcıların en çok iş bulma sorunu yaşadıkları görülmektedir. Bunun nedeni ise; Adıyaman İlinin sanayi şehri olmaması ve katılımcıların belirli bir çevrelerinin olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Belli bir süre kalmış olup çevre edinenler ile kendilerinden önce Adıyaman’a yerleşmiş akrabalarından iş bulma yönünden yardım alanların iş bulmalarının kolaylaştığı söylenebilir. Diğer önemli istihdam sorunları ise iş bulanların yaşadığı; düşük ücret verilmesi, ücretlerini alamama, ağır işte çalışma, çalışma koşullarının kötü olması ve fazla çalışma sorunudur. Katılımcılar, ancak ev sahibi toplumun bireylerinin çalışmadığı işleri bulabildiklerinden ve de çalışma izinleri olmadığından dolayı bu sorunları yaşamış olduğu söylenebilir.

Tablo 6’da yer alan “Yasal Statü eksikliği” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların yarısından fazlasının yasal statü eksikliği yaşadığı görülmektedir. Katılımcıların yasal statü eksikliği yaşamış olmasının nedeni; Türkiye’ye ilk sığınan Türkmenlere YUKK’ün uluslararası koruma statüleri uygulanmamış, bunun yerine acil ve olağan üstü durumlarda uygulanan ve geçici ikamet izni sayılan YUKK’ün 46. Maddesinde yer alan “insani ikamet izni”nin uygulanmış olmasıdır. Bu süreçte Türkmenlere insani ikamet izni kimliği verilmiştir (YUKK, Mad. 46). Ancak daha sonra gelenlere ise kimlik verilmeyerek, insani ikamet iznine başvurduğuna dair üzerinde yabancı kimlik numarası olmayan bir yazı verilmiştir (Sarı, 2018: 108). İnsani ikamet iznine sahip olan ve insani ikamet izni başvurusu yapan Türkmenlerin Türkiye’de barınmaları haricinde kendilerine tanınan herhangi bir hakkın olmaması yasal statü eksikliği olarak tanımlanmış ve bu doğrultuda görüş bildirilenler bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Tablo 6’da yer alan “Sağlık hizmetlerinden yararlanamama” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların yarısından fazlasının sağlık hizmetlerinden yararlanmadığı görülmektedir. Katılımcıların sağlık hizmetlerinden yararlanmamasının nedeni yasal statü eksikliğinden kaynaklanmaktadır (GİGM, 2019b). Bu nedenle İnsani ikamet iznine sahip olan ve insani ikamet izni başvurusu yapan Türkmenler, acil hastalıklar hariç hastanelerde ücretli muayene olmakta ve ilaçlarını kendi paralarıyla almaktadır.

Tablo 6’da yer alan “Kamu yardımı alamama” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların yarısından fazlasının kamu yardımı alamadığı görülmektedir. Kamu yardımı olarak belirtilen; Avrupa Birliği’nin (AB) finanse ettiği, BM Dünya Gıda Programı (WFP), Türk Kızılay’ı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) arasında oluşturulan işbirliği çerçevesinde Türk Kızılay’ı tarafından yürütülen, Türkiye’de uluslararası koruma veya geçici koruma altında bulunan ve yardıma muhtaç olan yabancı uyruklu kişilere gıda, barınma, giyim gibi temel ihtiyaçların karşılanması amacıyla sürdürülen Sosyal Uyum Yardım (SUY) programıdır. SUY kapsamında, belirli şartları taşıyan yabancı uyruklu ailelerin her bir ferdi için aylık 120 TL karşılıksız nakit para yardımı yapılmaktadır (Türk Kızılayı, 2019). Belirtilen şartları taşımadığı için SUY yardımı alamadığını belirten katılımcıların görüşleri “Kamu yardımı alamama” teması altında toplanarak, bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Bununla birlikte tabloda yer alan “Dil Sorunu” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların çok az kısmının dil sorunu yaşadığı görülmektedir. Türkmen dili, Türk dillerinin güneybatı ve Oğuz grubunda yer alan Farsça ve Arapça ile karışmış bir dildir. Türkmen dili, Azeri ve Türkiye Türkçesine oldukça yakındır. Konuşma dilinde Azeri Türkçesinin aynısını kullanıyorlarken, yazı dilinde Türkiye Türkçesini kullanmaktadırlar (Hürmüzlü, 2012). Türkmen ağzının, Türkçeden biraz farklı olmasından dolayı Türkiye’ye yeni gelenlerin belli bir süre dil sorunu yaşadığı söylenebilir.

Türkiye’de karşılaştıkları zorlukları nasıl aştıklarına ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 7’da verilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Türkiye’de Karşılaştıkları Zorlukları Nasıl Aştıklarına İlişkin Görüşleri

Ortaya Çıkan Kodlama Temaları	KATILIMCILAR	N
Yardım Yapılması	K2 K3 K4 K5 K6 K7 K9 K11 K12 K13 K14 K15 K16 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K24 K25 K26 K27 K29 K30	26
Halkın Yardımı	K2 K3 K4 K5 K6 K7 K9 K11 K12 K13 K14 K15 K16 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K24 K25 K26 K27 K29 K30	26
Kamu Yardımı	K4 K5 K11 K12 K13 K14 K16 K17 K18 K20 K21 K22 K29	13
Akraba Yardımı	K15 K16 K17 K18 K19 K20 K22 K23 K26 K29	10
Öğrenci Yardımı	K4 K5 K14 K16 K17 K18 K20 K21 K22	9
Derneklerin Yardımı	K14	1
Barınma Sorununun Giderilmesi	K1 K2 K3 K6 K8 K9 K11 K12 K13 K14 K15 K16 K19 K22 K23 K24 K26 K27 K29 K30	20
Bir Süre Akrabalarında Misafir Kalma	K2 K3 K6 K8 K9 K11 K12 K13 K14 K15 K16 K19 K22 K23 K24 K26 K27 K29 K30	19
Kiralık Ev Bulma	K2 K3 K6 K8 K9 K11 K12 K13 K14 K15 K16 K19 K22 K23 K24 K26 K27 K29 K30	19
Evin Ortaklaşa kiralanması	K1	1
İstihdam Sorununun Giderilmesi	K2 K3 K4 K5 K8 K9 K13 K14 K17 K18 K20 K21 K22 K23 K24 K26 K29 K30	18
İş bulmak	K3 K4 K5 K8 K9 K13 K14 K17 K18 K20 K21 K22 K23 K24 K26 K29 K30	17
İş Kurmak	K2	1
Yasal Statülerinin Arttırılması	K1 K4 K5 K6 K9 K12 K15 K16 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K26 K27 K30	18
Sağlık Hizmetlerinden Yararlanabilme	K1 K4 K5 K6 K9 K12 K15 K16 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K26 K27 K30	18

Not: Katılımcılar aynı soruya birden çok görüş bildirdiğinden toplam frekans (n) değerleri fazla çıkmıştır.

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların Türkiye’de karşılaştıkları zorlukları nasıl aştıklarına ilişkin görüşlerinin “Yardım yapılması, Barınma sorununun giderilmesi, İstihdam sorununun giderilmesi, Yasal statülerinin arttırılması ve Sağlık hizmetlerinden yararlanabilme” olmak üzere beş tema altında toplandığı görülmektedir. Bu bulgular, katılımcıların Türkiye’de karşılaştıkları zorlukları aşmalarında; yardım yapılması, barınma ve istihdam sorunlarının

giderilmesi, yasal statülerinin arttırılması ve sağlık hizmetlerinden yararlanmalarının etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 7’de yer alan “Yardım yapılması” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların neredeyse tamamının yardım aldığı görülmektedir. “Yardım yapılması” teması altında, katılımcı görüşlerinin ağırlığına göre, yer alan; halkın yardımı, kamu yardımı, akraba yardımı öğrenci yardımı ve derneklerin yardımı başlıklı kodlamalar, katılımcıların aldıkları yardımların türünü göstermektedir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; katılımcıların Türkiye’de karşılaştıkları zorlukları aşmalarında en çok halkın yardımıyla olduğu görülmektedir. Katılımcıların ifadelerinde de vurguladığı gibi yerel halkın kendilerine maddi ve manevi destek sağlamasının, karşılaştıkları zorlukları aşmalarında kolaylık sağladığı söylenebilir. İkinci olarak kamu yardımı gelmektedir. Katılımcıların neredeyse yarısı kamu yardımı (SUY yardımı) aldığını vurgulamıştır. Tablo 6’da kamu yardımı (SUY yardımı) alamadığını vurgulayan 16 kişinin dışında kalan diğer 13 kişi, tablo 7’de yer alan görüşler ışığında, kamu yardımı (SUY yardımı) aldığını vurgulamıştır. Kalan 1 kişinin ise kamu yardımına (SUY yardımına) başvurduğu ve sonuçlanmasını beklediği tespit edilmiştir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; katılımcıların ifadelerinde de vurguladığı gibi SUY yardımı almaları kendilerine maddi yönden büyük destek sağladığı söylenebilir. Üçüncü olarak akraba yardımı gelmektedir. Katılımcıların üçte biri akraba yardımı aldığını vurgulamıştır. Katılımcıların daha önce Adıyaman’a yerleşmiş olan akrabalarının kendilerine maddi ve manevi yardımda bulunmaları, karşılaştıkları zorlukları aşmalarında kolaylık sağladığı söylenebilir. Dördüncü olarak öğrenci yardımı gelmektedir. Katılımcıların yaklaşık üçte biri öğrenci yardımı aldığını vurgulamıştır. Öğrenci yardımı olarak belirtilen; Avrupa Birliği İnsani Yardım ve Sivil Koruma Genel Müdürlüğü’nün (ECHO) finanse ettiği, UNICEF, AÇSHB, MEB, Türk Kızılay’ı ile AFAD arasında oluşturulan işbirliği çerçevesinde yürütülen, Suriyeli ve diğer mülteci çocukların okula erişimlerini ve okula devamlarını sağlamak amacıyla sürdürülen Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) programıdır (UNICEF, 2017). ŞEY kapsamında, çocuklarını düzenli olarak okula gönderen ailelerin ilköğretime giden kız çocuklarına 40 TL, erkek çocuklarına 35 TL, ortaöğretime giden kız çocuklarına 60 TL, erkek çocuklarına ise 50 TL aylık yardım yapılmaktadır (MEB, 2017). Öğrenci Yardımı aldığını belirten katılımcıların görüşleri “Öğrenci Yardımı” teması altında toplanarak, bu kapsamda değerlendirilmiştir. Katılımcıların ŞEY yardımı almaları kendilerine maddi yönden çok fayda sağlamasa da çocuklarının okul masraflarını karşılaması yönünden destek sağladığı söylenebilir. Son olarak katılımcılardan yalnızca bir kişi derneklerden yardım aldığını belirtmiştir. Derneklere yapılan

yardımların geniş çapta olmadığı, bireysel düzeyde olduğu ve katılımcıların karşılaştığı zorlukları çözecek düzeyde olmadığı söylenebilir.

Tablo 7’de yer alan “Barınma sorununun giderilmesi” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların 20’sinin barınma sorununu çözdüğü görülmektedir. “Barınma sorununun giderilmesi” teması altında, katılımcı görüşlerinin ağırlığına göre, yer alan; bir süre akrabalarında misafir kalma, kiralık ev bulma ve evin ortaklaşa kiralanması başlıklı kodlamalar, katılımcıların barınma sorunlarını nasıl giderdiğini göstermektedir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; Tablo 6’da kiralık ev bulma sorunu yaşayan 20 kişinin, Tablo 7’de yer alan görüşler ışığında, 19’u ilkin bir süre akrabalarında misafir kalarak, daha sonra ise kiralık ev bularak; kalan 1 kişinin ise başka birinin evine yerleşip, yerleştiği evin kirasını ortak ödeyerek barınma sorununu çözdüğü tespit edilmiştir.

Tablo 7’de yer alan “İstihdam sorununun giderilmesi” temasında toplanan görüşlere göre katılımcılardan 18’inin istihdam sorununu giderdiği görülmektedir. “İstihdam sorununun giderilmesi” teması altında, katılımcı görüşlerinin ağırlığına göre, yer alan; iş bulmak ve iş kurmak başlıklı kodlamalar, katılımcıların istihdam sorunlarını nasıl çözdüklerini göstermektedir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; Tablo 6’da iş bulamama sorunu yaşayan 21 kişinin, Tablo 7’de yer alan görüşler ışığında, 17’sinin iş bularak; 1 kişinin ise kendisine iş kurarak istihdam sorununu çözdüğü; kalan 3 kişinin ise çözemediği tespit edilmiştir.

Tablo 7’de yer alan “Yasal statülerinin arttırılması” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların 18’inin yasal statüsünün arttırıldığı görülmektedir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; Tablo 6’da yasal statü eksikliği sorunu yaşayan 21 kişinin, Tablo 7’de yer alan görüşler ışığında, 18’ine YUKK’ün uluslararası koruma statüleri tanınarak, uluslararası koruma başvuru sahibi statüsü verildiği ve bunların yasal statülerinin arttırıldığı görülmektedir. Kalan 3 kişinin 2’si görüşlerinde uluslararası koruma başvuru sahibi statüsüne niçin geçmediğini belirtmemiş, diğer 1 kişi ise koruma başvuru sahibi statüsüne geçmemesinin nedeni olarak; bu statüye geçmesi halinde Adıyaman’dan başka bir İl’e yerleştirileceğini ve bundan dolayı istemediğini belirtmiştir. Bununla birlikte Tablo 7’de yer alan “Sağlık hizmetlerinden yararlanabilme” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların 18’inin sağlık hizmetlerinden yararlandırıldığı görülmektedir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; Tablo 6’da sağlık hizmetlerinden yararlanamama sorunu yaşayan 21 kişinin, Tablo 7’de yer alan görüşler

ışığında, 18'sinin sağlık hizmetlerinden yararlandırıldığı tespit edilmiştir. Türkiye'de karşılaştıkları zorluklar ve zorlukları nasıl aştıklarına ilişkin olarak, katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Ben ilk geldiğimde İstanbul'a geldim. İstanbul'da yaşam zordu. Daha sonra Adıyaman'a arkadaşlarımın yanına geldim. Adıyaman'da iş bulamadığımdan zorlandım. İş aradığımda 14 - 18 yaşlarında olmalarını istiyorlar. Ben 44 yaşındayım, bu sorunlar var. İş bulsan az ücret veriyorlar, günlük 20-25 TL oda yetmiyor. Yabancı olduğumuz için kiralık ev bulmada zorlandık. Kira parası kazancımıza göre yüksek olduğundan iki aile birlikte aynı evi kiraladık, sorunu bu şekilde çözdük. Ev kirası ikiye bölündü, elektrik parası ikiye bölündü. Tek başına yaşarsan zor. Ben altı kişiyim, onlar beş kişi toplam on bir kişiyiz. Yani iki aile aynı evde yaşıyoruz. Ev küçük gelse de idare ediyoruz. Komşular bize yardım ettiler eksiklerimizi tamamladılar, bu şekilde ev kurabildik. İlk zaman bize İnsanı İkamet İzni kimliği verildi. Bu kimlikle hastanelerde muayene olamıyorduk ve ilaçlarımızı kendi cebimizden almak zorundaydık. Sonradan bize Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi statüsü verildi. Elhamdulillah şuan normal vatandaşlar gibi muayene ve ilaç katılım payı ödeyerek sağlık hizmetlerinden faydalanabiliyoruz. İki çocuğum olduğu için Kızılay'ın organize ettiği Sosyal Uyum Yardımını (SUY) alamıyorum (K1).

Buraya ilk geldiğimizde akrabamızda kaldık, ev bulmada çok zorlandık, yabancı olduğumuz için kiralık ev verilmedi. Kiralar pahalıydı, sonunda ev bulduk. Aynı evde ben, annem, evli iki abim onların eşleri ve çocukları birlikte kalıyoruz. Adıyaman halkı çok iyi, komşularımız bize yardım ettiler, eksik olan ev eşyalarımızı tamamladılar. Şuan abilerim de ben de çalışıyoruz, gider ve gelirlerimiz ortak. İlk zaman iş bulmada çok zorlandık. İş bulduğumuzda iş sahipleri ya paramızı vermiyorlardı ya da az ücret veriyorlardı ve çok çalıştırıyorlardı. Biz de biriktirdiğimiz paralar ile ikinci el yük taşıyabilen elektrikli motorsiklet aldık ve apartmanların çöp konteynerlerinden geri dönüşüm olabilecek malzemeleri toplayıp, satıyoruz. Geçimizi bu şekilde kazanıyoruz. Türkiye'ye ilk geldiğimde kimlik yerine geçen bir kağıt verdiler, buna İnsanı İkamet İzin Başvurusu diyorlar, bundan dolayı halen sağlık hizmetlerinden faydalanamıyorum. Ücretli muayene olup, ilaçlarımı kendim alıyorum. Şuan İnsanı İkamet İzin Başvurusu yerine Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi kimliği vermekteler ancak ben istemiyorum çünkü buranın kontenjanı dolduğu için başka İl'e gönderiyorlar ben de başka İl'e gitmek istemiyorum. Belirtilen şartları taşımadığımız için Kızılay'ın organize ettiği Sosyal Uyum Yardımını (SUY) alamıyoruz (K2).

Hamdolsun burada zor bir şeyle karşılaşmadık. Biz geldik hemen topluma uyduk, her hangi bir sıkıntı çekmedik. Ben ilkin Denizli'deydim. Orada benim bir akrabam vardı, oraya gittim. Bir ay içinde bir iş buldum, çalıştım. Daha sonra Adıyaman'a geldim. Akrabalarımın desteğiyle bakımsız kullanışsız bir ev kiralayabildim. İşim olmadığı için kira parası yüksek geliyordu. Halkın yardımı ve kendi birikimle ev eşyalarımı bir ay içinde tamamladım. İş aradım bulamayınca kendime bir el arabası aldım ve seyyar satıcılık yaptım. Daha sonra bir derneğin yönlendirmesiyle UNİCEF'e bağlı olarak Suriyeli Öğrencilerin okulunda Hizmetli

olarak çalışmaya başladım. Ücretim düşük olsa da işimden memnunum. İlk bize İnsanı İkamet İzni Kimliği verildi. Bu kimlikle sağlık hizmetlerinden faydalanamıyorduk. Daha sonra bize Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi kimliği verildi. Bu kimlikle normal vatandaşlar gibi sağlık hizmetlerinden belli bir muayene ve ilaç katılım bedeli vererek yararlanabiliyoruz. Okula giden çocuklarım Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) almaktadır. Bununla birlikte Kızılay'ın organize ettiği Sosyal Uyum Yardımından (SUY) her bir aile ferdi olarak aylık 120 TL yardım almaktayız. Sosyal Uyum Yardımı (SUY) sayesinde kiramızı daha kolay veriyoruz ve hayat şartlarımız daha iyi hale geldi (K4).

Biz kaçak olarak Türkiye sınırına geldik, Türk askeri bizi iyi karşıladı, bize kucak açtı. Bize yemeklerini verdiler, siz Türkmen'siniz kardeşimizensiniz dediler, bizim için her şey yaptılar. Adıyaman'da akrabalarımız olduğu için Adıyaman'a geldik. Ev bulana kadar akrabalarımızda misafir kaldık. Ev bulmada zorlandık, çocuklarım iş bulup para kazanınca ev bulabildik, komşularımızın yardımıyla evimizin eşyalarını bir bir tamamladık. Evimiz bakımsız kullanışsız ve küçük olsa da idare ediyoruz. Aynı evde ben, eşim, bekar kızım, evli iki oğlum, gelinlerim ve torunlarım birlikte kalıyoruz. Ben yaşlı ve hasta olduğum için çalışmıyorum. İki oğlum çalışıyor onlar geçimizi sağlıyor. İlk bize İnsanı İkamet İzni Başvuru kağıdı verdiler. Bu başvuru kağıdıyla hastanede muayene olamıyorduk. Altı aylık torunumun bir rahatsızlığı vardı ciğeri şişiyor, ağzından kan geliyordu. Her doktora götürdüğümüzde kendi cebimizden bir poşet dolusu ilaç almak zorunda kalıyorduk. Adıyamanlı bir dostumuz yardımcı oldu bizi göç idaresi müdürüyle görüştürdü, göç idaresi müdürü bize yardımcı oldu torunuma ve anne babasına uluslararası koruma başvuru sahibi kimliği verdi. Daha sonra biz de aynı kimlikten aldık. Bu kimlik sayesinde sağlık hizmetlerinden faydalandık, ilaçlarımızı katılım payı ödeyerek alabildik. Torunum iyileşmeye başladı şuan durumu iyiye gidiyor, Allah bize kucak açan Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan'dan razı olsun. Çocuklarım büyük olduğundan Kızılay'ın organize ettiği Sosyal Uyum Yardımını (SUY) alamadık. Çok şükür oğullarım çalışıyor bize bakıyorlar (K6).

Adıyaman'a ilk geldiğimizde kiralık ev bulmada zorlandık, yabancı olduğumuzdan kiralık ev verilmek istenmiyordu. Biz de kiralık ev bulana kadar akrabalarımızda kaldık. İş bulmada da biraz zorlandım, iş bulduktan sonra kiralık ev bulmam kolaylaştı ve gelirime göre bakımsız ve küçük bir ev kiralayabildim. Komşularımız bize çok yardım ettiler eksiklerimizi giderdiler. Çalıştığım iş yerinde düşük ücret alıyorum ancak ücretimi düzenli alabiliyorum. Türkiye'ye ilk geldiğimizde bize İnsanı İkamet İzni Kimliği verildi. Bu kimlikle hastanelerde ücretsiz muayene olamıyorduk ve ilaçlarımızı da kendi cebimizden alıyorduk. Daha sonra bu kimlikler değiştirilmeye başlandı ve Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi kimliği aldık. Bu kimlikle genel sigorta sahibi olan vatandaşlar gibi belli bir muayene ve ilaç katkı payı ödeyerek hastanelerden yararlanabiliyoruz. Bu kimliği aldıktan sonra Kızılay'ın organize ettiği Sosyal Uyum Yardımını (SUY) almak için müracaatta bulunduk ve belirtilen şartları taşıdığımız için şuan bu kapsamda her bir aile ferdi olarak aylık 120 TL yardım almaktayız. Sosyal Uyum Yardımı (SUY) sayesinde geçimimizi sağlamamız daha kolay oldu ve şuan kimseye muhtaç değiliz (K12).

Irak'tan pasaportla Türkiye'ye giriş yaptık. Akrabalarım daha önce Adıyaman'a yerleştiği için Adıyaman'a geldik ve onlarda misafir kaldık. Yabancı olduğumuz için ilk zaman kiralık ev bulmada zorlandık, daha sonra bir ev bulduk ve yerleştik. Bunun dışında hiç bir zorlukla karşılaşmadık. Dernekler ve komşularımız bize yardım ettiler, bu şekilde zorlukları aştık. Türkiyede kalmak için ikamet izni aldık. İkamet izniyle birlikte sağlık sigortası yaptık. Yapmış olduğumuz sağlık sigortası ile poliçemize göre sağlık hizmetlerinden yararlanıyoruz. Mesleğim olduğu için kolay iş bulabildim; ancak şuan çalıştığım yer ücretimi düzenli vermediğinden kendime yeni bir iş aramaktayım. Belirtilen şartları taşıdığımız için şuan Kızılay'ın organize ettiği Sosyal Uyum Yardımını (SUY) almaktayız. Bununla birlikte okula giden üç çocuğum Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) almaktadır. Yapılan bu yardımlar sayesinde hayata tutunmamız daha kolay oldu (K14).

Annem, babam ve kardeşlerimle birlikte Türkiye'ye geldik. Akrabalarımız yardımıyla kiralık ev bulduk ve yerleştik. Kiraladığımız ev çok bakımsız ve kira parası da yüksek. İlk zaman hiçbir ev eşyamız yoktu, komşularımız ve akrabalarımız yardım ettiler, eşyalarımızı tamamladık. İlk geldiğimizde babam iş bulmada zorlandı, ondan dolayı ilk bir kaç ay sıkıntı çektik. Daha sonra babam iş bulunca kendimizi toparlamaya başladık. Ben Irak'ta ortaokulu bitirdim, savaştan dolayı liseye başlayamadım. Şuan Açık Öğretim Lisesinde okumaktayım bundan dolayı her hangi bir işte çalışmıyorum. İlk bize İnsanı İkamet İzni Kimliği verildi. Bu kimlikle hastanelerde ücretsiz muayene olamıyorduk ve ilaçlarımızı kendi paramızla alıyorduk, bundan dolayı hastalansak dahi hastaneye gidemiyorduk. Daha sonra bize Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi kimliği verildi. Bu kimlik sayesinde sağlık hizmetlerinden belli bir muayene ve ilaç katılım bedeli vererek yararlanabiliyoruz. Okula giden kardeşlerim için Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) almaktayız. Ayrıca Kızılay'ın organize ettiği Sosyal Uyum Yardımını (SUY) almaktayız (K18).

Kaçak yollarla Suriye üzerinden geldik. Türkiye'ye zor giriş yapabildik. Adıyaman'a yerleşmiş olan akrabalarımızda bir süre misafir kaldık. Yabancı olduğumuz için kiralık ev bulmamız zor oldu. Eşim belli bir süre iş aradı ve bir teksilde iş buldu. İşi olduğu için kiralık ev bulmamız kolaylaştı. Şuan bakımsız ve küçük bir evde oturuyoruz. Eşimin aldığı ücret az olduğu için kira parası bize yüksek geliyor. Buranın halkı ve akrabalarımız yardımcı olduğu için zorlukları aştık. İlk geldiğimizde kimliğimiz henüz verilmediği için sağlık hizmetlerinden faydalanamıyorduk. Bize Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi kimliği verildikten sonra sağlık hizmetlerinden yararlanmaya başladık. Bir çocuğum olduğu için Kızılay'ın organize ettiği Sosyal Uyum Yardımını (SUY) alamıyoruz (K26).

İlk geldiğimizde kiralık ev bulmada zorlandık, yabancı olduğumuz için kiralık ev verilmiyordu. Bir süre akrabalarımızda kaldık. Sonra kiralık bir ev bulduk ve yerleştik. Oturduğumuz ev bakımsız, kullanışsız ve kira parası yüksek. Komşularımız bize yardım ettiler, ev eşyalarımızı, her şeyimizi tamamladılar. İlk geldiğimizde eşim iş bulmada zorluk çekti. Şuan bir işte çalışıyor. Eşim düşük ücret olsa da şuan tüm zorlukları aştık. İlk geldiğimizde bize İnsanı İkamet İzni başvuru kâğıdı verildi. Bu kâğıtla çocuklarımı okula kayıt etmede zorlandık ve sağlık hizmetlerinden yararlanamadık. Şuan bize Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi kimliği verilmiş ve bu kimlikle şuan belli bir muayene ve ilaç katılım payı

ödeyerek sağlık hizmetlerinden yararlanabiliyoruz. İki çocuğum olduğu için Kızılay'ın organize ettiği Sosyal Uyum Yardımını (SUY) alamıyoruz (K30).

4.1.7. Katılımcıların Kendileri ve Çocukları için Nasıl Bir Gelecek Düşündükleri

Kendileri ve çocukları için nasıl bir gelecek düşündüklerine ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 8'da verilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Kendileri ve Çocukları İçin Nasıl Bir Gelecek Düşündüklerine İlişkin Görüşleri

Ortaya Çıkan Kodlama Temaları	KATILIMCILAR	N
Türkiye'de Kalmak İstedikleri	K1 K2 K4 K5 K7 K8 K12 K13 K14 K16 K17 K18 K20 K21 K25 K26 K27 K28 K29	19
Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olmak	K1 K2 K4 K5 K7 K8 K12 K13 K14 K16 K18 K20 K26 K27 K28	15
Çocuklarını Türkiye'de Okutmak	K1 K4 K5 K12 K14 K16 K17 K21 K26 K28	10
Türkiye'de Okumak	K18 K20 K27 K29	4
Türkiye'de Çalışmak	K1 K8 K25	3
Türkiye'de Evlenip Yuva Kurmak	K13 K25	2
Irak'a Geri Dönmek İstedikleri	K3 K6 K9 K10 K15 K19 K22 K23 K30	9
Türkiye'de kendini Yabancı Hissetmesinden Dolayı	K3 K9 K22 K23 K30	5
Her Şeyinin Orada Olmasından Dolayı	K3 K6 K9 K19 K22	5
Vatan Özleminden Dolayı	K3 K10 K15	3
Irak'a Geri Dönmede Kararsız Oldukları	K11 K24	2

Not: Katılımcılar aynı soruya birden çok görüş bildirdiğinden toplam frekans (n) değerleri fazla çıkmıştır.

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların kendileri ve çocukları için nasıl bir gelecek düşündüklerine ilişkin görüşlerinin “Türkiye'de kalmak istedikleri, Irak'a geri dönmek istedikleri ve Irak'a geri dönmede kararsız oldukları” olmak üzere üç tema altında toplandığı görülmektedir. Bu bulgular, katılımcıların kendileri ve çocukları için nasıl bir gelecek düşündüklerinin; Türkiye'de kalma, Irak'a dönme ve kararsız olma görüşleri üzerinde toplandığı görülmektedir.

Tablo 8’de yer alan “Türkiye’de kalmak istedikleri” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların 19’unun Türkiye’de kalmak istediği görülmektedir. “Türkiye’de kalmak istedikleri” teması altında, katılımcı görüşlerinin ağırlığına göre, yer alan; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak, çocuklarını Türkiye’de okutmak, Türkiye’de okumak, Türkiye’de çalışmak ve Türkiye’de evlenip yuva kurmak başlıklı kodlamalar katılımcıların Türkiye’de kalmak istemelerinin nedenini göstermektedir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; katılımcıların neredeyse üçte ikisinin Türkiye’de kalmak istediği ve özellikle yarısının ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istediği tespit edilmiştir.

Tablo 8’de yer alan “Irak’a geri dönmek istedikleri” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların 9’unun “Irak’a geri dönmek istediği görülmektedir. “Irak’a geri dönmek istedikleri” teması altında, katılımcı görüşlerinin ağırlığına göre, yer alan; Türkiye’de kendini yabancı hissetmesinden dolayı, her şeyinin orada olmasından dolayı ve vatan özleminden dolayı başlıklı kodlamalar, katılımcıların Irak’a geri dönmek istemelerinin nedenini göstermektedir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; katılımcıların neredeyse üçte birinin Irak’a geri dönmek istediği ve 5’inin ise özellikle Türkiye’de kendini yabancı hissetmesinden Dolayı Irak’a gitmek istediği tespit edilmiştir. Özellikle Türkiye’ye yeni gelenlerin daha çok kendini yabancı hissettiği ve Irak’a geri dönmek istediği söylenebilir.

Tablo 8’de yer alan “Irak’a geri dönmeye kararsız oldukları” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların 2’sinin Irak’a geri dönmeye kararsız olduğu görülmektedir. Kendileri ve çocukları için nasıl bir gelecek düşündüklerine ilişkin olarak, katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Şuan bizim Irak’a gitmemiz çok zor. Bu devlet bu hükümet olduğu sürece biz Irak’a dönemeyiz. Türkiye’de kalmamız daha iyi. Bizim çocuklar burada rahat, kafamız rahat, sıkıntı yok. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olsam, şartlar düzelse dahi Ülkeme geri dönmem. Burada çalışırsam yeniden kaybettiklerimi kazanabilirim. Türkiye’de okumak masraflı olmazsa çocuklarımı okutmak isterim. Ama okullar para isteyeceği için çocuklarımın okumaları zor iş. Çocuklarım ilkokulu, ortaokulu ve liseyi bitirince üniversiteye alırlar mı bilmiyorum. Bizim orada üniversiteyi bitirdiğinde hemen memur oluyorsun, her hangi bir sınava girmiyorsun ama burada görüyorum üniversiteyi bitirenler memur olmak için tekrar sınava giriyorlar. Bu nedenler beni korkutsa da çocuklarımın okumasını isterim (K1).

Ben istiyorum vatanımız düzelsin gidelim. Ben kendimi burada yabancı hissediyorum. Yabancılık zordur. Orada tarlarımız var evlerimiz var, gidelim

evlerimizi görelim. Evlerimiz gitmiş, yeter ki savaş bitsin, durum düzelsin, gider çadır kurarız. Memleketim güzel, yabancılık nereye gitsen zor. Savaş biterse Ülkeme giderim (K3).

Eğer devlet bize vatandaşlık verirse burada temelli kalırız. Irak'a dönmeyi düşünmüyoruz. Savaş bitse dahi oraya gitmeyi düşünmüyorum. Biz burada oradan daha rahat yaşıyoruz. Orada çok sıkıntılarımız vardı, burada yoktur. İmkânlar el verirse ve çocuklarım isterlerse onları okutmak istiyorum (K4).

Türkiye vatandaşı olmak istiyorum. Türkiye güzel yer, zaten özleri Türkmen biz de Türkmen, İnşallah vatan daş olacağım. Çocuklarımın okumalarını, iş sahibi olmalarını istiyorum. Önemli bir mertebeye erişmelerini istiyorum, başka bir şey istemiyorum (K5).

Ben Irak'a yeniden dönmek istemiyorum. Türkiye çok huzurlu, sabah bomba sesiyle korkuyla uyanmıyorsun. Orada hep korku vardı, huzur yoktu. Irak'ın durumunun düzeleceğine hiç inanmıyorum. Düzelse dahi bu uzun yıllar alır, bunu da ben görmem herhalde. Ben Türkiye'de evlenip, yuva kurmak istiyorum. Türkiye bize kucak açtı, bize sahip çıktı, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istiyorum (K13).

Eşim yurt dışından buraya gelse ben Türkiyede kalmayı istiyorum. Eşim buraya gelse, Irak'ta savaş bitse dahi oraya geri dönmem. Burada huzur var, insanları çok iyi. Çocuklarım Irak'ta okuyamadılar buraya geldim burada okula başladılar. Çocuklarımın okuması, iyi yaşaması için Türkiyede kalmak istiyorum. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istiyorum (K16).

Ben burayı çok sevdim. Ömrümde görmediğim huzuru burada gördüm. Ondan dolayı ben Türkiyede kalmak istiyorum. Savaş bitse dahi Irak'a geri dönmek istemiyorum. Çocuklarım Irak'ta öğrenimlerinden mahrum kaldılar, burada öğrenim görmeleri daha kolay, ondan dolayı okumalarını, faydalı insan olmalarını istiyorum (K21).

Buraya alışamadım. Kendimi yabancı hissediyorum. Irak'ta savaş biterse Irak'a geri dönmek istiyorum (K23).

Eşim savaş biterse Irak'a geri dönmemizi çok istiyor. Ama ben kararsızım. Irak'ta savaşın biteceğine inanmıyorum. Bitse dahi huzur olmaz. Geri dönsek evimiz yıkılmış, bir şeyimiz kalmamış, kendimizi toparlamamız zor olur. Ondan dolayı şartlar düzelmesi halinde Irak'a dönüp, dönmekte kararsızım (K24).

Ben Türkiye'yi çok sevdim. Bura benim ikinci vatanım. Burada huzur var. Ondan dolayı savaş bitse dahi Irak'a gitmek istemiyorum. Burada çalışmak istiyorum, burada yuva kurmak istiyorum (K25).

Ben Irak'a dönmek istemiyorum. Orada hep savaş ve gözü yaşı var. Burada huzur bulduk. Ondan dolayı Türkiye'de kalmak istiyorum. Vatandaşlık verilirse vatan daş olmak istiyorum. Savaş bitse de oraya gitmem. Gelecekte çocuklarımın işleri güçleri yerinde olsun başka bir şey istemiyorum (K28).

4.1.8. Katılımcıların Avrupa'ya Gitme Düşünceleri

Avrupa'ya gitme düşüncelerine ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Avrupa'ya Gitme Düşüncelerine İlişkin Görüşleri

Ortaya Çıkan Kodlama Temaları	KATILIMCILAR	N
Avrupa'ya gitmeyi istemiyor	K1 K2 K3 K4 K5 K6 K7 K8 K9 K10 K11 K12 K13 K14 K15 K17 K18 K19 K20 K21 K22 K23 K24 K25 K26 K27 K28 K29 K30	29
Türkiye'de Kalmak İstediyinden	K4 K10 K11 K20 K21 K22 K23 K24 K25 K26 K27 K28 K29 K30	14
Dini Farklılıktan	K1 K3 K12 K13 K14 K15 K17 K19	8
Türkiye'yi Kendi Vatanları Gibi Gördüklerinden	K2 K3 K5 K6 K7 K9 K15	7
Türkiye Devletinin İyi Olması ve Türk Halkını Sevmelerinden	K1 K2 K8 K18	4
Dil ve Etnik Farklılık	K3 K8 K15 K19	4
Avrupa'ya Gitmeyi İstiyor	K16	1

Not: Katılımcılar aynı soruya birden çok görüş bildirdiğinden toplam frekans (n) değerleri fazla çıkmıştır.

Tablo 9 incelendiğinde, katılımcıların Avrupa'ya gitme düşüncelerine ilişkin görüşlerinin “Avrupa'ya gitmeyi istemiyor ve Avrupa'ya gitmeyi istiyor” olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir. Tablo 9'de yer alan “Avrupa'ya gitmeyi istemiyor” temasında toplanan görüşlere göre katılımcıların 29'unun Avrupa'ya gitmeyi istemediği görülmektedir. “Avrupa'ya gitmeyi istemiyor” teması altında, katılımcı görüşlerinin ağırlığına göre, yer alan “Türkiye'de kalmak istediğinden, dini farklılıktan, Türkiye'yi kendi vatanları gibi gördüklerinden, Türkiye devletinin iyi olması ve Türk halkını sevmelerinden, Dil ve etnik farklılık” başlıklı kodlamalar, katılımcıların Avrupa'ya gitmek istememelerinin nedenini göstermektedir. Bu bulgulardan elde edilen sonuca göre; katılımcılardan bir kişi hariç kalanların tamamı Avrupa'ya gitmek istememektedir. Avrupa'ya gitmek istemeyenlerin 14'ünün her hangi bir neden belirtmeden Türkiye'de kalmak istediği, 8'inin dini farklılıktan dolayı, 7'sinin Türkiye'yi kendi vatanı gibi görmesinden, 4'ünün Türkiye devletinin iyi olması ve Türk halkını sevmesinden, 4'ünün ise dil ve etnik farklılıktan dolayı Avrupa'ya gitmek istemediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte “Avrupa'ya gitmeyi istiyor” teması altında görüş bildiren bir kişinin

ise eşinin Avrupa’da olmasından dolayı Avrupa’ya gitmek istediği kendi ifadesinden tespit edilmiştir. Avrupa’ya gitme düşüncelerine ilişkin olarak, katılımcıların ifade ettikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Avrupa vatandaşlık verse dahi gitmem. Türkiye Müslüman devlet olduğu için burada kalırım. Türkiye’de kalmak bizim için daha iyidir. Ben anamdan doğduğumdan belli böyle bir huzur görmedim. Hep savaş, sıkıntı, yoksulluk gördüm (K1).

Avrupa’ya asla gitmem. Burası Müslüman devletidir, dinimizdir, milletimizdir, ikinci vatanımızdır (K3).

Hayır düşünmüyorum. Burada bizim dilimiz var. Halk iyi bize, devlet iyi bize o yüzden düşünmüyorum (K8).

Kardeş vatanım varken, kıyamette kopsa Avrupaya gitmem (K9).

Avrupa’ya gitmeyi düşünmüyorum. İslam devletini bırakıp, Avrupa’ya niçin gidelim (K12).

Ben gitmek isteseydim önceden giderdim Avrupaya. Ben Müslümanım gitmem Avrupa’ya (K14).

Yok, Avrupa’ya gitmem. Ben bir Müslüman devletindeyim ve burası benim ikinci vatanım, dilimde aynı ondan dolayı gitmem (K15).

Eşim Avrupa’da, orada oturma izni alabilse tabi giderim. Ama eşim Türkiye’ye gelebilse asla oraya gitmem. Sadece eşim orda olduğu için Avrupa’ya gitmek istiyorum (K16).

Biz Müslümanız, Müslüman Müslümanla yaraşır. Türkmen, Türkmen’le yaraşır. Avrupa, Müslüman ve Türk olmadığı için gitmem (K19).

4.2. Nicel Boyuta Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın nicel boyutunda katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile sosyal hayata uyumlarına “1.Yapısal Uyumları (İstihdam, Barınma, Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişimleri) 2. Etkileşime Dayalı Uyumları (Sosyal Bağlantıları), 3) Kültürel Uyumları (Dil ve Kültür Bilgileri) ve 4) Özdeşime Dayalı Uyumlarına (Kimlik Edinmeleri)” ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.2.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Araştırmaya Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	122	50.2
Erkek	121	49.8
Toplam	243	100

Tablo 10'da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %50.2'sini kadın, %49.8'ini erkekler oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Araştırmaya Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş	N	%
18-20 Yaş	21	8.6
21-30 Yaş	88	36.2
31-40 Yaş	69	28.4
41-50 Yaş	31	12.8
51 Yaş ve Üzeri	34	14
Toplam	243	100

Tablo 11'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %8.6'sı 18-20, %36.2'si 21-30, %28.4'ü 31-40, %12.8'i 41-50 ve %14'ü 51 ve üstü yaş grubundadır. Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 34,7'dir. Görüldüğü üzere araştırmaya katılanların en fazla oranını 21-30 yaş grubunda olanlar oluşturmaktadır. 18-40 yaş aralığında bulunanların

oranı %73,2'dir. Bu orana göre Irak Türkmenlerinin oldukça genç nüfusu sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin medeni durumlarına göre dağılımı Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Araştırmaya Katılanların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	N	%
Bekâr	53	21.8
Evli	188	77.4
Dul	2	0.8
Toplam	243	100

Tablo 12'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %77.4'ü evli, %21.8'i bekâr ve %0.8'i ise duldur. Görüldüğü üzere araştırmaya katılanların büyük oranını evli olanlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin çocuk sayılarına göre dağılımı Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13. Araştırmaya Katılanların Çocuk Sayılarına göre Dağılımı

Çocuk Sayısı	N	%
Çocuğum Yok	15	7.9
1 Çocuk	7	3.7
2 Çocuk	36	18.9
3 Çocuk	37	19.5
4 Çocuk	27	14.2
5 Çocuk ve Üzeri	68	35.8
Toplam	190	100

Not: Bu soru evli ve dul olanlara sorulduğundan toplam frekans (n) değeri 190'dır.

Tablo 13'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %7.9'unun çocuğu yok, %3.7'sinin 1, %18.9'unun 2, %19.5'inin 3, %14.2'sinin 4 ve %35.8'inin 5 ve üzeri çocuğu bulunmaktadır. Araştırmaya katılanlardan çocuk sayısı 5 ve üzeri olanlar en fazla orana (%35.8'e) sahiptir. 3 ve üzeri çocuğa sahip olanların oranı ise araştırmaya katılanların %69,5'ini oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin eğitim durumlarına göre dağılımı Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14. Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	N	%
Okuryazar değil	10	4.1
Okuryazar	1	0.4
İlkokul	77	31.7
Ortaokul	82	33.7
Lise	46	18.9
Üniversite	27	11.1
Toplam	243	100

Tablo 14'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %4.1'i okuryazar değil, %0.4'ü okuryazar, %31.7'si ilkokul, %33.7'si ortaokul, %18.9'u lise ve %11.1'i üniversite mezunudur. Araştırmaya katılanlardan ortaokul mezunu olanlar en fazla orana (%33.7) sahiptir. Araştırmaya katılanların okur-yazar olup olmamalarına göre karşılaştırılması durumunda, %95.9'nın okur-yazar olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, ailenizde çalışan var ise aylık ortalama geliriniz ne kadar diye sorulmuş ve aylık ortalama gelirleriyle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Araştırmaya Katılanların Aylık Ortalama Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Ailenizde çalışan var ise aylık ortalama geliriniz ne kadar?	N	%
Gelirimiz Yok	5	2.1
1000 TL Altı	26	10.7
1001-2000 TL	118	48.6
2001-3000 TL	50	20.6
3001 TL ve Üzeri	44	18.1
Toplam	243	100

Tablo 15’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %2.1’inin her hangi bir gelirin olmadığı, %10.7’sinin 1000 TL altı, %48.6’sının 1001-2000 TL, %20.6’sının 2001-3000 TL ve %18.1’inin ise 3001 TL ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanlardan aylık 1001-2000 TL geliri olanlar en fazla orana (%48.6) sahiptir. Her hangi bir geliri olmayanların (%2.1) ailelerinde hiç çalışan yok iken, geliri olanların (%97,9) ailelerinde en az bir kişi çalışmaktadır. Ailesinde çalışan olmayan 5 kişinin “Ailenizde çalışan yok ise nasıl geçiniyorsunuz?” sorusuna vermiş olduğu cevaba göre; 3’ü (%1.3) kendi birikimiyle geçinirken, 2’si (%0.8) ise kamu yardımı (SUY) ile geçindiğini belirtmiştir. Tablo 31’de aynı evde 1. ve 2. derece akrabalarıyla birlikte yaşadığını belirten 80 kişinin ailesinde çoğunlukla birden çok kişi çalıştığından dolayı Tablo 15’te bazı katılımcıların aylık gelirleri fazla görüldüğü söylenebilir. Ancak bunların aylık gelirleri, birlikte yaşadıkları kişi sayısına bölünmesi durumunda gelirleri düşük çıkabilir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, belirtmiş oldukları aylık gelir ile geçinip geçinemedikleri sorulmuş ve geçim durumlarıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Araştırmaya Katılanların Geçim Durumuna Göre Dağılımı

Geçinebiliyor musunuz?	N	%
İdare ediyoruz	37	15.2
Geçinemiyoruz	73	30
Zor durumdayız	133	54.7
Toplam	243	100

Tablo 16’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenleri ekonomik durumlarını; %15.2’si “İdare ediyoruz”, %30’u “Geçinemiyoruz” ve %54.7’si ise “Zor durumdayız” diye belirtmiştir. Araştırmaya katılanlardan zor durumda olduğunu belirtenler en fazla orana (%54.7) sahiptir. Bu orana göre Irak Türkmenlerinin yarısından fazlasının ekonomik olarak zor durumda olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, ne kadar zamandır Türkiye’de oldukları sorulmuş ve Türkiye’de bulunma süreleriyle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Araştırmaya Katılanların Türkiye’de Bulunma Sürelerine Göre Dağılımı

Ne Kadar Zamandır Türkiye’de Yaşıyorsunuz?	N	%
1 Yıldan Az	32	13.2
1-2 Yıl	70	28.8
2-3 Yıl	73	30
3 Yıl ve Üzeri	68	28
Toplam	243	100

Tablo 17’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %13.2’sinin 1 yıldan az, %28.8’inin 1-2 yıl, %30’unun 2-3 yıl ve %28’inin 3 yıl ve üzeri Türkiye’de bulunduğu görülmektedir. Bu oranlara göre Irak Türkmenlerinin 1 yıl öncesine kadar daha yoğun olarak Türkiye’ye göç ettikleri ve bu göçün son 1 yıl içerisinde azaldığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, göçmenlik statüleri sorulmuş ve göçmenlik statüleriyle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Araştırmaya Katılanların Göçmenlik Statüsüne Göre Dağılımı

Göçmenlik statünüz nedir?	N	%
İkamet İzni	34	14
İnsani İkamet İzni	29	11.9
Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi	180	74.1
Toplam	243	100

Tablo 18’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenleri göçmenlik statülerini; %14’ü “İkamet izni”, %11.9’u “İnsani ikamet izni”, %74.1’i “Uluslararası koruma başvuru sahibi” olarak belirtmiştir.

Türkiye’ye resmi olmayan yollarla giriş yapan Türkmenlere ilk zamanlar YUKK’ün uluslararası koruma statüleri uygulanmamış, bunun yerine acil ve olağan üstü durumlarda uygulanan ve geçici ikamet izni sayılan YUKK’ün 46. Maddesinde yer alan “insani ikamet izni”ni uygulanmıştır (YUKK, Mad. 46). İnsani ikamet iznine sahip Türkmenlerin, Türkiye’de barınmaları haricinde her hangi bir hakları bulunmadığı söylenebilir. Irak’taki mezhep çatışmalarının giderek derinleşmesinden dolayı Türkiye’ye sığınan Türkmenlerin geri dönmeleri zorlaşmış ve bundan dolayı Türkiye, Irak Türkmenlerine yönelik göç politikasında değişiklik yaparak 2016 yılının ikinci yarısından itibaren “insani ikamet izni” uygulamasından vazgeçerek YUKK’ün 62. Maddesinde belirtilen “şartlı mülteci” veya 63. Maddesinde belirtilen “ikincil koruma” statülerinden birinin verilmesi için Türkiye’ye sığınan Türkmenlerine “Uluslararası Koruma Başvuru” sahibi statüsü vermeye başlamıştır (Sarı, 2018:108).

Tablo 18’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %74.1’inin uluslararası koruma başvuru sahibi statüsünde olduğu; ancak %11.9’unun ise halen İnsani İkamet İzni statüsünde kaldığı anlaşılmaktadır. İnsani İkamet İzni statüsünde bulunanların, halen uluslararası koruma başvuru sahibi statüsüne geçmemesinin nedeni, bu statüye geçmeleri halinde Adıyaman’dan başka bir İl’e yerleştirilecekleri korkusundan kaynaklandığı söylenebilir. Türkiye’ye resmi yoldan giriş yapan Türkmenlere ise YUKK’ün 31. Maddesinde yer alan “kısa dönem ikamet izni” verilmiştir (YUKK, Mad. 31).

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, resmi bir kimliklerinin olup olmadığı sorulmuş ve kimlik durumuyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Araştırmaya Katılanların Resmi Kimlik Durumuna Göre Dağılımı

Resmi bir kimliğiniz var mı?	N	%
Evet	226	93
Hayır	17	7
Toplam	243	100

Tablo 19’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %93’ü resmi bir kimliğe sahip iken, %7’si resmi bir kimliğe sahip değildir. Türkiye’ye resmi olmayan yollarla giriş yapan Türkmenlere ilk zamanlar insani ikamet iznini verilmiş ve bunlara insani ikamet izni kimliği verilmiştir. Ancak daha sonra gelenlerin bir kısmına kimlik verilmeyip, insani ikamet iznine başvurduğuna dair bir yazı verilmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi Türkiye insani ikamet izni uygulamasından vazgeçilerek, 2016 yılının ikinci yarısından itibaren Irak Türkmenlerine uluslararası koruma başvuru sahibi statüsü vermeye başlanmıştır (Sarı, 2018:108). Bunun üzerine insani ikamet izni bulunanlardan kimliği olan ve olmayanların çoğu uluslararası koruma başvuru sahibi statüsüne geçtiği için kendilerine uluslararası koruma başvuru sahibi statüsü kimliği verilmiştir. Ancak insani ikamet izni başvurusu olan ve kimliği olmayan Tablo 19’da oranı (%7) verilen kişiler, halen uluslararası koruma başvuru sahibi statüsüne geçmediği için bunlara halen herhangi bir kimlik verilmemiştir.

4.2.2. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hayata Uyumlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.2.2.1 Yapısal Uyumlarına (İstihdam, Barınma, Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişimlerine) İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.2.2.1.1 İstihdama Erişimleri

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, Irak’taki meslekleri sorulmuş ve meslekleriyle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Araştırmaya Katılanların Irak’taki Mesleklerine Göre Dağılımı

Irak’ta mesleğiniz neydi?	N	%
İşçi	58	23.9
Memur	15	6.2
Çiftçi	10	4.1
Esnaf	23	9.5
Ev Hanımı	94	38.7
Öğrenci	40	16.5
İşsiz	3	1.2

Toplam	243	100
--------	-----	-----

Tablo 20’de araştırmaya katılanların Irak’taki meslekleri incelendiğinde; %23.9’unun işçi, %6.2’sinin memur, %4.1’inin çiftçi, %9.5’inin esnaf, %38.7’sinin ev hanımı, %16.5’inin öğrenci ve %1.2’sinin ise işinin olmadığı görölmektedir. Bir meslek sahibi olanlardan, işçi olduğunu belirtenlerin oranı %23.9 ile ilk sırada yer alırken, çiftçi olduğunu belirtenlerin oranı ise en az durumdadır.

Araştırmaya katılanlara her hangi bir işte çalışıp çalışmadıkları sorulmuş ve çalışma durumlarıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Araştırmaya Katılanların Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı

Her hangi bir işte çalışıyor musunuz?	N	%
İş arıyorum ancak iş bulamıyorum	17	7
Hastayım	16	6.6
Yaşlı Olduğumdan	9	3.7
Öğrenci olduğumdan	5	2.1
Ev Hanımıyım	98	40.3
Diğer	6	2.4
Çalışıyorum	92	37.9
Toplam	243	100

Tablo 21’de göröldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %37.9’u herhangi bir işte çalışırken ve %62.1’i herhangi bir işte çalışmamaktadır. Her hangi bir işte çalışmayanların çalışmama durumu incelendiğinde; %7’sinin iş aradığı fakat bulamadığı, %6.6’sının hasta olduğu, %3.7’sinin yaşlı olduğu, %2.1’inin öğrenci olduğu, %41.3’ünün ev hanımı olduğu, %2.4’nün diğer nedenlerden dolayı çalışmadığı görölmektedir. Çalışmayanların içinde en yüksek oranı %40.3 ile ev hanımlarının oluşturduğu, en düşük oranı ise % 2.1 ile öğrencilerin oluşturduğu görölmektedir. İş arayan ancak iş bulamayan 17 kişi (%7) ile çalışan 92 (%37.9) kişinin toplamı (109), Irak Türkmenlerinin işgücü sayısını vermektedir. Bu durumda Irak Türkmenlerinin işsizlik oranı: $(17/109) \times 100 = \%15.6$ ’dır. Araştırmanın yapıldığı Eylül 2018 ayında, Türkiye’nin işsizlik oranı %11,4’tür (TUİK, 2019). Bu durumda Irak Türkmenlerinin işsizlik oranı, Türkiye’nin işsizlik oranından %4.2 fazla olduğu görölmektedir.

Araştırmaya katılanlardan her hangi bir işte çalışanlara, yaptıkları işin kendi mesleklerine uygun olup olmadığı sorulmuş ve yaptıkları işle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Çalışılan İşin Kendi Mesleklerine Uygunluğu Dağılımı

Çalışılan İşin Mesleğe Uygunluk Durumu	N	%
Uygun	26	28.3
Uygun Değil	66	71.7
Toplam	92	100

Not: Bu soru herhangi bir işte çalışan 92 kişiye sorulduğundan toplam frekans (n) değeri 92’dir.

Tablo 22’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılanlardan herhangi bir işte çalışanların %28.3’ü yaptığı işin kendi mesleğine uygun olduğunu ve %71.7’si ise uygun olmadığını belirtmiştir. Buna göre her hangi bir işte çalışanların yaklaşık dörtte üçünün yaptığı iş, kendi mesleğine uygun olmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılanlardan her hangi bir işte çalışanlara, çalışma izinleri ile sigortalarının olup olmadığı sorulmuş ve çalışma izniyle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 23’te verilmiştir. Ancak çalışma sigortasıyla ilgili soruya cevap verenlerin tamamının çalışma sigortası olmadığından bu soruya verilen cevaplar tabloda gösterilmemiştir.

Tablo 23. Bir İşte Çalışanların Çalışma İznine Göre Dağılımı

Çalışma İzni	N	%
Var	3	3.3
Yok	89	96.7
Toplam	92	100

Not: Bu soru herhangi bir işte çalışan 92 kişiye sorulduğundan toplam frekans (n) değeri 92’dir.

Tablo 23’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılanlardan herhangi bir işte çalışanların %3.3’nün çalışma izni varken, %96.7’sinin çalışma izni yoktur. Çalışma izni olan 3 kişi UNICEF’e bağlı olarak Suriyeli öğrencilerin eğitim gördüğü geçici eğitim merkezinde çalışmaktadır. Bu kişilerden 2’si hizmetli olarak, 1’ise öğretmen olarak çalışmaktadır.

Araştırmaya katılanlardan her hangi bir işte çalışanlara, işleriyle ilgili karşılaştıkları sorunların neler olduğu sorulmuş ve işleriyle ilgili karşılaştıkları sorunlarla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24. Bir İşte Çalışanların İşleriyle İlgili Karşılaştıkları Sorunlara Göre Dağılımı

İşinizle İlgili Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir?	N	%
Düşük ücret alıyorum	41	24.4
Ücretim düzenli alamıyorum	9	5.4
İş arkadaşlarımla iletişim sağlamada zorlanıyorum	4	2.4
Çok fazla çalıştırıyorlar	16	9.5
İşim çok zor	39	23.2
Çalışma koşullarımız çok kötü	21	12.5
İşimi sevmiyorum	5	3.0
Hiçbiri (Sorunum yok)	33	19.6
Toplam	168	100.0

Not: Bu soru çalışan 92 kişiye sorulmuş ancak soruya birden çok cevap verdikleri için frekans (n) değeri fazla çıkmıştır.

Tablo 24’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılanlardan herhangi bir işte çalışanların %80.4’ü işiyle ilgili en az bir sorunla karşılaştığı, %19.6’sının ise her hangi bir sorunla karşılaşmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılanlardan işiyle ilgili sorunla karşılaşanların; %24.4’ünün düşük ücret aldığı, %23.2’sinin işinin çok zor olduğu, %12.5’in çalışma koşullarının kötü olduğu, %9.5’inin çok fazla çalıştırıldığı, %5.4’ünün ücretini düzenli almadığı, %3’ünün işini sevmediği ve %2.4’ünün ise iş arkadaşlarıyla iletişim kurmakta zorlandığı görülmektedir. Bu durumda düşük ücret alanların oranı %24.4 ile ilk sırada yer alırken, iş arkadaşlarıyla iletişim sağlamada zorlananların oranı ise %2.4 ile en az durumdadır.

Araştırmaya katılanlardan her hangi bir işte çalışan ve iş arayanlara, iş bulabilmeleri için herhangi bir kurum kuruluş veya herhangi bir sivil toplum örgütünün destek sağlayıp sağlamadığı sorulmuş ve iş bulmada destek sağlanmasıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25. İşi Olan ve İş Arayanların, İş Bulmada Destek Sağlanmasına Göre Dağılımı

İş Bulabilmeniz İçin Destek Sağlandı Mı?	N	%
Evet	6	5.5
Hayır	103	94.5
Toplam	109	100

Not: Bu soru işi olan ve iş arayanlara sorulduğundan toplam frekans (n) değeri 109'dir.

Tablo 25'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılanlardan her hangi bir işte çalışan ve iş arayanların %5.5'inin iş bulabilmek için herhangi bir kurum kuruluş veya herhangi bir sivil toplum örgütünden destek aldığı, %94.5'inin ise her hangi bir destek almadı görülmektedir.

Araştırmaya katılanlardan her hangi bir işte çalışan ve iş arayanlara, çalışabilmek için herhangi bir kurum kuruluş veya herhangi bir sivil toplum örgütünden iş tabanlı eğitim veya meslek edindirme kursu (eğitimi) veya iş rehberliği ve danışmanlığı hizmeti alıp almadıkları sorulmuş ve iş bulmada destek sağlanmasıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26. İşi Olan ve İş Arayanların, Çalışabilmek İçin Meslek Edindirme Kursu Alma Durumlarına Göre Dağılımı

Meslek Edindirme Kursuna Katıldınız Mı?	N	%
Evet	9	8.3
Hayır	100	91.7
Toplam	109	100

Not: Bu soru işi olan ve iş arayanlara sorulduğundan toplam frekans (n) değeri 109'dir.

Tablo 26'da görüldüğü gibi, araştırmaya katılanlardan her hangi bir işte çalışan ve iş arayanların %8.3'ünün çalışabilmek için herhangi bir kurum kuruluş veya herhangi bir sivil toplum örgütünden meslek edindirme kursu aldığı, %91.7'sinin ise her hangi bir meslek edindirme kursu almadı görülmektedir.

4.2.2.1.2 Barınmaya Erişimleri

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, ne kadar ev kirası verildiği sorulmuş ve kira ücretiyle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Araştırmaya Katılanların Ev Kirası Ücretine Göre Dağılımı

Ne Kadar Ev Kirası Ödüyorsunuz?	N	%
200 TL ve aşağı	11	4.5
201-400 TL	205	84.4
401-600 TL	27	11.1
Toplam	243	100

Tablo 27’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %4.5’inin 200 TL ve aşağı, %84.4’ünün 201-400 TL ve %11.1’inin 401-600 TL ev kirası ödedikleri görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir oranının 201-400 TL arasında ev kiraladıkları görülmektedir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, aynı evde kaç kişi yaşadıkları sorulmuş ve aynı evde kaç kişi yaşadıklarıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28. Araştırmaya Katılanların Aynı Evde Yaşadığı Kişi Sayısına Göre Dağılımı

Aynı evde Kaç Kişi Yaşıyorsunuz?	N	%
4 kişi ve daha az	25	10.3
5-7 Kişi	87	35.8
8-10 Kişi	98	40.3
11-15 Kişi	25	10.3
16 Kişi ve Üzeri	8	3.3
Toplam	243	100

Tablo 28’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %10.3’ü 4 ve daha az, %35.8’i 5-7, %40.3’ü 8-10, %10.3’ü 11-15 ve %3.3’ü 16 ve üzeri kişi ile aynı evi paylaştığı görülmektedir. Araştırmaya katılanlardan 8-10 kişiyle birlikte yaşayanların oranının (%33.7 ile)

en fazla olduğu görülmektedir. Tablo 31’de aynı evde akrabalarıyla birlikte yaşadığını belirten 80 kişinin, gelirlerine göre fazla olan kira maliyetini düşürmek ve/veya kiralık ev bulma sorununu çözmek amacıyla aynı evi 1. ve 2. derece akrabalarıyla birlikte paylaşmasından dolayı; Tablo 28’deki aynı evi paylaşan kişi sayısının fazla olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, oturdukları konut türü sorulmuş ve oturdukları konut türüyle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Araştırmaya Katılanların Konut Türüne Göre Dağılımı

Oturulan Konut Türü	N	%
Apartman dairesi	8	3.3
Müstakil ev	235	96.7
Toplam	243	100

Tablo 29’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %3.3’ü apartman dairesinde, %96.7’si müstakil evde oturduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların neredeyse tamamının müstakil evde yaşamasının nedeni apartman dairelerinin kirasının yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, oturdukları konutların oda sayısı ile nasıl ısındıkları sorulmuş ve oturdukları konutların oda sayısı ile ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 30’da verilmiştir. Ancak nasıl ısındıklarıyla ilgili soruya cevap verenlerin tamamının sobayla ısındıklarını belirtmelerinden dolayı bu soruya verilen cevaplar tabloda gösterilmemiştir.

Tablo 30. Araştırmaya Katılanların Oturdukları Konutun Oda Sayısına Göre Dağılımı

Oturulan Konuttaki Oda Sayısı	N	%
İki Odalı	60	24.7
Üç Odalı	172	70.8
Dört Odalı	11	4.5
Toplam	243	100

Tablo 30’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %24.7’si iki odalı, %70.8’i üç odalı ve %4.5’i dört odalı evde oturdukları görülmektedir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, yaşadıkları barınma sorunlarının neler olduğu sorulmuş ve yaşadıkları barınma sorunlarıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. Araştırmaya Katılanların Barınma Sorununa Göre Dağılımı

Barınma Sorunlarınız Nelerdir?	N	%
Yabancı olduğumuzdan kiralık ev verilmiyor	187	30.20
Kira parası çok yüksek	135	21.80
Kiraladığımız ev çok bakımsız ve kullanışsız	110	17.80
Kiraladığımız ev bize küçük geliyor	107	17.30
Aynı evi 1. ve 2. derece akrabalarım ile ortak kullanıyoruz ve kiramız ortak	80	12.90
Toplam	619	100.00

Not: Araştırmaya katılanlar, bu soruya birden çok cevap verdiklerinden toplam frekans (n) değeri fazla çıkmıştır.

Tablo 31’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %30.2’si yabancı oldukları için kiralık ev verilmediğini, %21.8’i kira parasının yüksek olduğunu, %17.8’i kiralanan evin çok bakımsız ve kullanışsız olduğunu, %17.3’ü kiralanan evin küçük geldiğini ve %12.9’u aynı evi 1. ve 2. derece akrabalarıyla ortak kullandığını ve kiralalarının ortak olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılanlardan yabancı oldukları için kiralık ev verilmediğini belirtenlerin oranının (%30.2 ile) en fazla olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, herhangi bir kurum kuruluş veya bir sivil toplum örgütünün kira yardımı yapıp yapmadığı sorulmuş ve kira yardımıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. Araştırmaya Katılanların Kira Yardımına Göre Dağılımı

Size kira yardımı yapılıyor mu?	N	%
Evet	67	27.6

Hayır	176	72.4
Toplam	243	100.0

Tablo 32’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %27.6’sının kira yardımı aldığı, %72.4’ünün ise kira yardımı almadığı görülmektedir. Kira yardımı olarak belirtilen Sosyal Uyum Yardım (SUY) Programıdır. SUY kapsamında, belirli şartları taşıyan yabancı uyruklu ailelerin her bir ferdi için aylık 120 TL karşılıksız nakit para yardımı yapılmaktadır (Türk Kızılayı, 2019).

4.2.2.1.3 Eğitim Hizmetlerine Erişimleri

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, okul çağında kaç çocuklarının olduğu sorulmuş ve okul çağında çocukları olan katılımcıların soruya vermiş oldukları cevaplar Tablo 33’de verilmiştir.

Tablo 33. Araştırmaya Katılanlardan Okul Çağında Çocuğu olanların Dağılımı

Okul Çağındaki Çocuk Sayısı	N	%
1 Çocuk	26	25.20
2 Çocuk	44	42.7
3 Çocuk	17	16.5
4 Çocuk	8	7.8
5 Çocuk ve üzeri	8	7.8
Toplam	103	100

Not: Bu soruya okul çağında çocukları olanlar cevap verdiği için toplam frekans (n) değeri 103’tür.

Tablo 33’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılanlardan okul çağında çocuğu bulunanların %25.2’sinin 1, %42.7’sinin 2, %16.5’inin 3, %7.8’inin 4, ve %7.8’inin ise 5 ve üzeri okula giden çocuğunun olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların soruya vermiş oldukları cevaplara göre okul çağında 239 çocuğun bulunduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, okul çağında olup, okula gitmeyen kaç çocuklarının olduğu sorulmuş ve çocukları okula gitmeyenlerin soruya vermiş oldukları cevaplar Tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34. Araştırmaya Katılanların Okula Gitmeyen Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

Okula Gitmeyen Çocuk Sayısı	N	%
1 Çocuk	11	55
2 Çocuk	5	25
3 Çocuk	4	20
Toplam	20	100

Not: Bu soruya çocukları okula gitmeyen katılımcılar cevap verdiği için toplam frekans (n) değeri 20'dir.

Tablo 34'te görüldüğü gibi, Araştırmaya katılanlardan okul çağında çocuğu bulunanların %55'inin 1, %25'inin 2 ve %20'sinin 3 çocuğunun okula gitmediği anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanların soruya vermiş oldukları cevaplara göre okul çağında olup da okula gitmeyen 33 çocuğun olduğu tespit edilmiştir. Okul çağında olan 239 çocuktan, okula gitmeyen 33 çocuk çıkarıldığında, 206 çocuğun okula gitmediği tespit edilmiştir. Bu sayıya göre araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin çocuklarının okullaşma oranı %86,20'dir. 2017-2018 eğitim öğretim yılı sonunda Türkiye'nin 12 yıllık zorunlu eğitim çağındaki çocukların okullaşma oranı %89,86'dır (Sabah, 2018). Araştırmaya katılanların çocuklarının okullaşma oranı, Türkiye'nin okullaşma oranından %3,66 az olsa da, buna yeni bir hayata alışmanın getirdiği zorluklar eklenince, Irak Türkmenlerinin çocuklarının okullaşma oranının oldukça iyi olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinden çocuğunu okula göndermeyenlere, okula göndermeme nedenleri sorulmuş ve okula göndermeme nedenleriyle ilgili soruya vermiş oldukları cevaplar Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 35. Araştırmaya Katılanların Çocuklarını Okula Göndermeme Nedenlerine Göre Dağılımı

Neden Okula Göndermiyorsunuz	N	%
Kız çocuğu olması	4	20
Çalışmak zorunda olması	2	10
Çocuğun isteksiz olması	5	25
Kimlikleri olmadığından	9	45
Toplam	20	100

Not: Bu soruya çocukları okula gitmeyen katılımcılar cevap verdiği için toplam frekans (n) değeri 20'dir.

Tablo 35’de görüldüğü gibi, Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinden okul çağında çocuğu olup, okula göndermeyenlerin %20’sinin kız çocuğu olması, %10’unun çalışmak zorunda olması, %25’inin çocuğunun isteksiz olması ve %45’inin ise çocuklarının kimliklerinin olmaması nedeniyle okula göndermediği anlaşılmaktadır. Türkiye’nin uyguladığı göçmenlik statülerinde kimliği olsun ya da olmasın tüm çocukların okula gitme hakkı bulunmaktadır. Bu durum çocuklarını kimliği olmadığı için okula göndermeyen katılımcılara anlatılmış ve katılımcılar çocuklarını okula göndermeleri konusunda ikna edilmiştir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinden çocukları okula gidenlere, çocuklarının öğrenim görürken karşılaştığı sorunların neler olduğu sorulmuş ve çocuklarının öğrenim görürken karşılaştıkları sorunlarla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 36’da verilmiştir.

Tablo 36. Araştırmaya Katılanların, Okula Giden Çocuklarının Karşılaştıkları Sorunlara Göre Dağılımı

Çocuğunuz Öğrenim Görürken Karşılaşılan Sorunlar	N	%
Okul araç gereçleri. (Kitap, kıyafet vb. eksik)	3	2.7
Okulun masraflı olması	12	10.8
Okulda arkadaşlarıyla İletişim kurarken dil problemi yaşıyor	4	3.6
Okul dersleri seviyesine göre ağır	1	0.9
Türkçe okuma ve yazmayı tam bilmediğinden derslere uyum sağlayamamaktadır	21	18.9
Hiçbiri (Herhangi bir sorunla karşılaşmıyor)	70	63.1
Toplam	111	100.0

Not: Araştırmaya katılanlar, bu soruya birden çok cevap verdiklerinden toplam frekans (n) değeri fazla çıkmıştır.

Tablo 36’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılanlar, çocuklarının öğrenim görürken karşılaştığı sorunları; %2.7’si okul araç gereç eksikliği, %10.8’i okulun masraflı olması, %3.6’sı okulda arkadaşlarıyla iletişim kurarken dil problemi yaşamaması, %0.9’u okul derslerinin seviyesine göre ağır olması, %18.9’u Türkçe okuma ve yazmayı tam bilmediğinden derslere uyum sağlayamaması olarak belirtmiştir. Bununla birlikte Araştırmaya katılanların %70’i ise herhangi bir problemle karşılaşmadığını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların çocukları öğrenim görürken en fazla %18,9 oranla, Türkçe okuma ve yazmayı tam bilmediklerinden derslere uyum sağlayamama sorunu yaşadıkları görülmektedir. Sarı’nın (2018) araştırmasında da; Irak Türkmenleri Türkçe anlayabilse ve konuşabilseler dâhi Latin harfleri konusunda yeterli

bilgilerinin olmamasından dolayı, Türkiye’de öğrenim gören çocuklarının okulda okuma ve yazmadan kaynaklı sorun yaşadığı sonucuna varılmıştır (Sarı, 2018:160-161).

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine okula giden çocuklarınız için her hangi bir kurum kuruluş veya bir sivil toplum örgütü tarafından yardım yapılıp yapılmadığı sorulmuş ve yardım ile ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37. Araştırmaya Katılanların Okula Giden Çocukları İçin Yardım Alma Durumuna Göre Dağılımı

Okula giden çocuklarınız için yardım alıyor musunuz?	N	%
Evet	56	54.40
Hayır	47	45.60
Toplam	103	100

Not: Bu soruya çocukları okula giden katılımcılar cevap verdiğinden toplam frekans (n) değeri düşüktür.

Tablo 37’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinden çocukları okula gidenlerin %54.40’nın okula giden çocukları için yardım aldığı, %45.60’nın ise yardım almadığı görülmektedir. Öğrenci yardımı olarak belirtilen Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) programıdır.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine okula giden çocuklarının okul dersleri haricinde herhangi bir eğitim alıp almadıkları sorulmuş ve çocuklarının okul dersleri haricinde eğitim alma durumlarıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38. Araştırmaya Katılanların Çocuklarının Okul Dersleri Haricinde Eğitim Alma Durumuna Göre Dağılımı

Çocuğunuz Okul Dersleri Haricinde Eğitim Alıyor mu?	N	%
Türkçe okuma yazma eğitimi	33	26.8
Destekleme ve Yetiştirme Eğitimi	24	19.5
Diğer	8	6.5
Hiçbiri (Okul dersleri haricinde her hangi bir eğitim almıyor)	58	47.2
Toplam	123	100.0

Not: Araştırmaya katılanlar, bu soruya birden çok cevap verdiklerinden toplam frekans (n) değeri fazla çıkmıştır.

Tablo 38’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin okula giden çocukları okul dersleri haricinde; %26.8’inin Türkçe okuma yazma eğitimi, %19.5’inin destekleme ve yetiştirme eğitimi ve %6.5’inin ise diğer eğitimleri aldığı görülmektedir. Bununla birlikte %47.2’sinin çocuklarının ise okul dersleri haricinde herhangi bir eğitim almadığı görülmektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin telafi eğitimleri, MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen ve AB hibesi ile finanse edilen “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PICTES)” kapsamında verilmektedir. Eğitimine çeşitli nedenlerden dolayı ara vermiş ya da devam edememiş 9-15 yaş grubundaki, Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin okula ve okul ortamına uyumlarını sağlamak amacıyla yapılacak olan telafi eğitimlerinde kullanılmak üzere, Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilgiler derslerini kapsayan “Yabancı Uyruklu Öğrencilere Yönelik Telafi Eğitimi Çerçeve Öğretim Programı (YÖTEP), PICTES Projesi kapsamında hazırlanmış ve YÖTEP programı çerçevesinde yabancı uyruklu öğrencilere yönelik telafi eğitimleri verilmektedir (MEB, 2018a). PICTES Projesi, 03.10.2016 tarihinde başlamış ve 03.10.2018 tarihinde süresi dolmuştur. Ancak 20.12.2018 tarihinde MEB ile AB arasında PIKTES II projesin sözleşmesi imzalanmıştır. PIKTES II Projesiyle; “PICTES Projesi faaliyetlerine ek olarak, okul öncesi eğitim, mesleki ve teknik eğitim, sosyal uyum etkinlikleri ve yetişkinlere Türkçe öğretimi konularını içeren faaliyetlerin” yürütülmesi kararlaştırılmıştır (MEB, 2018b).

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine her hangi bir kurum kuruluş veya bir sivil toplum örgütü tarafından düzenlenen kurslara katılıp katılmadıkları sorulmuş ve kurslara katılma durumlarıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39. Araştırmaya Katılanların Kursa Katılma Durumlarına Göre Dağılımı

Sivil Toplum Örgütü Tarafından Düzenlenen Kurslara Katıldınız mı?	N	%
Evet	22	9.1
Hayır	221	90.9
Toplam	243	100

Tablo 39’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %9.1’inin her hangi bir kurum kuruluş veya bir sivil toplum örgütü tarafından düzenlenen kursa katıldığı,

%90.9'unun ise katılmadığı görülmektedir. 20.12.2018 tarihinde MEB ile AB arasında imzalanan PIKTES II projesiyle ilk PICTES Projesinde olmayan faaliyetlerden “sosyal uyum etkinlikleri” ve “yetişkinlere Türkçe öğretimi konularını içeren faaliyetlere” yer verildiğinden projenin uygulanması sürecinde yabancı uyruklu yetişkinlere yönelik de faaliyetlerin arttırılacağı söylenebilir (MEB, 2018b).

4.2.2.1.4 Sağlık Hizmetlerine Erişimleri

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine sağlık hizmetlerinden faydalanıp faydalanmadıkları sorulmuş ve sağlık hizmetlerinden faydalanma durumlarıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 40'ta verilmiştir.

Tablo 40. Araştırmaya Katılanların Sağlık Hizmetlerinden faydalanma Durumlarına Göre Dağılımı

Sağlık Hizmetlerinden Faydalanıyor musunuz?	N	%
Evet	214	88.10
Hayır	29	11.90
Toplam	243	100

Tablo 40'ta görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %88.10'nu sağlık hizmetlerinden faydalanırken, %11.90'isi ise faydalanmamaktadır. Sağlık hizmetlerinden faydalanmayan %11.90 kesim insani ikamet izni ile insani ikamet izni başvurusuna sahip kişilerdir. Bunlar acil hastalıklarda, acillerden ücretsiz yararlanabilmekte, bunun dışında muayene olmaları durumunda, muayene ve ilaç ücretinin tamamını ödemek zorundalar (GİGM, 2019b). Tablo 40'ta belirtilen sağlık hizmetlerinden yararlanan %88.10 kesimin %14'ünü ikamet iznine sahip kişiler oluşturmaktadır. İkamet iznine sahip kişiler, yasal yollarla Türkiye'ye giriş yaptıklarından, ikamet izni alabilmeleri için ya genel sağlık sigortası yaptırmaları ya da özel sigorta şirketlerinden sağlık sigortası yaptırmaları gerekmektedir. Bundan dolayı İkamet İznine sahip kişiler, Türkiye'de kendi sağlık sigortaları ölçüsünde sağlık hizmetlerinden yararlanmaktadırlar (GİGM, 2019c). Bununla birlikte sağlık hizmetlerinden yararlanan %88.10 kesimin kalan % 74.1'ini ise uluslararası koruma başvuru sahibi kişiler oluşturmaktadır. Bunların herhangi bir sağlık güvencesi olmadığından ve ödeme gücü bulunmadığından 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası

Kanunu hükümlerine tabi tutularak genel sağlık sigortasından faydalandırılmaktadırlar. Bunların primlerinin ödenmesi için GİGM bütçesine ödenek konulmaktadır. Ancak kişinin sağlık güvencesi veya ödeme gücünün bulunduğu veya başvurusunu sadece tedavi amacıyla yaptığı anlaşılması durumunda, genel sağlık sigortası iptal edilmekte ve ödeme gücüne göre primin tamamı veya bir kısmı kendisinden alınmaktadır (GİGM, 2019c).

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinden sağlık hizmetlerinden faydalananlara, sağlık hizmetlerinden faydalanırken karşılaştığınız sorunlar nelerdir diye sorulmuş ve sağlık hizmetlerinden faydalanırken karşılaştıkları sorunlarla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 41’de verilmiştir.

Tablo 41. Araştırmaya Katılanlardan Sağlık Hizmetlerinden Faydalananların Karşılaştıkları Sorunlara Göre Dağılımı

Sağlık Hizmetlerinden Faydalanırken Karşılaşılan Sorunlar	N	%
Muayene ve ilaç katılım payı ödüyorum	166	68.90
Dil Probleminden dolayı derdimi tam olarak anlatamıyorum	30	12.50
Doktorlar İlgilenmiyor	2	0.80
Hemşire ve sağlık personeli ilgilenmiyor ve zorluk çıkarıyor	2	0.80
Hiçbiri (Herhangi bir sorunla karşılaşmadım)	41	17
Toplam	241	100.0

Not: Araştırmaya katılanlar, bu soruya birden çok cevap verdiklerinden toplam frekans (n) değeri fazla çıkmıştır.

Tablo 41’de görüldüğü gibi, Araştırmaya katılan Irak Türkmenleri sağlık hizmetlerinden yararlananlarken %68.90’ı muayene ve ilaç katılım payı ödemediğini, %12.50’si dil probleminden dolayı derdlerini tam olarak anlatamadıklarını, %0.80’i doktorların ilgilenmediğini ve %0.80’i ise hemşire ve sağlık personellerinin ilgilenmediğini ve zorluk çıkardığını belirtmiştir. Bununla birlikte %17’si ise her hangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılanlardan muayene ve ilaç katılım payı ödemediğini belirtenler uluslararası koruma başvuru sahibi olanlar olup, ödeme durumları olmadığından ödedikleri muayene ve ilaç (%20) katılım payının alınmaması için bu durumu bir sorun olarak belirttikleri söylenebilir.

4.2.2.2 Etkileşime Dayalı Uyumlarına (Sosyal Bağlantılarına) İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine düzenli olarak görüştükları yerel halktan arkadaşlarının olup olmağı sorulmuş ve arkadaşları olma durumuna göre vermiş oldukları cevaplar Tablo 42’de verilmiştir.

Tablo 42. Araştırmaya Katılanların Yerel Halktan Arkadaşları Olma Durumuna Göre Dağılımı

Düzenli Olarak Görüştüğünüz Yerel Halktan Arkadaşınız Var Mı?	N	%
Evet	179	73.7
Hayır	64	26.3
Toplam	243	100

Tablo 42’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %73.7’sinin düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşı varken, %26.3’ünün ise düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşı yoktur. Buna göre araştırmaya katılanların yaklaşık dörtte üçünün yerel halk ile sosyal bağlantısının olduğu ve bu sosyal bağlantılarının özellikle komşularıyla olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinden çocukları olanlara çocuklarının yerel halktan arkadaşlarının olup olmağı sorulmuş ve çocuklarının arkadaşlarının olma durumuna göre vermiş oldukları cevaplar Tablo 43’te verilmiştir.

Tablo 43. Araştırmaya Katılanların Çocuklarının Yerel Halktan Arkadaşı Olma Durumuna Göre Dağılımı

Çocuğunuzun Yerel Halktan Arkadaşı Var Mı?	N	%
Evet	131	74.90
Hayır	44	25.10
Toplam	175	100

Not: Bu soruya çocukları olanlar cevap verdiğinden toplam frekans (n) değeri düşüktür.

Tablo 43'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinden %74.9'unun çocuklarının düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşı varken, %25.10'unun ise çocuklarının düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşı yoktur. Buna göre araştırmaya katılanların yaklaşık dörtte üçünün çocuklarının yerel halkın çocuklarıyla sosyal bağlantı kurduğu ve bu sosyal bağlantıların özellikle komşu çocuklarıyla olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine yerel halka kız alıp, onlara kız verir misiniz? diye sorulmuş ve yerel halktan kız alıp verme durumuna göre vermiş oldukları cevaplar Tablo 44'te verilmiştir.

Tablo 44. Araştırmaya Katılanların Yerel Halktan Kız Alıp Verme Durumuna Göre Dağılımı

Yerel Halktan Kız Alıp Verme	N	%
Evet	223	91.8
Hayır	11	4.5
Fikrim Yok	9	3.7
Toplam	243	100

Tablo 44'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %91.8'i yerel halktan kız alıp verebileceğini, %4.5'i yerel halktan kız alıp veremeyeceğini ve %3.7'si ise fikrinin olmadığını belirtmişlerdir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun yerel halktan kız alıp verebileceğini belirtmesi; ev sahibi toplumla iyi ilişkiler kurduklarının, yakınlaşma sağladıklarının, kendilerini ev sahibi toplumdan ayrı tutmadıklarının ve toplumsal-kültürel benzeşmeye açık olduklarının göstergesi olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine yerel halkla sağlıklı ilişki kurmanızı engelleyen sorunlar nelerdir? diye sorulmuş ve yerel halkla ilişki kurmalarını engelleyen sorunlarla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 45'te verilmiştir.

Tablo 45. Araştırmaya Katılanların Yerel Halkla İlişki Kurmalarını Engelleyen Sorunlara Göre Dağılımı

Yerel Halkla İlişki Kurmanızı Engelleyen Sorunlar Nelerdir?	N	%
Dil sorunu yaşıyorum	30	11.40
Yerel halk bize karşılı ön yargılı davranıyor	13	4.90
Yaşam biçimlerimizin farklı olması	2	0.80
Yabancı olduğumuz için küçümseniyor ve dışlanıyoruz	4	1.50
Yerel halkla İletişim kurmaya çekiniyorum	39	14.80
Hiçbiri (Sorun Yok)	176	66.70
Toplam	264	100.00

Tablo 45'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenleri, yerel halkla ilişki kurmalarını engelleyen sorunlar olarak; %11.4'ü dil sorunu yaşadığını, %4.9'u yerel halkın kendilerine karşılı ön yargılı davrandığını, %0.8'i yaşam biçimlerinin farklı olmasını, %1.5'i yabancı oldukları için küçümsenip ve dışlandıklarını, %14.8'i yerel halkla iletişim kurmaya çekindiğini belirtirken, %66.7'si ise yerel halkla ilişki kurarken herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların yerel halkla ilişki kurmalarını en çok engelleyen sorunun %14.8 ile yerel halkla iletişim kurmaya çekinmeleri oluşturmaktadır. Bu çekingenliğin özellikle kadınlarda daha çok görüldüğü, bunun sebebi ise evlerinin tüm ihtiyaçlarını özellikle erkeklerin sağlaması ve kadınların çarşı ve pazar ile ilişkilerinin olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Yerel halkla ilişki kurmalarını engelleyen ikinci sorun ise %11.4 ile dil sorunudur. Türkmen dili, Türk dillerinin güneybatı ve Oğuz grubunda yer alan Farsça ve Arapça ile karışmış bir dildir. Türkmen dili, Azeri ve Türkiye Türkçesine oldukça yakındır. Konuşma dilinde Azeri Türkçesinin aynısını kullanıyorlarken, yazı dilinde Türkiye Türkçesini kullanmaktadırlar (Hürmüzlü, 2012). Türkmen ağzının, Türkçeden biraz farklı olmasından dolayı Türkiye'ye yeni gelenlerin belli bir süre dil sorunu yaşadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine Adıyaman'da yaşayan akrabalarıyla yardımlaşıp, birbirlerine destek olup olmadıkları sorulmuş ve akrabalarıyla yardımlaşmaları ile birbirlerine destek olmalarıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 46'da verilmiştir. Bununla birlikte yerel halkla daha sağlıklı ilişki kurmaları ve bütünleşmeleri için her hangi bir kurum kuruluş veya bir sivil toplum örgütü tarafından kendilerine sosyal destek sağlanıp sağlanmadığı

sorulmuş ancak sosyal destek sağlanmasıyla ilgili soruya cevap verenlerin tamamının hayır cevabını vermesinden dolayı bu soruya verilen cevaplar ayrı bir tabloda gösterilmemiştir.

Tablo 46. Araştırmaya Katılanların Adıyaman’da Yaşayan Akrabalarıyla Yardımlaşması ve Onlardan Destek Almalarına Göre Dağılımı

Burada Yaşayan Akrabalarımızdan Destek Alıyor Musunuz?	N	%
Evet	222	91.4
Hayır	21	8.6
Toplam	243	100

Tablo 46’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %91.4’ü Adıyaman’da yaşayan akrabalarıyla yardımlaşmış, birbirlerine destek olurken, %8.6’sı ise Adıyaman’da yaşayan akrabalarından herhangi bir destek almadıklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine yaşadıkları çevrede düzenlenen her hangi bir sosyal ve kültürel veya sportif faaliyete katılıp katılmadıkları sorulmuş ve sosyal-kültürel-sportif faaliyetlere katılmalarıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 47’de verilmiştir.

Tablo 47. Araştırmaya Katılanların Sosyal-Kültürel-Sportif Faaliyetlere Katılma Durumlarına Göre Dağılımı

Sosyal-Kültürel-Sportif Faaliyetlere Katılma Durumu	N	%
Evet	18	7.4
Hayır	225	92.6
Toplam	243	100

Tablo 47’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %7.4’ü herhangi bir sosyal-kültürel-sportif faaliyetlere katılırken, %92.6’sı katılmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların sosyal-kültürel-sportif faaliyetlere katılımlarının düşük olmasının nedeni erkeklerin çalışmak zorunda olmaları ve çalışma sürelerinin fazla olmasından; kadınların ise bu tür faaliyetlere eğilimli olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasi gündemini takip edip etmedikleri sorulmuş ve sosyal, ekonomik ve siyasi gündemini takip etme durumlarıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 48'de verilmiştir.

Tablo 48. Araştırmaya Katılanların Türkiye'nin Sosyal, ekonomik ve Siyasi Gündemini Takip Etme Durumuna Göre Dağılımı

Türkiye'nin Sosyal, Ekonomik ve Siyasi Gündemini Takip Ediyor musunuz?	N	%
Evet	212	87.2
Hayır	31	12.8
Toplam	243	100

Tablo 48'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %87.2'si Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasi gündemini takip ederken, %12.8'i ise Türkiye'nin sosyo-ekonomik siyasi gündemini takip etmediğini belirtmiştir.

4.2.2.3 Kültürel Uyumlarına (Dil ve Kültür Bilgilerine) İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine kültür ve değerlerinin yerel halkın kültürüne benzeyip benzemediği sorulmuş ve kültür ve değerlerinin benzeme durumuyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 49'de verilmiştir. Bununla birlikte kültür ve değerlerini rahat bir şekilde yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş ancak kültür ve değerlerini rahat bir şekilde yaşamalarıyla ilgili soruya cevap verenlerin tamamının evet cevabını vermesinden dolayı bu soruya verilen cevaplar ayrı bir tabloda gösterilmemiştir.

Tablo 49. Araştırmaya Katılanların Kültür ve Değerlerinin Yerel Halkın Kültürüne Benzeme Durumuna Göre Dağılımı

Kültür ve değerlerinizin yerel halkın kültürüne benzediğini düşünüyor musunuz?	N	%
Çok Benziyor	213	87.7
Az Benziyor	30	12.3
Toplam	243	100

Tablo 49’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %87.7’si kültür ve değerlerinin yerel kalkın kültürüne çok benzediğini, %12.3’ü ise az benzediğini belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu kendi kültür ve değerlerinin yerel halkın kültürüne çok benzediğini belirtmiştir. Özellikle Adıyaman’da yaşamalarının ve gitmek istemelerinin bir nedeni de kültürel benzerliğin olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Zafer’in (2016) de belirttiği gibi; ev sahibi toplum ile göçmenlerin kültürleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar da kültürleşme sürecini etkileyen bir unsurdur. Ev sahibi toplum ile göçmenlerin kültürleri birbirlerine çok benziyorsa ve aralarında çok fark yok ise ev sahibi toplumun göçmenleri kabul etmeleri; göçmenlerin de ev sahibi toplumun kültürünü kabul etmesi ve benimsemesi o kadar kolay olur. Kültürel benzerliğin fazla olması, göçmenlerin ev sahibi toplum içerisinde eşit bir üye olarak kabul edilmesini kolaylaştırmaktadır (Zafer, 2016).

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine yerel halkın sizi kendilerinden biri olarak benimsediklerine inanıyor musunuz? diye sorulmuş ve yerel halkın kendilerini benimsemeleriyle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 50’de verilmiştir.

Tablo 50. Araştırmaya Katılanların Yerel Halkın Kendilerinden Biri Olarak Benimseme Durumuna Göre Dağılımı

Yerel Halkın Kendilerinden Biri Olarak Benimseme Durumu	N	%
Evet	218	89.7
Hayır	23	9.5
Fikrim Yok	2	0.8
Toplam	243	100

Tablo 50’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %89.7’si yerel halkın kendilerini benimsediklerini, %9.5’i yerel halkın kendilerini benimsemediklerini ve %0.8’i ise fikrinin olmadığını belirtmişlerdir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu yerel halkın kendilerinden biriymiş gibi kendilerini benimsediklerini belirtmiştir. Zafer’in (2016) de belirttiği gibi; ev sahibi toplumun göçmenlere karşı tutum ve davranışları, kültürleşme sürecini etkileyen temel unsurlar arasındadır. Eğer göçmenlere karşı tutum ve davranışları olumlu ise göçmenlerin sosyal hayata uyumları kolaylaşacaktır, değilse zorlaşacaktır (Zafer, 2016). Bu durumun bir nedeni de; Türkiye Cumhurbaşkanlığının her durumda sığınmacıların yanında olduğunu vurgulaması, söylemlerinde hep birleştirici ve

kucaklayıcı olmasının halk üzerinde de bir etki oluşturduğu ve halkın sığınmacıları benimsemesinde etkili olduğu söylenebilir. Zafer'in (2016) de belirttiği gibi; devletin göçmenlere yönelik politikası, halkın da göçmenlere karşı tutum ve davranışlarını etkileyecektir (Zafer, 2016).

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine yerel halkla Türkçe konuşarak iletişim sağlayabiliyor musunuz? diye sorulmuş ve Türkçe konuşarak iletişim sağlayabilmeleriyle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 51'de verilmiştir.

Tablo 51. Araştırmaya Katılanların Yerel Halkla Türkçe Konuşarak İletişim Sağlama Durumuna Göre Dağılımı

Yerel Halkla Türkçe Konuşarak İletişim Sağlayabiliyor Musunuz?	N	%
Evet	212	87.2
Kısmen	31	12.8
Toplam	243	100

Tablo 51'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %87.2'si yerel halkla Türkçe konuşarak iletişim sağlayabildiğini, %12.8'i ise kısmen sağlayabildiğini belirtmişlerdir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu yerel halkla Türkçe konuşarak iletişim sağlayabildiğini belirtmiştir. Zafer'e (2016) göre; göçmenlerin ev sahibi toplumun dilini bilmesi kültürleşme sürecini etkileyen önemli bir unsur olup, ev sahibi toplumun dilini bilmeleri ve onlarla iletişime geçmeleri göçmenlerin yeni çevrelerini anlamalarını kolaylaştıracak ve onlara duygusal açıdan destek sağlayacaktır (Zafer, 2016).

4.2.2.4 Özdeşime Dayalı Uyumlarına (Kimlik Edinmelerine) İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine kendinizi yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görüyor musunuz? diye sorulmuş ve Türk toplumunun bir parçası olarak görmeleriyle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 52'de verilmiştir.

Tablo 52. Araştırmaya Katılanların Kendilerini Türk Toplumunun Bir Parçası Olarak Görme Durumlarına Göre Dağılımı

Kendinizi Türk toplumunun bir parçası olarak görüyor musunuz?	N	%
Evet	202	83.1
Hayır	41	16.9
Toplam	243	100

Tablo 52’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %83.1’i kendilerini Türk toplumunun bir parçası görürken, %16.9’u kendilerini Türk toplumunun bir parçası olarak görmediklerini belirtmişlerdir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu kendilerini Türk toplumunun bir parçası olarak gördüğünü belirtmiştir. Zafer’e (2016) göre; göçmenler ile ev sahibi topluluk arasında ırksal bağlılık ve tarihsel ilişkinin olması göçmenlerin kültürleşme sürecini olumlu yönde etkileyecektir (Zafer, 2016).

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, Türkiye’yi kendi vatanınız gibi görüyor musunuz? diye sorulmuş ve Türkiye’yi kendi vatanları gibi görme durumuyla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 53’te verilmiştir.

Tablo 53. Araştırmaya Katılanların Türkiye’yi Kendi Vatanları Gibi Görme Durumuna Göre Dağılımı

Türkiye’yi Kendi Vatanınız Gibi Görüyor Musunuz?	N	%
Evet	238	97.9
Hayır	5	2.1
Toplam	243	100

Tablo 53’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %97.9’u Türkiye’yi kendi vatanı gibi görürken, %2.1’i ise Türkiye’yi kendi vatanı gibi görmediğini belirtmişlerdir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu Türkiye’yi kendi vatanı gibi gördüğünü belirtmiştir. Şirin’e (2011) göre; göçmenlerin ev sahibi topluma yönelik aidiyet ve kimlik duygularının gelişmesi durumunda misafirlikleri biter ve kendileri de o toplumun ev sahipleri olurlar (Şirin, 2011).

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz? diye sorulmuş ve vatandaş olmayla ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 54'te verilmiştir.

Tablo 54. Araştırmaya Katılanların Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olma İsteklerine Göre Dağılımı

Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olmak İster misiniz?	N	%
Evet	237	97.5
Kararsızım	6	2.5
Toplam	243	100

Tablo 54'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %97.5'i Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istediğini belirtirken, %2.5'i Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istemediğini belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istediğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerine, Ülkenizdeki şartlar düzelmesi halinde, kalıcı olarak Ülkenize dönmek ister miydiniz? diye sorulmuş ve Ülkelerine geri dönmeleriyle ilgili vermiş oldukları cevaplar Tablo 55'te verilmiştir.

Tablo 55. Araştırmaya Katılanların Kalıcı Olarak Ülkelerine Dönme Durumlarına Göre Dağılımı

Kalıcı Olarak Ülkenize Dönmek İster Misiniz?	N	%
Evet	88	36.2
Hayır	145	59.7
Kararsızım	10	4.1
Toplam	243	100

Tablo 55.'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %36.2'si şartların düzelmesi halinde kalıcı olarak Ülkelerine dönmek istediği, %59.7'si şartlar düzelse dahi ülkelerine geri dönmeyeceğini ve %4.1'i ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların yarısından fazlası Irak'taki şartlar düzelse dahi Irak'a geri dönmek istemediğini belirtmiştir.

4.2.3. Araştırmaya Katılan Irak Türkmenlerinin Sosyal Hayata Uyumlarını Etkileyen Etmenlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.2.3.1 Türkiye’de Bulunma Süreleri İle Etkileşime Dayalı Uyumları (Sosyal Bağlantıları) Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye’de bulunma süresi ile düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşının olup olmama durumu arasındaki ilişki Tablo 56’da verilmiştir.

Tablo 56. Araştırmaya Katılanların Türkiye’de Bulunma Süresi İle Düzenli Olarak Görüştüğü Yerel Halktan Arkadaşının Olması Durumu Arasındaki İlişki

Ne Kadar Zamandır Türkiye’desiniz?	Düzenli Olarak Görüştüğünüz Yerel Halktan Arkadaşınız Var mı?					
	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
1 Yıldan Az	23	9,5	9	3,7	32	13,2
1-2 Yıl	42	17,3	28	11,5	70	28,8
2-3 Yıl	61	25,1	12	4,9	73	30
3 Yıl ve Üzeri	53	21,8	15	6,2	68	28
Total	179	73,7	64	26,3	243	100,0

X²=11,117 (n=243)

sd=3

p=0,011

Tablo 56’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye’de bulunma süresi ile düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşının olması arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p=0,011 < 0,05$).

Tablo 56’da görüldüğü gibi Türkiye’de 1 yıldan az bulunanların %9,5’inin, 1-2 yıl bulunanların %17,3’ünün, 2-3 yıl bulunanların %25,1’inin, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %21,8’inin ve toplamda %73,7’sinin düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşının olduğu görülmektedir. Buna karşın 1 yıldan az bulunanların %3,7’sinin, 1-2 yıl bulunanların %11,5’inin, 2-3 yıl bulunanların %4,9’unun, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %6,2’sinin ve toplamda %26,3’ünün düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşının olmadığı görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılanlardan düzenli olarak görüştüğü yerel halktan

arkadaşı olanların en fazla 2-3 yıl Türkiye’de bulunanların oluşturduğu ve bunu sırayla 3 yıl ve üzeri bulunanların, 1-2 yıl bulunanların ve 1 yıldan az bulunanların izlediği belirlenmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşının olmasında, Türkiye’de bulunma süreleri açısından gözlemlenen bu farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye’de bulunma süresi ile Türkiye’nin sosyal, ekonomik ve siyasi gündemini takip etmesi arasındaki ilişki Tablo 57’de verilmiştir.

Tablo 57. Araştırmaya Katılanların Türkiye’de Bulunma Süresi İle Türkiye’nin Sosyal, ekonomik ve Siyasi Gündemini Takip Etme Durumu Arasındaki İlişki

Ne Kadar Zamandır Türkiye’desiniz?	Türkiye’nin Sosyal, Ekonomik ve Siyasi Gündemini Takip Ediyor Musunuz?					
	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
1 Yıldan Az	20	8,2	12	4,9	32	13,2
1-2 Yıl	64	26,3	6	2,5	70	28,8
2-3 Yıl	67	27,6	6	2,5	73	30
3 Yıl ve Üzeri	61	25,1	7	2,9	68	28
Total	212	87,2	31	12,8	243	100,0

$\chi^2=20,425$ (n=243)

sd=3

p=0,001

Tablo 57’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye’de bulunma süresi ile Türkiye’nin Sosyal, ekonomik ve gündemini takip etme durumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p=0,001<0,05$).

Tablo 57’de görüldüğü gibi Türkiye’de 1 yıldan az bulunanların %8,2’sinin, 1-2 yıl bulunanların %26,3’ünün, 2-3 yıl bulunanların %27,6’sının, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %25,1’inin ve toplamda %87,2’sinin Türkiye’nin sosyal, ekonomik ve siyasi gündemini takip ettiği görülmektedir. Buna karşın 1 yıldan az bulunanların %4,9’sinin, 1-2 yıl bulunanların %2,5’inin, 2-3 yıl bulunanların %2,5’inin, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %2,9’unun ve

toplamda %12,8'inin Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasi gündemini takip etmediği görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılanlardan Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasi gündemini düzenli olarak takip edenlerin en fazla 2-3 yıl Türkiye'de bulunanların oluşturduğu ve bunu sırayla 1-2 yıl bulunanların, 3 yıl ve üzeri bulunanların ve 1 yıldan az bulunanların izlediği belirlenmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasi gündemini düzenli olarak takip etmesinde, Türkiye'de bulunma süreleri açısından gözlemlenen bu farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

4.2.3.2 Türkiye'de Bulunma Süreleri İle Kültürel Uyumları (Dil ve Kültür Bilgisi) Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye'de bulunma süresi ile yerel halkın kendilerinden biri olarak benimsemesi düşüncesi arasındaki ilişki Tablo 58'de verilmiştir.

Tablo 58. Araştırmaya katılanların Türkiye'de Bulunma Süresi İle Yerel Halkın Kendilerinden Biri Olarak Benimsemesi Düşüncesi Arasındaki İlişki

Ne Kadar Zamandır Türkiye'desiniz	Yerel halkın sizi kendilerinden biri olarak benimsediklerine inanıyor musunuz?							
	EVET		HAYIR		FİKRİM YOK		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Yıldan Az	24	9,9	6	2,5	2	0,8	32	13,2
1-2 Yıl	57	23,5	13	5,3	0	0,0	70	28,8
2-3 Yıl	73	30	0	0,0	0	0,0	73	30
3 Yıl ve Üzeri	64	26,3	4	1,6	0	0,0	68	28,0
Total	218	89,7	23	9,5	2	0,8	243	100,0

X²=32,383 (n=243)

sd=6

p=0,000

Tablo 58'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye'de bulunma süresi ile yerel halkın kendilerinden biri olarak benimsemesi düşüncesi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p=0,001<0,05$).

Tablo 58’de görüldüğü gibi Türkiye’de 1 yıldan az bulunanların %9,9’u, 1-2 yıl bulunanların %23,5’i, 2-3 yıl bulunanların %30’u, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %26,3’ü ve toplamda %89,7’si yerel halkın kendilerinden biri olarak benimsediğini belirtmiştir. Buna karşın 1 yıldan az bulunanların %2,5’i, 1-2 yıl bulunanların %5,3’ü, 2-3 yıl bulunanların %0’ı, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %1,6’sı ve toplamda %9,5’i yerel halkın kendilerinden biri olarak benimsemediğini belirtmiştir. Bununla birlikte 1 yıldan az bulunanların %0,8’i, 1-2 yıl bulunanların %0’ı, 2-3 yıl bulunanların %0’ı, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %0’ı ve toplamda %0,8’i yerel halkın kendilerinden biri olarak benimsemesiyle ilgili fikrinin olmadığını belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılanlardan, yerel halkın kendilerinden biri olarak benimsediğini düşünenlerin en fazla 2-3 yıl Türkiye’de bulunanların oluşturduğu ve bunu sırayla 3 yıl ve üzeri bulunanların, 1-2 yıl bulunanların ve 1 yıldan az bulunanların izlediği belirlenmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların yerel halkın kendilerinden biri olarak benimsediğini düşünmesinde, Türkiye’de bulunma süreleri açısından gözlemlenen bu farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye’de bulunma süresi ile yerel halkla Türkçe iletişim sağlayabilme durumu arasındaki ilişki Tablo 59’da verilmiştir.

Tablo 59. Araştırmaya Katılanların Türkiye’de Bulunma Süresi İle Yerel Halkla Türkçe İletişim Sağlayabilme Durumu Arasındaki İlişki

Ne Kadar Zamandır Türkiye’desiniz	Yerel halkla Türkçe konuşarak iletişim sağlayabiliyor musunuz?					
	EVET		KISMEN		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
1 Yıldan Az	13	5,3	19	7,8	32	13,2
1-2 Yıl	63	25,9	7	2,9	70	28,8
2-3 Yıl	72	29,6	1	0,4	73	30
3 Yıl ve Üzeri	64	26,3	4	1,6	68	28,0
Total	212	87,2	31	12,8	243	100,0

$\chi^2=74,355$ (n=243)

sd=3

p=0,000

Tablo 59’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye’de bulunma süresi ile yerel halkla Türkçe iletişim kurabilme durumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$).

Tablo 59’da görüldüğü gibi Türkiye’de 1 yıldan az bulunanların %5,3’ü, 1-2 yıl bulunanların %25,9’u, 2-3 yıl bulunanların %29,6’sı, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %26,3’ü ve toplamda %87,2’si yerel halkla Türkçe iletişim sağlayabildiğini belirtmiştir. Buna karşın 1 yıldan az bulunanların %7,8’i, 1-2 yıl bulunanların %2,9’u, 2-3 yıl bulunanların %0,4’ü, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %1,6’sı ve toplamda %12,8’i yerel halkla kısmen Türkçe iletişim sağlayabildiğini belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılanlardan yerel halkla Türkçe iletişim sağlayabilenlerin en fazla 2-3 yıl Türkiye’de bulunanların oluşturduğu ve bunu sırayla 3 yıl ve üzeri bulunanların, 1-2 yıl bulunanların ve 1 yıldan az bulunanların izlediği belirlenmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların yerel halkla Türkçe iletişim sağlayabilmesinde, Türkiye’de bulunma süreleri açısından gözlemlenen bu farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

4.2.3.3 Türkiye’de Bulunma Süreleri İle Özdeşime Dayalı Uyumları (Kimlik Edinmeleri) Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ve Yorumlar.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye’de bulunma süresi ile kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görebilme düşünceleri arasındaki ilişki Tablo 60’da verilmiştir.

Tablo 60. Araştırmaya Katılanların Türkiye’de Bulunma Süresi İle Kendilerini Yabancı hissetmeyip, Türk Toplumunun Bir Parçası Olarak Görebilme Düşünceleri Arasındaki İlişki

Ne Kadar Zamandır Türkiye’desiniz	Kendinizi yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görüyor musunuz?					
	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
1 Yıldan Az	19	7,8	13	5,8	32	13,2
1-2 Yıl	58	23,9	12	4,9	70	28,8
2-3 Yıl	69	28,4	4	1,6	73	30
3 Yıl ve Üzeri	56	23,0	12	4,9	68	28,0

Total	202	83,1	41	16,9	243	100,0
-------	-----	------	----	------	-----	-------

X²=19,661 (n=243)

sd=3

p=0,000

Tablo 60'da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye'de bulunma süresi ile kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görebilme düşünceleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$).

Tablo 60'da görüldüğü gibi Türkiye'de 1 yıldan az bulunanların %7,8'si, 1-2 yıl bulunanların %23,9'u, 2-3 yıl bulunanların %28,4'ü, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %23'ü ve toplamda %83,1'i kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak gördüğünü belirtmiştir. Buna karşın 1 yıldan az bulunanların %5,8'i, 1-2 yıl bulunanların %4,9'u, 2-3 yıl bulunanların %1,6'sı, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %4,6'sı ve toplamda %16,9'u kendilerini yabancı hissedip, Türk toplumunun bir parçası olarak görmediklerini belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılanlardan kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görenlerin en fazla 2-3 yıl Türkiye'de bulunanların oluşturduğu ve bunu sırayla 1-2 yıl bulunanların, 3 yıl ve üzeri bulunanların ve 1 yıldan az bulunanların izlediği belirlenmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görmelerinde, Türkiye'de bulunma süreleri açısından gözlemlenen bu farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye'de bulunma süresi ile Türkiye'yi kendi vatanları gibi görebilme düşünceleri arasındaki ilişki Tablo 61'de verilmiştir.

Tablo 61. Araştırmaya katılanların Türkiye'de Bulunma Süresi İle Türkiye'yi Kendi Vatanları Gibi Görebilme Düşünceleri Arasındaki İlişki

Ne Kadar Zamandır Türkiye'desiniz	Türkiye'yi kendi vatanınız gibi görüyor musunuz?					
	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
1 Yıldan Az	32	13,2	0	0,0	32	13,2
1-2 Yıl	67	27,6	3	1,2	70	28,8
2-3 Yıl	71	29,2	2	0,8	73	30,0
3 Yıl ve Üzeri	68	28,0	0	0,0	68	28,0

Total	238	97,9	5	2,1	243	100,0
-------	-----	------	---	-----	-----	-------

X²=3,994 (n=243)

sd=3

p=0,262

Tablo 61’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye’de bulunma süresi ile Türkiye’yi vatanları gibi görebilme düşünceleri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (p=0,262>0,05).

Tablo 61’de görüldüğü gibi Türkiye’de 1 yıldan az bulunanların %13,2’si, 1-2 yıl bulunanların %27,6’sı, 2-3 yıl bulunanların %29,2’si, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %28’i ve toplamda %97,9’u Türkiye’yi kendi vatanları gibi gördüğünü belirtmiştir. Buna karşın 1 yıldan az bulunanların %0’ı, 1-2 yıl bulunanların %1,2’si, 2-3 yıl bulunanların %0,8’i, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %0’ı ve toplamda %2,1’i Türkiye’yi kendi vatanları gibi görmediğini belirtmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların Türkiye’de bulunma süresi ile Türkiye’yi vatanları gibi görebilme düşünceleri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye’de bulunma süresi ile şartların düzelmesi halinde, kalıcı olarak ülkelerine dönme düşünceleri arasındaki ilişki Tablo 62’de verilmiştir.

Tablo 62. Araştırmaya Katılanların Türkiye’de Bulunma Süresi İle Kalıcı Olarak Ülkelerine Dönme Düşünceleri Arasındaki İlişki

Ne Kadar Zamandır Türkiye’desiniz	Ülkenizdeki şartlar düzelmesi halinde, kalıcı olarak Ülkenize dönmek ister miydiniz?							
	EVET		HAYIR		KARARSIZIM		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Yıldan Az	20	8,2	10	4,1	2	0,8	32	13,2
1-2 Yıl	35	14,4	32	13,2	3	2,1	70	28,8
2-3 Yıl	12	4,9	58	23,9	3	1,2	73	30,0
3 Yıl ve Üzeri	21	8,6	45	18,5	2	0,8	68	28,0
Total	88	36,2	145	59,7	10	4,1	243	100,0

X²=30,669 (n=243)

sd=3

p=0,000

Tablo 62’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye’de bulunma süresi ile kalıcı olarak ülkelerine dönme düşünceleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p=0,000<0,05$).

Tablo 62’de görüldüğü gibi Türkiye’de 1 yıldan az bulunanların %8,2’si, 1-2 yıl bulunanların %14,4’ü, 2-3 yıl bulunanların %4,9’u, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %8,6’sı ve toplamda %36,2’si şartların düzelmesi halinde kalıcı olarak ülkesine dönmek istediğini belirtmiştir. Buna karşın 1 yıldan az bulunanların %4,1’i, 1-2 yıl bulunanların %13,2’si, 2-3 yıl bulunanların %23,9’u, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %18,5’i ve toplamda %59,7’si şartlar düzelse dahi ülkesine dönmeyeceğini belirtmiştir. Bununla birlikte 1 yıldan az bulunanların %0,8’i, 1-2 yıl bulunanların %2,1’i, 2-3 yıl bulunanların %1,2’si, 3 yıl ve üzeri bulunanların ise %0,8’i ve toplamda %4,1’i şartların düzelmesi halinde ülkesine dönmekle ilgili kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılanlardan şartların düzelmesi halinde kalıcı olarak ülkesine dönmek isteyenlerin en fazla 1-2 yıl Türkiye’de bulunanların oluşturduğu ve bunu sırayla 3 yıl ve üzeri bulunanların, 1 yıldan az bulunanların ve 2-3 yıl bulunanların izlediği belirlenmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların şartların düzelmesi halinde kalıcı olarak ülkesine dönmek istemelerinde, Türkiye’de bulunma süreleri açısından gözlemlenen bu farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

4.2.3.4 Göçmenlik Statüleri İle Özdeşime Dayalı Uyumları (Kimlik Edinmeleri) Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Göçmenlik Statüleri ile kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görebilme düşünceleri arasındaki ilişki Tablo 63’da verilmiştir.

Tablo 63. Araştırmaya Katılanların Göçmenlik Statüleri İle Kendilerini Yabancı hissetmeyip, Türk Toplumunun Bir Parçası Olarak Görebilme Düşünceleri Arasındaki İlişki

Göçmenlik Statünüz	Kendinizi yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görüyor musunuz?					
	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
İkamet İzni	29	11.9	5	2.1	34	14
İnsani İkamet İzni	27	11.1	2	0.8	29	11.9
Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi	146	60.1	34	14	180	74.1
Total	202	83.1	41	16.9	243	100

$\chi^2=2,693(n=243)$

sd=3

p=0,206

Tablo 63’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin göçmenlik statüleri ile kendilerini Türk toplumunun bir parçası olarak görebilme durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p=0,206>0,05$).

Tablo 63’de görüldüğü gibi ikamet izni alanların %11,9’u, insani ikamet izni alanların %11,1’i, uluslararası koruma başvuru sahibi olanların ise %60.1’i ve toplamda %83,1’i kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak gördüğünü belirtmiştir. Buna karşın ikamet izni alanların %2,1’i, insani ikamet izni alanların 0.8’i, uluslararası koruma başvuru sahibi olanların ise %14’ü ve toplamda %16,9’u kendilerini yabancı hissedip, Türk toplumunun bir parçası olarak görmediklerini belirtmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların göçmenlik statüleri ile kendilerini Türk toplumunun bir parçası olarak görebilme durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Göçmenlik Statüsü ile Türkiye’yi kendi vatanları gibi görebilme düşünceleri arasındaki ilişki Tablo 64’te verilmiştir.

Tablo 64. Araştırmaya Katılanların Göçmenlik Statüsü ile Türkiye'yi Kendi Vatanları Gibi Görebilme Düşünceleri Arasındaki İlişki

Göçmenlik Statünüz	Türkiye'yi kendi vatanınız gibi görüyor musunuz?					
	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
İkamet İzni	34	14.0	0	0	34	14.0
İnsani İkamet İzni	29	11.9	0	0	29	11.9
Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi	175	72	5	2,1	180	74.1
Total	238	97.9	5	2,1	243	100

$\chi^2=1,787$ (n=243)

sd=2

p=0,409

Tablo 64'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin göçmenlik statüleri ile Türkiye'yi kendi vatanları olarak görebilme düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (p=0,409>0,05).

Tablo 64'te görüldüğü gibi ikamet izni alanların %14'ü, insani ikamet izni alanların %11,9'u, uluslararası koruma başvuru sahibi olanların ise %72'si ve toplamda %97,9'u Türkiye'yi kendi vatanları gibi gördüğünü belirtmiştir. Buna karşın ikamet izni %0'ı, insani ikamet izni alanların %0'ı, uluslararası koruma başvuru sahibi olanların ise 2,1'i ve toplamda %2,1'i Türkiye'yi kendi vatanları gibi görmediğini belirtmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların göçmenlik statüleri ile Türkiye'yi vatanları gibi görebilme düşünceleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin göçmenlik statüleri ile şartların düzelmesi halinde, kalıcı olarak Ülkelerine dönme düşünceleri arasındaki ilişki Tablo 65'te verilmiştir.

Tablo 65. Araştırmaya Katılanların Göçmenlik Statüsü İle Kalıcı Olarak Ülkelerine Dönmek İsteme Düşünceleri Arasındaki İlişki

Göçmenlik Statünüz	Ülkenizdeki şartlar düzelmesi halinde, kalıcı olarak Ülkenize dönmek ister miydiniz?							
	EVET		HAYIR		KARARSIZIM		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
İkamet İzni	7	2,9	25	10,3	2	0,8	34	14
İnsani İkamet	3	1,2	26	10,7	0	0,0	29	11,9
Uluslararası Koruma	78	32,1	94	38,7	8	3,3	180	74,1
Başvuru Sahibi								
Total	88	36,2	145	59,7	10	4,1	243	100,0

$\chi^2=18,807(n=243)$

sd=4

p=0,001

Tablo 65'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin göçmenlik statüleri ile kalıcı olarak ülkelerine dönmek isteme durumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p=0,001<0,05$).

Tablo 65'te görüldüğü gibi ikamet izni alanların %2,9'u, insani ikamet izni alanların %1,2'si, uluslararası koruma başvuru sahibi olanların ise %32,1'i ve toplamda %36,2'si şartların düzelmesi halinde ülkesine dönmek istediğini belirtmiştir. Buna karşın ikamet izni alanların %10,3'ü, insani ikamet izni alanların %10,7'si, uluslararası koruma başvuru sahibi olanların ise %38,7'si ve toplamda %59,7'si şartlar düzelse dahi ülkesine dönmeyeceğini belirtmiştir. Bununla birlikte ikamet izni alanların %0,8'i, insani ikamet izni alanların %0'ı, uluslararası koruma başvuru sahibi olanların ise %3,3'ü ve toplamda %4,1'i şartların düzelmesi halinde Ülkesine dönmeye ilgili kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların göçmenlik statüleri ile kalıcı olarak ülkelerine dönme düşünceleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

4.2.3.5 Sağlanan Maddi Destek İle Özdeşime Dayalı Uyumları (Kimlik Edinmeleri) Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin kira yardımı (SUY) alma durumu ile kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görebilme düşünceleri arasındaki ilişki Tablo 66’da verilmiştir.

Tablo 66. Araştırmaya Katılanların Kira Yardımı (SUY) Alma Durumu ile Kendilerini Yabancı hissetmeyip, Türk Toplumunun Bir Parçası Olarak Görebilme Düşünceleri Arasındaki İlişki

Kira Yardımı (SUY) Alma Durumu	Kendinizi yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görüyor musunuz?					
	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
Evet	57	23,5	10	4,1	67	28,6
Hayır	145	59,7	31	12,8	176	72,4
Total	202	83,1	41	16,9	243	100

$\chi^2=1.250(n=243)$

$sd=1$

$p=0,617$

Tablo 66’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin kira yardımı (SUY) alma durumu ile kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görebilme düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p=0,617>0,05$).

Tablo 66’da görüldüğü gibi Araştırmaya katılanlardan kira yardımı (SUY) alan %23,5 ile Kira yardımı (SUY) almayan %59,7’lik kesim kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak gördüğünü belirtmiştir. Buna karşın kira yardımı (SUY) alan %4,1 ile Kira yardımı (SUY) almayan %12,8’lik kesim kendilerini yabancı hissedip, Türk toplumunun bir parçası olarak görmediklerini belirtmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların kira yardımı (SUY) alma durumu ile kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görebilme düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin kira yardımı (SUY) alma durumu ile Türkiye’yi kendi vatanları gibi görebilme düşünceleri arasındaki ilişki Tablo 67’de verilmiştir.

Tablo 67. Araştırmaya Kira Yardımı (SUY) Alma Durumu İle Türkiye’yi Kendi Vatanları Gibi Görebilme Düşünceleri Arasındaki İlişki

Kira Yardımı (SUY) Alma Durumu	Türkiye’yi kendi vatanınız gibi görüyor musunuz?					
	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
Evet	67	27,6	0	0	67	27,6
Hayır	171	70,4	5	2,1	176	72,5
Total	238	97,9	5	2,1	243	100

$\chi^2=1.943(n=243)$

$sd=2$

$p=0,163$

Tablo 67’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin kira yardımı (SUY) alma durumu ile Türkiye’yi vatanları gibi görebilme düşünceleri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p=0,163>0,05$).

Tablo 67’de görüldüğü gibi kira yardımı (SUY) alan %27,6 ile Kira yardımı (SUY) almayan %70,4’lük kesim Türkiye’yi kendi vatanları gibi gördüğünü belirtmiştir. Buna karşın kira yardımı (SUY) alan %0 ile Kira yardımı (SUY) almayan %2,1’lik kesim Türkiye’yi kendi vatanları gibi görmediğini belirtmiştir. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların kira yardımı (SUY) alma durumu ile Türkiye’yi vatanları gibi görebilme düşünceleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin kira yardımı (SUY) alma durumu ile şartların düzelmesi halinde, kalıcı olarak Ülkelerine dönme düşünceleri arasındaki ilişki Tablo 68’de verilmiştir.

Tablo 68. Araştırmaya Katılanların Kira Yardımı (SUY) Alma Durumu İle Kalıcı Olarak Ülkelerine Dönme Düşünceleri Arasındaki İlişki

Kira Yardımı (SUY) Alma Durumu	Ülkenizdeki şartlar düzelmesi halinde, kalıcı olarak Ülkenize dönmek ister miydiniz?							
	EVET		HAYIR		KARARSIZIM		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Evet	25	10,3	40	16,5	2	0,8	67	27,6
Hayır	63	25,91	105	43,2	8	3,3	176	72,4
Total	88	36,2	145	59,7	10	4,1	243	100,0

$\chi^2=0,318(n=243)$

$sd=2$

$p=0,853$

Tablo 68’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin kira yardımı (SUY) alma durumu ile kalıcı olarak Ülkelerine dönme düşünceleri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p=0,853>0,05$).

Tablo 68’de görüldüğü gibi kira yardımı (SUY) alan %10,3 ile Kira yardımı (SUY) almayan %25,91’lik kesim şartların düzelmesi halinde Ülkesine dönmek istediğini belirtmiştir. Buna karşın kira yardımı (SUY) alan %16,5 ile Kira yardımı (SUY) almayan %43,2’lik kesim şartlar düzelse dahi Ülkesine dönmeyeceğini belirtmiştir. Bununla birlikte kira yardımı (SUY) alan %0,8 ile Kira yardımı (SUY) almayan %3,3’lük kesim şartların düzelmesi halinde Ülkesine dönmekle ilgili kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu bulguya göre kira yardımı (SUY) alma durumu ile kalıcı olarak Ülkelerine dönme düşünceleri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'nin Ortadoğu ülkelerine komşu olması ve Ortadoğu ülkeleri ile Avrupa ülkeleri arasında bir geçiş güzergâhı konumunda bulunmasından dolayı, Türkiye son yıllarda gerçekleşen sığınmacı sorunundan en fazla etkilenen ülke olmuştur. Bundan dolayı son yıllarda Türkiye milyonlarca sığınmacıya ev sahipliği yapmak zorunda kalmıştır. Türkiye sığınmacıları, ülkelerindeki iç çatışmalar bitinceye kadar, belli bir süreliğine, insani olarak misafir ettiği söylenebilir. Ancak ülkelerindeki iç çatışmalar halen devam ettiğinden sığınmacıların ülkelerine dönmeleri zorlaşmıştır. Avrupa ülkeleri ise sığınmacıların Avrupa'ya yerleşmesini önleyici değişik tedbirler almış ve sadece belli kriter ve kota ile sığınmacı kabul etmiştir. Bundan dolayı Türkiye ağır bir yükümlülük altına girmiştir. Avrupa ülkeleri sığınmacıların iş gücünden yararlanmak amacıyla, kalıcı olarak kabul ederken; Türkiye sığınmacıları korumak amacıyla, geçici olarak kabul etmiştir (Çelik ve diğerleri, 2018). Bundan dolayı Avrupa'da sığınmacı uyumunun (entegrasyonun) sağlanması amacıyla devlet kurumları, üniversiteler ve sivil toplum örgütleri tarafından çok kapsamlı çalışmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Türkiye'de ise sığınmacı sayısı fazla olmasına rağmen bunlar ilk zamanlar misafir olarak kabul edildiğinden, bunların topluma uyumları (entegrasyonu) yönünde kapsamlı çalışmalar yapılmamıştır. Ancak sığınmacıların ülkelerine geri dönmelerinin zorlaşması, sürecin uzamasından dolayı bunların topluma uyumları (entegrasyonu) yönünde çalışmalara ihtiyaç duyulmuş ve devlet kurumları, üniversiteler ile sivil toplum örgütleri tarafından birtakım çalışmalar başlatılmıştır. Türkiye'de kapsamlı bir uyum (entegrasyon) politikası oluşturulabilmesi için sığınmacıların sosyal hayata uyumları üzerinde geniş çaplı araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Uyum (entegrasyon), sığınmacılar ve ev sahibi toplum arasında etkileşimsel bir süreçtir. Sığınmacılar, yaşamlarını sürdürebilmek için ev sahibi toplumun kurumlarıyla ve bireyleriyle ilişki kurmak zorundadırlar. Sürdürülen bu ilişkilerin bütünlük sağlanması ve sosyal bir kaosa neden olmaması için; sığınmacıların yerleştikleri ülkenin veya şehirlerin toplumlarıyla uyumları (entegrasyonları) göçün önemli boyutlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Bosswick ve Heckmann, 2006). Uyum (Entegrasyon), yükümlülük duygusu ve sığınmacılara ev sahibi olan toplumun ortak amaçları üzerinde birleşmesine imkân veren bazı temel değerlere saygıyı ifade etmektedir (Özer, 2004: 79). Sığınmacılar için uyum (entegrasyon); yeni bir kültürü öğrenme, hak ve yükümlülükler edinme, sosyal statü elde etme, pozisyon kazanma, ev

sahibi toplumun üyeleriyle kişisel ilişkiler kurma ve bu topluma aidiyet duygusu oluşturma ve özdeşim kurma hissini ifade eder. Ev sahibi toplum için ise uyum (entegrasyon); göçmenlere kurumların açılması ve onlara eşit fırsatlar sağlanması anlamına gelir (Bosswick ve Heckmann, 2006). Sığınmacıların sosyal hayata uyumlarının sağlanması, etkin bir göç politikasının bir parçasıdır (Ertürk, 1997: 38). Etkin bir uyum (entegrasyon) politikasının geliştirilebilmesi; sığınmacıların haklarının korunması, onlara eşit fırsatlar sunulması, onların istihdam ve iş piyasalarına girişlerinin kolaylaştırılması, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması ile son olarak onlara vatandaşlık verilmesiyle sağlanabilir.

Daha önce de belirtildiği gibi, bu araştırmanın amacı, Irak'ta meydana gelen mezhep çatışmasından kaçarak Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumlarını incelemektir. Konuyla ilgili yapılan alanyazın taramasında, bugüne kadar Türkiye'ye sığınmış Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumları üzerinde herhangi bir araştırmanın yapılmadığı, diğer sığınmacılar için yapılan uyum (entegrasyon) araştırmalarında ise uyum (entegrasyon) için önemli olan süreçlerin tüm boyutlarıyla incelenmediği tespit edilmiştir. Bu araştırmada sığınmacı uyumu (entegrasyonu) açısından önemli olan; Esser'in dört temel biçimde önerdiği, Heckmann ve Schnapper'in kavramsallaştırdığı ve boyutlandırdığı, Ager ve Strang tarafından kavramsallaştırılarak, oluşturulan “entegrasyonun temel uğraş alanlarını tanımlayan, yapısal çerçeve” kullanılmıştır. Bu yapısal çerçeveden yararlanılarak, Türkiye'ye sığınmış Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumları dört temel boyutta: “1.Yapısal Uyumları (İstihdam, Barınma, Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişimleri) 2. Etkileşime Dayalı Uyumları (Sosyal Bağlantıları), 3) Kültürel Uyumları (Dil ve Kültür Bilgileri), 4) Özdeşime Dayalı Uyumları (Kimlik Edinmeleri)” incelenmiştir. Bu araştırma ile Ülkemizde kapsamlı bir uyum (entegrasyon) politikası geliştirilmesine katkı sunulması planlanmıştır.

Belirtilen yapısal çerçeveye uygun olarak anket ve görüşme formu hazırlanmış ve hem nitel veriler hem de nicel veriler bu çerçeve üzerine temellendirilerek toplanmıştır. Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgulara dayalı ulaşılan sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

5.1.1. Araştırmaya Katılanların Türkiye'ye Ne Zaman Geldikleri ve Gelme Nedenlerine İlişkin Sonuçlar

Nitel ve nicel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin 1 yıl öncesine kadar daha yoğun olarak Türkiye'ye göç ettikleri ve bu gn son 1 yıl içerisinde azaldığı tespit edilmiştir. Nitel bulgulara göre Irak Türkmenlerinin, büyük bir oranının özellikle Irak Hkmetinin ve İran'ın destek verdiği mezhep çatışmasından kaynaklanan savaştan dolayı Türkiye'ye geldikleri tespit edilmiştir. Bu tespit alanyazın ile rtmektedir. Nitekim DEAŞ'ın 10 Haziran 2014 Irak'ın Musul Şehrine girmesinden sonra (Duman, 2015) bazı Sünni Türkmen aşiretlerinin DEAŞ'a destek vermesi ve bununla birlikte bazı Şii Türkmenlerinin ise Irak Hkmetinin desteklediği ve İran'ın kontrolünde olan Haşdi Şaabi'ye destek vermesiyle Türkmenler arasında mezhep çatışmaları gittikçe tırmanmıştır. Şii dini lider Sistani'nin DEAŞ'a karşı cihat fetvası vermesiyle mezhepsel sloganlarla başlayan Musul operasyonu sonunda, Irak hükümeti ve İran'ın desteğiyle Telafer ilçesinin kontrolü Şii milislerinden oluşan Haşdi Şabi'nin eline geçmiştir. Telafer'in yarısından fazlasını oluşturan Sünni Türkmenler, DEAŞ'e destek verdiği gerekçesiyle suçlanmış, tehdit ve şiddet altında kalmıştır. Ortaya çıkan mezhep çatışmasından dolayı Telafer ve Kerkük şehirlerinde yaşayan Türkmenlerin çoğu da kitleler halinde Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır (Omar, 2016).

5.1.2. Araştırmaya Katılanların Adıyaman'a Yerleşme Nedenleri ve Irak'taki Maddi Durumlarına İlişkin Sonuçlar

Nitel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin büyük bir oranının kendilerinden önce Adıyaman İline yerleşmiş akrabalarının tavsiyesi zerine Adıyaman'a yerleştikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte katılımcıların Adıyaman'da kalıcı olarak yerleşmelerinde ve başka bir İl'e gitmek istememelerinde ise; akrabalarının Adıyaman'da olması, Adıyaman halkının iyi olması, Adıyaman'ın ucuz bir yer olması ve kültürlerin Adıyaman halkının kültürüne benzemesinin etkili olduğu söylenebilir. Nitel bulguya göre araştırmaya katılanların Irak'taki maddi durumlarının bir kişi hariç iyi ve çok iyi olduğu tespit edilmiştir.

5.1.3. Araştırmaya Katılanların Avrupa'ya Gitme Düşüncelerine İlişkin Sonuçlar

Nitel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinden bir kişi hariç tamamının Avrupa'ya gitmek istemediği, Avrupa'ya gitmek isteyen bir kişinin ise eşinin Avrupa'da olmasından dolayı gitmek istediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte katılımcıların Avrupa'ya gitmek istememelerinde ise; dini farklılık, Türkiye'yi kendi vatanları gibi görmeleri, Türkiye devletinin iyi olması ve Türk halkını sevmeleri ile dil ve etnik farklılıkların olmasının etkili olduğu tespit edilmiştir.

5.1.4. Araştırmaya Katılanların Sosyal Hayata Uyumlarına İlişkin İlişkin Sonuçlar

5.1.4.1 Yapısal Uyumlarına (İstihdam, Barınma, Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişimlerine) İlişkin Sonuçlar

Nitel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan 30 kişinin büyük bir oranının Adıyaman'a ilk geldiğinde istihdam sorunlarıyla karşı karşıya kaldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların en fazla oran ile iş bulma sorunu yaşadığı, diğer istihdam sorunlarının ise katılımcı görüşlerinin ağırlığına göre; düşük ücret verilmesi, ücretlerini alamama, ağır işte çalışma, çalışma koşullarının kötü olması ve fazla çalışma olduğu tespit edilmiştir. İş bulma sorunu yaşayan 21 kişinin 17'sinin iş bularak, 1'inin ise kendisine iş kurarak işsizlik sorununu çözdüğü; kalan 3 kişinin ise halen çözemediği tespit edilmiştir. Nicel bulgulardan elde edilen verilere göre ise araştırmaya katılan 243 kişinin 92'si (%37.9) herhangi bir işte çalışırken ve 151'inin (%62.1) ise herhangi bir işte çalışmadığı tespit edilmiştir. Her hangi bir işte çalışmayanların 17'sinin (%7) iş bulamadığı için çalışmadığı, kalan 134'ünün (%55.1) ise ev hanımı, yaşlı, hasta ve benzeri gerekçelerle çalışmadığı tespit edilmiştir. İş bulamadığı için çalışmayan 17 kişi (%7) ile hâlihazırda çalışan 92 (%37.9) kişinin toplamından araştırmaya katılanların işgücü sayısı (109) bulunmuş ve araştırmaya katılanların işsizlik oranının $(17/109)*100 = \%15,6$ olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın yapıldığı Eylül 2018 ayında, Türkiye'nin işsizlik oranı %11,4 olduğu göz önünde bulundurulduğunda (TUİK, 2019) araştırmaya katılanların işsizlik oranının Türkiye'nin işsizlik oranından %4.2 fazla olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanlardan her hangi bir işte çalışanların ise %80.4'ü işiyle ilgili en az bir sorunla karşılaştığı, %19.6'sının ise her hangi bir sorunla karşılaşmadığı tespit edilmiştir. İşiyle ilgili sorunla karşılaşanların; %24.4'ünün düşük ücret aldığı, %23.2'sinin

işinin çok zor olduğu, %12.5'in çalışma koşullarının kötü olduğu, %9.5'inin çok fazla çalıştırıldığı, %5.4'ünün ücretini düzenli olarak almadığı ve %5.4'ünün ise farklı sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Bu durumda araştırmaya katılanların büyük bir oranının zamanla iş bulma sorunu çözmesi ile her hangi bir işte çalışanların karşılaştıkları istihdam sorunlarının benzerliği nitel ve nicel bulguların birbirini doğruladığını göstermektedir. Bununla birlikte nicel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılanlardan herhangi bir işte çalışanların (92 kişinin), %28.3'ünün yaptığı iş kendi mesleğine uygunken %71.7'sinin ise yaptığı işin kendi mesleğine uygun olmadığı, çalışma sigortalarının olmadığı ve %3.3'nün çalışma izni varken, %96.7'sinin çalışma izninin olmadığı tespit edilmiştir. Her hangi bir işte çalışan ve iş arayanlardan (109 kişiden), çalışabilmek için herhangi bir kurum kuruluş veya herhangi bir sivil toplum örgütünden iş tabanlı eğitim veya meslek edindirme kursu (eğitimi) veya iş rehberliği ve danışmanlığı hizmeti alanların oranı %8.3 iken, almayanların oranının ise %91.7 olduğu tespit edilmiştir. Her hangi bir işte çalışan ve iş arayanların (109 kişinin) %5.5'inin iş bulabilmek için herhangi bir kurum kuruluş veya herhangi bir sivil toplum örgütünden destek aldığı, %94.5'inin ise her hangi bir destek almadığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin istihdama erişim durumlarını incelendiğinde; her hangi bir işte çalışan ve iş arayanların büyük oranının çalışabilmek için herhangi bir kurum kuruluş veya herhangi bir sivil toplum örgütünden iş tabanlı eğitim veya meslek edindirme kursu (eğitimi) veya iş rehberliği ve danışmanlığı hizmeti ile iş bulabilmek için herhangi bir kurum kuruluş veya herhangi bir sivil toplum örgütünden destek almadığı halde bunların %84.4'ünün istihdama eriştiği, %15.6'sının ise istihdama erişemediği bununla birlikte istihdama erişenlerin ise tamamın çalışma sigortasının olmadığı ve %3.3'nün çalışma izni varken, %96.7'sinin ise çalışma izninin olmadığı tespit edilmiştir. Herhangi bir işte çalışanların ise %80.4'ü işiyle ilgili en az bir sorunla karşılaştığı, %19.6'sının ise her hangi bir sorunla karşılaşmadığı tespit edilmiştir. İstihdama erişemeyen 17 kişinin (%15.6) 12'sinin ailesinde başka çalışan olduğundan geçimlerini bu şekilde sağladığı, 5'inin ise ailesinde çalışan olmadığı ve bunların 3'ünün kendi birikimiyle, 2'sinin ise SUY ile geçindiği tespit edilmiştir.

Nitel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan 30 kişiden 1 kişi hariç tamamının Adıyaman'a ilk geldiğinde barınma sorunlarıyla karşı karşıya kaldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük bir oran ile kiralık ev bulma sorunu yaşadığı, diğer barınma sorunlarının ise katılımcı görüşlerinin ağırlığına göre; kiralanan evin bakımsız ve kullanışsız olması, kira ücretlerinin yüksek oluşu, kiralanan evin küçük olması, aynı evin 1. ve 2. derece

akrabalarla birlikte paylaşılması ve evin ortaklaşa kiralanması olduğu tespit edilmiştir. Kiralık ev bulma sorunu yaşayan 20 kişinin 19'u ilkin bir süre akrabalarında misafir kalarak, daha sonra ise kiralık ev bularak; kalan 1 kişinin ise başka birinin evine yerleşerek ve yerleştiği evin kirasını ortak ödeyerek barınma sorununu çözdüğü tespit edilmiştir. Nicel bulgulardan elde edilen verilere göre ise araştırmaya katılan 243 kişinin %30.2'sinin yabancı oldukları için kiralık ev bulmada zorlandıkları, %21.8'inin kira ücretlerini yüksek bulduğu, %17.8'inin kiraladığı evlerin çok bakımsız ve kullanışsız olduğu, %17.3'ünün kiraladığı evin küçük olduğu ve %12.9'unun aynı evi 1. ve 2. derece akrabalarıyla ortak kullandığı ve kiralarının ortak olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda araştırmaya katılanların büyük bir oranının kiralık ev bulma sorunu yaşamaması ile diğer barınma sorunlarının benzerliği nitel ve nicel bulguların birbirini doğruladığını göstermektedir. Bununla birlikte nicel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %4.5'inin 200 TL ve aşağı, %84.4'ünün 201-400 TL ve %11.1'inin 401-600 TL ev kirası ödedikleri; %3.3'ünün apartman dairesinde ve %96.7'sinin ise müstakil evde oturduğu; %24.7'sinin iki odalı, %70.8'inin üç odalı ve %4.5'inin dört odalı evde oturdukları ve evlerinin sobayla ısındığı tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılanların %27.6'sının AB'nin finanse ettiği, BM Dünya Gıda Programı (WFP), Türk Kızılay'ı ile AÇSHB arasında oluşturulan işbirliği çerçevesinde yürütülen SUY programı kapsamında kişi başına aylık 120 TL kira yardımı aldığı, %72.4'ünün ise kira yardımı almadığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin barınmaya erişim durumlarını incelendiğinde; yabancı oldukları için ilk zaman kiralık ev bulmada zorluk çektikleri halde sonraki süreçte gelir elde etme ile birlikte kiralık ev bulabildikleri, araştırmaya katılanların 80'inin (%33) fazla olan kira maliyetini düşürmek ve/veya kiralık ev bulma sorununu çözmek amacıyla aynı evi 1. ve 2. derece akrabalarıyla birlikte paylaştığı söylenebilirken, kalan 163'ünün ise (%67) çekirdek aile olarak ev kiraladıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte kira ücretlerinin yüksek oluşu, kiralanın evin bakımsız ve kullanışsız olması ile kiralanın evin küçük olmasının araştırmaya katılanların yaşadığı diğer barınma sorunları olduğu; ancak araştırmaya katılanların %27.6'sının SUY programı kapsamında kira yardımı aldığı tespit edilmiştir.

Nicel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılanların çocuklarından 239'unun okul çağında olduğu, bu çocuklardan da 33'ünün okula gitmediği tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanlardan okul çağında çocuğu olup, okula göndermeyenlerin %20'sinin kız çocuğu olması, %10'unun çalışmak zorunda olması, %25'inin çocuğunun isteksiz olması ve %45'inin ise çocuklarının kimliklerinin olmaması nedeniyle okula göndermediği tespit

edilmiştir. Çocuklarının kimliği olmadığı için okula göndermeyen katılımcılara Türkiye'nin uyguladığı göçmenlik statülerinde kimliği olsun ya da olmasın tüm çocukların okula gitme hakkı bulunduğu belirtilmiş ve katılımcılar çocuklarını okula göndermeleri konusunda ikna edilmiştir. Okul çağında olan 239 çocuktan, 33'ünün okula gitmediği göz önünde bulundurularak, 206 çocuğun okula gittiği ve araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin çocuklarının okullaşma oranının %86,20 olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın yapıldığı Eylül 2018 ayında, Türkiye'nin 2017-2018 eğitim öğretim yılı sonu, 12 yıllık zorunlu eğitim çağındaki çocukların okullaşma oranı %89,86 olduğu göz önünde bulundurulduğunda (Sabah, 2018), araştırmaya katılanların çocuklarının okullaşma oranının Türkiye'nin okullaşma oranından %3,66 az olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin okula giden çocuklarının okul dersleri haricinde %26.8'inin Türkçe okuma yazma eğitimi, %19.5'inin destekleme ve yetiştirme eğitimi ve %6.5'inin ise diğer eğitimleri aldığı; bununla birlikte %47.2'sinin çocuklarının ise okul dersleri haricinde herhangi bir eğitim almadığı tespit edilmiştir. Irak Türkmenlerinin okula giden çocuklarının bazılarında okul dersleri haricinde telafi eğitimi verilmesi PICTES projesi kapsamında hazırlanan YÖTEP programı çerçevesinde verildiği tespit edilmiştir (MEB, 2018a). Araştırmaya katılanlardan çocukları okula gidenlerin %54.40'nın Avrupa Birliği İnsani Yardım ve Sivil Koruma Genel Müdürlüğü'nün (ECHO) finanse ettiği, UNICEF, AÇSHB, MEB, Türk Kızılay'ı ile AFAD arasında oluşturulan işbirliği çerçevesinde yürütülen ŞEY programı kapsamında, ilköğretime giden kız çocuklarına 40 TL, erkek çocuklarına 35 TL, ortaöğretime giden kız çocuklarına 60 TL, erkek çocuklarına ise 50 TL (MEB, 2017) aylık yardım aldığı, %45.60'nın ise almadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %9.1'inin herhangi bir kurum kuruluş veya bir sivil toplum örgütü tarafından düzenlenen kursa katıldığı, %90.9'unun ise katılmadığı tespit edilmiş olup, 20.12.2018 tarihinde MEB ile AB arasında imzalanan PIKTES II projesiyle ilk PICTES Projesinde olmayan faaliyetlerden “sosyal uyum etkinlikleri” ve “yetişkinlere Türkçe öğretimi konularını içeren faaliyetlere” yer verildiğinden projenin uygulanması sürecinde yabancı uyruklu yetişkinlere yönelik de faaliyetlerin de ileriki süreçte arttırılacağı söylenebilir (MEB, 2018b).

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin eğitim hizmetlerine erişimleri incelendiğinde; okul çağında olan 239 çocuktan 33'ünün (%13.80) okula gitmediği, 206'sının (%86.20) ise gittiği, bununla birlikte okula gitmeyen 33 çocuğun %20'sinin kız çocuğu olması, %10'unun çalışmak zorunda olması, %25'inin çocuğunun isteksiz olması ve %45'inin ise kimliklerinin olmaması nedeniyle okula gönderilmediği tespit edilmiştir. Kimliği olmadığı için okula

gönderilmeyen çocukların, velileri tarafından okula gönderilmesi durumunda Irak Türkmen çocukların okullaşma oranı Türkiye'nin okullaşma ortalamasının üstüne çıkacaktır. Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin okula giden çocuklarının %52'8'inin okul dersleri haricinde PICTES projesi kapsamında hazırlanan YÖTEP programı çerçevesinde telafi eğitimi aldığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin okula giden çocukları için %54.40'nın ŞEY programı kapsamında aylık yardım aldığı tespit edilmiştir. Ancak Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %9.1'inin her hangi bir kurum kuruluş veya bir sivil toplum örgütü tarafından düzenlenen kursa katılması oranının çok düşük olduğu tespit edilmiştir.

Nitel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan 30 kişinin 21'inin Türkiye'ye ilk geldiğinde sağlık hizmetlerinden yararlanmadığı tespit edilmiştir. Sağlık hizmetlerinden yararlanmayan 21 kişinin 18'ine daha sonra uluslararası koruma başvuru sahibi statüsü verildiği için sağlık hizmetlerinden yararlanabildiği tespit edilmiştir. Bunun nedeni; Türkiye'ye ilk sığınan Türkmenlere, YUKK'ün uluslararası koruma statüleri uygulanmaması, bunun yerine acil ve olağan üstü durumlarda uygulanan ve geçici ikamet izni sayılan YUKK'ün 46. Maddesinde yer alan “insani ikamet izni”nin uygulanmış olmasıdır. Türkiye, 2016 yılının ikinci yarısından itibaren “insani ikamet izni” uygulamasından vazgeçerek YUKK'ün 62. Maddesinde belirtilen “şartlı mülteci” veya 63. Maddesinde belirtilen “ikincil koruma” statülerinden birinin verilmesi için Türkiye'ye sığınan Türkmenlerin “Uluslararası Koruma Başvuru”larını almış ve bunlara “Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi” kimliği vermiştir (Sarı, 2018:108). Uluslararası koruma başvuru sahibi kişiler, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine tabi tutularak genel sağlık sigortasından faydalandırılmaktadırlar (GİGM, 2019b). Nicel bulgulardan elde edilen verilere göre ise araştırmaya katılan 243 kişinin %88.10'nu sağlık hizmetlerinden faydalanırken, %11.90'ı ise faydalanmadığı, sağlık hizmetlerinden faydalanmayan %11.90 kesimin ise insani ikamet izni ile insani ikamet izni başvurusuna sahip kişilerden oluştuğu ve bunların uluslararası koruma başvuru sahibi statüsüne geçmeleri durumunda sağlık hizmetlerinden yararlanabilecekleri tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir oranının bir süre sağlık hizmetlerinden yararlanmaması ve daha sonra yararlandırılması durumunun hem nitel ve hem de nicel bulgularda yer alması her iki araştırma yönteminin birbirini doğruladığını göstermektedir. Bununla birlikte nicel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %17'si sağlık hizmetlerinden faydalanırken herhangi bir sorunla karşılaşmadığı, %83'ünün ise karşılaştığı tespit edilmiştir. Sağlık hizmetlerinden faydalanırken

herhangi bir sorunla karşılaşan %83'ün, %68.90'ı muayene ve ilaç katılım payı ödemediği, %12.50'si dil probleminden dolayı derdini tam olarak anlatamadığı, %0.80'i doktorların ilgilenmediği ve %0.80'i ise hemşire ve sağlık personellerinin ilgilenmediği ve zorluk çıkardığı için sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanlardan muayene ve ilaç katılım payı ödemediğini belirtenler uluslararası koruma başvuru sahibi olanlar olup, ödeme durumları olmadığından ödedikleri muayene ve ilaç katılım payının (%20) alınmaması için bu durumu bir sorun olarak belirtmiş olabilirler.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin sağlık hizmetlerine erişimleri incelendiğinde; %88.10'nu sağlık hizmetlerinden faydalandığı, %11.90'ının ise faydalanmadığı, sağlık hizmetlerinden faydalanmayan %11.90 kesimin ise insani ikamet izni ile insani ikamet izni başvurusuna sahip kişilerden oluştuğu ve bunların uluslararası koruma başvuru sahibi statüsüne geçmeleri durumunda sağlık hizmetlerinden yararlanabilecekleri tespit edilmiştir.

5.1.4.2 Etkileşime Dayalı Uyumlarına (Sosyal Bağlantılarına) İlişkin Sonuçlar

Nicel bulgulardan elde edilen verilere göre ise araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %73.7'sinin düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşı varken, %26.3'ünün ise düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşının olmadığı; bununla birlikte %74.9'unun çocuklarının düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşı varken, %25.10'unun ise çocuklarının düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşının olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların %91.8'i yerel halktan kız alıp verebileceğini, %4.5'i yerel halktan kız alıp veremeyeceğini ve %3.7'si ise fikrinin olmadığını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların yerel halkla ilişki kurarken %11.4'ünün dil sorunu yaşadığı, %4.9'u yerel halkın kendilerine karşı ön yargılı davrandığı, %0.8'i yaşam biçimi farklılığı, %1.5'i yabancı olduğu için küçümsenip ve dışlandığı ve %14.8'i yerel halkla iletişim kurmaya çekindiği sorunlarıyla karşılaştığı; buna karşın %66.7'sinin ise yerel halkla ilişki kurarken herhangi bir sorunla karşılaşmadığı tespit edilmiştir. Yerel halkla iletişim kurmaya çekinen %14.8'lik kesimi özellikle kadınların oluşturduğu, bunun nedenin ise evlerinin tüm ihtiyaçlarını özellikle erkeklerin sağlaması ve kadınların çarşı ve pazar ile ilişkilerinin olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Bununla birlikte nitel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan 30 kişiden 3'ünün dil sorunu yaşadığı buna göre nitel ve nicel bulguların birbirini doğruladığı söylenebilir. Araştırmaya katılanların bir kısmının yerel halkla iletişim kurarken dil sorunu yaşamamasının nedeni Türkmen ağzının, Türkçeden biraz farklı olmasından dolayı, Türkiye'ye yeni gelenlerin

belli bir süre dil sorunu yaşadığı söylenebilir. Nicel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılanların %91.4'ünün Adıyaman'da yaşayan akrabalarıyla yardımlaşıp, birbirlerine destek oldukları, %8.6'sının ise akrabalarından herhangi bir destek almadıkları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların %7.4'ünün her hangi bir sosyal-kültürel faaliyetlere katıldığı, %92.6'sının ise katılmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %87.2'sinin Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasi gündemini takip ettiği, %12.8'inin ise Türkiye'nin sosyo-ekonomik siyasi gündemini takip etmediği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin etkileşime dayalı uyumları incelendiğinde; %73.7'sinin düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşının olduğu; %74.9'unun çocuklarının düzenli olarak görüştüğü yerel halktan arkadaşının olduğu; bununla birlikte %91.8'inin yerel halktan kız alıp verebileceği tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir oranının yerel halktan arkadaş edinmesi, çocuklarının yerel halkın çocuklarından arkadaş edinmesi ve katılımcıların büyük bir oranın yerel yerel halktan kız alıp verebileceğini belirtmesi her iki grup arasında olumlu ilişkilerin kurulduğunun ve yakınlaşmanın sağlandığını gösterir. Etkileşime dayalı uyum göçmenlerin, ev sahibi toplumun birincil ilişkilerine ve sosyal ağlarına kabulü ve dâhil edilmesi anlamına gelir (Bosswick ve Heckmann, 2006a). Göçmenlerin ev sahibi toplumun üyeleriyle iletişime geçmesi, ilişki kurmaları, arkadaş olmaları, birlikte zaman geçirmeleri, ev sahibi toplumun üyeleri arasında ya da diğer gruplardan eş seçmeleri, bu ilişkilerin seviyesi ve gruplar arasındaki yakınlaşmalar sosyal hayata uyumu kolaylaştıran unsurlardır. Zafere (2016) göre; eğer iki grup arasında olumlu ilişkiler kurulmuş ve yakınlaşma sağlanmış ise başarılı bir uyum süreci sağlanmış olur denilmektedir (Zafer, 2016).

Araştırmaya katılanların %87.2'sinin Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasi gündemini takip ettiği; buna karşın yalnızca %7.4'ünün her hangi bir sosyal-kültürel faaliyetlere katıldığı tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir oranının uyum süreci için gerekli olan ev sahibi toplumun gündemini takip ettiği; ancak çok az bir oranının sosyal-kültürel faaliyetlere katıldığı tespit edilmiştir. Göçmenlerin toplum içinde aktif rol üstlenmesi; sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılması, ev sahibi toplumun gündemini takip etmesi uyum süreci için gereklidir (LL2II, 2015). Araştırmaya katılanların sosyal-kültürel-sportif faaliyetlere katılımlarının düşük olmasının nedeni erkeklerin çalışmak zorunda olmaları ve çalışma sürelerinin fazla olmasından kaynaklanırken, kadınların ise bu tür faaliyetlere eğilimli olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmaya katılanların %91.4'ünün Adıyaman'da yaşayan akrabalarıyla yardımlaşıp, birbirlerine destek oldukları tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir oranının kendi aralarında sosyal ağ oluşturması yeni çevrelerine uyum sağlamalarını kolaylaştıracaktır. Göçmenler, ev sahibi topluma alışma sürecinde kendilerinden önce oraya yerleşen akraba, arkadaş ve hemşerilerinden yardım alırlar, onların bilgi ve deneyimlerinden yararlanmaya çalışırlar. Bu süreçte yeni ve eski göçmenler arasında dayanışma artar. Akraba, arkadaş ve hemşericilik bağıyla oluşturulan sosyal bağlantılar, göçmenlerin faydalandıkları önemli bir sosyal sermayedir. Oluşturulan bu sosyal ağlar, göçmenlere yeni çevrelerine uyum sağlamada oldukça yardımcı olur (Şirin, 2011).

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye'de bulunma süresi ile düzenli olarak görüştikleri yerel halktan arkadaşlarının olması ve Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve gündemini takip etmeleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

5.1.4.3 Kültürel Uyumlarına (Dil ve Kültür Bilgilerine) İlişkin Sonuçlar

Nicel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %87.7'si kültür ve değerlerinin yerel kalkın kültürüne çok benzediğini belirtirken, %12.3'ü ise az benzediğini belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu kendi kültür ve değerlerinin yerel kalkın kültürüne çok benzediğini belirtmiştir. Nitel bulgulardan elde edilen verilere göre katılımcıların bir kısmının Adıyaman'a yerleşme nedeni olarak kültürel benzerliğinin olmasını vurgulamaları nicel ve nitel verilerin birbirini desteklediğini göstermektedir. Katılımcıların Adıyaman'da yaşamalarının ve gitmek istemelerinin bir nedeni de kültürel benzerliğin olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Zafer'in (2016) de belirttiği gibi; ev sahibi toplum ile göçmenlerin kültürleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar da kültürleşme sürecini etkileyen bir unsurdur. Ev sahibi toplum ile göçmenlerin kültürleri birbirlerine çok benziyorsa ve aralarında çok fark yok ise ev sahibi toplumun göçmenleri kabul etmeleri; göçmenlerin de ev sahibi toplumun kültürünü kabul etmesi ve benimsemesi o kadar kolay olur. Kültürel benzerliğin fazla olması, göçmenlerin ev sahibi toplum içerisinde eşit bir üye olarak kabul edilmesini kolaylaştırmaktadır (Zafer, 2016).

Nicel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılanların %89.7'sinin yerel halkın kendilerini benimsediklerini belirtirken, %9.5'inin ise yerel halkın kendilerini benimsemediklerini ve %0.8'inin ise fikrinin olmadığını belirttiği tespit edilmiştir. Buna göre

araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu yerel halkın kendilerinden biriymiş gibi kendilerini benimsediklerini belirtmiştir. Zafer'in (2016) de belirttiği gibi; ev sahibi toplumun göçmenlere karşı tutum ve davranışları, kültürleşme sürecini etkileyen temel unsurlar arasındadır. Eğer göçmenlere karşı tutum ve davranışları olumlu ise göçmenlerin sosyal hayata uyumları kolaylaşacaktır, değilse zorlaşacaktır (Zafer, 2016). Bu durumun bir nedeni de; Türkiye Cumhurbaşkanlığının her durumda sığınmacıların yanında olduğunu vurgulaması, söylemlerinde hep birleştirici ve kucaklayıcı olmasının halk üzerinde de bir etki oluşturduğu ve halkın sığınmacıları benimsemesinde etkili olduğu söylenebilir. Zafer'in (2016) de belirttiği gibi; devletin göçmenlere yönelik politikası, halkın da göçmenlere karşı tutum ve davranışlarını etkileyecektir (Zafer, 2016).

Araştırmaya katılanlardan %87.2'sinin yerel halkla Türkçe konuşarak iletişim sağlayabildiği, %12.8'inin ise kısmen Türkçe konuşarak iletişim sağlayabildiği tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu yerel halkla Türkçe konuşarak iletişim sağlayabildiğini belirtmiştir. Zafer'e (2016) göre; göçmenlerin ev sahibi toplumun dilini bilmesi kültürleşme sürecini etkileyen önemli bir unsur olup, ev sahibi toplumun dilini bilmeleri ve onlarla iletişime geçmeleri göçmenlerin yeni çevrelerini anlamalarını kolaylaştıracak ve onlara duygusal açıdan destek sağlayacaktır (Zafer, 2016).

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye'de bulunma süresi ile yerel halkın kendilerinden biri olarak benimsemesi düşüncesi ve yerel halkla Türkçe iletişim kurabilme durumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur

5.1.4.4 Özdeşime Dayalı Uyumlarına (Kimlik Edinmelerine) İlişkin Sonuçlar

Nitel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan 30 kişinin 19'unun (%63.3) gelecekte şartlar düzelse dahi ülkesine dönmek istemediği, 9'unun (%30) dönmek istediği, 2'sinin (%6,7) ise kararsız olduğu ve ülkelerine dönmek isteyen 9 kişinin 5'inin (%16.6) ise Türkiye'de kendisini yabancı hissettiğinden dolayı dönmek istediği tespit edilmiştir. Nicel bulgulardan elde edilen verilere göre ise araştırmaya katılan 243 kişinin 145'inin (%59.7) şartlar düzelse dahi ülkesine dönmek istemediği, 88'inin (%36.2) dönmek istediği ve 10'unun (%4.1) ise kararsız olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda araştırmaya katılan 243 kişinin 202'sinin (%83.1) kendisini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak gördüğü ve 41'inin (%16.9) ise kendisini Türk toplumunun bir parçası olarak görmediği tespit edilmiştir.

Buna göre araştırmaya katılanların Türkiye’den gitme durumları ile kendilerini yabancı hissetme durumlarıyla ilgili hem nitel ve hem de nicel bulguların birbirini doğruladığı görülmektedir. Bununla birlikte nicel bulgulardan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin %97.9’unun Türkiye’yi kendi vatanı gibi gördüğü, %2.1’inin ise Türkiye’yi kendi vatanı gibi görmediği tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu Türkiye’yi kendi vatanı gibi gördüğünü belirtmiştir. Zafer’e (2016) göre; göçmenler ile ev sahibi topluluk arasında ırksal bağlılık ve tarihsel ilişkinin olması göçmenlerin kültürleşme sürecini olumlu yönde etkileyecektir (Zafer, 2016). şirin’e (2011) göre ise; göçmenlerin ev sahibi topluma yönelik aidiyet ve kimlik duygularının gelişmesi durumunda misafirlikleri biter ve kendileri de o toplumun ev sahipleri olurlar (şirin, 2011). Ayrıca araştırmaya katılan %97.5’inin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istediği, %2.5’inin ise kararsız olduğu tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istemesi; ev sahibi topluma yönelik benliklerinde oluşan aidiyet duygusunu belgelemek ve resmileştirmek istemelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin Türkiye’de bulunma süresi ile kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görebilme düşünceleri, Türkiye’yi vatanları gibi görebilme düşünceleri ve ülkelerine geri dönme düşünceleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin göçmenlik statüleri ile kendilerini Türk toplumunun bir parçası olarak görebilme durumu ve Türkiye’yi kendi vatanları olarak görebilme durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak göçmenlik statüleri ile ülkelerine dönmek isteme durumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Irak Türkmenlerinin kira yardımı (SUY) alma durumu ile kendilerini yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görebilme düşünceleri, Türkiye’yi vatanları gibi görebilme düşünceleri ve ülkelerine geri dönme düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır

5.2. Öneriler

Irak'ta mezhep çatışması halen devam ettiğinden, Türkiye'ye sığınmış Irak Türkmenlerinin ülkelerine dönmeleri zor görünmektedir. Türkiye'ye sığınan Türkmenlerin yeniden ülkelerine dönebilmeleri ve Irak'ta Türk varlığının korunması için özellikle Türkmenler arasına sıçrayan mezhep çatışmalarının Türkiye'nin arabuluculuğuyla önlenmesi ve Türkmenler arasında birlikteliğin sağlanması gerekmektedir.

Şu anki süreçte ülkelere geri dönmeleri zor görünen ve Türkiye'deki sosyal hayata uyum sağlamalarında hiçbir engel bulunmayan Irak Türkmenlerinin hayat şartlarını kolaylaştırmak ve onların genç iş gücünden faydalanıp Türkiye ekonomisine değer katmak için onlara Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının verilmesi yerinde olacaktır. Türkiye'nin mevzuatında Irak Türkmenlerine vatandaşlık vermenin yolu açıktır. Halen yürürlükte olan 26.09.2006 tarih ve 26301 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5543 Sayılı İskân Kanununun 3. Maddesinde; “d) Göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır.” denilmektedir. Yine aynı kanunun “Türk soyundan olmanın ve Türk kültürüne bağlılığın tayin ve tespiti” başlıklı 7. Maddesinde; “Göçmen olarak kabul edilecekler bakımından Türk soyundan olmanın ve Türk kültürüne bağlılığın tayin ve tespiti, ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Dışişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile yapılır.” denilmektedir. Bununla birlikte 12.06.2009 tarih ve 27256 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun “Türk vatandaşlığının kazanılmasında istisnai haller” başlıklı 12. Maddesinde; “Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Bakanlığın teklifi, Bakanlar Kurulunun kararı ile aşağıda belirtilen yabancılar Türk vatandaşlığını kazanabilirler... d) Göçmen olarak kabul edilen kişiler.” denilmektedir. Her iki kanun göz önünde bulundurulduğunda 5543 Sayılı İskân Kanununa göre; Bakanlar Kurulu tarafından Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı oldukları karar verilen yabancıların göçmen olarak kabul edileceği ve 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre ise; Göçmen olarak edilen kişilerin yine Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının verilebileceği anlaşılmaktadır. Bu kanunlara istinaden Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olan Irak Türkmenlerine Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilebilir.

PIKTES II projesine benzer ulusal çapta hazırlanacak projelerle yetişkin Irak Türkmenlerine yönelik iş tabanlı eğitim veya meslek edindirme kursları ve sosyal uyum etkinlikleri verilebilir.



KAYNAKÇA

- AA. (2019). Arakanlı Müslümanların “soykırım” dramı. 20 Şubat 2019 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/arakanli-muslimanlarin-soykirim-drami/1240093> adresinden erişildi.
- Adıgüzel, Y. (2016). Göçmenlerin Kültürel Entegrasyonu. A. Esen ve M. Duman (Ed.), (ss. 171–194). WALD Dünya Yerel Yönetim Ve Demokrasi Akademisi Vakfı.
- Ager, A. ve Strang, A. (2008). Understanding İntegration: A Conceptual Framework. *Journal Of Refugee Studies*, 21(2), 166–191.
- Ahmad, F. (2006). *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*. (Çev., S. Cem Karadeli),. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Akbaş, Z. (2011). ABD'nin Ortadoğu Politikalarının Sürdürülebilirliği ve Ortadoğu'da Güç Mücadelesi. *History Studies ABD ve Büyük Ortadoğu İlişkileri Özel Sayısı/ Relationships of the USA and The Great Middle East*.
- Akgül Açıkmeşe, S. (2004). Uluslararası İlişkiler Teorileri Işığında Avrupa Bütünleşmesi. *Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği -Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(1), 1–32.
- Akman, G. N. (2014). Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Çay Meslek Yüksekokulu İşletme Yönetimi Programı*.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292–297.
- Almohibany, A. (2018). Suriyeliler En Çok Nerelere Göçtü? *Sputnik Türkiye*.
- Ardıç Çobaner, A. (2015). Çocuk Hakları Bağlamında Suriyeli Mülteci Çocukların Haberlerde Temsili. *Marmara İletişim Dergisi / Marmara Journal of Communication*, 24, 27–54.
- Aycan, Z. ve Berry, J. W. (1996). Impact Of Employment-Related Experiences On İmmigrants' Psychological Well-Being And Adaptation To Canada. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 28(3), 240–251. doi:10.1037/0008-400X.28.3.240
- Bahadıroğlu, Y. (2013). Batı'da kölelik sistemi. *Yeni Akit Gazetesi* (<http://www.yeniakit.com.tr>).
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1–21.
- Berry, J. W., Segall, M. H. ve Kagitcibasi, C. (1997). *Handbook Of Cross-Cultural Psychology: Social Behavior And Applications* (C. 3). John Berry.
- BMMYK Kıbrıs Ofisi. (2017). *Mültecileri Korumak*.

- Bosswick, W. ve Heckmann, F. (2006). Integration Of Migrants: Contribution Of Local And Regional Authorities. *cities-localgovernments.org European Foundation For The Improvement Of Living And Working Conditions*, 36(18), 1–45.
- Caferoğlu, A. (1973). Anadolu Etnik Yapısının Oğuz Türkmen Yörük Üçlüsü. *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, 5(1–4).
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma Ve Araştırma Deseni*. Siyasal Yayın Dağıtım.
- Creswell, J. W. ve Clark, V. L. P. (2015). *Karma Yöntem Araştırmaları: Tasarımı ve Yürütülmesi*. Anı Yayınları.
- Çay, A. (1987). Batı Türklerin Tarihlerine Genel Bir Bakış. *Irak Türkleri Sempozyumu Tebliğleri*.
- Çelik, M. Y., Şeş, A. T., Usta, H. ve Usta, S. E. (2018). Avrupa Birliğinin Göç/Mülteci Politikası ve Sığınmacıların Ekonomik, Sosyal ve Kamusal İletişim Sorunları: Kastamonu Örneği. *Dumlupınar University Journal of Social Science/Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (57).
- Çelikkol, O. (2018). Dünya Mülteciler Günü. *Hürriyet Gazetesi* (/www.hurriyet.com.tr).
- Çetin, A. (2002). Irak Türkmenleri Tarihi. *Abdullatif Benderoğlu'nun Târihu't-Turkmân fi'l-Irak, Bağdat 1972, adlı eserinden tercümedir. Nüsha*, 11(6), 144–148.
- Çiçekşöğüt, A. (2017). Uluslararası Göç Hukuku Perspektifinde Yerinden Edilmiş Suriyeliler'in Türkiye'deki Statüsü. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 1–20.
- Çingir, Ö. F. ve Erdağ, R. (2017). Türkiye'de Biyopolitika ve Göç: Iraklı Mülteciler Örneği. *Ege Akademik Bakış*, 17(4), 517–525.
- Danış, D. (2010). Iraktan Irağa: 2003 Sonrası Iraktan Komşu Ülkelere ve Türkiye'ye Yönelik Göçler. *ORSAM (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi)*.
- Danış, D. ve Parla, A. (2009). Nafile Soydaşlık: Irak ve Bulgaristan Türkleri Örneğinde Göçmen, Dernek ve Devlet. *Toplum ve Bilim*, 114, 131–158.
- Demirbilek, M. (2015). Çevre, Çevre Mültecileri Ve Çevreci Sosyal Hizmet. *International Journal Of Social Sciences And Education Research*, 2(3), 905–914.
- Demirhan, Y. ve Aslan, S. (2015). Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 23–62.
- Deniz, T. (2013). Suriye'nin Durumu, ABD-Rusya ve Türkiye'nin Tutumu. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27.
- Doğan, S. (2018). *Irak Türkmenleri*.

- Doğanay, A., Ataizi, M. ve Şimşek, A. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Anadolu Üniversitesi.
- Duman, B. (2010). *Türkiye'ye Yönelik Türkmen Göçü ve Türkiye'deki Türkmen Varlığı*.
- Duman, B. (2015). *IŞİD Sonrası Irak'ta Tartışmalı Yeni Aktör: Haşdi Şaabi (Halk /Millet Yiğincileri)*.
- Duran, H. ve Karaca, A. (2011). Tek Parti Dönemi Türk-Arap İlişkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3).
- Ekşi, M. (2016). AK Parti Döneminde Ortadoğu'da Türk-Amerikan İlişkilerinin Jeokültürel Eksen: İslami Kimlik. *Gazi Akademik Bakış*, 9(18).
- Erdoğan, Ş. ve Deligöz, E. (2015). Irak Şam İslam Devleti (IŞİD): Gücü ve Geleceği. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 14(1), 5–37.
- Ergüven, N. S. ve Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1007–1061.
- Eröz, M. (1965). Türk köy Sosyolojisi Meseleleri ve Yörük-Türkmen köyleri. *Sosyoloji Konferansları*, (6), 119–154.
- Ertürk, E. (1997). *Ekonomik Entegrasyon Teorisi: ve Türkiye'nin İçinde Bulunduğu Entegrasyonlar*. Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Eskier, U. (2017). Birleşmiş Milletler (BM) Nedir? (Kuruluşu, Amacı, Yapısı). <https://www.makaleler.com>. 10 Aralık 2018 tarihinde <https://www.makaleler.com/birlesmis-milletler-nedir> adresinden erişildi.
- Fırat, M., Yurdakul, I. K. ve Ersoy, A. (2014). Bir Eğitim Teknolojisi Araştırmasına Dayalı Olarak Karma Yöntem Araştırması Deneyimi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(1).
- GAV. (2018). *2018 Dünya Göç Raporu*. <http://gocvakfi.org/2018-dunya-goc-raporu/> adresinden erişildi.
- Gelekçi, C. (2004). Türk Kültüründe Oğuz-Türkmen-Yörük Kavramları. *Türkiyat Araştırmaları*, 9–18.
- Geo. (2017). İnsanlar Neden Göç Eder? *Coğrafya Hocası*. 5 Aralık 2018 tarihinde <https://cografyahocasi.com/10-sinif/insanlar-neden-goc-eder.html> adresinden erişildi.
- GİGM. (2019). Göç İstatistikleri. *İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. 27 Şubat 2019 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-istatistikleri_363_378 adresinden erişildi.
- GİGM. (2019). Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kişilerin Hak ve Yükümlülükleri. *İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. 6 Ocak 2019 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik3/hak-ve-yukumlulukler_409_546_554 adresinden erişildi.

- GİGM. (2019). Kısa Dönem İkamet İzni İstenecek Belgeler. *Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. 5 Ocak 2019 tarihinde <https://e-ikamet.goc.gov.tr/Ikamet/IsteneBelgeler> adresinden erişildi.
- GİGM. (2018). Uluslararası Koruma Çeşitleri. *T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. 16 Aralık 2018 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik3/uluslararasi-koruma-cesitleri_409_546_548 adresinden erişildi.
- GİGM. (2015). *Göç Hukukumuzdaki Gelişmeler*.
- GİGM. (2018). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Genel Gerekçesi. *T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. 12 Aralık 2018 tarihinde http://www.goc.gov.tr/icerik6/genel-gerekce_327_328_330_icerik adresinden erişildi.
- GİGM. (2018). Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadelesi. *T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*.
- Göregenli, M. (2014). Göç Araştırmalarında Mekan Boyutu: Kültürel ve Mekansal Bütünleşme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 101–115.
- Günay, E., Atılgan, D. ve Serin, E. (2017). Dünyada ve Türkiye'de Göç Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37–60.
- Güvenç, B. (1994). İnsan ve Kültür. *Remzi Kitabevi, İstanbul*, 134–136.
- Hürmüzlü, E. (1994). *Irak Türkleri*. Irak Milli Türkmen Partisi Enformasyon Bürosu Yayınları, Ankara.
- Hürmüzlü, E. (2003). *Türkmenler ve Irak*. Kerkük Kültür ve Araştırma Vakfı, İstanbul.
- Hürmüzlü, H. (2012). Irak Türkmen Ağzı ve Yazılı Metinlerde İmla Sorununa Toplu Bir Bakış. *Ortadoğu Analiz Dergisi*. 27 Kasım 2018 tarihinde http://www.turkmensani.net/tr-tr/index.php?option=com_content&view=article&id=273:-irak-tuerkmen-azi-ve-yazili-metnlerde-mla-sorununa-toplu-br-baki&catid=71:habib-huermuezlue&Itemid=165 adresinden erişildi.
- İnan, C. E. (2016). Türkiye'de Göç Politikaları: İskân Kanunları Üzerinden Bir İnceleme. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 10–33.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (C. 5)*. Asil Yayın Dağıtım Ankara, Turkey.
- Kanunu, İ. (1934). İskân Kanunu. 12 Aralık 2018 tarihinde <http://www.hukuki.net/kanun/2510.13.text.asp> adresinden erişildi.
- Karademir, M. (2016). Mülteci Krizi ve Avrupa Birliği. *TASAM / Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi*. 16 Kasım 2018 tarihinde http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/26781/multeci_krizi_ve_avrupa_birligi adresinden erişildi.

- Karataş, Z. (2017). Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68–88.
- Karpat, K. H. (2015). “Önsöz” Türkiye'nin göç tarihi: 14. yüzyıldan 21. yüzyıla Türkiye'ye göçler. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kıral, B. ve Kıral, E. (2011). Karma Araştırma Yöntemi (Mixed Research Design). *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications* içinde (ss. 294–298).
- Kocaman, R. A. (2002). Irak Türklerinin Sosyal Hayatı. *Türkler Ansiklopedisi*, 20, 617–624.
- Koçsoy, Ş. (1991). Irak Türkleri. *Boğaziçi Yayınları*.
- Kodal, T. (2015). Birinci Dünya Savaşına Giden Yol. *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi*, 9(1), 1290–1294.
- Kum, N. (1949). Türkmen, Yörük ve Tahtacılar Arasında Tetkikler, Görüşler. *Türk Faikler Araştırmaları*, 1(5), 69–71.
- LL2II. (2015). *Göçmenlerin Entegrasyonu İçin Yerel Kuruluşların Öğrenimi: Avrupa'daki Göçmenlerin Entegrasyonu'nda Yerel Kuruluşlar ve Çalışanlar için Rehber Kitap.* (Learning Of Local Bodies To integrate Immigrants).
- Marufoğlu, S. (1994). *Osmanlı Döneminde Kuzey Irak: 1831-1914*. Eren Yayınları, İstanbul.
- MEB. (2018). *Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi: Yabancı Uyruklu Öğrencilere Yönelik telafi Eğitimi Çerçeve Öğretim Programı Tüm Dersler*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2018). Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES II) Sözleşmesi İmzalandı. *Milli Eğitim Bakanlığı*. 5 Ocak 2019 tarihinde <https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Haberler/Details/206> adresinden erişildi.
- MEB. (2017). Mülteci çocuklara şartlı eğitim yardımı. *Milli Eğitim Bakanlığı*. 1 Ocak 2019 tarihinde <http://www.meb.gov.tr/multeci-cocuklara-sartli-egitim-yardimi/haber/13820/tr> adresinden erişildi.
- Meşe, G. (1999). Sosyal Kimlik ve Yaşam Stilleri. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ege Üniversitesi.
- Omar, M. A. (2016). Musul'da Türkmen Varlığı. *ANKASAM / Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi*. 12 Kasım 2018 tarihinde <https://ankasam.org/musulda-turkmen-varligi/> adresinden erişildi.
- Ökmen, Ö. (2010). Yabancılar Hukukunda Göçmenler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Öktem, R. (2005). Araştırma Modeli. EYTEP Yüksek Lisans Programı Araştırma Yöntemleri Dersi Ödevi, Ankara.

- Örselli, E. ve Babahanoğlu, V. (2016). Türkiye'nin Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının Gelişimi: Bir Kamu Politikası Analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 2063–2072.
- Özcan, D. E. (2017). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat Dergisi: Ekonomi Hukuk ve Sosyal Politika*, 4, 183–215.
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3).
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323–343.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*. Ekin Kitabevi, Bursa.
- Perruchoud, R. (2011). Uluslararası Göç Hukuku “Göç Terimleri Sözlüğü”. *Uluslararası Göç Örgütü (IOM)*, 31, 26.
- Saatçi, S. (1996). *Tarihi gelişim içinde Irak'ta Türk varlığı*. Not Avail.
- Sabah. (2018). MEB eğitim öğretim istatistiklerini açıkladı. *Sabah Gazetesi*. 5 Ocak 2019 tarihinde <https://www.sabah.com.tr/egitim/2018/09/10/meb-egitim-ogretim-istatistiklerini-acikladi> adresinden erişildi.
- Sarı, R. M. (2018). Irak'tan Türkiye'ye Göç Etmek Zorunda Kalan Türkmenler Üzerine Bir Araştırma: Ankara Örneği. *Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara*.
- Saygın, S. ve Hasta, D. (2018). Göç, Kültürleşme ve Uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 10(302–323).
- Sezik, M. (2017). Yurt Dışı Zorunlu Göçlerin Türkiye Kentleri Üzerindeki Etkileri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 139–156.
- Sinkaya, B. (2011). Geçmişten Günümüze Türkiye'nin Ortadoğu Politikası ve Batı Etkisi. *Adam Akademi*, 1(79).
- Şeker, B. D. (2006). Kente Göç Etmiş Bir Örneklemede Kültüre Uyum (Kültürlenme) Süreçleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(2), 1–31.
- Şeker, B. D., Sirkeci, İ. ve Yüceşahin, M. M. (2015). *Göç ve Uyum*. Transnational Press London.
- Şirin, N. A. (2011). 1989 Zorunlu Göçü ve Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonu: Tekirdağ'daki Bulgaristan Göçmenleri Üzerine Bir Çalışma. *çinde Hasret Çomak ve Caner Sancaktar (der.)*, *Uluslararası Balkan Kongresi*, 28–29.
- TDK. (2018). Büyük Türkçe Sözlük: “Uyum”. *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: Türk Dil Kurumu*.

- TDK. (2018). Büyük Türkçe Sözlük: “entegrasyon”. *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: Türk Dil Kurumu*.
- TDK. (2018). Büyük Türkçe Sözlük: “Asimilasyon”. *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: Türk Dil Kurumu*.
- TDK. (2018). Büyük Türkçe Sözlük: “Kültürleşme”. *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: Türk Dil Kurumu*.
- Tekeli, İ. (2011). *Göç ve ötesi*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (1975). Göç Teorileri ve Politikaları Arasındaki İlişkiler. *Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Dergisi, 1(1)*, 153–176.
- Telatar, G. (2015). AK Parti’nin Düzen Kurucu Dış Politika Söylemi ve Ortadoğu. *Alternative Politics/Alternatif Politika, 7(3)*.
- Topcu, E. (2018). Göç Ülkesi Türkiye: Göç Politikaları Çerçevesinde Türkiye ve Almanya Karşılaştırması. M. AYDOĞAN (Ed.), *II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi “Quo Vadis Türkiye? (Ekonomik, Siyasal, Sosyal ve Güvenlik Boyutlarıyla Türkiye’nin Gelecekteki Konumu)”* içinde (ss. 63–95). TESAM / Ekonomik Siyasal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Topcu, E. (2017). Suriye Ayaklanmasına 15 Temmuz Penceresinden Bakmak. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2(2)*, 12–25.
- Topcuoğlu, R. A. (2016). Göç Yazınındaki Düzenli ve Düzensiz Göç Kavramları: İnsan Hakları Temelinde Bir Kavramsal Sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı, 34*, 1–20.
- TUIK. (2019). İşgücü İstatistikleri, Eylül 2018. *Türkiye İstatistik Kurumu*. 4 Ocak 2019 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=27698> adresinden erişildi.
- Tunalı, S. B., Gözü, Ö. ve Özen, G. (2016). Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemlerinin Bir Arada Kullanılması. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi, 24(2)*, 106–112.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi, 2(2)*.
- Tunç, İ. (2013). *Uluslararası Göç ve Göçmenlerin Sosyo-kültürel Uyum Sorunları*. Tarih Vakfı Yayınları.
- Türk Kızılayı. (2019). SUY / Sosyal Uyum Yardım Programı. *Türk Kızılayı*. 1 Ocak 2019 tarihinde <http://kizilaykart-suy.org/TR/hakkinda.html> adresinden erişildi.
- Türk Kızılayı. (2017). *Göç İstatistik Raporu Ocak-Şubat 2017*.
- Türkmen, İ. (2010). Türkiye Cumhuriyeti’nin Ortadoğu Politikası. *BİLGESAM / Bilge Adamlar Kurulu Raporu*.

- Uçak, E. (2017). Sosyolog Mahmut Kaya: “Suriyeliler, İkinci Evliliklerin Fırsatçılığa Dönüştüğünü Düşünüyor”. *Sivil Sayfalar*.
- Uluslan, Ş. (2008). Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne (Cemiyet-I Akvam) Girişi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 7(16–17), 237–258.
- UNICEF. (2017). Mülteci Çocuklar için Şartlı Eğitim Yardımı. *UNICEF / Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu*. 1 Ocak 2019 tarihinde <https://www.unicefturk.org/yazi/muelteci-cocuklar-icin-sartli-egitim-yardimi> adresinden erişildi.
- Uzman, N. (2016). Türkiye'nin Sınır Güvenliği Açısından Suriyeli Sığınmacılar Meselesi. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(15), 135–158.
- Yeni Şafak. (2007). 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki en büyük göç. *Yeni Şafak*. <https://www.yenisafak.com/dunya/2-dunya-savasindan-sonraki-en-buyuk-goc-59049> adresinden erişildi.
- Yeşilyurt, N. (2017). Orta Doğu'yla İlişkiler. B. Oran (Ed.), *Türk Dış Politikası (Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar) Cilt: III (2001-2012)* içinde .
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü*, 23(112).
- Yılmaz, İ. (2006). Geçmişten Günümüze Irak'ta Türkmen Politikası. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(12).
- Yılmaz, V. (1998). Siyasi Tarih. *Harp Akademisi Basımevi, İstanbul*.
- YUKK. (y.y.). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. *T.C. Cumhurbaşkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü*. 12 Aralık 2018 tarihinde www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.6458&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=6458 adresinden erişildi.
- Zafer, A. B. (2016). Göç Çalışmaları İçin Bir Anahtar Olarak “Kültürleşme” Kavramı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(30), 75–92.
- Zanden, V. (1996). *Sociology*. New York.

EKLER

EK 1. Anket Formu

ANKET FORMU

Bu anket, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Bu çalışmayla Türkiye'ye göç eden Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumları incelenecektir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler bilimsel amaçlarla kullanılacak olup, hiç bir şekilde üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Lütfen aşağıdaki sorulardan size en çok uyan cevabı işaretleyiniz. Vereceğiniz cevaplar için teşekkür ederim.

Necmettin BEYAZ
Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM I (SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER)

1) Cinsiyetiniz?

- a) Kadın
- b) Erkek

2) Kaç Yaşındasınız?

.....

3) Medeni Durumunuz?

- a) Bekâr
- b) Evli
- c) Dul (eşi vefat etmiş)
- d) Boşanmış

4) Kaç Çocuğunuz Var?

.....

5) Eğitim Durumunuz?

- a) Okuryazar değil
- b) Okuryazar
- c) İlkokul
- d) Ortaokul
- e) Lise

f) Üniversite

6) Siz dâhil ailede kaç kişi birlikte yaşıyorsunuz?

.....

7) Ailenizde çalışan var ise aylık ortalama geliriniz ne kadar?

.....

8) Ailenizde çalışan yok ise nasıl geçiniyorsunuz?

- a) Akrabalarımız yardım ediyor
- b) Yerel halk yardım ediyor
- c) Hayır Kuruluşları yardım ediyor
- d) Devlet Kurumları yardım ediyor
- e) Yardım topluyoruz
- f) Diğer (.....)

9) Belirtmiş olduğunuz aylık gelir ile geçinebiliyor musunuz?

- a) Rahat geçiniyoruz
- b) İdare ediyoruz
- c) Geçinemiyoruz
- d) Zor durumdayız

10) Ne kadar zamandır Türkiye’desiniz.

.....

11) Göçmenlik statünüz nedir?

- a) Şartlı mülteci
- b) İkincil koruma
- c) Geçici koruma
- d) İnsanı İkamet İzni
- e) Diğer (.....)

12) Resmi bir kimliğiniz var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

BÖLÜM II SOSYAL HAYATA UYUMLARI

1) YAPISAL UYUM (İŞARETLEYİCİLER VE ARAÇLAR)

A) İSTİHDAM

13) Irak'ta mesleğiniz neydi?

- a) İşçi b) Memur c) Çiftçi d) Esnaf e) Ev hanımı
f) Öğrenci g) İşsiz h) Diğer (.....)

14) Her hangi bir işte çalışıyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

15) Her hangi bir işte çalışıyorsanız, yaptığınız iş kendi mesleğinize uygun mu?

- a) Evet b) Hayır

16) Her hangi bir işte çalışıyorsanız, çalışma izniniz var mı?

- a) Evet b) Hayır

17) Her hangi bir işte çalışıyorsanız, sigortanız var mı?

- a) Evet b) Hayır

18) İşinle ilgili karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Birden çok seçenek seçebilirsiniz)

- Düşük ücret alıyorum Ücretimi alamıyorum Ücretim düzenli alamıyorum
 Ayrımcılığa uğruyorum İş arkadaşlarımla iletişim sağlamada zorlanıyorum.
 Çok fazla çalıştırıyorlar İşim çok zor Çalışma koşullarımız çok kötü
 İşimi sevmiyorum Diğer (.....) Hiçbiri (Sorunum yok)

19) Her hangi bir işte çalışmıyorsanız, çalışmamanızın sebebi nedir?

- a) İş arıyorum ancak iş bulamıyorum
b) Çalışmak istemiyorum
c) Hastayım
d) Yaşlı Olduğumdan
e) Öğrenci olduğumdan
f) Ev Hanımıyım
g) Diğer (.....)

20) İş bulabilmeniz için her hangi bir kurum kuruluş veya herhangi bir sivil toplum örgütü size destek sağladı mı?

- a) Evet b) Hayır

21) Çalışabilmek için herhangi bir kurum kuruluş veya herhangi bir sivil toplum örgütünden iş tabanlı eğitim veya meslek edinme kursu (eğitimi) veya iş rehberliği ve danışmanlığı hizmeti aldınız mı?

- a) Evet b) Hayır

B) BARINMA

22) Ne kadar ev kirası veriyorsunuz?

.....

23) Aynı evde kaç kişi yaşıyorsunuz?

.....

24) Oturduğunuz konut türü nedir?

- a) Apartman dairesi b) Bodrum katı c) Teras Katı d) Müstakil ev e) Diğeri
(.....)

25) Oturduğunuz konut kaç odalı? (mutfak ve banyo hariç)

- a) Bir odalı b) İki odalı c) Üç odalı d) Dört odalı

26) Oturduğunuz konut nasıl ısıyor?

- a) Doğal Gaz b) Kalorifer c) Elektrikli soba d) soba e) hiçbiri

27) Yaşadığınız barınma sorunları nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Yabancı olduğumuzdan kiralık ev verilmiyor Kira parası çok yüksek
 Kiraladığımız ev çok bakımsız ve kullanışsız Kiraladığımız ev bize küçük geliyor
 Aynı evi başka bir aileyle ortak kullanıyoruz ve kiramız ortak
 Akrabamızla birlikte aynı evde yaşıyoruz ve kira vermiyoruz
 Diğer (.....)

28) Her hangi bir kurum kuruluş veya bir sivil toplum örgütü size kira yardımı buluyor mu?

- a) Evet b) Hayır c) Bazen

C) EĞİTİM

29) Okul çağında olan kaç çocuğunuz var?

.....

30) Okul çağında olup, okula gitmeyen çocuğunuz var mı, varsa kaç tane?

.....

31) Okul çağında olup, okula gitmeyen çocuğunuz var ise çocuğunuzu niçin okula göndermiyorsunuz?

- a) Kız çocuğu olması
- b) Çalışmak zorunda olması
- c) Çocuğun isteksiz olması
- d) Okula gitmesini istemediğimizden
- e) Kayıt etmenin zor olması
- f) Okulun masraflı olması
- g) Okulda dışlanması
- h) Diğer (.....)

32) Çocuğunuz öğrenim görürken karşılaştığı sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Okulda dışlanıyor ve ayrımcılığa maruz kalıyor.
- Okul araç gereçleri, kitapları, kıyafeti vb. eksik Okulun masraflı olması
- Okulda arkadaşlarıyla iletişim kurarken dil problemi yaşıyor Okul dersleri seviyesine göre ağır
- Türkçe okuma ve yazmayı tam bilmediğinden derslere uyum sağlayamamaktadır.
- Diğer (.....) Hiçbiri (Herhangi bir sorunla karşılaşmıyor)

33) Okula giden çocuklarınız için her hangi bir kurum kuruluş veya bir sivil toplum örgütünden yardım alıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Bazen

34) Okula giden çocuklarınız okul dersleri haricinde her hangi bir eğitim alıyor mu?

- Türkçe okuma yazma eğitimi Destekleme ve Yetiştirme Eğitimi
- Diğer (.....) Hiçbiri (Okul dersleri haricinde her hangi bir eğitim almıyor)

35) Her hangi bir kurum kuruluş veya bir sivil toplum örgütü tarafından düzenlenen kurslara katıldınız mı?

- Türkçe Dil Kursu Türkçe okuma yazma kursu
- Diğer (.....) Hiçbiri (Her hangi bir kursa katılmadım)

44. Yaşadığımız çevrede düzenlenen her hangi bir sosyal ve kültürel veya sportif faaliyetlere katılıyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır
b)

45. Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasi gündemini takip ediyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

3) KÜLTÜREL UYUM (KOLAYLAŞTIRICILAR)

46. Kültür ve değerlerinizin yerel halkın kültürüne benzediğini düşünüyor musunuz?

- a) Çok benziyor b) Az benziyor c) Hiç benzemiyor d) Fikrim Yok

47. Kültür ve değerlerinizi rahat bir şekilde yaşayabiliyor musunuz?

- a) Evet b) hayır c) Fikrim Yok

48. Yerel halkın sizi kendilerinden biri olarak benimsediklerine inanıyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Fikrim Yok

49. Yerel halkla Türkçe konuşarak iletişim sağlayabiliyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Kısmen

4) ÖZDEŞİME DAYALI UYUM (KİMLİK EDİNME)

50. Kendinizi yabancı hissetmeyip, Türk toplumunun bir parçası olarak görüyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Fikrim Yok

51. Türkiye'yi kendi vatanınız gibi görüyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır c) Fikrim Yok

52. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?

- a) Evet b) Hayır c) Kararsızım

53. Ülkenizdeki şartlar düzelmesi halinde, kalıcı olarak Ülkenize dönmek ister miydiniz?

- a) Evet b) Hayır c) Kararsızım

EK 2. Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Bu çalışmayla Türkiye'ye göç eden Irak Türkmenlerinin sosyal hayata uyumları incelenecektir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler bilimsel amaçlarla kullanılacak olup, hiç bir şekilde üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Vereceğiniz cevaplar için teşekkür ederim.

Necmettin BEYAZ
Yüksek Lisans Öğrencisi

SORULAR

- 1) Türkiye'ye ne zaman geldiniz, neden geldiniz?
- 2) Neden Adıyaman'a yerleştiniz?
- 3) Geldiğiniz yerde maddi durumunuz nasıldı?
- 4) Burada ne tür zorluklarla karşılaştınız. Bu zorlukları nasıl aştınız ve aşmaya çalışıyorsunuz?
- 5) Kendiniz ve çocuklarınız için nasıl bir gelecek düşünüyorsunuz?
- 6) Avrupa'ya gitmeyi düşünüyor musunuz?